

MEER DAN GAY

Onderzoek naar praktijk

'Hoe kan de Nederlandse journalistiek bijdragen aan evenwichtige beeldvorming over homo's?'

Door Esther Samuel

Studentnummer 140617

Dit afstudeeronderzoek is ingediend om te voldoen aan de eisen van de hbo-bachelor Journalistiek.
Christelijke Hogeschool Ede/Ede Christian University of Applied Sciences, 2018.

Aantal woorden 16.427

Dit afstudeeronderzoek is een origineel werk dat beschikbaar is gesteld aan de Christelijke Hogeschool Ede/Ede Christian University of Applied Sciences om naar eigen oordeel te vermenigvuldigen of te verspreiden via bibliotheken en databases.

Plaats, datum.....

Handtekening

Inhoudsopgave

INLEIDING	5
SYNOPSIS	6
BEGRIPSBEPALING	7
1. HOMO-ACCEPTATIE IN NEDERLAND	8
1.1. FEITEN EN CIJFERS.....	8
1.2. ACTUELE VOORBEELDEN	8
<i>Conclusie</i>	10
2. WAT IS BEELDVORMING EN HOE WERKT HET?	11
2.1. HET PROCES VAN BEELDVORMING	11
2.2. BEELDVORMING DOOR MEDIA.....	11
<i>Conclusie</i>	12
3. STEREOTYPERING IN JOURNALISTIEKE MEDIA	13
3.1. STEREOTYPERING EN DE NORM	13
3.2. TAALGEBRUIK	14
3.3. BEELDGEBRUIK.....	15
<i>Conclusie</i>	16
4. DE VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE NEDERLANDSE JOURNALISTIEK	17
4.1. DE TAAK VAN DE JOURNALISTIEK IN CONTEXT	17
4.2. JOURNALISTIEK IN HET HUIDIGE TIJDPERK	19
<i>Conclusie</i>	20
5. BALANS IN BERICHTGEVING	21
5.1. TAALGEBRUIK	21
5.2. VERHAALONTWERP	23
5.3. CONSTRUCTIEVE JOURNALISTIEK.....	25
<i>Conclusie</i>	28
6. METHODOLOGIE	29
7. ANALYSE	31
7.1. INTRODUCTIE VAN DE DESKUNDIGEN	31
7.1.1. IMPLICIETE EN EXPLICIETE HOUDING.....	31
7.1.2. DE HUIDIGE BERICHTGEVING OVER HOMO'S	32
7.1.3. AANDACHT VOOR ANTI-HOMOGEWELD	33
7.1.4. HOE STEREOTYPERING ONTSTAAT EN STANDHOUDT	33
<i>Conclusie</i>	34
7.2. INTRODUCTIE VAN DE CHEFS EN (ADJUNCT-)HOOFDREDACTEUREN	35
7.2.1. REDACTIONEEL PROCES	35
7.2.2. BEELDKEUZE.....	38
<i>Conclusie</i>	39
7.3. VISIE OP DE VERANTWOORDELIJKHEID, OBJECTIVITEIT EN ONAFHANKELIJKHEID	39
<i>Conclusie</i>	41
7.4. IDEEËN OVER VERANDERING IN DE JOURNALISTIEK	42
7.4.1. TAALGEBRUIK	42
7.4.2. BEELDKEUZE.....	43
7.4.3. VERHAALONTWERP EN REFLECTIE	43
<i>Conclusie</i>	45
8. EINDCONCLUSIE	46

9. PUBLICATIE	47
LITERATUURLIJST.....	50
BIJLAGEN.....	56
1. TRANSCRIPTS	57
1.1. DREWES, PAULA (EXPRESZO).....	57
1.2. FELTEN, HANNEKE	66
1.3. LINNEMANN, ESMA (DE VOLKSKRANT)	77
1.4. ROESSINGH, MARTIJN (TROUW)	86
1.5. SPIERINGS, NIELS.....	98
1.6. VAN DE BEEK, JUSTINE (HARLOT)	111
1.7. VAN DEN BERG, MARIECKE	119
2. TOPICLIJSTEN	129
2.1. DREWES, PAULA (EXPRESZO).....	129
2.2. FELTEN, HANNEKE	130
2.3. LINNEMANN, ESMA (DE VOLKSKRANT)	131
2.4. ROESSINGH, MARTIJN (TROUW)	132
2.5. SPIERINGS, NIELS.....	133
2.6. VAN DE BEEK, JUSTINE (HARLOT)	134
2.7. VAN DEN BERG, MARIECKE	135
3. TOEZEGGING VAN PUBLICATIE	136
4. ONDERZOEKSOPZET	137

Inleiding

Nederland scoort hoog op de lijst van landen die positief tegenover homoseksualiteit staan (Kuyper, 2016). Dat past bij ons zelfbeeld van een tolerante samenleving waar mensen hun leven kunnen leiden zoals zij dat zelf willen. Het is dus niet verwonderlijk dat 92 procent van de Nederlanders vindt dat die vrijheid ook voor homo's geldt.

Toch wil bijna een derde van de bevolking homomannen niet met elkaar zien zoenen. En meer dan een op de vijf vindt seks tussen mannen zelfs walgelijk. De houding naar homo's is op dieper niveau en in concrete situaties dus lang niet zo positief als de algemene cijfers doen vermoeden.

Journalistieke media hebben grote invloed op onze beeldvorming. Ze kiezen welk verhaal er verteld wordt en wat blijft liggen: ze bepalen deels hoe we de werkelijkheid waarnemen. Daarom hebben ze ook invloed op de manier waarop we maatschappelijke onderwerpen als homoseksualiteit benaderen (WOMEN Inc., 2017).

In dit kwalitatieve onderzoek is gezocht naar een antwoord op de vraag: 'Hoe kan de Nederlandse journalistiek bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo's?' Om deze hoofdvraag te beantwoorden zijn 5 deelvragen opgesteld die in het literatuuronderzoek en de analyse zijn verwerkt.

De hoofdstukken geven antwoord op de volgende vragen:

- Wat is er bekend over de beeldvorming over homo's onder Nederlanders?
- Hoe werkt het proces van beeldvorming door media?
- Welke verantwoordelijkheid heeft de Nederlandse journalistiek in het bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo's?
- Hoe maken redacties keuzes bij het schrijven over homoseksualiteit?
- Hoe kan de Nederlandse journalistiek over homoseksualiteit schrijven zonder stereotypering en vooroordelen in de hand te werken?

De veronderstelling luidt dat de Nederlandse journalistiek kan bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo's door bewust aandacht te besteden aan de inhoud en context van tekst en beeld en door te reflecteren op de eigen positie ten opzichte van het onderwerp.

Synopsis

Nederland is een van de landen in Europa die het meest positief over homoseksualiteit denkt, maar dat betekent vooral dat de sociale norm over het onderwerp sterker is geworden. Journalistieke media hebben grote invloed op deze sociale norm en op beeldvorming in het algemeen. Die wetenschap in combinatie met de taak die de journalistiek heeft om een representatief beeld te geven alle groepen in de samenleving, geeft haar de verantwoordelijkheid om bij te dragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo's. Beeldvorming is echter een complex proces, omdat mensen de beelden die ze waarnemen vaak filteren op hun bestaande opvattingen. Daardoor worden die opvattingen herbevestigd en kan stereotyperende beeldvorming gemakkelijk ontstaan. Stereotypering is ook zichtbaar in journalistieke berichtgeving en beeldgebruik.

Uit dit kwalitatieve onderzoek blijkt dat toetsing op stereotyperende inhoud binnen de redacties van de interviewkandidaten geen vast en gestructureerd onderdeel van het redactionele proces is. Over het algemeen wordt hier bij de beeldkeuze wel aandacht aan besteed. De interviewkandidaten hebben uiteenlopende overtuigingen over de mate waarin de journalistiek verantwoordelijk is in het bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo's. De opvattingen variëren van het beschrijven van een fenomeen tot het aanzetten tot verandering.

Het resultaat van dit onderzoek is een aantal suggesties in taal- en beeldgebruik, het verhaalontwerp en het reflecteren op de eigen positie en die van leidende personen in een artikel. Het is de verwachting dat de Nederlandse journalistiek bij gebruik van deze suggesties bijdraagt aan een evenwichtige beeldvorming over homo's.

Trefwoorden: homo's, beeldvorming, journalistiek, media

Begripsbepaling

Hieronder staat een aantal begrippen dat in de vraagstelling en inhoud van het onderzoek terugkomt. Om dit onderzoek op de juiste manier te interpreteren zijn er voor deze begrippen definities opgesteld.

Begrip	Definitie/verklaring
De Nederlandse journalistiek	Hiermee wordt het gehele spectrum van de journalistiek in Nederland bedoeld. De onderzoeksresultaten zijn op alle journalistieke verhalen van toepassing, in meer of mindere mate afhankelijk van het medium.
Evenwichtige beeldvorming	Onder een evenwichtige beeldvorming wordt een gelaagd, genuanceerd en zo realistisch mogelijk beeld van de werkelijkheid verstaan.
Homo's	Het woord 'homo's' wordt in dit onderzoek als een overkoepelende term gezien voor zowel mannen met een seksuele voorkeur voor mannen, als vrouwen met een seksuele voorkeur voor vrouwen.
Homoseksualiteit	De seksuele identiteit, geaardheid, oriëntatie en/of voorkeur gekenmerkt door een romantisch en/of seksueel verlangen naar mensen van de eigen sekse. Deze term omvat zowel mannen als vrouwen.

1. Homo-acceptatie in Nederland

1.1. Feiten en cijfers

Als je de cijfers bekijkt, zou je denken dat het best wel goed gesteld is met de homo-acceptatie in Nederland. Nederland is namelijk een van de drie landen in Europa die het meest positief over homoseksualiteit denkt (Kuyper, 2016). Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat 92 procent van de bevolking vindt dat homo's en lesbiennes hun leven moeten kunnen leiden zoals zij dat zelf willen. Maar de praktijk blijkt weerbarstig. Een op de drie Nederlanders vindt een zoenend mannenkoppel aanstootgevend en bijna een op de vier vindt datzelfde van zoenende vrouwen (ibid.). Ten tijde van dit onderzoek publiceerde het Sociaal Cultureel Planbureau nog recentere cijfers: het aantal Nederlanders dat aanstoet neemt aan twee zoenende mannen is iets gedaald, naar 29 procent (Kuyper, 2018) en een op de vijf zegt dat bij een zoenend vrouwenstel te ervaren (ibid.) Hoe nieuw de cijfers ook zijn, het verschil tussen een accepterend gedachtegoed en de houding in de praktijk blijft groot. Het lijkt erop dat homoseksualiteit wordt geaccepteerd tenzij het buitenshuis zichtbaar is. Een veelgehoord argument als tegenreactie is dat de aanstoet niet om homoseksualiteit draait, maar om intimiteit in de openbare ruimte. Het meest recente onderzoek (ibid.) hiernaar toont aan dat dit maar voor een kleine groep opgaat: 11 procent van de bevolking vindt een zoenende man en vrouw aanstootgevend.

1.2. Actuele voorbeelden

De afgelopen tijd is het beeld van 'de tolerante Nederlander' veelvuldig ter discussie komen te staan. In dit hoofdstuk wordt een aantal recente voorbeelden uitgelicht dat in de media is besproken. Ronnie Serwatan en Jasper Vernes werden in april 2017 mishandeld door zo'n zes jonge jongens. Het stel liep hand in hand naar huis na een avond stappen in Arnhem. Bij de vechtpartij zou een betonschaar zijn gebruikt en Serwatan raakte vier tanden kwijt (Van Dinther, 2017). Het stel deelde het voorval in een Facebookpost, die een stortvloed aan verontwaardigde reacties losmaakte. Er werden protestmarsen door het hele land gehouden met duizenden deelnemers, het COC deed een oproep aan formateur Schippers om de acceptatie van LHBT'ers¹ prioriteit te maken van het nieuwe kabinet (ibid.) en sportjournalist Barbara Barend riep mannen op om hand in hand op de foto te gaan (Van der Vegt, 2017). De hashtag #alle mannen hand in hand was geboren en ging de wereld over. In onder meer België, Oostenrijk en New York deelden bekende mannen foto's waarop ze de hand van een andere man vasthouden. Kranten in Engeland, Spanje, Duitsland en Italië schreven erover (NOS, 2017).

Wie anno 2018 op #alle mannen hand in hand zoekt, vindt recente tweets die suggereren dat het opnieuw tijd is voor actie (Verhoeven & Lenskens, 2018). Aanleiding daarvoor zijn meerdere incidenten waar

¹ Lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen en transgender personen

een negatieve houding naar homoseksualiteit zichtbaar werd. Een daarvan is de reactie op een reclamecampagne van Suitsupply. Het pakkenmerk verspreidde posters met zoenende mannen die in bushokjes en op andere openbare plekken in Nederland te zien waren. Suitsupply verloor door de campagne wereldwijd duizenden volgers op sociale media maar kreeg er een groter aantal bij (NOS, 2018). Ondertussen werden door heel Nederland posters afgeplakt en vernield, enabri's gesloopt die de foto's toonden (Garnier, 2018).

Dat bracht een nieuwe golf van collectieve verontwaardiging teweeg. "Het gaat echt geweldig met de acceptatie van homo's in Nederland", schrijft iemand op Twitter onder een foto van beschadigdeabri's (DIWMOTZ, 2018). "Zoenende mokkels op tv, in reclame, in films: iedereen juichen. Zoenende gasten op een poster van een pakkenboer: WHARGRRRBLL SMERIG VIESBAH. Ik vind daar dingen van", laat een ander weten (ibid.).

Maar er zijn ook heel andere geluiden te horen. De katholieke stichting *Civitas Christiana*² demonstreerde in Nijmegen tegen de reclameposters met spandoeken en een petitie (De Winter, 2018). Het Reformatorisch Dagblad verspreidde pamfletten van deze stichting, waarin een oproep werd gedaan om te protesteren tegen de reclameposters. Die zouden schadelijk zijn voor kinderen (NOS, 2018). In reactie daarop startten Jasper Klapwijk en organisatie Femmes for Freedom³ een crowdfundingactie om advertentieruimte in het Reformatorisch Dagblad te kopen en daar een foto van twee zoenende mannen te plaatsen (Bos, 2018).

Deze recente gebeurtenissen in combinatie met de onderzochte houding van Nederlanders ten opzichte van homoseksualiteit, illustreren de paradox van expliciete houding versus impliciete houding over het onderwerp. Homoseksualiteit roept negatieve reacties op zodra het zichtbaar wordt in de publieke ruimte, ondanks dat 92 procent van de bevolking vindt dat homoseksuelen hun leven moeten kunnen leiden zoals zij dat zelf willen.

Hoewel een negatieve(re) houding naar homoseksualiteit in alle lagen en (sub)culturen van de bevolking voorkomt, is er in recente analyses over Nederland een aantal verschillen gevonden in de mate van negativiteit op basis van persoonskenmerken:

Vrouwen zijn positiever dan mannen, jongeren zijn positiever dan ouderen, hogeropgeleiden zijn positiever dan lageropgeleiden, religieuze personen zijn negatiever dan zij die geen religie hebben, bewoners van stedelijke gebieden zijn positiever dan degenen op het platteland en bepaalde partijvoorkeuren hangen samen met positievere opvattingen (progressieve partijen) of juist negatievere opvattingen (christelijke partijen) (tabel 3.3). Niet alle verschillen zijn

² "Stichting *Civitas Christiana* is opgericht in 2014, om een halt toe te roepen aan de verdere afbrokkeling van de Nederlandse cultuur en tradities." (Civitas Christiana, z.d.)

³ "Femmes for Freedom is een stichting die opkomt voor de rechten van alle vrouwen die de nare gevolgen ondervinden van allerlei vormen van huwelijkse gevangenschap. FFF streeft naar huwelijkse gelijkheid tussen vrouwen en mannen." (Femmes for Freedom, z.d.) De stichting organiseerde de campagne *Celebrate Love* waar onder andere posters van homostellen voor zijn verschenen.

even groot. Kijken we naar de groepen waarin het percentage mensen met een negatieve opvatting minstens twee keer zo hoog ligt als het algemene percentage (7%), dan zien we dat ‘beslist religieuzen’ (28%) en cu-stemmers (32%) relatief negatief zijn. Wellicht zouden we dezelfde uitkomsten kunnen verwachten onder sgpstemmers, maar die groep was te klein om in de analyses te betrekken. (Kuyper, 2016)

De houding van migranten ten opzichte van homoseksualiteit is in een aparte analyse onderzocht. Daar werden grote verschillen gevonden in opvattingen tussen de herkomstgroepen in Nederland.

Bijvoorbeeld: 67% en 62% van de Surinaamse en Antilliaanse/Arubaanse Nederlanders vindt het huwelijk tussen twee mensen van hetzelfde geslacht een goed idee, naast 44% Poolse Nederlanders, 35% Turkse Nederlanders, 30% Marokkaanse Nederlanders en 27% Somalische Nederlanders. Onder autochtone Nederlanders staat 83% positief tegenover een huwelijk tussen homo’s (ibid.).

Conclusie

Nederland is een van de landen in Europa die het meest positief over homoseksualiteit denkt. Er is echter een duidelijk verschil tussen deze positieve expliciete houding en de impliciete houding: de reactie die ontstaat als het onderwerp zichtbaar wordt en/of dichtbij komt. De negatievere houding komt onder de hele bevolking voor, maar is sterker aanwezig in bepaalde groepen.

2. Wat is beeldvorming en hoe werkt het?

2.1. Het proces van beeldvorming

Dat er verschillen zijn tussen mensen en ook tussen expliciete en impliciete houding is duidelijk, maar hoe ontstaat beeldvorming nu eigenlijk? In dit hoofdstuk wordt toegelicht wat beeldvorming precies is en hoe het werkt.

Van Dale Uitgevers (2018) geeft 'beeldvorming' de volgende definitie: 'de geleidelijk ontstaande opvatting over iets'. Hoewel deze betekenis geen uitleg geeft over het ontstaan van zo'n opvatting, geeft het wel aan dat beeldvorming een proces is.

Op ieder moment van de dag worden we blootgesteld aan beelden die via media en via de openbare- en privéruimte de weg naar ons brein vinden. Bewust en onbewust filteren en categoriseren we deze beelden en vormen we er een mening over (WOMEN Inc., 2017). Het werkt ook andersom: we kiezen waar te nemen beelden uit op basis van onze bestaande opvattingen en die bevestigen deze opvattingen dan ook. Een soort vicieuze cirkel dus. Het waarnemen en verwerken van concrete beelden en de wisselwerking tussen opvattingen en beeldkeuze, vormen samen het proces dat tot beeldvorming leidt (ibid.).

Het is een complex fenomeen omdat het enerzijds laat zien hoe we over bepaalde zaken denken, maar het anderzijds door het kiezen van beelden die leiden tot herbevestiging soms weinig ruimte laat om zo'n denkbeeld bij te stellen. Hoe vaker een mentaal beeld bevestigd wordt, hoe sterker de opvatting wordt. Het betekent dat de norm van witte, heteroseksuele, middenklasse man vaker benadrukt wordt, en daarmee homo's in hun minderheidspositie automatisch als afwijkend worden ervaren. Dit kan uiteindelijk tot stereotypering leiden. In een onderzoek van Smits & Porzionato (2016) wordt uitgelegd dat veelvuldige herhaling van stereotypering ervoor zorgt dat die natuurlijk en vanzelfsprekend gaat aanvoelen. Het gevolg daarvan is dat het stereotype als 'echt' en werkelijk wordt beleefd. Het gevaar is dat het stereotype daardoor moeilijk te onderscheiden wordt van de realiteit, die niet simplistisch maar gelaagd en genuanceerd is.

2.2. Beeldvorming door media

Mediamakers zijn de belangrijkste verstrekkers van beelden in ons dagelijks leven. Zij plaatsen gebeurtenissen, personen en beelden in context en kiezen wat er wel en niet getoond wordt. Met andere woorden: mediamakers kiezen hoe zij de werkelijkheid representeren en bepalen daarmee voor burgers welk gedeelte van de werkelijkheid zij waarnemen. Zo maken ze ook keuzes in hoe homo's gerepresenteerd worden.

Een rapport van WOMEN Inc. (2017) onderscheidt twee typen representatie: kwantitatief en kwalitatief. Het eerste gaat om verhoudingen: hoe vaak worden homo's in beeld gebracht? Is dat aantal vergelijkbaar met het aantal hetero's dat media laten zien? Het tweede gaat over context:

worden homo's op dezelfde manier in beeld gebracht als hetero's, of worden zij op een stereotiepe manier gepresenteerd?

Mediamakers hebben met de door hen gecreëerde werkelijkheid een grote invloed op onze beeldvorming en dus ook op de manier waarop we de wereld waarnemen. Ze beïnvloeden de manier waarop we maatschappelijke verschijnselen benaderen (ibid.), en daarmee ook de discriminatie en sociale ongelijkheid waar homo's mee te maken kunnen hebben.

Er zijn meerdere onderzoeken gedaan naar de mate waarin media etnische- en genderstereotypering⁴ beïnvloeden. Een daarvan is uitgevoerd door Simon & Hoyt (geciteerd in Smits & Porzionato, 2016) en gaat over de wisselwerking tussen beelden van vrouwen in niet-stereotyperende rollen en het zelfbeeld van vrouwen. Zij concludeerden dat de vrouwen die aan dit type beelden werden blootgesteld, ook daadwerkelijk minder traditioneel over genderrollen⁵ dachten en een positiever zelfbeeld hadden. Voor homo's zou dit kunnen betekenen dat meer contra-stereotyperende beelden in de media over de eigen groep een beter zelfbeeld kan opleveren, en dat zij zich mogelijk vrijer kunnen voelen om zich minder te conformeren aan de rol die het stereotiepe denkbeeld hen voorschrijft.

Conclusie

Beeldvorming is het proces waarbij beelden worden waargenomen en verwerkt. Het omvat ook de wisselwerking daarvan, waarbij waar te nemen beelden worden gekozen op basis van bestaande opvattingen. Deze herbevestiging kan leiden tot stereotyperende beeldvorming. Mediamakers spelen een belangrijke rol in beeldvorming, omdat zij kiezen hoe de werkelijkheid gepresenteerd wordt.

⁴ "Genderstereotypering staat voor uitingen, teksten of reclame waarin duidelijk gefocust wordt op een stereotype rolverdeling tussen man en vrouw." (Wij-leren.nl, z.d.)

⁵ "Genderrollen zijn de sociale rollen die je inneemt in de maatschappij en die gekleurd waargenomen worden door je sekse of genderidentiteit." (Cavaria, z.d.)

3. Stereotypering in journalistieke media

3.1. Stereotypering en de norm

Stereotyperende beeldvorming is vooral een onbewust proces en ontstaat geleidelijk door herhaling, waardoor het niet altijd makkelijk is om stereotypen te herkennen. Eerder werd al besproken dat de herhaling ervoor zorgt dat een stereotype ‘natuurlijk’ en ‘echt’ aanvoelt (zie hoofdstuk 2.1., Het proces van beeldvorming). Onderzoek van Ramasubramanian & Oliver (geciteerd in Smits & Porzionato, 2016) wijst uit dat langdurige blootstelling aan stereotyperingen in de media ervoor zorgen dat deze stereotypen diepgeworteld raken in de cognitieve structuur van de hersenen. Dit versimpelde denkbild over een bepaalde groep wordt dan de belangrijkste associatie wanneer er confrontatie met de groep plaatsvindt.

Ook de norm is door continue herbevestiging moeilijk te identificeren voor wat het is: een gecreëerde werkelijkheid die neutraal oogt, maar niet neutraal is. Uit onderzoek van Smits & Porzionato (2016) blijkt dat degenen die tot de norm behoren vaak slecht zicht hebben op de mechanismen die anderen van de norm uitsluiten. Wie van de norm afwijkt ziet de vanzelfsprekendheid en de beperkingen ervan scherper. In de praktijk betekent dit dat heteroseksuele personen zich er minder vaak van bewust zijn dat de maatschappij heteronormatief⁶ is ingericht. Dat uit zich in alledaagse dingen, zoals dat een vrouw sneller gevraagd wordt of ze ‘een vriend’ heeft en niet of ze ‘een vriend of een vriendin’ heeft. In media zien we het terug in bijvoorbeeld mannentijdschriften die er, mits het een specifiek magazine voor homo’s betreft, vanuit gaan dat de mannelijke lezer een seksuele voorkeur voor vrouwen heeft. Dit soort dingen valt homo’s logischerwijze en doorgaans vaker op dan hetero’s. Dit gegeven over de blinde vlek geldt overigens ook voor de andere kenmerken van de norm: wit versus zwart, man versus vrouw, etcetera.

Hoe ziet stereotypering in de media er concreet uit? Zoals eerder beschreven, kunnen we representatie onderverdelen in twee typen: kwalitatief en kwantitatief (zie hoofdstuk 2.2., Beeldvorming door media). Kwantitatieve representatie is zeer bepalend voor een evenwichtige beeldvorming. Hoe vaker een bepaald persoon of een bepaalde groep personen in beeld wordt gebracht, hoe ‘gewoner’ dat beeld op den duur voor de ontvanger aan zal voelen. Het vergt een onderzoek op zich om te meten hoe frequent homo’s in journalistieke media verschijnen. Daarom is er in dit onderzoek voor gekozen om vooral te focussen op kwalitatieve representatie. In dit hoofdstuk wordt een aantal voorbeelden van kwalitatieve representatie in de media aangestipt dat stereotypering in de hand werkt.

⁶ “Heteronormativiteit is het idee, de overtuiging of de aanname dat heteroseksualiteit de standaard en/of de natuurlijke toestand van de mens is.” (Wikipedia, z.d.)

3.2. Taalgebruik

Vinkenburg (2016) schreef een analyse voor de organisatie WOMEN Inc. waarin vooroordelen over vrouwen zijn onderzocht die door taalgebruik tot uiting komen. Het rapport bevat een aantal conclusies dat ook toepasbaar zou kunnen zijn op het taalgebruik van media over homo's.

Een daarvan gaat over het expliciet benoemen van hetgeen normafwijkend is. Zo wordt een club die zich op homopubliek richt in een artikel van de NRC een 'homoclub' genoemd (Dallinga, 2018), terwijl de zoekterm "'heteroclub' NRC" op Google geen enkel resultaat oplevert. Een heteroclub is gewoon 'een club'. Iets wat binnen de norm valt wordt dus niet expliciet benoemd. Het idee dat een club voor homo's bijzonder of afwijkend is wordt daardoor impliciet bestendigd.

Een tweede punt dat in het onderzoek (ibid.) wordt aangekaart is wat Vinkenburg 'ontkenning' noemt. Ontkenning van de norm wordt in media gebruikt om een gebeurtenis te omschrijven die tegen de verwachting ingaat. Vinkenburg noemt een artikel van het AD waarin stond dat de nieuwe president-directeur van Shell 'geen man' is. Wederom wordt hier de norm bevestigd (man) en de nieuwe president-directeur van Shell als 'de ander' ('geen' man). In verder onderzoek zou een media-analyse kunnen uitwijzen of deze vorm van taalgebruik ook wordt toegepast in de berichtgeving over homo's. Een laatste punt uit Vinkenburg's onderzoek (ibid.) is het gebruik van bijvoeglijke naamwoorden. Zo constateerde ze opvallende verschillen in resultaten op nu.nl tussen de zoekterm 'werkende vader' (geen hits) en 'werkende moeder' (allerlei verschillende artikelen). Datzelfde verschil vond ze op Google met de zoekterm 'mannelijke chirurg'. Verder bleek uit haar onderzoek dat bijvoeglijke naamwoorden worden ingezet om 'de ander', in dit geval vrouwen, te typeren. Zo noemde het AD de nieuwe president-directeur van Shell 'vrolijke Marjan' en de Telegraaf koos voor 'pittige vrouw'. Eenzelfde aanpak om het taalgebruik bij homo's te onderzoeken leidt tot overeenkomstige resultaten. 'Flamboyante hetero' geeft twee treffers: YouTube filmpjes van een minuut over homofobie (Google, z.d.). 'Flamboyante homo' doet het aanzienlijk beter: 441 resultaten. Een greep uit de koppen en metateksten: "Een flamboyante homo op tv: altijd tof" (HLN.be), "De flamboyante homo moet net zo vrij kunnen zijn als de homo die zo voor hetero kan doorgaan" (Winq.nl), "Sean Hayes (43) – Helaas, deze knapperds zijn homo!" (skynet.be).

De tweede tekst is een interessante omdat het bol staat van stereotypering maar tegelijkertijd afkomstig is uit een lifestylemagazine dat zich op homomannen richt. Hoewel de zin een duidelijk positieve intentie heeft, namelijk de vrijheid voor iedere homo om zich te gedragen zoals hij of zij dat wil, worden er ongemerkt kenmerken toegeschreven aan hetero's in het algemeen. Wie de zin goed leest ziet dat er impliciet wordt gesuggereerd dat flamboyant gedrag niet kenmerkend is voor 'de hetero'. Het wordt daarentegen wel beschreven als een identiteitskenmerk van een 'bepaald soort homo': hij *is* een flamboyante homo. Dit lijkt misschien weinig suggestief, maar zoals eerder beschreven (zie hoofdstuk 3.1., Stereotypering en de norm) heeft langdurige blootstelling aan dit soort stereotypering wel degelijk effect op de manier waarop de werkelijkheid wordt waargenomen.

Wat ‘flamboyant’ in combinatie met ‘homo’ aan zoekresultaten oplevert, is vergelijkbaar met ‘losbandig’ en ‘homo’. ‘Losbandige hetero’ levert 9 resultaten op die zonder uitzondering in relatie tot homoseksualiteit worden genoemd (Google, z.d.). ‘Losbandige homo’ is daarentegen goed voor 159 hits (Google, z.d.) en wordt meerdere malen in combinatie met het woord ‘de’ ervoor gebruikt, wat suggereert dat ‘de losbandige homo’ een ‘soort’ persoon is die bij een groep ‘soortgelijken’ hoort.

3.3. Beeldgebruik

Als journalistieke media over homo’s schrijven, welke beelden gebruiken ze daar dan bij? Eerder is geconcludeerd dat het herhalen van stereotiepe afbeeldingen van homo’s ervoor zorgt dat het algemene denkbeeld over homo’s door deze stereotypering wordt beïnvloed. Het is daarom van belang dat journalistieke media het beeld bij de berichtgeving zorgvuldig kiezen zodat zij niet bijdragen aan de stigmatisering van homo’s.

Wagtelenberg geeft in zijn thesis (2016) het voorbeeld van een online artikel (Sp!tsnieuws, 2011, n.b.) dat Sp!ts publiceerde over een homostel dat door pesterijen verhuisde. Boven het artikel stond een foto van twee paar blote mannenbillen, verder gehuld in blauwe glitterbroek. COC Amsterdam⁷ en de Stichting Pride Photo Award⁸ dienden een klacht in en de Raad voor de Journalistiek achtte die klacht gegrond (Trouw, 2012).

Met klagers is de Raad voorts van oordeel dat door het gebruik van de foto ten onrechte is gesuggereerd dat er een verband bestaat tussen de afgebeelde kledstijl van sommige homoseksuele mannen en homofob geweld. De Raad acht het niet onaannemelijk dat bij de gemiddelde lezer de indruk is gewekt dat het stel het wegpesten aan zichzelf te wijten heeft. Daarmee is een stereotiep beeld over homoseksuele mannen bevestigd, terwijl hiervoor geen grondslag bestond. Het gebruik van de foto is onder deze omstandigheden stigmatiserend en discriminatie bevorderend, en journalistiek ontoelaatbaar.

Verder kan uit het naschrift worden opgemaakt dat verweerder ervan overtuigd is dat het hiervoor bedoelde verband bestaat en bewust voor de plaatsing van deze foto heeft gekozen. Ook met dit naschrift heeft verweerder derhalve de grenzen overschreden van hetgeen, gelet op de eisen van journalistieke verantwoordelijkheid, maatschappelijk aanvaardbaar is. (Raad voor de Journalistiek, 2012)

⁷ “COC Amsterdam en omstreken maakt zich sterk voor homo-emancipatie in de regio Amsterdam: niet alleen voor homo’s en lesbiennes, maar ook bijvoorbeeld voor biseksuelen, transgenders en queers (LHBT+).” (COC Amsterdam, z.d.)

⁸ “Pride Photo Award is an annual international photo contest for photos about sexual and gender diversity. (...) Pride Photo Award brings together a selection of top quality photography. It offers photographers a platform to show their own definitions of sexuality and gender. It furthers acceptance of sexuality and gender diversity.” (Stichting Pride Photo Award, z.d.)

Dit voorbeeld geeft aan dat het belangrijk wordt gevonden dat, maar ook hoe journalisten zich bewust zijn van de invloed van hun beeldkeuze. Daarnaast is het een voorbeeld van hoe de plank in de praktijk wordt misgeslagen.

Sp!ts is niet het enige nieuwsmedium dat discutabele beelden gebruikt bij publicaties. Een recenter voorbeeld is een artikel van AT5 (2018) dat een rechtszaak belicht over vermeende geluidsoverlast van de Gay Pride. Het artikel wordt begeleid door een foto met halfnaakte mannen waarvan de meest prominente een kostuum met roze vleugels draagt. Een foto die een feestende mensenmassa of megafoons laat zien was wellicht passender geweest. Door negatieve woorden als geluidsoverlast te verbinden met de Gay Pride en die weer aan een foto met uitgedoste, schaars geklede mannen te linken, kan stereotypering langzamerhand ontstaan of in stand worden gehouden.

Hetzelfde geldt voor een artikel over Roze Zaterdag van De Telegraaf (2018). Het is een kort nieuwsbericht over de dag die in 2019 ook in Duitsland gevierd zal worden. Roze Zaterdag wordt kort uitgelegd: “Roze Zaterdag wordt jaarlijks eind juni gehouden. De Gay Pride wil de diversiteit van homo’s, lesbo’s, biseksuelen en transgenders laten zien om daarmee het begrip voor deze mensen te vergroten. (ibid.)”, maar de afbeelding doet juist het tegenovergestelde. Daarop zijn namelijk twee witte mannen te zien met ontbloot bovenlijf en een regenboogvlaggetje in de kontzak.

Conclusie

Stereotypering is in journalistieke media terug te zien in taal- en beeldgebruik. In taalgebruik is dit zichtbaar door stereotyperende bijvoeglijke naamwoorden als ‘flamboyant’ die worden gebruikt om ‘de homo’ te beschrijven. Het stereotype wordt daarmee onderdeel van de identiteit gemaakt.

Stereotiep beeld wordt soms gebruikt bij een verhaal dat niet met dat beeld te maken heeft. Zo maakt de lezer onbewust onterechte associaties.

4. De verantwoordelijkheid van de Nederlandse journalistiek

4.1. De taak van de journalistiek in context

In de traditionele beleving van wat journalistiek is, zijn neutraliteit en objectiviteit een belangrijk streven. Journalisten dienden vooral als informatieverschaffers die geen positie innamen in de artikelen die zij schreven. De journalist als objectieve toeschouwer blijkt een onrealistisch streven. Kovach & Rosenstiel leggen in *The Elements of Journalism* (2014) heel duidelijk het verschil uit tussen de objectieve journalist en de objectieve journalistiek.

When the concept of objectivity originally evolved, it did not imply that journalists were free of bias. It called, rather, for a consistent method of testing information – a transparent approach to evidence – precisely so that personal and cultural biases would not undermine the accuracy of the work. The method is objective, not the journalist. (Kovach & Rosenstiel, 2014)

Er is al jarenlang een verschuiving gaande in de vorm die journalistiek aanneemt. Artikelen krijgen steeds meer een opiniërend en duidend karakter (Deuze, 2004). Dat is ook nodig, omdat de komst van internet en de ontwikkeling van de technologie ervoor heeft gezorgd dat iedereen ‘nieuws’ de wereld in kan brengen. Wat journalisten onderscheidt van deze burgerjournalisten⁹ is dat zij in die gigantische stroom van informatie orde scheppen, de relevante informatie selecteren, uitdiepen en verhelderen en de gepresenteerde feiten controleren.

Het tweede ‘gebod’ van de journalistiek in *The Elements of Journalism* (Kovach & Rosenstiel, 2014), luidt: “Its first loyalty is to citizens”.

Commitment to citizens also means journalism should seek to present a representative picture of constituent groups in society. Ignoring certain citizens has the effect of disenfranchising them. (ibid.)

Vrij vertaald betekent dit dat journalisten hun best zouden moeten doen om een representatief beeld van groepen in de samenleving te bieden. Op basis daarvan zou geconcludeerd kunnen worden dat de Nederlandse journalistiek verantwoordelijk is voor het bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over alle groepen in de samenleving, en dus ook over homo’s.

Verder schrijven Kovach & Rosenstiel dat nieuws veelomvattend en proportioneel moet zijn. Hoewel deze termen subjectief zijn maakt dat ze niet minder belangrijk. Gebeurtenissen die worden

⁹ “Burgerjournalistiek of amateurjournalistiek is een term die wordt gebruikt voor nieuws dat buiten de gevestigde mediaverzameld [*sic*], geschreven en gepubliceerd wordt, door niet vakmatige journalisten.” (Wikipedia, z.d.)

opgeblazen voor sensatie, om anderen te negeren, voor stereotypering of gebeurtenissen die onevenredig negatief zijn maken de journalistiek namelijk een minder betrouwbaar middel voor burgers om de maatschappij te begrijpen.

Begin 2017 presenteerde WOMEN Inc. het rapport ‘Beperkt Zicht: de rol van mediamakers in beeldvorming’. Daar waren ook vertegenwoordigers van journalistieke media aanwezig: Kim Koppenol (RTL Nederland), Marcel Gelauff (NOS Journaal), Frans Klein (NPO) en Perre van den Brink (VICE). Het rapport geeft naar aanleiding van recente onderzoeken concrete aanbevelingen aan mediamakers over hoe zij stereotypering in hun vakgebied kunnen tegengaan. RTL Nederland, NPO en VICE Benelux richtten samen met WOMEN Inc. de coalitie ‘Beeldvorming in de Media op’. De missie is om bewustzijn over vooroordelen te bevorderen, waaronder vooroordelen over seksuele voorkeur.

Hoewel de campagne vrij nieuw is, is het stilstaan bij de rol van journalistiek in beeldvorming decennia oud. Van Dijk (geciteerd in Deuze, 2004) schreef in 1983 een boek over hoe migranten in de Nederlandse berichtgeving neergezet werden. Hij stelde dat de pers stelselmatig discrimineerde, bijvoorbeeld doordat migranten niet aan het woord werden gelaten of juist alleen in verband met criminaliteit of andere problemen werden genoemd. De wetenschapper Felix Gutiérrez voegde daar nog een derde argument aan toe: de zogenaamde ‘zoo stories’ (Deuze, 2004). Daarmee doelde hij op de terugkerende verhalen over de door witte journalisten toegekende ‘etnische kenmerken’ zoals bepaalde feestdagen en klederdracht. Deze bevindingen blijken ook toepasbaar op de huidige berichtgeving over homo’s. Zo is de Gay Pride een favoriet nieuwsonderwerp om homo’s onder de aandacht te brengen: ook een zoo story, en worden homo’s vaak aan het woord gelaten over de worstelingen die eventueel met hun seksuele voorkeur gepaard gaan. Overbelichting van deze issues kan vooroordelen juist aanwakkeren, bevestigen of aanscherpen (ibid.).

Het gevaar van stereotypering in de journalistiek is dus een veelbesproken verschijnsel dat jaren geleden al impliciet als een verantwoordelijkheid van journalisten werd aangenomen. Die verantwoordelijkheid gaat vooral over dat de journalistiek een afspiegeling van de samenleving moet zijn en dat zij moet dienen als waakhond van maatschappelijke instellingen. Die waakhondfunctie betekent ook dat journalisten de verantwoordelijkheid hebben om ongeziene hoeken van de samenleving te onderzoeken (American Press Institute, z.d.). “It may also offer voice to the voiceless”, schrijven Kovach & Rosenstiel (2014).

Deuze (2004) schrijft in zijn boek dat de verantwoordelijkheid in Nederland bijzonder zou gelden voor het bieden van diverse stemmen in de samenleving. Het argument daarvoor is de nadruk op pluriformiteit in het overheidsbeleid.

4.2. Journalistiek in het huidige tijdperk

Uit onderzoek van WOMEN Inc. (2017) blijkt dat bijna 75 procent van de mediaprofessionals ook vindt dat zij een sleutelrol heeft in het veranderen van beeldvorming zoals deze nu is. Een kanttekening bij dit onderzoek is dat de cijfers niet alleen journalisten betreffen. Wel concludeert WOMEN Inc. dat dit verantwoordelijkheidsgevoel bij de publieke landelijke en regionale omroepen het grootst is. De oorzaak daarvan ligt bij de opdracht van die omroepen: namelijk om de maatschappij op een representatieve manier in beeld te brengen. Toch is een derde van de ondervraagde mediaprofessionals zelden tot nooit bezig met het tegengaan van stereotypering. Een programmamaker bij de publieke omroep verklaart in het onderzoek (ibid.): “Er is nog veel weerstand, veel mensen beseffen niet dat ze vooroordelen hebben.” De mediaprofessionals die zich hier wel bewust van zijn, spreken van gebrek aan sturing van bovenaf.

Makers zijn in afwachting van beleid of maatregelen van bovenaf, maar vaak aarzelen leidinggevendenden om in te grijpen in het journalistieke of creatieve proces. Ook wordt het thema meestal niet breed genoeg aangepakt. Er wordt vooral naar etnische diversiteit gekeken en niet gezocht naar een inclusieve aanpak voor diversiteit waarbij gender, etniciteit, gaardheid en leeftijd integraal worden bekeken. (ibid.)

Een programmamaker bij een omroep uit het onderzoek zegt dat het pas een succes wordt om stereotypering tegen te gaan als ook de directie een ‘Unconscious Bias Training’¹⁰ volgt. Meerdere mediamakers noemen het onmisbaar om te trainen op onbewuste vooroordelen als er aan evenwichtige beeldvorming bijgedragen wil worden. De druk om zo snel mogelijk te berichten wordt gezien als een belemmering om goed stil te staan bij deze onbewuste vooroordelen. Uit het rapport blijkt dat veel mediamakers het belangrijk vinden om bij te dragen aan een evenwichtige beeldvorming maar dat ze niet goed weten hoe ze dat in de praktijk kunnen vormgeven. Soortgelijke redenen worden ook genoemd in de interviews die voor dit onderzoek met chefs van journalistieke media zijn gehouden. In hoofdstuk 7.2.1. (Redactioneel proces) en hoofdstuk 7.2.2. (Beeldkeuze) wordt dit nader toegelicht. Recent onderzoek van McIntyre, Dahmen & Abdenour (geciteerd in McIntyre & Gyldensted, 2017) bevestigt dat journalisten vinden dat zij een verantwoordelijkheid hebben om de wereld accuraat te portretteren. Het essay onderstreept de belangrijke rol die traditionele media vervullen in het individuele en sociale welzijn.

Voorstanders van constructieve journalistiek suggereren dat media productieve handvatten moeten bieden als zij schrijven over conflicten en controversie, zodat burgers daadwerkelijk iets kunnen doen

¹⁰ Een unconscious bias training is een training die mensen helpt hun impliciete vooroordelen te herkennen. Bedrijf IncInc biedt zo’n training aan, waarbij gebruik wordt gemaakt van de Implicit Association Test (IAT): een test die de impliciete vooroordelen meet die mensen vanuit hun referentiekader meekrijgen (IncInc, 2017).

met hetgeen zij consumeren (McIntyre, geciteerd in McIntyre & Gyldensted, 2017). Dit betekent dus niet sec verslag doen van anti-homogeweld maar burgers ook informeren over hoe zij kunnen bijdragen om dit te voorkomen. In hoofdstuk 5.2. (Verhaalontwerp) wordt toegelicht waarom het verslaan van louter negatieve gebeurtenissen zoals anti-homogeweld onevenwichtige beeldvorming in de hand werkt. Constructieve journalistiek zou een manier kunnen zijn om vast te houden aan de kernprincipes van de journalistiek, namelijk het feitelijk vastleggen van nieuwswaardige gebeurtenissen (die vaak negatief zijn), maar ondertussen een balans te creëren tussen een negatieve en positieve context waarin homoseksualiteit naar voren wordt gebracht. In dit essay stellen de schrijvers dat het aanreiken van mogelijke oplossingen op maatschappelijke problemen onderdeel is van de maatschappelijke verantwoordelijkheid die de pers heeft. Die maatschappelijke verantwoordelijkheid houdt in dat journalisten het belang van de samenleving moeten dienen wanneer zij keuzes maken over het nieuws.

Conclusie

Journalisten moeten hun best doen om een representatief beeld van groepen in de samenleving te brengen. Dit maakt ze verantwoordelijk om bij te dragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo's. Recent onderzoek van WOMEN Inc. toont dat een overgrote meerderheid van de mediaprofessionals vindt dat zij een sleutelrol heeft in het veranderen van huidige beeldvorming. Constructieve journalistiek zou een manier kunnen zijn om een balans te creëren tussen de positieve en negatieve context waarin over homoseksualiteit geschreven wordt.

5. Balans in berichtgeving

In hoofdstuk 3.1. (Stereotypering en de norm) en 3.2. (Taalgebruik) is een aantal voorbeelden aangehaald van woorden, zinsstructuren en beelden in berichtgeving die vooroordelen bevestigen en/of stereotypering in de hand werken. In dit hoofdstuk wordt kwalitatieve representatie op algemener en dieper niveau toegelicht.

5.1. Taalgebruik

Zoals eerder besproken is taalgebruik een belangrijk onderdeel van berichtgeving dat beeldvorming stuurt. Deuze (2004) heeft het daar in zijn boek ook over en beschrijft daarbij het fenomeen ‘depersonalisering’. Hij illustreert dat met het volgende voorbeeld: Nederlanders worden in het nieuws als individu neergezet (de wijkagent van een buurt in Utrecht, mevrouw Jansen die collecteert voor het Rode Kruis, de scholier) en dus verwoord als ‘ons’ en mensen met een migratieachtergrond als ‘zij’, een groep (“de Marokkaanse jongeren, de allochtonen in de Randstad, buitenlanders in het algemeen”). Die depersonalisering zorgt ervoor dat mensen met een migratieachtergrond in het nieuws als vertegenwoordiger van een groep worden neergezet in plaats van als individu.

Anno 2018 is deze manier van berichtgeving nog steeds aan de orde en het betreft niet alleen mensen met een migratieachtergrond. Zo publiceerde de NOS (2018) een artikel met de kop ‘Vrouw tijdelijk aan het hoofd van Air France-KLM’. Na een storm aan reacties op Twitter besloot het nieuwsmedium de kop te wijzigen naar ‘Tijdelijke opvolger voor opgestapte topman bij Air France-KLM’.

Ook homo’s worden in berichtgeving nogal eens neergezet als ‘de ander’, als een groep. RTL Nieuws (2018) publiceerde het stuk ‘Waarom zoveel homo’s dol zijn op het songfestival’.

“Het songfestival is het WK voetbal voor homo’s”, zegt journalist Stefan Raatgever van het Algemeen Dagblad. “Het is landen tegen elkaar, maar dan helemaal onbekommerd. Het is vrolijke muziek met ieder jaar een feestelijk einde. Iedereen vindt elkaar leuk. Ik denk dat homo’s zich bij dat gevoel gemakkelijk thuisvoelen.” (ibid.)

In dit citaat wordt duidelijk gebruik gemaakt van wat Deuze omschrijft als ‘depersonalisering’. Homo’s worden in deze tekst weggezet als één groep waarvan de leden zich stuk voor stuk thuis zouden voelen bij de sfeer van het Eurovisie Songfestival.

Ook songfestivalkenner Michiel Sampon, voor RTL Nieuws aanwezig in Lissabon, maakt de vergelijking met het WK voetbal. “Op jonge leeftijd, als ze nog niet uit de kast zijn gekomen, proberen veel homo’s nog te verbloemen dat ze anders zijn of moeite hebben met de machocultuur. Als ze die fase voorbij zijn, zoeken ze iets dat van hen is.” (ibid.)

In dit stuk van het artikel wordt geïmpliceerd dat homo's niet op jonge leeftijd uit de kast komen. In het tweede gedeelte van het citaat wordt het woord 'veel' gebruikt, zonder onderbouwing van de aanname die volgt. Dat veel homo's moeite zouden hebben met de machocultuur is een ingesloten vooroordeel dat tot stereotypering heeft geleid. Deze uitspraak zou dus voor veel mensen natuurlijk en vanzelfsprekend kunnen voelen terwijl de werkelijkheid misschien wel anders is.

De termen 'anders zijn' en 'iets dat van hen is' suggereren dat homo's een aparte groep zijn die niet bij 'ons' horen. Ook hier is depersonalisering zichtbaar.

En het zijn heus niet alleen homo's die aan de buis gekluisterd zitten, zegt Sampon. "Maar het hoge campgehalte zorgt er wel voor dat het voornamelijk door homo's wordt omarmd."

Presentatrice Catherine Keyl, fan van het songfestival, noemt een combinatie van factoren.

"Het is niet alleen de muziek, het zijn ook de kleding, roddels en sfeer." En daar komt nog bij dat het tv-commentaar een beetje vilein is, zegt Keyl. "Het is nuchter, gemeen en hard, maar wel geestig. Dat spreekt homo's enorm aan."

(...)

Voor de Nederlandse Songfestival Fanclub is het Eurovisiesongfestival een feest van 'verbroedering en saamhorigheid'. Dat heeft een enorme aantrekkingskracht op veel homos' [sic], zegt een woordvoerder.

(..)

Cyprus is 'een beetje Beyoncé' voor AD-journalist Raatgever. "Niet zozeer qua muziekstijl, maar vooral qua verschijning. Beyoncé is ook enorm populaire [sic] bij homo's. Wees wie je bent en niemand is minderwaardig. Sta op voor jezelf: die gedachte." (ibid.)

Er wordt in deze stukken van het verhaal een aantal stereotyperende kenmerken toegekend aan homo's in het algemeen. Ze zouden fan zijn van camp¹¹, roddels, vilein tv-commentaar en Beyoncé. Daarnaast zouden veel homo's zich enorm aangetrokken voelen tot waarden als verbroedering en saamhorigheid. Er wordt dus eigenlijk verondersteld dat op basis van een seksuele voorkeur ook ingevuld kan worden wat iemands interesses zijn. En dat dat voor alle personen met die seksuele voorkeur hetzelfde is. Op die manier zijn homo's geen individuen meer die toevallig een seksuele voorkeur delen maar een normafwijkende, gemarginaliseerde groep.

¹¹ 'Camp is een verzamelnaam voor cultuuruitingen die bewust gebruikmaken van kitscherige elementen' (Wikipedia, z.d.).

Opmerkelijk aan dit artikel is dat Sampon zelf met een man getrouwd is maar toch dergelijke uitspraken doet. Het laat zien hoe diep stereotypering in de maatschappij geworteld is, dat degenen die stereotyperend worden neergezet de ‘eigen groep’ ook als zodanig kunnen beschouwen.

Het illustreert tegelijkertijd het gevaar dat op de loer ligt wanneer één persoon als vertegenwoordiger van een hele groep mensen naar voren wordt geschoven. Dat is niet representatief: de ene homo heeft niet dezelfde levensweg bewandeld als de ander, net zomin als de ene vrouw zich hoeft te herkennen in een andere vrouw, of een Marokkaan niets anders deelt met een andere Marokkaan dan haar of zijn afkomst.

Voor een evenwichtige beeldvorming is het wenselijk om in de berichtgeving te letten op het gebruik van zelfstandige naamwoorden. Eerder is al besproken dat wat afwijkt van de norm vaak expliciet benoemd wordt (homoclub versus ‘een club’). Daarmee wordt de nadruk gelegd op het feit dat het normafwijkende ook daadwerkelijk ‘anders’ is. Een voorbeeld dat in de analyse van Vinkenburg (2016) wordt genoemd is het woord ‘papadag’. Het woord an sich toont de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. ‘Mamadag’ is namelijk geen gangbare term, wat automatisch impliceert dat een dag die kinderen met hun vader hebben uitzonderlijk en normafwijkend is.

Hetzelfde gaat op voor een term als ‘homohuwelijk’. We spreken namelijk ook niet van een heterohuwelijk, maar van ‘een huwelijk’. Door het woord ‘homo’ ervoor te plakken wordt een huwelijk tussen personen van hetzelfde geslacht een op zichzelf staand iets, iets afwijkends, iets dat losstaat van een ‘gewoon’ of ‘normaal’ huwelijk. Het zou dus in dit soort gevallen wenselijker zijn de gebeurtenis te beschrijven in plaats van er een zelfstandig naamwoord van te maken. Een homoclub wordt dan bijvoorbeeld een club die zich richt op homopubliek, een homohuwelijk wordt een huwelijk tussen personen van hetzelfde geslacht.

5.2. Verhaalontwerp

Maar wat kunnen journalisten met deze informatie doen? Helpt het om extra aandacht aan verschillen en problemen te schenken door ze bloot te leggen? Enerzijds wel, want het lezen over een moeilijke situatie waar een ander in verkeert zorgt voor empathie bij de ontvanger (Batson, geciteerd in Vijlbrief & Felten, 2018). Daar zit wel een aantal mitsen en maren aan die in het onderzoek (ibid.) uitgebreid worden toegelicht. Om het beoogde punt te maken gaan we in dit geval uit van een verhaal dat empathie teweegbrengt bij de ontvanger. Volgens het model leidt die empathie, die in eerste instantie gevoeld wordt voor één persoon in kwestie uiteindelijk tot positievere gevoelens en zorg voor de gehele gestigmatiseerde groep. Kortgezegd kan een verhaal dat empathie opwekt zorgen voor een positievere houding naar homo's in het algemeen.

Aan de andere kant kan het benadrukken van verschillen vooroordelen juist aanwakkeren en/of bevestigen (Deuze, 2004). Hij schrijft in zijn boek over een onderzoek in de Verenigde Staten, waaruit bleek dat de toegenomen aandacht voor de positie van minderheden in berichtgeving inderdaad bij

leek te dragen aan vooroordelen. Daarom, zo concludeert Deuze (ibid.), gaat het niet alleen om het maken van een groter aantal verhalen over het onderwerp maar eerder om de benadering ervan. Recenter onderzoek van Mooi & Fettelaar (geciteerd in Vijlbrief & Felten, 2018) onderstreept dat. Daarin staat dat de kans groot is dat herhaalde negatieve stereotiepe beelden nog dieper geworteld raken in de cognitieve structuur van de hersenen, ook wanneer die herhaald worden met de intentie ze te weerleggen. Een voorbeeld daarvan is als er geschreven wordt: ‘Homo’s zijn niet allemaal flamboyant!’ Het stereotype ontkrachten werkt niet op deze manier. De hersenen maken nog steeds de associatie ‘homo’ en ‘flamboyant’.

Concreet betekent dit dat journalisten die verschillen willen blootleggen zonder vooroordelen in de hand te werken, zich bewust moeten bezighouden met hoe zij een gegeven framen. Het voorlichtingsboekje van Vijlbrief & Felten (ibid.) geeft een voorbeeld van hoe dat gedaan kan worden.

Frame de norm positief. Dus in plaats van zeggen: “30 procent van de leerlingen accepteert LHBTI’s niet op deze school”, zeg je liever: “De meerderheid van de leerlingen accepteert LHBTI’s op school.” (ibid.)

Hiermee wordt de nadruk op de acceptatie gelegd en niet op negatieve beeldvorming. Het verleggen van de nadruk op een andere kant dan de negatieve raakt ook het werk van Van Dijk (geciteerd in Deuze, 2004), waarin beschreven wordt dat minderheden slechts aan het woord werden gelaten als het nieuws criminaliteit, werkloosheid en andere sociale problemen betrof. Door mensen met een migratieachtergrond alleen in beeld te brengen in de context van dit soort issues vormt de kijker een eenzijdig beeld van die groep mensen: stereotypering.

Hetzelfde principe geldt voor homo’s. Als zij continu met zaken in verband worden gebracht die voor de ontvanger als negatief worden ervaren, ontstaat onevenwichtige beeldvorming. Om die beeldvorming in balans te brengen is het de taak aan journalisten om personen uit deze gestigmatiseerde groep ook in andere contexten te laten zien. Bijvoorbeeld in een setting waarbij de homoseksualiteit niet het hoofdonderwerp is maar een bijkomstigheid. Een interview met een topvrouw over haar succes, die na een vraag over haar privéleven toevallig met een vrouw blijkt samen te leven zou zo’n artikel kunnen zijn. Dat werkt stereotypering en vooroordelen tegen omdat er door de positieve context – prestaties, topvrouw – positieve associaties actief worden (Dasgupta & Rivera, geciteerd in Vijlbrief & Felten, 2018).

In een bekend onderzoek van Dasgupta en Rivera uit 2008 krijgen deelnemers foto’s te zien van bekende mannen en vrouwen met daarbij informatie over hun prestaties. In deze informatie wordt ook aangestipt dat zij een partner hebben van dezelfde sekse en/of homoseksueel zijn. Deelnemers die deze informatie en foto’s moesten bekijken, hadden

achteraf minder vooroordelen dan deelnemers die deze opdracht niet kregen. (Vijlbrief & Felten, 2018)

Smits & Porzionato (2016) geven in een literatuurstudie een aantal tips om onevenwichtige beeldvorming tegen te gaan. Hieronder worden deze tips aan de hand van voorbeelden nader toegelicht.

1. Vermijd bijvoeglijke naamwoorden en gebruik werkwoorden

Denk hierbij vooral aan stereotiepe voorbeelden die aan de homoseksuele identiteit worden gekoppeld, zoals een ‘flamboyante’ homo. Beschrijf liever een bepaalde gebeurtenis of bepaald gedrag met een werkwoord. Bijvoorbeeld: ‘hij draagt excentrieke kleding’. Pas op met het werkwoord ‘zijn’. Daarmee suggereer je, net als met een bijvoeglijk naamwoord, dat een gedraging onderdeel is van de identiteit: ‘Hij is excentriek’.

2. Beschrijf concrete situaties

Dit valt vaak samen met het vorige voorbeeld. Wanneer een situatie concreet beschreven wordt, voorkom je het gevaar van generalisering en depersonalisering.

3. Verval niet in algemene karakterisering

Kies kenmerken om iemand te beschrijven die typerend zijn voor die persoon, pas hierbij op met stereotypering. Ook bij het kiezen van een beeld is deze tip erg belangrijk. Een verhaal over de Gay Pride hoeft niet met een foto van schaars geklede mannen gesierd te worden als het verhaal daar niet over gaat.

4. Beeld gemarginaliseerde personen of groepen kijkend, sprekend en handelend af

Volgens het onderzoek zijn degenen die passief in beeld komen namelijk vaak uitgesloten van de heersende norm. Door ze passief af te beelden houden deze machtsstructuren stand.

5.3. Constructieve journalistiek

Voor journalisten die evenwichtige beeldvorming ambiëren in hun stukken over minderheidsgroepen is het lastig om dat streven vorm te geven, aangezien het benadrukken van negatieve gebeurtenissen tot negatieve associaties leidt. De journalistiek is het immers verplicht aan de burger om verslag te doen van wat er in de samenleving speelt. Nieuws wordt pas als nieuws gezien wanneer het iets schokkends of uitzonderlijks betreft. Een relevant voorbeeld hiervan over homoseksualiteit zijn de verhalen over anti-homogeweldsincidenten. Die hebben een negatieve connotatie. Het gevaar bestaat dat intolerantie in de hand wordt gewerkt wanneer dit soort gebeurtenissen relatief veel benadrukt

worden en onder de aandacht worden gebracht. Wie door het lezen over anti-homogeweld tot de conclusie komt dat het veel voorkomt, kan onbewust de indruk krijgen dat het normaal is om op die manier met homo's om te gaan (Vijlbrief & Felten, 2018). Eerdere studies over negatief nieuws concluderen dat berichten met een dussdanige connotatie het helpende gedrag kunnen verminderen, tolerantie verminderen, de perceptie van de welwillendheid van een gemeenschap verminderen en depressie en hulpeloosheid veroorzaken (Galician & Vestre en Veitch & Griffitt, geciteerd in McIntyre & Gyldensted, 2017).

Het gebruik van een constructieve journalistieke vertelvorm zou een manier kunnen zijn om als journalist de plicht van het verslaan van nieuwswaardige gebeurtenissen te vervullen zonder daarbij onevenwichtige beeldvorming te creëren of voeden.

McIntyre & Gyldensted (2017) geven constructieve journalistiek de volgende definitie:

An emerging form of journalism that involves applying positive psychology techniques to news processes and production in an effort to create productive and engaging coverage, while holding true to journalism's core functions.

Hoewel het nieuws een negatieve lading heeft, draait de constructieve en/of oplossingsgerichte vertelvorm het nieuws om tot een verhaal waarbij de lezer zich betrokken voelt en eventueel handvatten aangereikt krijgt om zelf iets met het nieuws te doen. Hierdoor worden sommige negatieve effecten van negatief nieuws ontweken en positieve gevoelens opgewekt (McIntyre & Gibson, geciteerd in McIntyre & Gyldensted, 2017). Zo brengt het onderwerp ondanks de negatieve aanleiding een positieve associatie teweeg bij de lezer. Positieve emoties versterken het welzijn (Seligman, geciteerd in McIntyre & Gyldensted, 2017) en het bevorderen van dat welzijn op individueel en maatschappelijk niveau is precies het doel van constructieve journalistiek.

Een voorbeeld hiervan is het onderzoek van McIntyre (geciteerd in McIntyre & Gyldensted, 2017) dat deelnemers een constructief verhaal over dak- en thuislozen liet lezen. Een inherent negatief onderwerp, waarbij lezers door het constructieve element emoties als hoop, trots, vreugde, blijdschap en opwinding ervoeren terwijl zij het verhaal consumeerden.

Individuals who experienced these emotions had more favorable attitudes towards the story, and were even more likely to report intentions to "like" the story on Facebook, sign a petition supporting a program that supports the homeless, and donate money to a charity parking meter that raises money for homeless programs than those who read a story that did not evoke these positive emotions or that evoked negative emotions. (ibid.)

Voor een onderwerp als homoseksualiteit zou dit kunnen betekenen dat een constructieve vertelvorm de lezer een positieve context geeft om het onderwerp te beleven. Aangezien homoseksualiteit vaak

geassocieerd wordt met negatieve settings of emoties: anti-homogeweld, uitsluiting, ‘anders’ zijn, is een constructief verhaal een mogelijke manier om deze gekleurde en dus onevenwichtige beeldvorming langzaam in balans te brengen. Hierbij moet wel worden opgepast dat de constructieve journalistiek niet een soort ‘positieve journalistiek’ wordt, schrijven McIntyre & Gyldensted (2017). Om dit te waarborgen moeten de journalistieke kernprincipes niet uit het oog verloren worden: de waakhondfunctie, het verspreiden van belangrijke informatie aan het publiek, en de wereld accuraat portretteren. Daarnaast moeten de verhalen een sterke maatschappelijke relevantie hebben (ibid.). De auteurs stellen dat de techniek van een constructief journalistiek verhaal empirisch getoetst zou moeten worden om de impact ervan vast te stellen.

Hoe werkt dat dan, zo’n constructief verhaal maken? Journalisten die dat willen, zouden moeten zoeken naar een balans tussen positieve en negatieve gebeurtenissen en informatie (ibid.). Bij een onderwerp als homoseksualiteit betekent dat, dat er naast verslagen van de nare nieuwswaardige gebeurtenissen op dat vlak ook verhalen zouden moeten zijn waarin homoseksualiteit in een positieve omgeving wordt neergezet. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een verhaal over een lesbische vrouw in topfunctie.

Ook de manier waarop een interview wordt afgenomen kan net iets anders gaan dan de traditionele wie, wat, wanneer, waar en waarom –vragen. Een constructief verhaal hoeft niet altijd, maar kan de lezer mogelijke oplossingen voor het probleem bieden dat in het stuk wordt uitgelicht. Daarbij kan gebruik worden gemaakt van de zogenaamde ‘reflexive questions’, die Tomm (geciteerd in McIntyre & Gyldensted, 2017) in 1988 bedacht. Ze zijn bedoeld om de geïnterviewde zodanig te beïnvloeden dat hij of zij zelf – onbewust – mogelijke oplossingen aandraagt. Een voorbeeld dat McIntyre & Gyldensted (2017) van zo’n soort vraag gebruiken in hun essay, is het volgende: ‘If you were to share with your neighbors how worried you are, what do you think they would do?’ Deze vraagstelling geeft een bron de mogelijkheid om een probleem te herevalueren en er met een andere bril naar te kijken. De journalist neemt deze informatie mee in het stuk waardoor het lezend publiek wordt blootgesteld aan nieuwe ideeën die bewustzijn en eventuele actie kunnen bevorderen.

De vorm van constructieve journalistiek waarbij oplossingen worden aangedragen wordt ook wel ‘solutions journalism’ genoemd. Bansal & Martin (2015) schreven ‘The Solutions Journalism Toolkit’ waarmee journalisten worden begeleid in het schrijven van een constructief, oplossingsgericht verhaal. Samengevat bevat zo’n verhaal een antwoord op de vraag wat er gedaan kan worden aan een bepaald maatschappelijk issue en wie of wat daar al op een effectieve manier mee bezig is. In plaats van de traditionele rol van de journalist: nieuws verslaan, de waarheid boven tafel halen, louter vertellen wat er mis is en hopen dat er betere wetten komen, stellen Bansal & Martin (2015) dat burgers daarnaast geïnformeerd moeten worden over plausibele voorbeelden van oplossingen op problemen. Dat zou ze in staat stellen een betere samenleving te vormen.

Ze geloven dat oplossingsgerichte journalistiek de traditionele journalistiek completer en accurater maakt.

Journalism that fails to cover responses to social problems provide an inaccurate and biased view of reality – one that can actually harm society. By regularly highlighting problems and ignoring responses to them, journalists convey a false sense that people haven't tried to fix things, or don't know how to do any better. (ibid.)

Conclusie

Om bij te dragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo's kunnen journalisten genuanceerder zijn in taal- en beeldgebruik. Zij kunnen het beste concrete situaties beschrijven, oppassen om niet in algemene karakterisering te vervallen en homo's kijkend, sprekend of handelend afbeelden. Verder moeten ze zich er bewust van zijn dat één persoon niet per definitie representatief is voor een hele groep. Om voor gebalanceerde berichtgeving te zorgen is het belangrijk dat homoseksualiteit ook in contexten met positieve connotatie worden geplaatst. Hiervoor zou gebruik kunnen worden gemaakt van een constructieve en/of oplossingsgerichte vertelvorm.

6. Methodologie

Om te onderzoeken hoe de Nederlandse journalistiek kan bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo's is kwalitatief onderzoek uitgevoerd.

Hiervoor is gebruik gemaakt van deskresearch door steekproefsgewijs te inventariseren in welke context de Volkskrant, Trouw, platform Harlot en platform Expreszo in 2017 en 2018 over het onderwerp homoseksualiteit hebben geschreven.

Om inzicht te krijgen in mogelijke manieren om een evenwichtige beeldvorming over homo's te bevorderen, zijn rapporten en onderzoeken verzameld van onder andere WOMENInc., Movisie en het Sociaal Cultureel Planbureau waarin de huidige staat van homo-acceptatie en de rol van media in beeldvorming worden besproken.

Eveneens zijn boeken en papers geraadpleegd waarin de verantwoordelijkheid van de journalistiek over dit onderwerp nader is toegelicht. Ook is gekeken naar essays en handleidingen waar de constructieve en/of oplossingsgerichte journalistieke vertelvorm wordt beschreven en uitgediept.

Vervolgens is veldonderzoek verricht door interviews af te nemen met een chef of (adjunct-)hoofdredacteur van de Volkskrant, Trouw, platform Harlot en Expreszo. Het doel van deze interviews was om het redactioneel proces inzichtelijk te maken en daarmee de keuzes die tot (on)evenwichtige beeldvorming over homo's zouden kunnen leiden. Tevens is gevraagd naar de visie op de verantwoordelijkheid van de journalistiek over dit onderwerp. Daarnaast zijn interviews afgenomen met deskundigen: een socioloog gespecialiseerd in LHBT-emancipatie, een postdoctoraal onderzoeker met een master in Gender Studies die onderzoek deed naar beeldvorming van transgender personen in Nederlandse media en een onderzoeker en projectleider bij Movisie gespecialiseerd in LHBT-emancipatie. Zij zijn gevraagd om vanuit hun expertise meer duiding te geven aan beeldvorming over homo's en de rol van journalistieke media daarin.

Er is gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews om de gestructureerde antwoorden van de geïnterviewden met elkaar te kunnen vergelijken, maar eveneens de ruimte te hebben om dieper op antwoorden in te gaan en zo meer informatie te verzamelen. De interviews zijn face-to-face gehouden met uitzondering van een telefonisch interview met de hoofdredacteur van Expreszo. Ze duurden ongeveer 30 minuten en in overeenstemming is van alle interviews een geluidsopname gemaakt om de antwoorden te kunnen coderen en analyseren. De geïnterviewden zijn apart van elkaar geïnterviewd.

In de analyse zijn alleen de antwoorden meegenomen die betrekking hebben op de hoofdvraag, of die meer context geven aan de deelvragen die de hoofdvraag ondersteunen. Zo is wel meegenomen waarom en hoe journalistieke media in het algemeen aandacht aan dit onderwerp besteden, wat de visie is op de verantwoordelijkheid van de journalistiek en hoe het redactionele proces in elkaar zit. Specifieke voorbeelden over soorten verhalen die op de redacties gemaakt worden en persoonlijke doelen als journalist zijn achterwege gelaten.

Om antwoord te geven op de hoofdvraag is het onderzoek als volgt opgezet:

Soort onderzoek: kwalitatief

Dataverzameling: literatuuronderzoek en 7 semigestructureerde interviews met chefs, (adjunct-)hoofdredacteurs en deskundigen

Data-analyse: transcripties

De opzet was om chefs van 4 redacties te interviewen, waaronder 2 niche en 2 traditionele media.

Eveneens was het de bedoeling om 3 deskundigen te interviewen, waaronder een socioloog, een onderzoeker op het gebied van LHBT-acceptatie en een mediawetenschapper.

Uiteindelijk zijn inderdaad chefs van 2 niche en 2 traditionele redacties geïnterviewd. Het interview met de mediawetenschapper bleek inhoudelijk onvoldoende toereikend voor dit onderzoek. Daarom is gekozen voor een interview met een postdoctoraal onderzoeker die de beeldvorming van transgender personen in de media onderzoekt, waarvan de inzichten bruikbaar waren voor dit onderzoek. Ook de interviews met de socioloog en onderzoeker op het gebied van LHBT-acceptatie hebben plaatsgevonden.

Omdat het interview met de hoofdredacteur van *Expreszo* telefonisch is afgenomen, is het mogelijk dat sommige antwoorden onjuist zijn geïnterpreteerd of dat er non-verbale signalen verloren zijn gegaan die de antwoorden meer nuance hadden kunnen bieden.

Omdat de vragen aan één persoon van de redactie zijn gesteld en dus gekleurd zijn door eigen beleving en ervaring, zouden sommige uitspraken kunnen afwijken van de feitelijke werkelijkheid.

Sommige uitspraken zijn wel bevraagd omdat deze in strijd leken met gepubliceerde artikelen (P.I., Roessingh, 2018, Bijlage 1.4.). Er moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat sommige geïnterviewden sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven.

Alle interviews zijn volledig en handmatig getranscribeerd en daarna geëxporteerd naar het programma ATLAS.ti. Vervolgens zijn relevante uitspraken ondergebracht in categorieën en daarna onder grotere categoriegroepen verdeeld die bij een deelvraag horen. Daarna zijn deze uitspraken per categorie met elkaar vergeleken en verwerkt in de analyse. De citaten in de analyse zijn geparafraseerd om de informatie en argumenten helder en leesbaar te presenteren.

7. Analyse

7.1. Introductie van de deskundigen

Om de huidige beeldvorming over homoseksualiteit onder Nederlanders en de rol van journalistieke media daarin beter in kaart te brengen zijn voor dit onderzoek interviews afgenomen met een aantal deskundigen.

Mariecke van den Berg is als postdoctoraal onderzoeker verbonden aan de Universiteit Utrecht en deed een master in Gender Studies. Recentelijk onderzocht ze de beeldvorming van transgender personen in de Nederlandse media. De resultaten uit dat onderzoek zijn deels toepasbaar op dit onderzoek. Tevens kan Van den Berg vanuit de verworven kennis toelichten welke rol journalistieke media spelen in de beeldvorming over minderheidsgroepen.

Hanneke Felten is onderzoeker en projectleider bij Movisie en KIS. Haar expertise ligt onder andere op het gebied van LHBT-acceptatie en de aanpak van discriminatie. Felten onderzocht de effecten van verschillende aanpakken om LHBT-emancipatie te bevorderen. De verkregen inzichten zijn waardevol voor dit onderzoek omdat sommige ervan toegepast kunnen worden in de journalistieke berichtgeving, om zo stereotypering te voorkomen en vooroordelen te verminderen.

Niels Spierings is als socioloog verbonden aan de Radboud Universiteit en doet onderzoek naar ongelijkheid en participatie, waarbij gender en LHBT-emancipatie in Europese landen belangrijke thema's vormen. Zijn expertise stelt de lezer in staat om de sociale constructies te begrijpen die van invloed zijn op de huidige staat van homo-acceptatie en op de beeldvorming over homoseksualiteit onder Nederlanders.

7.1.1. Impliciete en expliciete houding

Waarom zou de journalistiek zich überhaupt druk moeten maken om de beeldvorming over homoseksualiteit? Eerder werd besproken dat de impliciete houding ten aanzien van homo's een stuk minder tolerant is dan de expliciete houding (zie hoofdstuk 1.1., Feiten en cijfers), maar we doen het over het algemeen toch best wel goed?

De cijfers zeggen van wel, maar wat zeggen die nu eigenlijk precies? Volgens Spierings (P.I., 2018, Bijlage 1.5.) wijzen ze vooral op een sterker wordende sociale norm dat homoseksualiteit 'oké' moet worden gevonden. "Mensen worden aangesproken op hun gedrag. Op televisie, in krantenberichten en op de meeste scholen wordt vooral over acceptatie gesproken en het belang daarvan. Er is niet echt een sterk geïstitutioniseerd tegengeluid. De hele maatschappij heeft zich grofweg verenigd". Van den Berg (P.I., 2018, Bijlage 1.7.) spreekt van 'homonationalisme': "Het idee dat Nederland homotolerant is heeft heel veel te maken met een soort nationaal zelfbeeld, van West-Europees zijn, Nederlands zijn. Zoals we goed zouden zijn in tulpen, water- en deltawerken, zijn we ook 'goed' in homoseksualiteit." Dat homonationalistische zelfbeeld en de sterke sociale norm, zijn echter geen realistische

afspiegeling van de werkelijkheid waarbij homoseksualiteit nog altijd als normafwijkend wordt beleefd.

Een belangrijk verschil in de stijgende (expliciete) homo-acceptatie dat uit de SCP-rapporten duidelijk wordt, is de houding van etnische en religieuze minderheden. Hun niveau van acceptatie blijft min of meer hetzelfde: de sterker wordende sociale norm lijkt geen vat op ze te hebben. Felten (P.I., 2018, Bijlage 1.2.): “Wie wordt weggezet als ‘heel anders dan de rest van Nederland’ en zichzelf niet echt als onderdeel van de Nederlandse samenleving ziet, wordt automatisch ook niet door de sociale norm in Nederland beïnvloed.”

Kortom: de norm om homoseksualiteit te accepteren wordt sterker maar de impliciete houding van Nederlanders ligt niet per definitie op dezelfde lijn. Het nationalistische zelfbeeld over hoe Nederlanders met homoseksualiteit omgaan is ongenueanceerd. Van den Berg (P.I., 2018, Bijlage 1.7.): “Maatschappelijke verontwaardiging is altijd heel selectief.” Ze neemt het voorbeeld van de foto van het aangespoelde jongetje (Wagendorp, 2015): “Toen werden we opeens allemaal heel boos over verdrinkende bootvluchtelingen, maar als het abstracte cijfers zijn is het een perikoopte in de krant waar we niet massaal verontwaardigd over zijn.” Hetzelfde principe geldt voor homoseksualiteit. De beeldvorming daarover is op dieper niveau niet zo evenwichtig als het misschien lijkt.

7.1.2. De huidige berichtgeving over homo's

Spierings (P.I., 2018, Bijlage 1.5.) legt uit hoe het komt dat er relatief meer ruimte is voor het onderwerp homoseksualiteit in journalistieke media. “De theorie zegt dat als je opgroeit met een dak boven je hoofd, altijd eten op de plank en redelijke welvaart, je gesocialiseerd wordt op zo’n manier dat jouw focus altijd meer ligt op jezelf kunnen ontplooiën, gelijkheid en dat soort thema’s en minder op dreiging, geweld, autoriteit en economische voorspoed. Natuurlijk varieert dat wel tussen mensen. Die focus komt dan samen met dat het politiek wordt ingezet, dat er incidenten plaatsvinden en dat er aanleidingen zijn om erover te schrijven. De generaties die nu journalisten zijn, zijn allemaal mensen die in die periode van voorspoed zijn opgegroeid en zullen hier dus meer aandacht aan besteden.”

Van den Berg (P.I., 2018, Bijlage 1.7.) zag in haar onderzoek naar transgender personen in de media een verschuiving van het soort verhalen dat gepubliceerd werd. De bevindingen raken bovengenoemde omschrijving van de huidige tijdgeest. “Je ziet dat er tegenwoordig vooral persoonlijke verhalen worden verteld van mensen die in transitie gaan en daar heel goed uitkomen. Een soort ‘succesverhaal’ heb ik dat genoemd. Het is een heel modern verhaal, omdat het te maken heeft met authentiek zijn en jezelf zijn. Het idee ‘als je maar gelukkig bent’, of ‘als je maar jezelf kunt zijn’, is denk ik een heel sterk gedeelde waarde in onze huidige maatschappij. Ik denk dat er een soort bewijslast ligt bij transgender personen om te laten zien dat ze gelukkig en zichzelf zijn, en dat ze dan op acceptatie kunnen rekenen.” Naar verwachting is zo’n ‘succesverhaal’ ook het soort persoonlijke verhaal dat

tegenwoordig vaak wordt gepubliceerd over homo's. Een volgend onderzoek zou kunnen uitwijzen of die hypothese klopt.

7.1.3. Aandacht voor anti-homogeweld

Journalistieke media besteedden recentelijk relatief veel aandacht aan anti-homogeweld. In hoofdstuk 1.2. (Actuele voorbeelden) zijn verschillende veelbesproken incidenten uitgelicht. Van den Berg (P.I., 2018, Bijlage 1.7.): “Een verklaring kan zijn dat hoe langer homo-acceptatie bij je identiteit als land hoort, hoe meer er ook een soort emotionele respons komt op het moment dat dat wordt overtreden. Het kan ook een uiting zijn van het feit dat er inderdaad toch meer acceptatie is en de samenleving dus ook oprecht verontwaardigder op intolerantie reageert.” Spierings (P.I., 2018, Bijlage 1.5.): “Geweld is altijd interessant, conflicten doen het goed qua verkoopcijfers. Iedereen vindt er iets van en zowel linkse als rechtse politieke partijen pushen het onderwerp. Daarnaast vinden we het allemaal belangrijk en is er nog steeds geweld, dus daar willen we met z'n allen iets aan doen.” In hoofdstuk 5.2. (Verhaalontwerp) is beschreven hoe overbelichting van problematiek rondom homoseksualiteit onevenwichtige beeldvorming in de hand kan werken. Felten (P.I., 2018, Bijlage 1.2.) benadrukt: “Het is heel emancipatoir dat media op een verontwaardigde manier aandacht besteden aan anti-homogeweld. Tegelijkertijd ontstaat vooral bij LHBT'ers zelf het beeld dat geweld tegen LHBT'ers aan de lopende band voorkomt. Dat is niet zo, het neemt de afgelopen jaren enorm af.” Van den Berg (P.I., 2018, Bijlage 1.7.) zag in haar onderzoek naar transgender personen dat de berichtgeving over geweld toeneemt op het moment dat de daders mensen met een migratieachtergrond zijn. Als gevolg wordt het zelfbeeld van de witte, tolerante Nederlander in stand gehouden. Dat kan bijdragen aan een onevenwichtige beeldvorming over wie er zich al dan niet acceptierend opstelt ten aanzien van homoseksuele personen. In een volgend onderzoek zou specifiek kunnen worden bekeken of dit ook geldt voor berichtgeving over anti-homogeweld. Van den Berg voegt toe: “Veel berichtgeving over negatieve bejegening van LHBT'ers gaat over Rusland, Indonesië of islamitische landen.”

7.1.4. Hoe stereotypering ontstaat en standhoudt

In dit onderzoek wordt veel gesproken over het tegengaan van stereotypering en het verminderen van vooroordelen. Spierings (P.I., 2018, Bijlage 1.5.) legt uit hoe stereotypering over homoseksuele mannen is ontstaan. “De eerste mannen die openlijk homoseksueel waren, moesten al door de barrière van de norm heen. Dan is het logisch dat het voor hen ook makkelijker was om van andere normen af te wijken. Dus waar misschien heteroseksuele mannen al dan niet onbewust ook wel extravagante kleding zouden hebben willen dragen, zijn zij veel meer gevangen in een bepaalde vorm van mannelijkheid. Dat is in die zin een logische verklaring voor dat een aantal homoseksuele mannen zich bijvoorbeeld extravaganter zijn gaan gedragen. Op een gegeven moment ontstaan er groepen waarin

homomannen elkaar ontmoeten en die gaan zich afzetten tegen de cultuur waarvan ze worden uitgesloten. Bijvoorbeeld door middel van alternatieve uitingsvormen en muziekvormen. Andere mensen reproduceren dat binnen die groep, het wordt onderdeel van die in-groupidentiteit. De jonge, nieuwe homo's die daar bijkomen leren onbewust dat ze dat leuk moeten vinden. Dat is hoe het in elke subcultuur werkt."

Kunnen we dan zeggen dat stereotypen op waarheid berusten? Spierings (ibid.): "Een stereotype kan in statistische zin best waar zijn, maar het gaat altijd om gemiddelden." Hij reageert op het artikel over het songfestival dat in hoofdstuk 5.1. (Taalgebruik) wordt besproken: "Het betekent niet dat als je uit de wiskundeopgave een vaas met homo's en hetero's krijgt en je trekt er eentje uit die homo is, dat je dan weet dat hij het songfestival leuk vindt. De kans is nog steeds groter van niet." Bij het verkeerd interpreteren van verschillen in gemiddelden bestaat het gevaar van een simplistisch geschreven stuk, waarbij alle homo's een gedeelde muzieksmaak zouden hebben: depersonalisering. Hoewel iets als een muzieksmaak losstaat van een seksuele voorkeur worden die twee wel aan elkaar gekoppeld. Spierings (ibid.): "Het krijgt een sociale functie en wordt door de groep zelf uitgelicht als een trotskenmerk en verder verspreid door de media. Daardoor wordt het als onderdeel van de identiteit gezien en dan wordt het heel lastig om daar weer van af te komen." Herbevestiging van stereotypen is krachtig omdat hetgeen dat het stereotype ontkracht veel minder bewust wordt waargenomen. Spierings (ibid.) legt dat uit: "Een homoseksuele man die op straat loopt in extravagante kleren met een andere man zie je, want hij wijkt af en bevestigt het beeld dat je hebt van de groep. Zie je mij in redelijk normale kleren op straat lopen dan ontkracht ik dat beeld niet, want je herkent mij op dat moment niet als een niet-extravagante homoseksuele man". Dit voorbeeld is ook van toepassing op journalistieke berichtgeving, waarbij iedere stereotiepe voorstelling van homo's het diepgewortelde simplistische denkbild over hen steeds opnieuw bevestigt en het nog hardnekkiger maakt. Een belangrijke toevoeging om hierbij uit te lichten is dat de mensen die tot de gestigmatiseerde groep behoren net zo goed door stereotypering over henzelf beïnvloed worden. Spierings legt in het interview (ibid.) uit dat iedereen die in Nederland opgroeit gesocialiseerd wordt met de dominante normen, die onder meer door televisie en internet gecommuniceerd worden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het idee dat homo's zich 'vrouwelijker' of 'extravaganter' gedragen. "Iedereen is subject aan de normen die worden geproduceerd", zegt hij. Dus ook homo's zullen heteronormativiteit op een bepaalde manier internaliseren.

Conclusie

Hoewel Nederland positief uit de bus komt in het onderzoek naar homo-acceptatie betekent dat niet dat de beeldvorming over homo's daadwerkelijk evenwichtig is. De cijfers laten vooral zien dat de sociale norm om het oké te vinden sterker is geworden. In de huidige tijdgeest zijn thema's als

zelfontplooiing, geluk en gelijkheid belangrijk en dat kan deels verklaren waarom er veel ruimte is om over homoseksualiteit te schrijven. In een onderzoek naar transgender personen in de media kwam naar voren dat zij vooral in ‘succesverhalen’ worden geportretteerd; dit past binnen de tijdgeest en zou ook voor homoseksuele personen kunnen gelden.

Mogelijke verklaringen voor de toegenomen media-aandacht rondom anti-homogeweld zijn het homonationalistische zelfbeeld, stijgende verkoopcijfers bij conflictverhalen, toenemende acceptatie en massale verontwaardiging. Een gevolg van de aandacht hiervoor is dat het onterechte beeld ontstaat dat anti-homogeweld is toegenomen.

Stereotypen kunnen in statische zin waar zijn, maar het gaat altijd om gemiddelden. Het is moeilijk om van stereotyperende beeldvorming af te komen omdat stereotypen bewuster worden waargenomen dan hetgeen dat van het stereotype afwijkt. Zo wordt het stereotype herbevestigd.

7.2. Introductie van de chefs en (adjunct-)hoofddredacteurs

Voor dit onderzoek zijn vier mensen in de redactietop bevraagd op het schrijfsproces en de beeldkeuze binnen hun redactie over het thema homoseksualiteit. Ook zijn zij bevraagd op hun visie over de taak en verantwoordelijkheid van de journalistiek om zich met evenwichtige beeldvorming over homo's bezig te houden.

Justine van de Beek is chef van het platform Harlot over seksuele vrijheid. Harlot is onderdeel van OneWorld, een journalistieke website die zich richt op een ‘eerlijke en duurzame wereld’.

Paula Drewes is hoofddredacteur van vrijwilligersorganisatie Expreszo, een online magazine voor en door LHBT+jongeren. Expreszo kan gezien worden als een medium dat voornamelijk artikelen publiceert die verkregen zijn uit burgerjournalistiek, vaak door jonge schrijvers die affiniteit hebben met de journalistiek of er een opleiding in volgen.

Esma Linnemann is coördinator van de Volkskrant weekendkaternen Zaterdag en Opinie. In deze katernen verschijnen vooral achtergrondverhalen waarbij het nieuws van de week breder wordt uitgediept.

Martijn Roessingh is adjunct-hoofddredacteur van dagblad Trouw, van oorsprong een verzetskrant. Trouw zegt in de berichtgeving bijzondere aandacht voor democratie, duurzaamheid en alle vormen van religie, filosofie en levensbeschouwing te hebben.

7.2.1. Redactioneel proces

Alle geïnterviewden geven aan dat hun medium aandacht schenkt aan homoseksualiteit wanneer er nieuws is: dit is veelal rondom negatieve gebeurtenissen zoals anti-homogeweld. Verder berichten de redacties van zowel Van de Beek, Linnemann en Roessingh over de Gay Pride. Drewes (P.I., 2018, Bijlage 1.1.) heeft met Expreszo een uitzonderlijke positie, omdat homoseksualiteit het hoofdthema

van het medium is. Daarom verschijnen op *Expreszo* ook artikelen van andere aard dan bovengenoemd, bijvoorbeeld recensies van films die over homoseksualiteit gaan of artikelen over projecten die met het onderwerp te maken hebben.

De redacteurs die de artikelen schrijven hoeven niet bij elk medium affiniteit met het onderwerp te hebben. Roessingh (P.I., 2018, Bijlage 1.4.): “Als je puur naar journalistieke berichtgeving kijkt kan een niet-homoseksuele redacteur net zo goed over de Gay Pride schrijven of over een rapport over de discriminatie van homo’s als een homoseksuele redacteur. Daar wordt echt niet op geselecteerd en waar het gaat om de journalistieke werkwijze mag het eigenlijk niet zoveel verschil maken”.

Linnemann (P.I., 2018, Bijlage 1.3.) ziet datzelfde bij de *Volkskrant*, daar schrijven in principe ook willekeurige redacteurs over het onderwerp. Omdat haar eigen katern grotere achtergrondverhalen bevat gaan die verder dan slechts journalistieke berichtgeving. Dat maakt voor haar een verschil. “Ik voel me als coördinator veel meer op mijn gemak als iemand uit de doelgroep schrijft over moeilijke onderwerpen op metaniveau. Als je bijvoorbeeld echt de diepte in gaat en wil schrijven over hoe het zit met geïnternaliseerde homohaat heb ik toch meer behoefte aan een stem vanuit de groep. Dat geeft het stuk vaak ook iets meer zeggingskracht.” Ze maakt nog een kanttekening: “Die is weer niet altijd representatief voor de hele groep, die fout moet je ook niet maken.”

Harlot werkt met freelancers die ideeën pitchten. Vaak worden voorstellen over homoseksualiteit gedaan door schrijvers die zelf queer zijn, merkt Van de Beek (P.I., 2018, Bijlage 1.6.). Soms vraagt ze een freelancer om iets te schrijven over een specifieke nieuwsgebeurtenis, zoals na de dood van Orlando Boldewijn. Dan benadert Harlot bewust een schrijver die affiniteit met het onderwerp heeft. Van de Beek (ibid.): “Als het meer een beschouwend verhaal is zoals een interview of reportage hoeft dat natuurlijk niet. Maar op Harlot worden best veel persoonlijke verhalen geschreven en dan vind ik het terecht dat iemand daar zelf ervaring mee heeft. Ik vind de positie van die persoon wel belangrijk.” Voor zover Drewes (P.I., 2018, Bijlage 1.1.) weet schrijven er geen hetero’s voor *Expreszo*. “Mocht er een keer iemand zijn, dan mag dat best van mij.” Ze benadrukt nog dat schrijvers uit de doelgroep (LHBTQIAP+) van *Expreszo* niet per se beter zicht hebben op de subcultuur van andere leden binnen die groep. “Een lesbisch meisje schreef eens iets over een afvalrace voor dragqueens. Dat viel helemaal verkeerd bij dragqueens zelf, ze had het verhaal blijkbaar niet goed uitgelegd.”

Hoe belangrijk is de diversiteit op redacties eigenlijk wanneer het gaat om homoseksualiteit? Van den Berg (P.I., 2018, Bijlage 1.7.) zag in haar onderzoek naar transgender personen die hun eigen media maken dat die daarin meer variatie laten zien dan mainstream media. “Qua dat er ook mensen van kleur aan deelnemen en bijvoorbeeld ook mensen die zowel qua gender als seksualiteit niet helemaal in de norm vallen”. Het zou kunnen dat dat ook voor redacties geldt die door homo’s gevormd worden. Een volgend onderzoek zou kunnen uitwijzen of die hypothese klopt. Doordat die diversiteit op mainstream journalistieke redacties ontbreekt blijft de berichtgeving enigszins onevenwichtig. “Hoe homogener journalisten zijn, hoe meer dat zichzelf in stand houdt. (...) Ik denk dat de media een

soort algemene acceptatie op gang kunnen helpen maar daarin te conservatief zijn omdat het voor hen heel erg lastig is om alle schakeringen te laten zien”, aldus Van den Berg.

Bij de Volkskrant zijn nogal wat leidinggevendenden homo, vertelt Linnemann (P.I., 2018, Bijlage 1.3.).

“Je merkt dat zij de onderwerpen ook wel agenderen in vergaderingen.” Roessingh (P.I., 2018, Bijlage 1.4.) ondervindt dat ook bij Trouw: “We verwachten van onze redacteurs een empathisch vermogen, dat ze snappen wat relevant is voor mensen als het gaat om onderwerpen als homoseksualiteit. Maar je merkt soms dat homoseksuele redacteurs met ideeën komen waar je echt zelf niet aan gedacht zou hebben. Omdat zij binnen een ander circuit zitten waar ook op een bepaalde manier over dingen wordt gediscussieerd en omdat ze een bepaalde maatschappelijke gebeurtenis op een andere manier beleven. Als het bijvoorbeeld gaat om discriminatie op straat omdat homo’s hand in hand lopen, dan moet je dat soms beleven of in je naaste omgeving hebben meegemaakt om te zeggen dat er iets aan de hand is.” Er is echter geen diversiteitsbeleid over homo’s bij Trouw. “Het al dan niet homo zijn is geen factor bij het aannemen. We hebben aparte portefeuilles homoseksualiteit. Maar er lopen hier wel homoseksuele mensen op de redactie rond en op dat punt is de diversiteit groot. Volgens mij best representatief voor de Nederlandse samenleving. (...) De kwaliteit is uiteindelijk wel bepalend voor de verkoop van onze journalistiek. We kunnen niet alleen maar mensen aannemen omdat ze een bepaalde achtergrond hebben, ze moeten een goed journalistiek product kunnen leveren. Bij homoseksualiteit is dat vanwege de relatief groeiende integratie van die groep in de Nederlandse samenleving nog redelijk makkelijk. We hebben grotere problemen met groepen die minder goed geïntegreerd zijn.”

In hoofdstuk 3.1. (Stereotypering en de norm) is uitgelegd dat wie binnen de norm past vaak slecht zicht heeft op de vanzelfsprekendheid en beperkingen ervan. Met het oog hierop werden de geïnterviewden gevraagd of de geschreven artikelen over homoseksualiteit getoetst worden op vooroordelen of stereotypering.

Linnemann (P.I., 2018, Bijlage 1.3.): “Ik heb in mijn katern een aantal keer verhalen gehad over homoseksualiteit die niet door homo’s werden geschreven. Dan let je wel een beetje op de woorden die zijn gebruikt of laat je het nog even lezen aan iemand op de redactie die bijvoorbeeld gay is. Maar het is geen algeheel onderdeel van het proces.”

Roessingh (P.I., 2018, Bijlage 1.4.): “Je laat het sowieso lezen aan een collega, maar ik denk niet dat het zo werkt. Of het moet heel specifiek over de subcultuur als zodanig gaan en dat je weet dat het idee bij iemand vandaan komt, maar ik denk dat dat nauwelijks voorkomt.” Hij voegt toe dat Trouw wel elke ochtend evaluatiemomenten heeft waarbij de redacteur die de evaluatie leidt ervoor kan kiezen om het over stereotypering te hebben.

Van de Beek (P.I., 2018, Bijlage 1.6.): “Als ik bij de pitch denk ‘dit is stereotyperend, dit past niet bij Harlot’, dan wijs ik het in die fase al af. Vaak zijn er dan geen verrassingen als het stuk binnenkomt. Ik let er ook op of iemand affiniteit of ervaring met een onderwerp heeft.”

Drewes (P.I., 2018, Bijlage 1.1.): “Ik kijk daar niet bewust naar, ik kijk meer naar taalniveau.” Wel is er soms discussie over terminologie op de redactie, zoals toen het woord ‘shopgay’ werd gebruikt en

niet iedereen daar blij mee was. “Misschien versterken LHBT’ers ook wel weer stereotypering over anderen in de groep, dus misschien moeten we er alsnog wel op letten. Maar bij ons is die wil er in elk geval, omdat het over onszelf gaat.” (...) “Ook de LHBT-afkorting is moeilijk voor ons. We zijn er nog niet over uit of we de lange of de korte moeten gebruiken, dus ik laat de schrijvers doen wat zij zelf willen. Verboden woorden vind ik echt stom, ik ben wel tegen censuur.”

Roessingh (P.I., 2018, Bijlage 1.4.): “We hebben bijna nooit een verbod op dingen, we gaan een beetje mee met de meest gebruikte term. Maar we zijn daar niet heel dogmatisch in, wel pragmatisch. We zijn toevallig bezig met een discussie over welke termen we wel of niet gebruiken maar dat blijkt best wel lastig. (...) We proberen schrijvers en eindredacteuren alert te houden op het effect van het gebruik van sommige woorden en de betekenis die dat in de maatschappij heeft.”

Dat gaat soms weleens mis, want in een recent artikel (Becker, 2018) van Trouw wordt gesproken over ‘homogeweld’ in plaats van ‘anti-homogeweld’.

Roessingh (P.I., 2018, Bijlage 1.4.): “In dit geval zou er in de evaluatie kunnen staan dat het geen homogeweld maar anti-homogeweld is. Dan wordt de eindredactie erop gewezen dat het de volgende keer toch handig om anti-homogeweld te gebruiken.”

7.2.2. Beeldkeuze

De Volkskrant en Trouw hebben ieder een eigen beeldredactie die beeld bij de artikelen kiest. Volgens Linnemann (P.I., 2018, Bijlage 1.3.) wordt er tijdens het overleg met deze redactie heel erg gelet op stereotyperend beeld. “Bij een essay over Grindr kwam een illustratie en daar heb ik de auteur heel erg bij betrokken. Met een illustratie kan het snel misgaan met stereotypering en beeldvorming. Als de tekst over een onderwerp als homoseksualiteit gaat kiezen we voor een binnenlandillustrator omdat die de gevoeligheden rondom het onderwerp kent. In mijn geval is de beeldkeuze een gestructureerd proces waar zo’n 5 of 6 man bij betrokken is. Zeker bij de beeldredactie wordt vaak ook heel esthetisch naar een beeld gekeken: of het dramatisch is of emoties oproept bijvoorbeeld. Ik bekijk meer of het beeld met het verhaal resoneert en niet detoneert. (...) Het spanningsveld hierbij ligt bij het feit dat stereotiepe beelden vaak al in de database te vinden zijn. Bij onderwerpen waar stereotypering op de loer ligt moet je kijken of je creatiever met beeld om kan gaan, maar dat vergt werk en tijd. Dat is een investering.”

Trouw laat bij de grotere verhalen vooral eigen beeldmateriaal maken. Daar zit wel een grens aan want het moet financieel enigszins dragelijk blijven, zegt Roessingh (P.I., 2018, Bijlage 1.4.). “Je kan niet altijd de diversiteit laten zien die je zou willen. Je zet in op wat je het belangrijkste vindt, en dan vallen er soms dingen buiten de boot om nog apart te fotograferen.” Maar ‘ clichébeelden van leernichten’ probeert de redactie wel te vermijden als het stuk daar niet over gaat. “Dé homo bestaat niet, dus moeten we die ook niet steeds zo portretteren. Twee mensen die hand in hand lopen, dat kan wel.”

Van de Beek (P.I., 2018, Bijlage 1.6.) en Drewes (P.I., 2018, Bijlage 1.1.) werken voornamelijk met gratis, rechtenvrij beeld van sites als Pexels, Flickr en Google. Soms wordt er eigen fotografie bij de stukken van schrijvers meegeleverd. Van de Beek stuurt in enkele gevallen een fotograaf op pad om betaald een foto te maken. Van de Beek en Drewes kiezen meestal zelf het beeld bij de artikelen die zij aangeleverd krijgen.

Zoektermen die gebruikt worden zijn woorden als ‘gay’, ‘queer’, ‘gay boy’, ‘rainbow’ ‘flag’. Drewes (P.I., 2018, Bijlage 1.1.): “Soms gebruik ik trefwoorden uit het artikel of verzin ik op die manier linkjes omdat er niks van hoge kwaliteit bij zit. Als er weinig aanleidingen en geen concrete beelden inzitten is het moeilijk.” Van de Beek (P.I., 2018, Bijlage 1.6.): “Als je zoekt kom je vaak beelden van witte (homo)mannen tegen. Ik let op de diversiteit daarin, maar het is best wel lastig. Of je krijgt continu zoenende mensen te zien. Dat moet zeker getoond worden, maar niet elke keer. Bij een recent artikel hebben we een foto van een hand met een soort regenboogreflectie op de palm”.

Conclusie

Bij de Volkskrant en Trouw schrijven ook journalisten over homoseksualiteit die niet uit de doelgroep komen. Op Harlot en Expreszo hebben de auteurs vrijwel altijd affiniteit met het onderwerp. De geïnterviewden van Volkskrant en Trouw geven aan dat de journalisten uit de doelgroep een toegevoegde waarde hebben door de ideeën en invalshoeken die ze over het onderwerp aandragen. De inhoud van artikelen wordt op alle vier de redacties door minstens een persoon naast de auteur gelezen. De stukken worden op geen van de redacties volgens een gestructureerd proces getoetst op vooroordelen of mogelijke stereotypering.

De Volkskrant en Trouw hebben een beeldredactie en er wordt veel gebruik gemaakt van eigen fotografie. De beeldredactie heeft de taak om te zorgen dat het beeld met het verhaal resoneert en niet cliché of stereotyperend is. Harlot en Expreszo maken vooral gebruik van rechtenvrije stockfoto's. De geïnterviewden van die redacties geven aan dat het vinden van passend beeld een uitdaging is.

7.3. Visie op de verantwoordelijkheid, objectiviteit en onafhankelijkheid

Welke rol spelen journalistieke media in de beeldvorming over homo's?

Spierings (P.I., 2018, Bijlage 1.5.): “Van kleins af aan kijk je televisie en zit je op het internet, daar worden allerlei beelden op je afgevuurd die je opneemt. Ik zou zeggen dat het gezin, de school en de media de drie allerbelangrijkste socialiserende factoren zijn waar mogelijksterwijs media steeds belangrijker is geworden.” De meeste kinderen groeien op in een heteroseksuele omgeving waarbij de ouders een man en vrouw zijn. “Wat ze al over homoseksualiteit horen komt grotendeels van media. En misschien een paar voorlichtingslesjes op school, waar het ook meteen als een issue wordt neergezet. Dan wordt er benadrukt dat er ‘iets aan de hand is’ met homoseksualiteit”. Journalistieke

media zijn dus een belangrijke socialiserende factor, waar veel informatie over homoseksualiteit vandaan komt. “Als je op het moment dat het woord ‘homoseksualiteit’ valt ook steeds ‘geweld’, ‘extravagante dingen’, ‘afkeuring’ en andere stereotypen hoort, gaat dat in je hoofd aan elkaar zitten. Daar kun je niks aan doen.”

Felten (P.I., 2018, Bijlage 1.2.): “Als je een groep als zeer problematisch afschildert heeft dat consequenties op de manier waarop mensen hun vooroordelen uiten. Dus als je haatpredikers ten aanzien van homoseksuelen alle ruimte geeft om hun woord te doen, bijvoorbeeld door een column in de krant of een uitgebreid interview, dan is het effect dat mensen denken dat dat normaal is om te doen. Zo werken sociale normen. Als mensen door media de indruk krijgen dat anderen volop discrimineren en volop homo’s in elkaar slaan, dan wordt het iets wat bijna normaal is.” In haar eigen onderzoek naar geweld tegen lesbische vrouwen concludeerde Felten dat er een link zit tussen berichtgeving in de media over geweld en hoe veilig deze vrouwen zich voelen.

Wat zien de geïnterviewde journalisten als de taak van de journalistiek en welke rol vinden ze dat de journalistiek moet spelen in het bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo’s?

Linnemann (P.I., 2018, Bijlage 1.3.): “De journalistiek is ooit ontstaan omdat er een disbalans in informatievoorziening is. Die wil je opheffen, dus de journalistiek is per definitie een ethisch beroep waarin je bezig bent om de wereld beter te maken. Het is de verantwoordelijkheid van de journalistiek om verslag te doen van de – complexe – werkelijkheid, omdat je hoopt dat je die werkelijkheid ook kunt veranderen. Ik vind dat een non-discussie. Hoe ver je daarin wilt gaan verschilt per journalist. Soms kan het leiden tot ongeloofwaardige journalistiek, dan kun je beter in mijn opiniekatern een essay schrijven.

Ik vind dat je altijd inclusief moet werken, dus juist als het over minderheden gaat vind ik dat je echt moet zorgen dat je alle perspectieven in het verhaal hebt. Als je de structuren kunt blootleggen waarbinnen een fenomeen plaatsvindt ben je een betere journalist dan wanneer je alleen het fenomeen beschrijft zonder enige analyse. Dat laatste zou ook nog eens bij kunnen dragen aan een stereotiep beeld. Homoseksualiteit wordt gezien als iets wat afwijkt van de norm en ik vind dat media kunnen bijdragen aan een ander beeld. Dat is niet de opdracht van een individuele journalist, maar je kunt wel goede verhalen maken die mensen meer inzicht bieden in de subculturen en problemen die er al dan niet nog steeds zijn.”

Van de Beek (P.I., 2018, Bijlage 1.6.): “Ik vind dat journalistiek moet aanzetten tot verandering. Dat gebeurt eigenlijk sowieso al, want als een redactie continu hetzelfde soort keuzes maakt qua beeld of koppen ben je al verandering aan het teweegbrengen, maar niet per se in positieve zin. Ik denk dat alle journalistiek dat doet maar dat mensen dat niet erkennen. Harlot is daar anders in, door te zeggen dat wij ervoor kiezen om vooruitgang een platform te bieden. Onze vorm van journalistiek is agenderend en mag best prikkelend of scherp zijn, waardoor mensen positief veranderen. Ik vind dat wij onafhankelijk zijn omdat we onze positie juist erkennen en daarbij voorbijgaan aan de mythe van

neutraliteit. Ik denk dat we mensen heel erg betrekken bij het persoonlijke en ze daarmee hopelijk ook laten nadenken over de grotere dingen”.

Roessingh (P.I., 2018, Bijlage 1.4.): “Wij beschrijven dingen en kaarten dingen aan op het moment dat wij denken dat het journalistiek relevant is. Daarbij hebben we wel iets meer oog voor de wat zwakkere groepen in de samenleving. Dat wil niet zeggen dat we de andere kanten helemaal niet zien. Wij vinden dat mensen rechten hebben, dat geldt dus ook voor mensen met een seksuele geaardheid. We hebben oog voor de vraag of die rechten al dan niet worden geschonden en dat brengen we onder de aandacht, maar we zijn geen lobbykrant. De meeste verhalen in de krant zijn beschrijvingen van een fenomeen en het is niet zo dat wij campagne voeren om voortdurend dingen onder de aandacht te brengen, in de hoop een gigantische maatschappelijke verandering teweeg te brengen. We maken onderwerpen bespreekbaar waardoor het debat erover wordt aangewakkerd. Daarbij laten we niet alleen de problematische kant zien, maar we laten het over het algemeen ook zien als het goed gaat of als er oplossingen worden gevonden. (...)

In de berichtgeving proberen we alle gezichtspunten te laten zien. Alles bij elkaar krijg je wel een bepaalde kleur in de selectie van onderwerpen en mensen die je interviewt.”

Drewes (P.I., 2018, Bijlage 1.1.): “Expreszo bestaat om jonge mensen te bereiken. Voor mij is het doel dat ze herkenning vinden, representatie, dat we laten zien dat we er zijn en onze mening kunnen etaleren. We zijn eerder een opiniesite dan een nieuwssite, maar we zijn wel onafhankelijk. Ik ben tegen censuur, maar soms vraag ik me af of het gebruik van politiek correctere taal niet ook een vorm van censuur is. Aan de andere kant: als we ergens een beetje politiek correct moeten zijn is het wel bij Expreszo.

In de artikelen proberen we een zo divers mogelijk beeld te geven. Doordat we op vrijwilligers draaien ben ik blij met alles wat ik binnenkrijg. We hebben nu bijvoorbeeld een biculturele columnist en dan is dat hokje voor mij eigenlijk een beetje gevinkt. Maar als er bijvoorbeeld vijf homodiningen achter elkaar zijn geweest probeer ik wel iets lesbisch uit te lichten, of vraag ik iemand om iets over panseksualiteit te schrijven.”

Conclusie

Uit de interviews met Felten en Spierings wordt duidelijk dat (journalistieke) media een hele grote rol spelen in de beeldvorming over homo's. Ze hebben belangrijke invloed op wat de samenleving als norm ervaart. De geïnterviewden hebben uiteenlopende visies op de verantwoordelijkheid van de journalistiek, variërend van 'het beschrijven van een fenomeen' tot 'aanzetten tot verandering'.

7.4. Ideeën over verandering in de journalistiek

In de interviews met Van den Berg (P.I., 2018, Bijlage 1.7.), Felten (P.I., 2018, Bijlage 1.2.) en Spierings (P.I., 2018, Bijlage 1.5.) is een aantal facetten van de huidige journalistieke berichtgeving over homo's besproken waar verandering in zou kunnen komen, om evenwichtige beeldvorming over homo's te bevorderen. De suggesties zijn ingedeeld in de volgende categorieën: taalgebruik, beeldkeuze, verhaalontwerp en reflectie.

7.4.1. Taalgebruik

In hoofdstuk 3.1. (Stereotypering en de norm) is uitgelegd dat het herhalen van stereotypen ze sterker maakt. Het is dan ook een uitdaging voor de journalistiek om zo min mogelijk stereotypen aan te halen, vindt Felten. In plaats van over een stereotype als 'de flamboyante homo' te schrijven kan beter het gedrag van een individu beschreven worden.

Zoals besproken in hoofdstuk 3.1. (ibid.) wordt hetgeen dat van de norm afwijkt meestal expliciet benoemd. Felten (P.I., 2018, Bijlage 1.2.) noemt het woord 'homohuwelijk' als voorbeeld. "Daarmee wordt het beeld geschetst dat het iets heel apart is, alsof het niet gewoon een huwelijk is. In Amerika gebruiken ze 'marriage equality', dus gelijkheid in het trouwen, daar is nog geen goede Nederlandse term voor. Misschien is het een uitdaging om die nog te bedenken." Verder geeft Felten als ander voorbeeld over trouwen dat in artikelen de heteroseksuele identiteit van een partner vaak achterwege wordt gelaten. Dus wanneer er staat dat 'Jacques getrouwd is', wordt ervan uitgegaan dat zijn partner een vrouw is. Als hij met een man getrouwd is wordt dat wel benoemd. Een stijlregel zou kunnen zijn dat zowel de norm als het normafwijkende genoemd worden: dus wordt er over een homohuwelijk geschreven, dan ook over een heterohuwelijk. Een kanttekening is dat dit in sommige gevallen geforceerd zou kunnen overkomen, bijvoorbeeld wanneer ieder niet-transgender persoon als cisgender¹² persoon benoemd wordt. Een andere mogelijkheid is dat het fenomeen omschreven wordt. Dus in plaats van 'homohuwelijk' wordt het 'een huwelijk tussen twee mannen/twee vrouwen', 'een huwelijk tussen twee personen van hetzelfde geslacht', 'Eva en Emma gaan trouwen', enzovoort. Spierings (P.I., 2018, Bijlage 1.5.): "Je kunt over bijvoorbeeld een politicus en zijn privéleven schrijven zonder hem direct 'homoseksuele politicus' te noemen. Dat kan ook door zijn partner te benoemen." Door van de seksuele voorkeur een bijvoeglijk naamwoord te maken wordt de persoon in het stuk al gauw gereduceerd tot dat aspect van haar of zijn identiteit.

In sommige gevallen hoeft het afwijkende niet benoemd te worden om het verhaal te begrijpen. Jan en Jasper zijn gewoon 'een stel' en geen 'homostel', dat ze op iemand van hetzelfde geslacht vallen is namelijk uit de tekst al op te maken.

¹² "Cisgender is een Engelstalige term waarmee mensen worden aangeduid van wie de seksuele identiteit overeenkomt met het biologische geslacht waarmee zij geboren zijn." (Wikipedia,z.d.)

Journalisten kunnen er ook op letten om de juiste termen te gebruiken wanneer ze iets willen beschrijven. Een voorbeeld is het verkeerde gebruik van de term ‘homogeweld’. Net als ‘politiegeweld’ en ‘supportersgeweld’ gaat het bij deze term om geweld dat door homo’s gepleegd wordt. Meestal wordt juist het geweld tegen homo’s bedoeld: ‘anti-homogeweld’. Door het gebruik van de verkeerde term maakt de lezer onterecht negatieve associaties tussen homo’s en het gebruiken van geweld.

Ook belangrijk om stereotypering te verminderen is het aanbrengen van nuances wanneer er geschreven wordt over een hele groep zoals homo’s. In hoofdstuk 5.1. (Taalgebruik) staat een voorbeeld van hoe dat mis kan gaan, wanneer er gesproken wordt over ‘veel’ of ‘alle’ homo’s die iets zouden vinden. Spierings (ibid.): “Als je dingen goed wil verwoorden moet je heel vaak woorden als ‘algemeenheid’, ‘gemiddelde’, ‘de meesten’ gebruiken. Idealiter gebruik je procenten.”

Bij koppen mag best eens geëxperimenteerd worden met het weglaten van een seksuele voorkeur, vindt hij. “Bijvoorbeeld ‘man in elkaar geslagen’ en dan pas in de tekst duidelijk maken dat het om een homoseksuele man gaat.”

7.4.2. Beeldkeuze

Een fotograaf of beeldredactie kan proberen te zoeken naar genuanceerde beelden die de werkelijkheid goed weergeven. Het is verleidelijk om hetgeen te portretteren dat het meest opvalt en eruit springt, maar hoe representatief is zo’n beeld voor het onderwerp dat je illustreert? Spierings (ibid.): “Als je verslag doet van de Gay Parade in Amsterdam, ja daar zijn boten met blote mannen, maar dat zijn er letterlijk 5 van de 80. Kies eens een keer eentje in beeld te brengen van mensen met kleren aan.” Het lijkt hem briljant om bij een artikel over homoseksualiteit ‘gewoon een foto van twee mannen’ te plaatsen. “Dat is eigenlijk waar het over gaat. Dan raken mensen in de war en gaan ze nadenken, en dat is goed, dan ontstaan er weer nieuwe connecties in het hoofd.”

7.4.3. Verhaalontwerp en reflectie

Zowel Felten (P.I., 2018, Bijlage 1.2.) als Spierings (P.I., 2018, Bijlage 1.5.) spreken over het ‘normaliseren’ van homoseksualiteit in plaats van het ‘problematiseren’. Dit raakt de grens tussen aandacht schenken aan problematiek enerzijds en het overmatig benadrukken wat tot stereotypering kan leiden anderzijds. Felten (P.I., 2018, Bijlage 1.2.): “Verschillen moeten we niet uitwissen, want het heeft impact op iemands leven. Als je een persoonlijk interview hebt met een beroemde schrijver die homo is en het gaat over hoe zijn leven is gevormd en waarom hij welke boeken heeft geschreven, is zijn seksuele voorkeur vast ergens van invloed geweest. Het zou raar zijn als we dat zouden negeren. Maar als we er overmatig nadruk op leggen gaan we het problematiseren.” Het zou mooi zijn als het ‘normaal’ is. Spierings (P.I., 2018, Bijlage 1.5.): “Wat je eigenlijk wil is wat er in Goede Tijden Slechte Tijden gebeurt. Daar zit een homokoppeltje dat evident een homokoppel is maar dat nooit iets

raars doet. En het wordt ook niet uitgesproken”.

Als de seksuele voorkeur niet relevant is voor het verhaal zou het goed zijn om homo's op dezelfde manier te interviewen als hetero's. Felten (P.I., 2018, Bijlage 1.2.): “Als ze bij hetero's ingaan op de gezinssituatie en relaties is het logisch om dat bij homo's te doen en vice versa.”

Van den Berg (P.I., 2018, Bijlage 1.7) en Spierings (P.I., 2018, Bijlage 1.5.) hebben het allebei over het blootleggen van structuren: waarom komen mensen in bepaalde posities terecht of blijven ze daar, hoe is een stereotiep beeld ontstaan. Zulk soort verhalen zou kunnen bijdragen aan begrip.

Volgens Van den Berg (ibid.) kan er meer evenwicht in de berichtgeving over homo's komen door een originele invalshoek te kiezen. “Je kunt balans aanbrengen door zoveel mogelijk stemmen te laten horen, maar je kunt ook balans aanbrengen door een stem breed uit te meten die niet zo heel vaak gehoord wordt.” Een onverwacht perspectief dus. “Het is altijd een beetje zoeken naar wie nog niet aan het woord is geweest. Ik denk dat het de kunst is voor de journalist om het evenwicht en de originele invalshoek samen te laten vallen.” Een kanttekening is wel dat de persoon die je uiteindelijk voor dat perspectief kiest niet per se een perspectief vanuit de marge hoeft te zijn, waarschuwt Van den Berg (ibid.). “Ook LHBT'ers hebben vaak hun frontmannen en frontvrouwen die altijd naar voren worden geschoven als er iets journalistieks moet gebeuren. Je kunt je afvragen of je gekozen persoon voor de hele groep kan spreken.”

Dat reflecteren noemt ze ook in een aantal andere contexten, bijvoorbeeld in de voorbereidingsfase waarin journalisten inventariseren wat er al over het onderwerp is geschreven dat ze gaan behandelen. Ze noemt het belangrijk om de volgende vragen te blijven stellen: ‘wie mag hier spreken?’, ‘wie hoor ik niet en waarom?’ ‘wat zijn de belangen in dit verhaal?’ ‘wiens belangen dien ik hier mee en wiens belangen niet?’

Van den Berg (ibid.) zag in haar onderzoek naar transgender personen dat er vaak al iets gebeurt bij de basisveronderstellingen van journalisten over gender. Basisveronderstellingen of overtuigingen sluiten bepaalde verhalen uit en openen de weg naar andere verhalen. Het zou waardevol kunnen zijn om hier bewust van te zijn voordat een verhaal ontworpen en geschreven wordt. Journalisten zouden die bewustwording kunnen creëren door een kort moment van reflectie te nemen en te bedenken welke basisveronderstellingen zij hebben ten opzichte van homoseksualiteit. In hoofdstuk 7.2.1.

(Redactioneel proces) is geconcludeerd dat het toetsen op stereotyperende inhoud in geen van de vier redacties een vast, gestructureerd onderdeel van het redactionele proces is. Naar verwachting wordt evenwichtige beeldvorming over homo's bevorderd als dit wel een vaste plek zou krijgen binnen redacties. Toetsing zou kunnen worden gerealiseerd door iemand uit de redactie te raadplegen die affiniteit met het onderwerp heeft, of door vragen voor te leggen aan belangengroepen als het COC die zich voor het thema inzetten. Transgender Netwerk Nederland (2016) maakte een wegwijzer voor journalisten om ze te helpen in de berichtgeving over transgender personen, waarbij werd aangegeven dat journalisten de organisatie kunnen benaderen met vragen over beeld en invalshoeken. Journalisten zouden dit ook kunnen doen bij artikelen over homoseksualiteit.

Conclusie

De Nederlandse journalistiek kan bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo's door bewuste keuzes te maken in taal- en beeldgebruik, in de voorbereidingsfase van het verhaalontwerp en door voor- en achteraf op keuzes te reflecteren.

8. Eindconclusie

In dit onderzoek is gezocht naar een antwoord op de vraag: ‘Hoe kan de Nederlandse journalistiek bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo’s?’ Hiervoor is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd naar het huidige journalistieke proces van vier redacties en naar mogelijke veranderingen in dit proces die stereotypering en disbalans in berichtgeving naar verwachting verminderen.

Uit de interviewresultaten over het huidige journalistieke proces bleek dat artikelen over homoseksualiteit niet expliciet getoetst worden op mogelijke stereotyperende inhoud. Bij het kiezen van beeld wordt daar over het algemeen meer aandacht aan besteed. Het onderzoek naar veranderingen in het redactionele proces leverde suggesties op voor taal- en beeldgebruik, het verhaalontwerp en de reflectie voor en na het schrijfproces.

De belangrijkste aandachtspunten in taalgebruik zijn het gebruik van de *juiste* termen en *gelijke* termen, en het vermijden van algemene karakterisering. Bij het kiezen van beeld geldt: clichébeelden vermijden, bedenken of het beeld resoneert met de tekst en personen kijkend, sprekend of handelend afbeelden. De belangrijkste suggesties voor het verhaalontwerp zijn het blootleggen van structuren in plaats van slechts het fenomeen te beschrijven, homoseksualiteit niet te problematiseren door verschillen overmatig te benadrukken maar te normaliseren en gebruik te maken van een constructieve vertelvorm om balans te brengen in negatieve en positieve contexten.

Tot slot kan in de researchfase worden gereflecteerd op de eigen basisveronderstellingen, op de belangen die met het beoogde verhaal gediend worden en op de representativiteit van de interviewkandidaat. Na het schrijven zou een artikel getoetst kunnen worden op stereotyperende inhoud als vast en gestructureerd onderdeel van het journalistieke proces.

Uit dit kwalitatieve onderzoek is gebleken dat de Nederlandse journalistiek kan bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo’s door aandacht te besteden aan de inhoud en context van de tekst en het beeld, en door te reflecteren op de eigen positie en die van de leidende personen in het verhaal

9. Publicatie

Onderstaand essay wordt gepubliceerd op OneWorld. (zie Bijlage 3.1., Toezegging van publicatie).

‘Nederlanders steeds positiever over homoseksualiteit’ kopte de Volkskrant toen het Sociaal Cultureel Planbureau haar nieuwe rapport over seksuele diversiteit publiceerde. Andere media bleven niet achter: positief nieuws is ook eens leuk op z’n tijd en vooral als het binnen ons nationale zelfbeeld van een tolerante samenleving past. De cijfers zeggen echter niet per se iets over stijgende homo-acceptatie, ze vertellen vooral dat de sociale norm daarover sterker is geworden. Bijna 30 procent neemt namelijk nog altijd aanstoot aan twee zoenende mannen. Dat is een wonderlijk gegeven, als je bedenkt dat 92 procent vindt dat homo’s hun leven moeten kunnen leiden zoals ze dat zelf willen.

Journalisten spelen samen met andere mediamakers een aanzienlijk grote rol in hoe we de wereld om ons heen beleven. Zij kiezen welk verhaal er verteld wordt en vanuit welk perspectief, en zij bepalen ook wat er blijft liggen. Kortgezegd bepaalt de journalistiek hoe de werkelijkheid gepresenteerd wordt en daardoor heeft ze een belangrijke invloed op hoe we maatschappelijke onderwerpen als homoseksualiteit benaderen. Bij die macht hoort ook de verantwoordelijkheid om de wereld zo evenwichtig mogelijk te portretteren. Of zoals Kovach en Rosenstiel in de beroemde ‘Elements of Journalism’ schreven: het is de taak van de journalistiek om een zo representatief mogelijk beeld te geven van alle groepen in de samenleving. Dat geldt dus ook voor berichtgeving over homo’s.

Dit gaat niet altijd even goed. Sterker nog: homo’s worden verrassend genoeg nog altijd stereotyperend neergezet door verschillende journalistieke media. RTL Nieuws sloeg de plank pijnlijk mis in een artikel waar werd uitgelegd ‘waarom zoveel homo’s dol zijn op het songfestival’, VICE interviewde een filmmaker die ‘flamboyante homo’s’ volgde, MetroNieuws stelde een lijstje samen van ‘homohits’ – heus, deze term heeft een Wikipediapagina – en Trouw vond ‘Een homo voelt zich vaak thuis in een sportteam’ wel een geschikte kop boven een artikel over homo-acceptatie onder sporters. Voor wie het probleem niet ziet: vervang het woord homo voor een andere minderheidsgroep. ‘Waarom zoveel Marokkanen dol zijn op couscous’, een filmmaker volgde ‘criminele Marokkanen’, hier is een lijstje van ‘Marokkanenhits’. Need I say more?

Het beeld bij de verhalen over homoseksualiteit doen het niet veel beter. Artikelen over de Gay Pride worden vaak nog vergezeld door foto’s van veel bloot en leer en dat is jammer, want het geeft een eenzijdig beeld van het evenement. Vooral in bijvoorbeeld orthodox-religieuze kringen waar informatie over de Gay Pride voornamelijk via media wordt ingewonnen, heeft dit grote consequenties op de associaties die met het onderwerp gelegd worden.

Soms worden lezers op subtielere wijze op het verkeerde been gezet, zoals wanneer journalistieke

media onjuiste termen gebruiken om een fenomeen te beschrijven. Een simpel rondje googelen leert dat zowel de Telegraaf, het AD, EenVandaag als Trouw schrijven over homogeweld waar zij anti-homogeweld bedoelen. Lijkt een onschuldig foutje, maar het brengt onbewust een onterechte link in onze hersenen teweeg tussen ‘geweld’ en ‘homo’s’. Homogeweld past binnen het rijtje van termen als politiegeweld en supportersgeweld en gaat altijd over geweld dat door die groepen gepleegd wordt. Dat is niet de associatie die moet blijven hangen bij een verhaal over afgeroste mensen die om hun liefde voor een ander tot slachtoffer worden gemaakt.

Journalistieke media besteedden de afgelopen jaren relatief vaak en uitgebreid aandacht aan anti-homogeweldsincidenten. Enerzijds getuigt de massale verontwaardiging over deze gebeurtenissen van emancipatie, anderzijds heeft overmatige belichting een averechts effect. Onderzoeker en projectleider Hanneke Felten deed hier bij Movisie onderzoek naar. Als lezers de indruk krijgen dat homo’s aan de lopende band in elkaar worden geslagen, geeft dat bij veelvuldige herhaling het idee dat dat de norm is. Disproportionaliteit van dit soort nieuws heeft daarnaast ook invloed op het gevoel van veiligheid onder homo’s. Nieuws hoort veelomvattend en proportioneel te zijn.

Het gevaar van stereotypering in journalistieke media is een veelbesproken verschijnsel dat decennia geleden al impliciet als verantwoordelijkheid van de journalistiek werd aangenomen. Teun van Dijk schreef in 1983 een boek waarin hij stelde dat de pers stelselmatig migranten discrimineerde, omdat die niet aan het woord werden gelaten of uitsluitend in verband met criminaliteit en andere problemen werden genoemd. Wetenschapper Felix Gutiérrez sprak van zogenaamde ‘zoo stories’: terugkerende verhalen over bepaalde feestdagen en klederdracht. Dat blijkt ook toepasbaar op de huidige berichtgeving over homo’s, met de Gay Pride als jaarlijks favoriet nieuwsonderwerp om homo’s onder de aandacht te brengen.

Journalisten hebben een sleutelrol in het veranderen van de huidige beeldvorming en dat vindt de meerderheid zelf ook, zo blijkt uit een rapport van WOMEN Inc.. Andere onderzoeken bevestigen dat journalisten vinden dat ze een verantwoordelijkheid hebben om de wereld accuraat te portretteren. Wie die verantwoordelijkheid wil nemen, moet zich beseffen dat de werkelijkheid veelzijdig en gelaagd is en daarom genuanceerde berichtgeving behoeft. Dit geldt in het bijzonder voor groepen die buiten de norm vallen: die worden veelal als afwijkend ervaren en verdienen daarom extra inspanning om op een zuivere manier gerepresenteerd te worden.

Dat kan bijvoorbeeld door balans te brengen in de negatieve en positieve contexten waarin homo’s worden genoemd of geportretteerd. Of door een constructieve of oplossingsgerichte journalistieke vertelvorm te gebruiken: dat brengt positieve associaties bij de lezer teweeg, zelfs bij een inherent negatief nieuwsverhaal als anti-homogeweld. Tegelijkertijd geeft het invulling aan de journalistieke

maatschappelijke verantwoordelijkheid om het belang van de samenleving te dienen. Het aanreiken van mogelijke oplossingen of praktische handvatten stelt het publiek in staat om zelf een betere samenleving te vormen.

Dat publiek heeft het recht om een diversiteit aan stemmen te horen en zo een evenwichtig beeld van homo's te kunnen vormen. Journalisten moeten daarom oppassen om iemand als representant voor de groep te laten spreken, ze moeten ervoor waken om niet te vervallen in algemene karakterisering en maar altijd proberen concrete situaties te beschrijven. Als er geen reden is om de seksuele voorkeur te benoemen is dat ongepast. In situaties waarin het wel relevant is kunnen journalisten ook creatief omgaan met het beschrijven van een situatie. 'Een huwelijk tussen twee vrouwen' of 'Eva en Emma gaan trouwen' bijvoorbeeld, in plaats van het woord 'homohuwelijk' te gebruiken. We spreken immers ook niet van een heterohuwelijk, ongelijkheid in termen houdt ongelijkheid tussen mensen in stand.

Last but not least: het kan geen kwaad om een twijfelachtige zin voor te leggen aan iemand die affiniteit met het onderwerp heeft. Transgender Netwerk Nederland maakte al een hele handige wegwijzer voor journalisten om ze te helpen op een correcte manier over transgender personen te schrijven. Misschien kan het COC een soortgelijke handleiding voor berichtgeving over homo's opstellen. Want het gevaar met de norm is dat wie erbinnen past vaak slechter zicht heeft op de vanzelfsprekendheid en beperkingen ervan. Dat is geen schande, maar een realiteit waar journalisten in hun taak als verslaggevers van de werkelijkheid hun verantwoordelijkheid in moeten nemen.

Literatuurlijst

- American Press Institute. (z.d.). The elements of journalism. Geraadpleegd op 17 mei 2018, van <https://www.americanpressinstitute.org/journalism-essentials/what-is-journalism/elements-journalism/>
- AT5. (2018, 10 april). Binnenstadbewoners naar rechter om geluid Gay Pride. Geraadpleegd op 10 mei 2018, van <http://www.at5.nl/artikelen/180652/binnenstadbewoners-naar-rechter-om-geluid-gay-pride->
- Bansal, S., & Martin, C. (2015). *The Solutions Journalism Toolkit*. Geraadpleegd van <https://reedkath.files.wordpress.com/2017/04/new-sjn-toolkit-20162.pdf>
- Becker, S. (2018, 6 juni). Boris Dittrich: 'Ik stop in elk boek expres een lhbt'er in een stevige positie'. Geraadpleegd op 10 juni 2018, van <https://www.trouw.nl/cultuur/boris-dittrich-ik-stop-in-elk-boek-expres-een-lhbt-er-in-een-stevige-positie~a3ce44ad/>
- Blokhuis, F. (2018, 5 maart). Wat schuilt er achter de tape die over zoenende mannen wordt geplakt? Geraadpleegd op 27 april 2018, van <https://www.expreszo.nl/wat-schuilt-er-achter-de-tape-die-zoenende-mannen-wordt-geplakt/>
- Bos, M. (2018, 28 maart). 5000 euro om zoenende mannen in RD te krijgen. Geraadpleegd op 3 mei 2018, van <https://www.parool.nl/amsterdam/5000-euro-om-zoenende-mannen-in-rd-te-krijgen~a4584891/>
- Boss, E. M., & Felten, H. (2017). *Handreiking LHBTI-emancipatie: Feiten en cijfers op een rij*. Geraadpleegd van <https://www.movisie.nl/publicaties/feiten-cijfers-rij>
- Boutkan, D. (2012, 12 januari). De luie keuzes van media bij homo's. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <https://www.villamedia.nl/artikel/de-luie-keuzes-van-media-bij-homos>
- Broadcast Magazine. (z.d.). RTL, NPO en VICE samen tegen stereotypering. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <http://www.broadcastmagazine.nl/televisie/rtl-npo-en-vice-samen-tegen-stereotypering/>
- Brussen, B. (2018, 19 januari). TPO poll: wat moet D66 Amsterdam doen tegen tsunami van anti-homogeweld? Geraadpleegd op 10 mei 2018, van <http://regio.tpo.nl/2018/01/19/tpo-poll-moet-d66-amsterdam-tsunami-anti-homogeweld/>
- Cavaria. (z.d.). genderrol. Geraadpleegd op 21 juni 2018, van <https://www.cavaria.be/trefwoord/genderrol>
- Civitas Christiana. (z.d.). Wie zijn wij? Geraadpleegd op 3 mei 2018, van <https://cultuuronderuur.nu/wie-zijn-wij/>
- COC Amsterdam. (z.d.). Over ons. Geraadpleegd op 10 mei 2018, van <https://www.cocamsterdam.nl/over-ons>
- Dallinga, M. (2018, 20 maart). 'Verliezers zijn homo's, dacht ik'. Geraadpleegd op 4 mei 2018, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/03/20/verliezers-zijn-homos-dacht-ik-a1596404>

- De Groot, I. (2018, 5 april). 14-jarige blijft langer vastzitten na geweld tegen homo's in Dordrecht. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <https://www.ad.nl/dordrecht/14-jarige-blijft-langer-vastzitten-na-geweld-tegen-homo-s-in-dordrecht~ace6670b/>
- De Telegraaf. (2018, 19 april). Roze Zaterdag gaat de grens over. Geraadpleegd op 10 mei 2018, van <https://www.telegraaf.nl/nieuws/1936729/roze-zaterdag-gaat-de-grens-over>
- De Waard, T. (2018, 4 april). Niemand weet officieel hoe omvangrijk geweld tegen homo's echt is. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <https://www.hpdetijd.nl/2018-04-04/niemand-officieel-homogeweld/>
- De Winter, S. (2018, 10 maart). Demonstratie in Nijmegen tegen posters Suitsupply: 'Het grenst aan porno'. Geraadpleegd op 3 mei 2018, van <https://www.ad.nl/nijmegen/demonstratie-in-nijmegen-tegen-posters-suitsupply-het-grenst-aan-porno~a63b14be/>
- Deuze, M. (2004). *Wat is journalistiek?*. Geraadpleegd van <https://www.svdj.nl/wp-content/uploads/2015/12/150304-S12-Wat-is-journalistiek.pdf>
- DIWMOTZ. (2018, 7 maart). Zo tolerant is Nederland niet. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <https://diwmotz.nl/suit-supply/>
- Felten, H., Emmen, M., & Keuzenkamp, S. (2015). *Do The Right Thing*. Geraadpleegd van <https://www.movisie.nl/publicaties/do-right-thing>
- Femmes for Freedom. (z.d.). Wie zijn wij? Geraadpleegd op 3 mei 2018, van <http://www.femmesforfreedom.com/over-ons/wie-zijn-wij/>
- Fonk. (2017, 26 januari). Media mede verantwoordelijk voor polarisatie. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <https://fonkonline.nl/artikelen/media/media-mede-verantwoordelijk-voor-polarisatie-39297.html>
- Garnier, T. (2018, 7 maart). Tientallen homoposters van Suitsupply besmeurd, beklad of ingegoooid. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <https://www.volkskrant.nl/binnenland/tientallen-homoposters-van-suitsupply-besmeurd-beklad-of-ingegoooid~a4578359/>
- Gaykrant. (2018, 29 januari). Paula Drewes | ProfielLHBT+. Geraadpleegd op 6 juni 2018, van <http://www.degaykrant.nl/2018/01/29/paula-drewes-profielhbt/>
- Google. (z.d.). "flamboyante hetero" [Google zoekresultaten]. Geraadpleegd op 10 mei 2018, van https://www.google.nl/search?biw=1280&bih=635&ei=dRz0WqnKJ4PYwQLGt7vwBA&q=%22flamboyante+hetero%22&oq=%22flamboyante+hetero%22&gs_l=psy-ab.3...7654.9557.0.10131.14.11.3.0.0.0.116.775.8j2.10.0....0...1c.1.64.psy-ab..2.7.347...0j0i7i10i30k1j0i7i30k1j0i8i7i10i30k1j0i8i7i30k1j0i10k1.0.RL5qMnqXbY8
- Google. (z.d.). "flamboyante homo" [Google zoekresultaten]. Geraadpleegd op 10 mei 2018, van https://www.google.nl/search?biw=1280&bih=635&ei=gBz0WuPXIZCy0gWi0YiQBw&q=%22flamboyante+homo%22&oq=%22flamboyante+homo%22&gs_l=psy-ab.3..0i10i30k1.171525.172489.0.172986.6.6.0.0.0.72.398.6.6.0....0...1c.1.64.psy-ab..0.1.71....0.NF-GVg4kNTo

- Google. (z.d.). "losbandige hetero" [Google zoekresultaten]. Geraadpleegd op 10 mei 2018, van https://www.google.nl/search?biw=1280&bih=635&ei=fyf0WsC6CczGwQLgy5SwDw&q=%22losbandige+hetero%22&oq=%22losbandige+hetero%22&gs_l=psy-ab.3...10446.11385.0.11716.6.6.0.0.0.169.765.0j5.5.0....0...1c.1.64.psy-ab..1.0.0....0.IUizNqyDDD4
- Gyldensted, C. (2016, 2 december). Congres constructieve journalistiek. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <https://constructievejournalistiek.nl/watnu/congres-constructieve-journalistiek/>
- IncInc. (2017, 6 november). De rol van onbewuste stereotypen in D&I-beleid. Geraadpleegd op 6 juni 2018, van <https://www.incinc.nl/unconscious-bias-diversiteit-en-inclusie/>
- Jellema, B. (2017, 16 april). Als Ze Maar Van Me Afblijven [Radiodocumentaire]. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <https://www.nporadio1.nl/homepage/3860-radiodoc-als-ze-maar-van-me-afblijven>
- Kovach, B., & Rosenstiel, T. (2014). *The Elements of Journalism What Newspeople Should Know And the Public Should Expect* (3e ed.). Rocklin, Californië, Verenigde Staten: Prima Publishing.
- Kuyper, L. (2015). *Wel trouwen, niet zoenen*. Geraadpleegd van https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2015/Wel_trouwen_niet_zoenen
- Kuyper, L. (2016). *LHBT-monitor 2016* (2e herziene versie). Geraadpleegd van https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2016/LHBT_monitor_2016
- Kuyper, L. (2018). *Opvattingen over seksuele en genderdiversiteit*. Geraadpleegd van https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2018/Opvattingen_over_seksuele_en_genderdiversiteit_in_Nederland_en_Europa
- McIntyre, K., & Gyldensted, C. (2017). Constructive Journalism: Applying Positive Psychology Techniques to News Production. *The Journal of Media Innovations*, 4.2, 20-34. doi:10.5617/jomi.v4i2.2403
- NOS. (2017, 6 april). #handinhand gaat de wereld over. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <https://nos.nl/artikel/2166877-handinhand-gaat-de-wereld-over.html>
- NOS. (2018, 22 februari). Suitsupply verbaasd door grote aantal homofobe ontvolgers. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <https://nos.nl/artikel/2218809-suitsupply-verbaasd-door-grote-aantal-homofobe-ontvolgers.html>
- NOS. (2018, 27 maart). Reformatorisch Dagblad verspreidt pamflet tegen zoenende mannen. Geraadpleegd op 3 mei 2018, van <https://nos.nl/artikel/2224599-reformatorisch-dagblad-verspreidt-pamflet-tegen-zoenende-mannen.html>
- NOS. (2018, 14 mei). Vrouw tijdelijk aan het hoofd van Air France-KLM [Twitter]. Geraadpleegd op 18 mei 2018, van <https://twitter.com/NOS/status/996055431943421953>
- NU.nl. (2017, 24 oktober). NPO, RTL en Vice werken samen tegen stereotypering in media. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <https://www.nu.nl/media/4976267/npo-rtl-en-vice-werken-samen-stereotypering-in-media.html>

- OneWorld. (z.d.). Over Harlot. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <https://www.oneworld.nl/categorie/harlot/over-harlot/>
- OneWorld. (z.d.). Justine van de Beek. Geraadpleegd op 30 mei 2018, van <https://www.oneworld.nl/personen/justine-van-de-beek/>
- Pride Photo Award. (z.d.). Our goals. Geraadpleegd op 10 mei 2018, van <https://www.pridephotoaward.org/about-pride-photo-award/about-us/the-organisation/nl-version-our-goals/>
- Raad voor de Journalistiek. (2012, 16 maart). Beslissing van de Raad voor de Journalistiek inzake de klacht van COC Amsterdam en Stichting Pride Photo Award tegen de hoofdredacteur van Spitsnieuws.nl. Geraadpleegd op 10 mei 2018, van <https://www.rvdj.nl/2012/10>
- Radboud Universiteit. (z.d.). dr. C.H.B.M. Spierings (Niels). Geraadpleegd op 24 mei 2018, van <https://www.ru.nl/personen/spierings-c/>
- Reijner, T. (2017, 23 november). Filmmaker slachtoffer van nieuw anti-homogeweld. Geraadpleegd op 10 mei 2018, van <https://www.elsevierweekblad.nl/nederland/achtergrond/2017/11/filmmaker-slachtoffer-van-nieuw-anti-homogeweld-562258/>
- RTL Nieuws. (2018, 9 mei). Waarom zoveel homo's dol zijn op het songfestival. Geraadpleegd op 18 mei 2018, van <https://www.rtlnieuws.nl/nederland/waarom-zoveel-homos-dol-zijn-op-het-songfestival>
- Rutgers, & Soa Aids Nederland. (2017). *Belangrijkste conclusies Seks onder je 25e 2017*. Geraadpleegd van <http://seksonderje25e.nl/page/Samenvatting>
- Smits, M. W., & Porzionato, M. (2016). *Literatuurstudie Beeldvorming*. Geraadpleegd van https://www.womeninc.nl/Uploaded_files/DownloadLinks/literatuurstudie-beeldvorming-2016-universiteit-utrecht-onderzoeksgroep-gender-studies.flad2f.pdf
- Toprak, B. (2017, 26 januari). 'Pak je sleutelrol in de strijd tegen stereotypen'. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <https://www.villamedia.nl/artikel/pak-je-sleutelrol-in-de-strijd-tegen-stereotypen>
- Transgender Netwerk Nederland. (2016). TRANSGENDER IN DE MEDIA. HOE DOE JE DAT? Een wegwijzer voor journalisten en redacties [PowerPoint Presentatie]. Geraadpleegd op 21 juni 2018, van <https://www.transgendernetwerk.nl/wp-content/uploads/Transgender-in-de-media-1.0.pdf>
- Trouw. (2012, 23 maart). Raad voor de Journalistiek: foto mannenbillen stigmatiserend voor homo's. Geraadpleegd op 10 mei 2018, van <https://www.trouw.nl/home/raad-voor-de-journalistiek-foto-mannenbillen-stigmatiserend-voor-homo-s~af9c8127/>
- Van Dale Uitgevers. (2018). Betekenis 'beeldvorming' [Online woordenboek]. Geraadpleegd op 3 mei 2018, van <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/beeldvorming#.WusWYdNuauU>

- Van der Vegt, E. (2017, 19 december). Van facebookpost tot hype: politie trok te snel conclusies over homohaar bij mishandeling. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <https://www.gelderlander.nl/arnhem-e-o/van-facebookpost-tot-hype-politie-trok-te-snel-conclusies-over-homohaar-bij-mishandeling~af471938/>
- Van der Velden, E., & Brandon, M. (2016). *Peiling vrouwen in de media*. Geraadpleegd van https://www.womeninc.nl/Uploaded_files/DownloadLinks/peiling-beeldvorming-onder-mediaprofessionals-2016-directresearch.59e631.pdf
- Van Dinther, M. (2017, 8 april). Mishandeld stel als helden onthaald bij demonstratie tegen homogeweld in Arnhem. Geraadpleegd op 26 april 2018, van <https://www.volkskrant.nl/binnenland/mishandeld-stel-als-helden-onthaald-bij-demonstratie-tegen-homogeweld-in-arnhem~a4484912/>
- Van Driel, I. (2018, 2 april). Groep lokt homo in de val via Grindr en takelt hem ernstig toe in Dordrecht. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <https://www.gelderlander.nl/binnenland/groep-lokt-homo-in-de-val-via-grindr-en-takelt-hem-ernstig-toe-in-dordrecht~ad8ec863/>
- Van Mersbergen, S. (2015, 9 december). Vrolijke Marjan (49) runt zonder stress Shell en gezin. Geraadpleegd op 4 mei 2018, van <https://www.ad.nl/economie/vrolijke-marjan-49-runt-sonder-stress-shell-en-gezin~abf71c73/>
- Van Wijk, L. (2018, 27 maart). 'Nederland is alleen tolerant als je homo-zijn promoot'. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <https://www.ad.nl/binnenland/nederland-is-alleen-tolerant-als-je-homo-zijn-promoot~a231be07/>
- Verhoeven, D., & Lenskens, L. (2018, 3 april). #allemannenhandinhand [Twitter]. Geraadpleegd op 26 april 2018, van <https://twitter.com/search?f=tweets&q=%23allemannenhandinhand&src=typd>
- Vijlbrief, A., & Felten, H. (2018). *Doing it for optimal impact*. Geraadpleegd van <https://www.movisie.nl/publicaties/doing-it-optimal-impact>
- Vinkenburg, C. (2016). *WOMEN Inc Beeldvorming - Vooroordelen (V/M) In Taalgebruik* (Derde versie 4/10/16). Geraadpleegd van https://www.womeninc.nl/Uploaded_files/DownloadLinks/taal-in-beeldvorming-vooroordelen-v-2fm-in-taalgebruik-2016-claartje-vinkenburg.ce4b7d.pdf
- Wagendorp, B. (2015, 3 september). Die foto, dat is de waarheid [Foto]. Geraadpleegd op 18 juni 2018, van <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/die-foto-dat-is-de-waarheid~bf0a4a9c/>
- Wagtelenberg, R. (2016). *Being virtually gay: Een virtuele etnografie van 'de' online homoseksueel*. Geraadpleegd van <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/326447>
- Wij-leren.nl. (z.d.). Genderstereotypering. Geraadpleegd op 21 juni 2018, van <https://wij-leren.nl/genderstereotypering.php>

Wikipedia. (z.d.). Camp (cultuuruiting). Geraadpleegd op 18 mei 2018, van
[https://nl.wikipedia.org/wiki/Camp_\(cultuuruiting\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Camp_(cultuuruiting))

Wikipedia. (z.d.). Heteronormativiteit. Geraadpleegd op 21 juni 2018, van
<https://nl.wikipedia.org/wiki/Heteronormativiteit>

Wikipedia. (z.d.). Burgerjournalistiek. Geraadpleegd op 21 juni 2018, van
<https://nl.wikipedia.org/wiki/Burgerjournalistiek>

Wikipedia. (z.d.). Cisgender. Geraadpleegd op 21 juni 2018, van
<https://nl.wikipedia.org/wiki/Cisgender>

WOMEN Inc. (z.d.). Over #BeperktZicht. Geraadpleegd op 20 april 2018, van
<https://www.womeninc.nl/beperktzicht/over-beperktzicht/>

WOMEN Inc. (2017). *Beperkt Zicht. De rol van mediamakers in beeldvorming*. Geraadpleegd van
<https://www.womeninc.nl/beperktzicht/over-beperktzicht/>

Bijlagen

1. Transcripts

1.1. Drewes, Paula (Expreszo)

Datum: 06-06-2018

Plaats: Maarssen

Noot: de tekst van de interviewer is cursief gedrukt, de tekst van de interviewkandidaat heeft een standaard opmaak.

Fijn dat je even tijd kon maken nog.

Ja, geen probleem hoor.

Oké. Nou ik zag dat je al een beetje naar mijn vragen had gekeken. Maar ik ga ze gewoon even een beetje opnieuw stellen, want sommige dingen die zijn wel belangrijk om wat uitgebreider nog op in te gaan.

Oké.

Ja, de eerste vraag was wanneer jullie artikelen over homoseksualiteit publiceren.

Bedoel je qua tijdstip dan, of?

Nou, wat de aanleiding ervoor is. Wat maakt dat jullie dan iets publiceren, of hebben jullie dan een bepaalde target of zo in de week, of hoe gaat dat in z'n werk?

Ja, nou ExpresZo is dus een vrijwilligerszets. En het is eigenlijk als er bijvoorbeeld iets in het nieuws is, en iemand heeft daar een mening over, dan kan iemand besluiten om daar iets over te schrijven. Even denken. Ja eigenlijk als iemand uit de redactie, ja, er zijn columnisten die in principe elke maand een stukje schrijven. Maar dat hoeft niet per se daarover te gaan, maar ja.

Dan is het meer zeg maar dat iemand over van alles kan schrijven, maar die persoon is dan gay bijvoorbeeld? Bedoel je dat?

Ja. En soms gaat het ook wel over gay-gerelateerde dingen. Ja, films, bijvoorbeeld, recensies van films. Ja, het is een beetje als iemand, het hele thema van die site is in principe homoseksualiteit.

Ja.

Dus als iemand dan zin heeft om iets te schrijven dan heeft het meestal wel op een of andere manier een link. Maar het gaat niet de hele tijd óver, als in wat is het of zo, of voorlichtend of zo, helemaal niet. Het is meer de dingen eromheen.

En welk doel hebben jullie dan voor ogen met zo'n publicatie?

Ja dat die mensen die het schrijven er wat van leren, want dat zijn vrijwilligers, dus dat ze een beetje, dat ze daarmee kunnen oefenen. En dat mensen het lezen en er iets van herkenning in vinden, of het gewoon leuk vinden om te lezen, dat ligt er een beetje aan welk artikel en welke schrijver, denk ik, maar ja. Een platform bieden, denk ik. Uit mijn hoofd is dat het overkoepelende doel.

Een soort community journalism of zo.

I guess? Ik weet niet precies wat dat is, maar dat denk ik dan.

Oké. Gewoon om het gemeenschappelijke gevoel ook te versterken, en zo. De eigen groep en dat ook uit te dragen.

Nou, het is niet per se bewust hoor, dat het daarom bestaat. Maar misschien dat dat het wel doet. Het bestaat om jonge mensen gewoon te bereiken. Ja, waarom dan. Ja, voor mij dat ze dan herkenning vinden. Maar ik denk als je iemand anders zou vragen, dat die weer andere dingen noemt. Dat zou wel kunnen.

Zou je kunnen noemen wat andere mensen misschien zouden kunnen zeggen? Heb je daar een idee van?

Misschien iets van, dat mensen, nou dat heb ik ook, representatie of zo, of laten zien dat je er bent, mening over dingen etaleren.

Ja.

Mensen in beweging krijgen. Dat was ooit, waren er mensen die daarmee bezig waren. Om echt protesten en zo op gang te krijgen. Ja, van alles. Het is een beetje een platform, dus iedereen heeft zo zijn eigen redenen denk ik om er artikelen op te publiceren.

Ja precies. En wie schrijven er allemaal bij ExpresZo over? Zijn dat alleen maar mensen die gay zijn, of hoeft dat niet?

Ja, in principe wel. Het hoeft van mij niet per se, maar of ze zijn trans, of iets. Ja. Op zich dat wel, maar, nee we hebben geen heteroschrijvers as far as I know. Maar mocht er een keer iemand zijn, dan mag dat best van mij hoor.

Ja. Oké.

Als het maar wel een beetje met het onderwerp te maken heeft.

En hoe kies jij die mensen uit? Nou ja, je schreef ook al een beetje van het draait op vrijwilligers, dus je hebt die luxe misschien ook niet echt.

Nee. Ja als ze niet helemaal doorgedraaid zijn ben ik allang blij.

Ja.

Nee, dat is heel negatief. Maar we hebben niet zoveel keuze, kijk als mensen er tijd vrij voor willen maken, dan vind ik dat wel fijn. En ze doen op zich wel een sollicitatie indienen en ze hebben natuurlijk wel interesses vaak op het gebied van journalistiek.

Ja.

Ze vinden schrijven leuk, beetje dat. Ze hoeven natuurlijk geen ervaring te hebben of zo, het is juist een plek om het op te doen voor hun.

Precies. En is er dan iemand die die artikelen ook redigeert?

Ja, meestal ik. Ja.

En kijk je daarbij ook naar eventuele stereotypering, of vooroordelen die in zo'n tekst zouden kunnen zitten?

Ja, nou ja, we hebben daar laatst een hele discussie over gehad. Ik kijk daar niet bewust naar, nee, ik kijk meer naar taalniveau om eerlijk te zijn. Er was wel een keer dat het woord 'shopgay' werd gebruikt, maar meer in de context van 'eindelijk een keer een film, ik wil meer films zien waarbij niet het enige homopersonage een 'shopgay' is. Toen was er een hele discussie of je dan het woord 'shopgay' überhaupt moet gebruiken. Snap je. Maar ja, het was juist ertegen. Maar ja dan was die discussie dus, dat door dat te gebruiken, het allemaal wordt bevestigd. Dat mensen niet zo mogen zijn, of zo.

Ja precies, en wat heb je toen uiteindelijk voor keuze gemaakt?

Nou, iemand anders had dat veranderd. Want we kregen ook wel reacties dat mensen dat niet leuk vonden.

Ja.

Maar goed, het was wel in de context van kritiek daarop. Maar goed, dat is misschien een denigrerende bewoording of zo. Nou, daar kom je dan ook wel achter, dat sommige mensen dat zo opvatten.

Ja. Ja want je schreef volgens mij ook in je mail dat je zelf, of ik weet niet of dat over jezelf ging maar dat je iets had gepubliceerd over mannelijke homo's dacht ik, en dat dat niet goed was gevallen dacht ik, of ging dat hierover?

O ja. Nee dat was ik zelf niet, nee dat was dat.

Oké.

Er was iemand die over het RuPaul een hele recensie of iets had geschreven.

Over wat, sorry?

Ja, dat RuPaul's dragrace, ken je dat?

Nee, ken ik niet.

Dat is zo'n populaire serie. Ik heb het nooit echt gezien, maar het is heel populair, een soort afvalrace van dragqueens.

Oké.

En dat was dan ook dan, een lesbisch meisje die schreef dan iets over een iets, en dat viel ook helemaal verkeerd. Want zij had allemaal dingen verkeerd gezegd, ik weet niet meer precies wat het was. Maar zeg maar vanuit de dragqueen mensen, die zelf ook dragqueen waren, ze had allemaal dingen verkeerd uitgelegd of zo. Het was een introductie, had ze erop geschreven. Ik weet niet of het er dan aan ligt dat zij zelf geen dragqueen is, maar, nou ja, goed, daar ging ook iets mis.

Ja. Dus eigenlijk gaandeweg dan leer je daar dan van, of zo.

Mm ja, ja, het zijn wel heel uiteenlopende dingen natuurlijk. Ja, ik denk het. Ja door de reacties, het is niet dat ik er van tevoren heel erg bij stilsta. Ja doordat soort dingen iets meer, misschien telkens wat meer.

Oké. En over beeld. Kies jij zelf het beeld bij een artikel?

Ja, het ligt eraan of er een fotograaf mee was. Maar nu doe ik dat, of een andere redacteur. Er zijn een paar mensen die dingen ook publiceren op de site. En die kiezen dan ook het beeld erbij als er niet al een foto bij zit, die de schrijver heeft toegevoegd.

Ja, en waar haal je dat beeld dan vandaan?

Ja Flickr. Bij de, dan doe ik gewoon creative commons. En dan een trefwoord uit dat artikel, en soms een heel omweggetje. Omdat er niet genoeg komt, of niet echt toepasselijk, of, ja dan ga je allemaal linkjes verzinnen of soms gewoon grappig, omdat je anders nergens op kan komen en er niks is van echt hoge kwaliteit of zo, of ja.

Ja, precies. Dus kun je een voorbeeld noemen van zoektermen die je dan gebruikt? Ik snap wel wat je bedoelt van die linkjes, maar stel je voor je krijgt echt gewoon een random artikel waarin iemand een, ik weet niet een persoonlijk verhaal bijvoorbeeld, over homoseksualiteit. Waar geen foto bij zit van zichzelf. Waar zou je dan op zoeken?

O ja. Ja misschien iets van gay boy of zo, als het een jongen is. Rainbow. Flag. Ja, het liefst wil ik dan dat hij een foto van zichzelf, of zij, toevoegt.

Ja.

Of iets waar ie het dan over heeft. Ja. Ik kan even niet zo goed, ja, als er echt weinig aanleidingen zijn en er niet echt concrete beelden in zitten, dan is het moeilijk.

Ja. Je gaat dan dus wel een beetje proberen de regenboogtoer op te gaan.

Ja, precies.

Dus ik neem aan dat je dan ook, want mijn volgende vraag was of er voldoende beeld beschikbaar is om te gebruiken bij het onderwerp.

Nee... nou ja er zijn wel wat regenbogen, dat wel.

Ja.

Maar niet echt. Oh wat had ik laatst? Ik had bijvoorbeeld ging het over, ik weet niet meer precies wat, maar dan had ik uiteindelijk als foto twee handen die elkaar, weet je wel, twee handen die elkaar vasthebben.

Ja.

En dan zie je niet of het, wat voor koppel het is.

Ja.

Weet je, dat soort vage dingen ga je dan doen.

Ja, precies.

Oké, even heel andere categorie. Want de laatste categorie van mijn topiclijst gaat over de verantwoordelijkheid, zeg maar de journalistieke verantwoordelijkheid. Welke taak of verantwoordelijkheid kennen jullie jezelf toe bij de beeldvorming over homo's?

Ja, wel toch wat ik al zei, dat je een beetje een zo divers mogelijk beeld probeert te geven. Doordat we op vrijwilligers draaien, ben je toch blij met alles wat je binnen krijgt, ook al zou het alleen maar

bijvoorbeeld, nou ja dan probeer ik toch wel ook om bijvoorbeeld tussendoor toch wel iets lesbisch uit te lichten, als er vijf homodringen achter elkaar zijn geweest.

Ja.

Of je probeert toch om iets over panseksualiteit erin te doen. Ja, dat probeer ik wel een beetje.

Ja.

Iemand te vragen daar wat over te schrijven. Beetje actief naar op zoek te gaan als er niks over op die site staat.

Ja want als je het hebt over diversiteit, dan noem je nu zeg maar de verschillende vormen, of de verschillende seksuele voorkeuren die er zijn. Maar bedoel je dan, heb je het dan bijvoorbeeld ook over afkomst, of over andersoortige diverse mensen?

Ja, daar was de vorige, Manju was daar wel heel erg mee bezig. Ja, probeer ik wel, tenminste niet heel bewust eigenlijk want, o ja we hadden wel een keer een samenwerking met een site voor bi-culturele achtergrond mensen.

Oké.

Nee, daar ben ik niet heel bewust mee bezig. Want we hebben nu ook wel een bi-culturele columnist en dan is dat hokje een beetje gevinkt voor mij. Maar goed, ja het is gewoon moeilijk omdat er zo veel dingen zijn. Ik ben ergens wel blij met elk artikel dat er verschijnt, zeg maar. Ja, en wel een beetje, het is in elk geval meer divers dan andere sites die wel op 1 ding gefocust zijn. Wat het ook wel makkelijker maakt. Maar goed.

En stel je voor dat er meer zeg maar kennis beschikbaar zou zijn over hoe je stereotypering of evenwichtige beeldvorming zou kunnen beïnvloeden, zou je daar dan behoefte aan hebben? Of zeg je van, nou dat hebben wij niet nodig.

Ja ligt eraan of het bruikbaar is. Misschien wel, op zich. Ja nou ja, ik zou er ook actief naar op zoek kunnen gaan, maar. Ja, ook al denk ik dat het misschien, dat je al doende daar een beetje achter komt. Ik weet niet zo goed. Misschien dat we het best zouden kunnen gebruiken.

Ja.

Maar wij nog het minst. Dat denk ik wel. Wij nog veel minder snel dan bijvoorbeeld de LINDA, of al die andere mainstream media.

Ja. En waarom dan, kun je dat uitleggen?

Ja, omdat wij daar wel mee bezig zijn. Ja.

Omdat je überhaupt zeg maar alleen maar mensen hebt schrijven die zeg maar vanuit de doelgroep komen bedoel je dan?

Ja, nou, omdat we juist proberen om niet, om een stem te geven aan mensen die normaal gesproken een beetje als een stereotype misschien worden neergezet. Of waar veel vooroordelen over zijn en stereotypes. Omdat wij dat zijn, zeg maar. Wij zijn dat.

Ja, precies. Dus dat is al jullie uitgangspunt maar ook de mensen die het schrijven, die ervaren dat zelf eigenlijk al, die onevenwichtige beeldvorming. Dat bedoel je toch?

Ja, maar misschien dat ze dat ook over zichzelf alsnog nog weer versterken, of ook weer over anderen in de groep ook hebben. Wat ik ook zei, weet je, dat je als lesbisch iemand ook stereotypes bij lesbische mensen hebt en ook bij homo's, en, ja. Dus we moeten er misschien alsnog wel op letten.

Ja.

Maar bij ons is de wil er in elk geval, om daar een beetje op te letten.

Ja, precies. En die wil is er misschien bij mainstream media minder vanzelfsprekend, of zo.

Ja, ik denk dat die er veel minder mee bezig zijn.

En schrijft er ook wel eens iemand, ik ben gewoon benieuwd, schrijft er ook wel eens iemand bij jullie wat over zeg maar, letterlijk over stereotypering, of over hoe zij zelf worden neergezet of wat zij merken in hun dagelijks leven daarvan?

Ik kan even geen voorbeeld bedenken, maar dat is sowieso in het verleden wel gebeurd.

Ja.

Ja. Misschien als ik wat bedenken, kan ik het wel naar je sturen.

Ja, dat vind ik wel interessant. Mijn laatste vraag gaat eigenlijk over het spanningsveld tussen onafhankelijke en objectieve journalistiek, en de verantwoordelijkheid die de journalistiek ook heeft op de beeldvorming van burgers. Hoe kijk jij aan tegen dat spanningsveld? Zie jij jullie eigenlijk überhaupt als onafhankelijk, of hoe moet ik dat voor me zien?

Jawel, we zijn niet afhankelijk. Alleen we zijn geen nieuwssite, dus ik bedoel, maar als iets maar als opinie staat gelabeld dan, we zijn nog eerder een opiniesite dan een nieuwssite.

Ja.

Maar ik ben natuurlijk wel tegen censuur en zo. Alleen, ja misschien dat de manier waarop nu over dingen worden gepraat, zoals 'shopgay' en zo, dat dat ook een soort censuur is vanuit de maatschappij? En dat je dan juist een soort tegencensuur moet hebben om dat recht te trekken?

Kun je dat uitleggen aan de hand van dat voorbeeld? Want ik weet niet of ik het helemaal goed begrijp.

Ja, dat je misschien wel gekleurd over dingen praat met je taal, snap je? En dat je door dan wat politiek correctere taal te gebruiken, is dat dan censuur? Of is de manier waarop we over dingen praten censuur?

Oké, ik snap het.

Ik weet ook niet helemaal zeker of ik mezelf begrijp. Maar snap je?

Ja.

Maar het is, ik vind het wel echt, verboden woorden of zo, vind ik wel echt stom. Dat voelt ook wel tegennatuurlijk.

Ja. Dus je vindt ergens wel dat mensen precies moeten kunnen schrijven wat ze willen?

Zeker.

Alleen, je denkt er ook wel over na hoe dat dan over zou kunnen komen op anderen, of zo.

Ja. Ik bedoel, als er ergens een beetje politiek correct moeten zijn, dan is het wel bij ExpresZo, toch? Zodat niet ook nog eens bij ons, er op een bepaalde manier over mensen wordt gepraat. Ja, dat vind ik wel. Maar ja, tegelijkertijd is het lastig te bepalen wat, ja, wanneer het erg is. Of erg genoeg. Of wanneer er iets aan de hand is en wanneer er eigenlijk helemaal niets aan de hand is.

Ja, want hak jij dan zeg maar in je eentje die knoop door of heb je het daar dan ook over met mensen, of hoe gaat dat?

Nou, met die adjunct. Ik heb, in principe twee adjunct-hoofdredacteurs, maar nu is er eentje weg.

Ja.

Ja, wel in overleg zou dat officieel moeten gaan.

Maar, dat gebeurt niet altijd, of?

Nee. De vorige keer, toen met dat shopgay, was het gewoon meteen dat het veranderd moest en zou worden. Zonder overleg met mij. Nou ja, goed.

Dat vond de auteur, of wat?

Nee, dat vond iemand die het niet vond kunnen.

Ah zo, oké.

Nee, ik vind wel dat daarover overlegd moet worden. En dat dat ook beargumenteerd moet worden.

Ja. Dus bij jou zit de spanning meer op de vrijheid om te kunnen schrijven wat je wil en wanneer pas je je ook aan naar zeg maar het publiek wat je eventueel kan kwetsen of stereotyperend neer kan zetten.

Ja.

Oké. Nou, volgens mij was dat het wel. Even kijken hoor, of ik alles heb gevraagd wat ik wilde... Ja. Volgens mij heb ik alles gevraagd!

Ja, zeker?

Oké, nou als je nog wat te binnen schiet dan kun je contact opnemen.

Ja, thanks.

Ik weet het zelf ook allemaal niet zo goed hoor, eigenlijk.

Nee, maar dat is toch ook een antwoord? Ik bedoel ik snap het wel, want vooral als je alleen met vrijwilligers werkt, ja dan heb je misschien, dan voel je misschien ook niet de luxe om over dit soort dingen na te denken. Of misschien.

Ja, nee, omdat ik zelf natuurlijk, ja nee. Nee. Nee dat is wel een soort luxe, om daar dan mee bezig te gaan. Die site draaiende houden is eigenlijk al genoeg werk naast alles, school en dat soort dingen. Dus ja, dat is het wel een beetje bij ons.

Ja, dat snap ik wel.

(... gesprek gaat offtopic, over het afstudeeronderzoek)

Ook die LHBT-afkortingen is moeilijk voor ons. Of we dan die hele lange moeten doen, of die korte. LHBTQIAP+ of LHBT+ weet je wel. Ja, daar zijn we nog niet over uit. Dus ik laat eigenlijk gewoon de schrijvers zelf doen, wat zij willen.

Ja.

Misschien doe ik wel af en toe een plusje her en der, om mensen zich niet buitengesloten te laten voelen.

Ja. Zo van: alles wat erachter komt, dat hoort er ook nog bij.

Ja. Maar als mensen dan vinden dat het met alles erbij is, dan moeten ze dat vooral doen. We moeten er nog even over nadenken, wat we gaan doen.

Ja. Dat je een soort van eenduidige term daarvoor hebt. Ja. Het is wel interessant, want nu met mijn literatuuronderzoek kom ik er ook achter dat inderdaad wat jij zegt, of wat ik dan boeiend vind is dat mensen die, tot een bepaalde, ja dat klinkt eigenlijk ook stom om te zeggen, maar tot een bepaalde groep horen of zichzelf onder een bepaalde groep kunnen scharen, bijvoorbeeld homo's, mensen die gay zijn. Dat ze ook vaak stereotypen over zichzelf bevestigen.

Dat is waar.

Dat vind ik dus super boeiend, en daar heb ik in mijn literatuuronderzoek ook veel naar gekeken.

Maar ja, stel dat een stereotype bevestigd wordt, misschien zit daar ook wel een kern van waarheid in sommige stereotypen. En moet je dan heel bewust telkens niet bevestigen? Terwijl het soms wel waar is? Snap je?

Ja, nee, precies, denk ik ook niet. Het gaat er natuurlijk ook om dat je de werkelijkheid gewoon weergeeft zoals die is. En als je toevallig over een persoon schrijft, weet ik veel ik portretteer een persoon die voldoet aan een stereotype kenmerk dat mensen bekend is over homo's, weet ik veel. Ja, dan is dat gewoon wat het is. Alleen...

Ja, maar ja, het moet niet onmenselijk, je moet niet mensen ontmenselijken alsof dat de enige optie is, dat ze zo zijn, of zo.

Ja precies. En het is ook heel makkelijk om als jij iemand interviewt die gay is en bijvoorbeeld weet ik veel, een vrouwelijk, of wat wij dan vrouwelijk noemen, een vrouwelijk loopje heeft, en verder ook nog tienduizend andere kenmerken die je zou kunnen uitlichten, maar je licht dat uit, weet je snap je?

Ja precies, dat is iets wat mainstream... Dat zouden wij niet zo snel doen, om iemand dan daarmee te typeren, zeg maar. Denk ik.

Nee. En denk je dan zeg maar dat dat dan minder snel in je op zou komen, of dat mensen dat dan bewust niet doen, die zelf gay zijn?

Nou, ik denk dat we ons er wel eerder bewust van zouden zijn, om dat niet te doen, denk ik. Maar ik heb het eigenlijk ook haast nog nooit in een interview of zo, dat er dan, dat dan echt gebeurde. Misschien ben ik me wel helemaal niet bewust van.

Ja, nou dit was ook wel een beetje een extreem voorbeeld dat ik gaf. Maar goed, ja. Het gebeurt natuurlijk op een subtielere manier, gebeuren dit soort dingen natuurlijk wel.

Ja. Het is een beetje een ongrijpbaar onderwerp.

Ja, het is ook lastig en er zit ook heel veel grijs gebied in natuurlijk.

Ja. Dus maar nee, als er iets van regels, of iets van een handleiding voor zou zijn, om te herkennen. Of bijvoorbeeld een stappenplan, een denkstappenplan, dat je iets vanuit iemand anders perspectief moet gaan bedenken of zo, voordat je publiceert, dan zou dat misschien wel handig zijn. Al helemaal voor ons.

Oké. Nou goed om te weten, dat geeft ook wel een beetje antwoord op m'n vraag. Dus super!

Dank je wel voor je tijd.

1.2. Felten, Hanneke

Datum: 05-06-2018

Plaats: Utrecht

Noot: de tekst van de interviewer is cursief gedrukt, de tekst van de interviewkandidaat heeft een standaard opmaak.

Ik had een paar onderwerpen opgesteld op die topiclijst, want ik heb dus eigenlijk literatuuronderzoek gedaan en het was ook een beetje, ja, ik heb ook een onderwerpsswitch gemaakt naar aanleiding van dat artikel eigenlijk. En de gesprekken met jou en met Niels.

O ja.

Want ik vond het boeiend, en ik dacht 'oh ik wil hier eigenlijk iets mee'.

Ja.

Dus mijn hoofdvraag is geworden hoe de Nederlandse journalistiek kan bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo's.

Zo. Dat is een goede vraag.

Ja en ik stuitte ook best wel op wat kritiek want mijn docenten zeiden van 'ja, waarom zou de journalistiek daar überhaupt aan moeten bijdragen?'

Ja, is dat wel de rol van de journalistiek...

Precies. Dus dat was wel boeiend, dat moest ik al een beetje verdedigen.

Ja.

Maar dat is er wel doorheen gekomen. Maar nu ben ik dus eigenlijk naar aanleiding van dat onderzoek heb ik wat vragen nog over, die ik graag wil stellen, die heb ik ook aan Niels gesteld en nog een aantal andere deskundigen. Maar daar wilde ik jou dus ook nog over spreken.

Ja.

En de eerste vraag gaat over homo-acceptatie in het algemeen. En die vraag is hoe jij vanuit jouw expertise aankijkt tegen de huidige staat van homo-acceptatie.

En dan LHBT of homo?

Gaat echt over homo's alleen, ja.

En niet de biseksuele en lesbische vrouwen of de lesbo's vallen ook onder de homo's?

Dan bedoel ik inderdaad mannen en vrouwen.

Ja. En niet specifiek de biseksuelen.

Nee. Ik heb het wel echt over homo's inderdaad.

Ja. Oke. Want dat zou mijn eerste punt zijn, dat op veel, ten aanzien van biseksualiteit nog vooral heel veel werk ook te doen is. Maar ten aanzien specifiek van homoseksualiteit. Ja, de situatie is in Nederland gewoon vrij gunstig als je dat vergelijkt met andere landen en ook als je het vergelijkt met

het verleden zeg maar. Het is niet te vergelijken met, ik ben in '82 geboren, toen werden in Amersfoort tijdens de Roze Zaterdag heel veel homo's en lesbiennes in elkaar geslagen door mensen uit de omringende dorpen die daar naartoe gingen.

Ja.

En dat is, ja, dat je, ik weet dat we toen, ongeveer tien jaar geleden of zo, toen hadden we nog een keer de Roze Zaterdag in Amersfoort en toen liepen daar heel veel mensen ook mee die er toen ook bij waren en die zeiden 'nu durf ik dus zonder angst hier te lopen'. En toen dacht ik 'ja, dat is precies wat er is veranderd'.

Ja.

De afgelopen decennia. En dat is, ja, ik denk als je in grote lijnen kijkt, de, ja je ziet ook gewoon dat de Nederlandse bevolking volgens de cijfers van het SCP, dus dan gaat het vooral om die expliciete houding, positiever is geworden. En dat is denk ik gewoon hartstikke gunstig. Ik denk wel ten aanzien van bisexualiteit, dat er dan nog wel een wereld te winnen is. En ja, er zijn overal mitsen en maren aan maar de grote lijn is natuurlijk vrij positief.

Ja.

En er zijn natuurlijk veel zorgen over etnische en religieuze minderheden, dus het rapport ook van het SCP uit 2012, misschien ben je dat wel tegengekomen in je research...

Ja, heb ik gelezen, ja.

En ja toch zie je ook wel daar wat positieve ontwikkelingen in, maar ook wel weer wat dingen die weer slechter gaan. Dus dat vraagt zeker wel absolute onderhoud en aandacht. En wat ook, ja wat sowieso gewoon aandacht vraagt is jongens en mannen! Het gaat heel goed met de lhbt-acceptatie onder vrouwen en meisjes, maar het gaat onder jongens en mannen toch altijd nog wat minder goed. Specifiek onder jongens en/of onder mannen die machonormen aanhouden en dat kan in verschillende culturen zijn. En dat blijft een lastig punt. Want de acceptatie van LHBT, of van homoseksualiteit, hangt zo nauw samen met gendernormen. Dus daar zit een belangrijke, ja, belangrijke missie denk ik voor ons allemaal om te werken aan het veranderen van gendernormen.

Ja.

We hebben ook een alliantie genderdiversiteit, dat zit met heel veel organisaties en dat gaat er eigenlijk ook over van, dat, we werken dan aan een project van vrouwenemancipatie of mannenemancipatie, en lhbt-emancipatie, en eigenlijk heeft dat allemaal als onderliggende thema's, de ideeën die mensen hebben over wat echt mannelijk, of wat echt vrouwelijk is. En als die opvattingen daarover heel beperkt zijn: een echte vrouw gedraagt zich altijd zus en zo, en een echte man gedraagt zich altijd zus en zo, dan is dat nadelig, ja is dat bijzonder nadelig voor de acceptatie van LHBT'ers. Dus daar is denk ik nog veel werk aan te verrichten, want op expliciet niveau zeg maar, waar we het de vorige keer over hadden in het interview, de expliciete houding van mensen is redelijk positief, maar impliciet moeten mensen dat ook nog veel meer worden.

Ja.

En ik denk dat er veel inzigt dat het ongemak toch dat als mensen afwijken van gendernormen. Het ongemak van mannen die zich wat 'vrouwelijk' tussen aanhalingstekens gedragen volgens mensen, of ook wel ten aanzien van vrouwen die zich mannelijk gedragen, ook tussen aanhalingstekens, want wat is mannelijk en vrouwelijk?

Ja.

Dat daar wel een cruciaal punt zit. Dus als mensen daar echt mee op hun gemak worden, dan heb je ook, ja ook op impliciet niveau is daar denk ik, kunnen mensen daar wel positiever in worden over LHBT.

Ja, dus als ik het goed samenvat, dan...

Ja...

Nee maakt niet uit, maar wanneer mensen zeg maar een bredere opvatting zouden hebben over gender, dus zeg maar dat er van alles kan, dat dat zeg maar niet zwart-wit is wat mannelijk is of wat vrouwelijk is, dat zou automatisch ook positief werken ten aanzien van de houding naar homoseksualiteit.

Ja, dat verwacht ik wel. Omdat je ziet dat er een sterke samenhang tussen is, tussen mensen die conservatief zijn over gendernormen en mensen die negatief staan ten aanzien van LHBT'ers. Dus dat is mijn hypothese, ja.

Oké.

Dus ik kan dat niet helemaal hard maken, maar als mensen inderdaad positief... Ja, je ziet bijvoorbeeld, er zijn wel wat bewijzen voor, maar het zou nog wel sterker onderzocht moeten worden. Maar dat verwacht ik wel.

Oké.

Dus positiever over gendernormen, over flexibiliteit en diversiteit in gendernormen, leidt verwacht ik naar meer acceptatie van LHBT, dus dat is denk ik een hele belangrijke missie. Dus ook dat die impliciete houding verbetert, nou dat hangt nauw met elkaar samen verwacht ik, en de acceptatie van biseksualiteit, en wat zei ik nou nog meer? Wat ik nog denk dat onderhoud vergt? Specifieke aandacht voor verschillende religieuze en etnische groepen. Omdat zeker als je, wacht even hoe leg ik dat goed uit... Als je de sociale norm hebt in Nederland: iedereen doet gewoon normaal over homoseksualiteit, en iedereen accepteert homoseksualiteit, dat is de sociale norm in Nederland. Nou, die sociale norm heeft alleen invloed op mensen die zichzelf echt onderdeel zien van de Nederlandse samenleving.

Ja.

En als constant bijvoorbeeld Nederlandse Marokkanen, of moslim Nederlanders, worden weggezet of beschreven als heel anders dan de rest van Nederland, als er niet bij horen, als zij zichzelf er niet bij gaan voelen horen, dan hebben ze sociale normen op dit terrein ook helemaal geen invloed op hen.

Interessant.

Dus dat vind ik een heel gevaarlijke ontwikkeling, ook voor allereerst ten aanzien van racisme, maar daarnaast ook ten aanzien van LHBT-acceptatie.

Ja.

Want dan kunnen wij als Nederland wel vinden van 'nou ja, het is belangrijk dat je je fatsoenlijk gedraagt ten aanzien van LHBT'ers, maar dan moeten we er wel voor zorgen dat iedereen ongeacht de afkomst of religie, zich ook Nederlander enigszins, ja, zich behoort te voelen tot Nederland zeg maar. Je hoeft je niet keihard Nederlander te voelen of wat dan ook, geen onwijs nationalisme daar ben ik wars van, maar je moet je, als je je niet voelt behoren tot de samenleving dan hebben sociale normen geen vat op je.

Zou je dan zeggen dat mensen die religieus zijn bijvoorbeeld, laten we het christendom als voorbeeld nemen, dat die zich op sommige vlakken ook niet kunnen identificeren met de Nederlandse samenleving?

Ja, we hebben onderzoek gedaan binnen specifiek de wat orthodoxchristelijke groepen, en dan zie je ook van dat ze zich ook zien buiten, ja als de standaard, zich zien als een aparte groep.

Ja.

En dat homoseksualiteit wordt vaak in hun ogen gebruikt, als een stok om hen mee te slaan, om hen verder, te stigmatiseren. Dus dat, ja dat werkt natuurlijk averechts.

Ja.

Als dat het beeld is van ja, als je homoseksualiteit gaat accepteren dan hoor je niet meer, dan verraad je als het ware de groep, ja dan hebben we wel een probleem.

Ja.

Dus het gaat er denk ik over dat homoseksualiteit, de acceptatie van homoseksualiteit, wordt, niet de sociale norm was van een Nederlander accepteert homoseksualiteit, maar dus dat dus juist niet, maar dat je een beeld krijgt van Nederland is heel divers, daar zitten mensen met verschillende religies, met verschillende afkomst, en wij vormen allemaal samen Nederland. En met onze verschillen, die mogen er zijn, maar we werken goed met elkaar samen en daarom mogen we ook verschillen in seksuele diversiteit. Dus van een breder diversiteitsperspectief, waarin groepen zich erkend voelen, als zijnde onderdeel van de Nederlandse samenleving. Maar ook recht op hun eigen specifieke dingen, hun eigen verschil. Ik las pas nog een onderzoek over dat, dat als je, groepen die zich bedreigd voelen, als je die gaat zeggen, bedreigd voelen door andere groepen, dus bijvoorbeeld witte Nederlanders die bang zijn dat andere Nederlanders van andere afkomsten 'hun' cultuur afpakken als het ware, als je daar tegen gaat zeggen van 'nou er zijn helemaal geen verschillen tussen groepen, we zijn gewoon allemaal gelijk en iedereen is hetzelfde', dat ze zich dan nog meer bedreigd voelen. Maar dat het wel goed werkt als je zegt 'nou we zijn inderdaad allemaal verschillend, maar we werken onderling goed samen'. Dus dat je die verschillen niet weghaalt, want dan voelen ze zich, zoiets van 'nou wordt mijn hele eigenheid, mijn Nederlanderschap niet erkend'. Bijvoorbeeld bij de christelijk-orthodoxe groepen, van nu wordt mijn eigen, wij zijn echt wel anders dan de rest en dat wordt helemaal niet erkend, dan voelen ze zich juist bedreigd in hun positie. 'Wij moeten ons allemaal aanpassen aan de rest'. Maar als je zegt van 'ja, we erkennen juist dat verschil, en we willen juist, maar we werken onderling juist samen, we hebben onderling respect voor elkaar', dat mensen daar juist wel weer goed in meegingen. En vooroordelen verminderen ten aanzien van andere groepen.

Interessant.

Dus dat is in een studie waar ik nu nog mee bezig ben, hoor.

Ja, het doet me denken aan iets wat ik heb geschreven, maar dat zal ik je na het gesprek wel even een linkje sturen of zo, wat je misschien wel interessant vindt. Gaat ook over homoseksualiteit en geloof, omdat ik zelf natuurlijk zo'n achtergrond heb, maar goed dat komt later wel.

Interessant! Oh, nou ben ik wel benieuwd.

Ik ga even snel verder, want anders blijf ik...

Oh joh, ja, anders blijf ik praten en ik moet, om 11 uur heb ik alweer een gesprek. Ik heb een half uur gepland. Oh, oh.

Oh, over tien minuten dus!

Ja.

Dan ga ik even snel verder.

Ik zal kort praten.

Ik ga even kijken of ik misschien wat dingetjes kan skippen. Oke, ik ga even een paar korte casusjes voorleggen, die kwam ik tegen in mijn literatuuronderzoek en daar heb ik een bepaalde conclusie aan verbonden maar ik wil even bij jou checken of dat wel klopt.

Ja.

Ik las bijvoorbeeld een kop en daar stond 'De flamboyante homo moet zich net zo vrij voelen als de homo die voor hetero door kan gaan'.

Ja.

Toen dacht ik van 'hm, een homo die voor hetero kan doorgaan, dat betekent dus dat er zeg maar bepaalde kenmerken worden toegeschreven aan een hetero, en bepaalde kenmerken zeg maar aan een homo'.

Ja.

Ik vroeg me af of dat zeg maar dan niet stereotyperend is, maar aan de andere kant dacht ik ook weer van 'ja iedereen begrijpt wel wat er mee bedoeld wordt'. Is dat dan een gevaarlijke manier van erover te schrijven, zou dat dan iets in de hand werken, of zeg je van 'nou, dat kan wel'.

Ja, ik vind het op zich heel mooi, zeg maar de boodschap vind ik heel mooi.

Ja.

Dus de inhoud is heel mooi. Alleen het probleem is met stereotypen als je die herhaalt, dan worden ze steviger.

Ja.

Dus als je het woord 'flamboyante homo', dat roept allerlei associaties op, die waarschijnlijk bij heel veel mensen ook niet zo heel erg positief zijn.

Ja.

Dus dat is het lastige eraan. Tegelijkertijd vind ik heel erg dat er ruimte moet zijn voor mannen die zich volgens anderen niet 'mannelijk' genoeg gedragen. Alleen ik denk dat het een uitdaging is voor de journalistiek om zo min mogelijk stereotypen daarbij constant aan te halen. En dan vind ik die laatste eigenlijk minder problematisch, een homo die door kan gaan voor hetero, want dat is eigenlijk wat er aan de hand is, dat mensen het verschil niet zien. Dat iemand homo is. Want dat is voor het gros het geval. Dat hebben ze ook nog onderzocht, dat de meeste mensen zien het niet goed. Als in LHBT'ers zelf wel, maar niet-LHBT'ers hebben het vaak niet zo. Dus dat is vrij feitelijk omschreven, alleen de flamboyante homo, dat is tegelijkertijd een stereotype, dus dat vind ik wel een lastige. Ik snap wel, ja hoe moet je het dan schrijven? Een man die zich, vrouwelijk eigenschappen volgens de samenleving heeft? Ja, want vrouwelijkheid bestaat niet, want dat is maar een concept, dus ja. Dus dat pakt niet in een titel.

Ja, ik zit dus heel erg te kijken... Ik heb al die onderzoeken van jou zeg maar gelezen en ook van WOMENInc van BeperktZicht, daar zijn zeg maar onderzoeken over taal en vooroordelen over vrouwen die dan, weet je wel die heb ik dan ook een beetje toegepast op homo's. Maar het is heel lastig om enerzijds journalistiek te bedrijven en aan de andere kant rekening te houden met die dingen. Dus vandaar dat ik met een aantal dingen dacht 'oh, ik zou je dat graag willen voorleggen, van hoe denk je dan dat we dat beter zouden kunnen doen'. Iets anders is bijvoorbeeld het bevestigen van de norm, en ook zeg maar hetgeen wat de norm is juist niet noemen, en hetgeen wat afwijkend is wel noemen. Dus bijvoorbeeld een homoclub, noemen we een homoclub, en een 'gewone club' is een club voor hetero's. Ja, dat kom je natuurlijk ook wel veel tegen in artikelen en dan denk ik van ja dan blijft het ook zeg maar soort van bestaan als iets afwijkends, maar aan de andere kant is een club speciaal voor gays...

Ja, het wordt heel moeilijk om bij een café te schrijven: 'een café voor hetero's'.

Ja, precies.

Ja, want het is niet zo voor hetero's. Want iedereen mag er komen. En een gaykroeg is ook niet alleen voor homo's, dus in die zin zou misschien vooral die laatste anders beschreven kunnen worden. Een kroeg die zich met name richt op het gay uitgaanspubliek, of zo.

Ja, dus dan zou je wel gewoon wat beschrijvender of zo...

Ja.

In plaats van dat zeg maar het de identiteit heeft van...

Ja, want dat is inderdaad bij heel veel, ja, nou dat weet jij waarschijnlijk wel, maar heel veel gaykroegen trekken ook juist niet-gay mensen aan. Die dat bijzonder leuke sfeer vinden of, bepaalde, en dat heeft meer te maken met bepaalde subculturen, waar mensen op aangetrokken zijn, er zijn natuurlijk ook heel veel gays die niet naar gayspecifieke kroegen willen omdat ze daar helemaal niks aan vinden. Dus ja, zou het inderdaad een andere beschrijving bij die laatste zou mooi zijn. Kijk het wordt heel moeilijk om overal de norm te benoemen. Dat wordt gewoon heel ingewikkeld. Nu zou het wel mooi zijn, ik heb dat, wat ik heel erg mooi zou vinden is wel als het bijvoorbeeld gaat over relaties, dat er inderdaad dan wel niet automatisch vanuit wordt gegaan dat... Er staat bijvoorbeeld 'dit is Jacques en hij is getrouwd'. En ze hebben vijf kinderen. Dan denk ik: ja, is hij getrouwd met een man of een vrouw? Maar dat komt, en dan kun je zeggen dat is niet relevant, maar als Jacques getrouwd is met een man, dan staat er 'hij heeft een relatie met een man', weet je.

Dan staat het wel benoemd.

Dan wordt het wel benoemd, ja! En dan zou ik zeggen ja, waarom het dan niet bij hetero's benoemen? Dat vind ik dan... vooral met getrouwd, wordt er altijd nog vanuit gegaan dat het gaat om een heterohuwelijk. En dan komt mijn grootste ergernis, is natuurlijk het woordje 'homohuwelijk'. Dat vind ik zo erg! Dat wordt zo vaak in de pers gebruikt. En dat vind ik zo'n stereotype, stigmatiserend bijna, dat ik denk ja, het is geen homohuwelijk.

Het is gewoon een huwelijk. Tussen twee mensen van hetzelfde geslacht.

Precies! En ja, dat blijft ook maar terugkomen. Terwijl ze in Amerika veel meer gebruiken 'marriage equality'. Dus gelijkheid in het trouwen, en ja daar is niet zo'n goede Nederlandse term nog voor, maar misschien is dat een uitdaging om die nog te bedenken. Wordt constant dat homohuwelijk, dat zie je zo vaak terug, waarmee ik toch wel denk dat er een bepaald ja, alsof het iets heel apart is. Alsof het niet gewoon een huwelijk is, zeg maar.

Ja.

En het blijft zo dat het huwelijk automatisch iets heteroseksueels is. Dus dat vind ik een hele irritante. Mag ik er nog eentje, in het kader van de journalistieke termen die ik LGBT-onvriendelijk vind? Ik heb nou een paar keer gehad, dat dan geïnterviewd wordt over LHBT-geweld, dus geweld tegen LHBT'ers, en dat ze dan schrijven 'homogeweld'. En dan denk ik, ja maar homogeweld is, ik bedoel je zegt ook supportersgeweld. Als in: supporters hebben geweld gepleegd. Homogeweld klinkt alsof homo's hebben geweld gebruikt. Dus het is anti-LHBT-geweld of anti-homogeweld in dit geval dan. En niet homogeweld, want homogeweld klinkt alsof homo's het doen.

Ja.

Dus als er nou in een gaykroeg een hele groep homo's waren die hetero's op straat gingen slaan, dan is dat homogeweld in mijn beleving.

Ja, precies.

Maar het is zo'n, ik snap alles moet kort en krachtig, alleen ik denk dat daarmee helemaal het beeld onder sneuvelt wie er hier slachtoffer zijn. En dat het geweld is omdat mensen LHBT zijn, dat je daardoor meer kans loopt om het slachtoffer te worden van geweld, is een heel ernstig feit. Maar door de term homogeweld te gebruiken, wordt dat volgens mij soort van, ja onduidelijk denk ik.

Ja. Ik snap het.

Oké, nog even kort. Ik had een discussie met iemand hierover. Niels Spierings zei tegen mij 'nou, in de media zijn er soort van fasen, in de eerste fasen dan zijn homo's die hebben wel een rol maar die worden dan stereotyperend neergezet in films bijvoorbeeld, nou ja goed, daarna krijgen ze bijvoorbeeld, kunnen ze wel een hoofdrol krijgen maar dan gaat het heel erg om de issues en zo, en dan de laatste fase is dat ze gewoon ook in de film zitten en hun seksualiteit is gewoon, of hun seksuele voorkeur is gewoon een bijkomstigheid zeg maar. Het gaat daar niet over.

Ja, ik ben gisteren door het NRC hierover geïnterviewd. Ik ben heel benieuwd of ze het gaan publiceren.

Oh! Grappig! Oh, interessant.

Ja, ik zat te denken van, zou je dat naar de journalistiek kunnen vertalen? Bijvoorbeeld, stel je voor er is een interview met een topvrouw die weet ik veel wat gepresteerd heeft. Ik denk dat journalisten vaak de neiging hebben om dan daarbij te zetten, stel die vrouw zou gay zijn, topvrouw bla bla bla, en het gaat over haar werk het interview, dan wordt er ook nog even ergens uitgelicht dat ze dus lesbisch is. Of dat ze een vrouw heeft, of weet ik veel wat. Nu zei iemand tegen mij, ja dat is niet per se problematisch, want dan wordt zeg maar iets positiefs, wordt gelinkt aan het feit dat zij die seksuele voorkeur heeft.

Ja, helemaal eens!

Maar Niels zei bijvoorbeeld tegen mij 'ja ik word liever aangeduid met mijn titel en mijn naam, dan 'wetenschapper die homo is', zeg maar'. Snap je, dus...

Ja, dat snap ik maar dat ligt heel erg aan de context. Je hebt heel veel van die artikelen over topmensen of wetenschappers of een nou, een soort profielschets van iemand waarin ook privéomstandigheden worden genoemd. En overigens bleek ook, volgens mij schreef WOMENInc dat ook, dat bij vrouwen eerst wordt gezien wie (onverstaanbaar).

Ja, dat klopt ja.

Het zou gewoon heel mooi zijn, als dat gewoon op dezelfde manier bij iedereen gebeurt. Dus man en vrouw, maar ook bij homo hetero. En dus als ze bij de hetero's ingaan op de gezinssituatie, op de relaties, dan is dat ook logisch om dat bij de homo's te doen. En vice versa. Alleen, ja, en ik denk dat het problematisch is, problematisch vind ik dan dat vaak bij hetero's het niet wordt benoemd zeg maar, inderdaad, dus dat er staat 'is getrouwd met een andere ondernemer' bijvoorbeeld, en daar wordt dan niet de sekse vermeld, en bij de homoseksueel wordt dat wel vermeldt, dat is een heel ding. En dan denk ik, ja, dan moet het gewoon allebei wel of allebei niet zijn.

Ja zou het bijvoorbeeld helpen, stel je voor in dat artikel wordt de sfeer van het huis beschreven want het is wel een persoonlijk, ook wel een beetje over het persoonlijk leven, weet ik veel.

Ja, dat is natuurlijk zo met interviews.

Ja, en dat er dan bijvoorbeeld staat van 'haar vrouw Liesbeth brengt', ik noem even wat stoms he, 'brengt een kopje thee'. In plaats van, 'nou ze is getrouwd met Liesbeth', bla bla bla, dat heel erg de nadruk gelegd wordt op die lesbische relatie zeg maar.

Precies, het is mooi als het 'gewoon' is, tenzij het het onderwerp is van het interview, zeg maar. Ik bedoel als je mij zou interviewen als onderzoeker, ja dan gaat het ook over LHBT, en dan is het dus ook, dan kan ik me voorstellen dat het interessant dan is over hoe mijn eigen, hoe dat bij mij zit.

Ja.

En waarom me dat gemotiveerd heeft in mijn werk.

Ja.

Maar ja, voor die neurowetenschapper, bijvoorbeeld, is het natuurlijk helemaal niet zo relevant. Tenzij het bijvoorbeeld ja, een thema is van, ja, ergens een probleem is geweest, maar dat is ook aan de geïnterviewde zelf om dat aan te geven. Dus bijvoorbeeld, ik moet even denken aan het voorbeeld dat bijvoorbeeld, wetenschappers moeten heel veel jaar in het buitenland hebben gezeten, vaak helpt dat voor je carrière, en dat betekent bijvoorbeeld, mijn vrouw is een bioloog die in de klinische genetica werkt. En zij moet zoveel jaar in het buitenland hebben gewerkt, het liefst Amerika, om haar cv goed op te bouwen. Nou, heel lang was het zo, toen wij nog geen kinderen hadden, dat ik niet mee mocht. Want in de meeste staten was er geen erkenning van ons huwelijk.

Oh, wow.

Dus ik zou dan niet mee kunnen. Dus daarom is ze niet gegaan. Dus dat heeft wel een impact op haar carrière gehad, dat betekent dat ze veel minder kansen heeft om verschillende geldstromen binnen te halen. Nou ja, dus dat vind ik het lastige. Van de ene kant moeten we niet het uitwissen van verschil, want het heeft impact op je leven.

Ja.

Op de keuzes die je hebt gemaakt, op waarom je wel of niet profvoetballer bent geworden of topwetenschapper, en van de andere kant moeten we het ook normaliseren en niet problematiseren. En dat is denk ik een belangrijke balans. We hebben voor hulpverleners, voor hulpverleners heb ik ooit zo'n weegschaal erin gemaakt, want die worstelen hier ook mee in de zin dat heel veel hulpverleners dan zeggen van 'ja nee maar het is geen thema want het is niet relevant, het is niet belangrijk, en ik wil daar geen aandacht aan besteden anders lijkt het alleen maar net alsof ik dat een issue vind'. Terwijl voor cliënten het in hun leven wel degelijk invloed heeft gehad, of ze bijvoorbeeld in de schulden zitten omdat ze toen in de kast zaten en aan een gokverslaving zijn begonnen, ik noem maar wat. Nou en dan, daarvoor tekenen we dan vaak zo'n weegschaal, van 'oké, het gaat erover om oog verschil, en het gelijk om gelijkheid en die normalisering', en dat is allebei tegelijkertijd waar. Als we zeggen: het

is er helemaal niet, dan doen we geen recht aan de werkelijke situatie, want het is er wel. En het heeft ook invloed op je leven, dus als je een persoonlijk interview hebt met een beroemde schrijfster of schrijver, weet ik wat, Arthur Japin of zo, en je zou daar, en het gaat over hoe zijn leven is gevormd en waarom hij welke boeken heeft geschreven, dan is zijn seksuele voorkeur daar vast ergens van invloed geweest. Dan zou het raar zijn als we dat zouden negeren. En van de andere kant, als we er overmatig nadruk op leggen, dan gaan we het ook heel erg problematiseren, van ‘oh kijk, het is bijzonder en speciaal’.

Maar zou dan een soort van voorwaarde kunnen zijn, of voorwaarde is misschien een beetje een gek woord, maar zou een idee kunnen zijn om van tevoren te bedenken van, in hoeverre heeft dit te maken met het onderwerp waar we over schrijven?

Ja.

En dan te bedenken in hoeverre je dat dan zeg maar, in het artikel verwerkt. Dat je probeert van tevoren gewoon heel bewust te zijn van ‘goed, ik ga hierover schrijven, heeft die seksuele voorkeur daarmee te maken, zo ja dan betrek je het erbij, zo nee dan niet’. Of terloops of zo, of weet ik veel.

Ja. En dat ook inderdaad, de regie een beetje bij mensen zelf neer te leggen. Want er zijn natuurlijk heel veel mensen die om een of andere reden niet de mogelijkheid hebben om daar open over te zijn naar de buitenwereld en dat alleen maar met goede vrienden, of sommige familieleden kunnen bespreken.

Ja.

Dus ook de norm dat iedereen daar open over moet kunnen zijn, is ook voor sommige mensen een hele lastige. En ook weer normerend, zeg maar. Dus ja, ik ben het helemaal eens met jouw suggestie, plus de regie bij mensen zelf. Over wat ze daarover kwijt willen.

Oké. Je hebt geen tijd meer denk ik he.

Nou, ik zou, ja ik ben net iets te laat.

Je bent al te laat.

Maar ik kan drie minuten te laat komen. Heb je nog een laatste brandende vraag?

Oké, ik las een artikel, of trouwens ik ga even kijken wat ik dan het beste kan vragen. Ja, dit vind ik nog wel een interessante. Hoe zie jij de rol van journalistieke media in de houding die mensen hebben ten opzichte van homoseksualiteit? Denk je dat daar een verantwoordelijkheid ligt of een taak ligt?

Nou, in ieder geval hebben ze een hele sterke invloed.

Ja.

Ik denk dat media in zijn algeheelheid, een enorme invloed heeft op de manier waarop we denken over LHBT-acceptatie. Ik denk bijvoorbeeld dat al die, we zijn bezig met interventies op scholen en in zorg en welzijn buurthuizen, en bij gemeenten, dat is allemaal heel erg leuk en aardig, maar het heeft allemaal nooit zoveel invloed als bijvoorbeeld de coming-out van Ellen DeGeneres.

Ja.

Media heeft daar wel een enorme invloed in. En ja, wat mij betreft hebben ze daarmee ook een verantwoordelijkheid daarin. Maar dat vind ik lastig om als niet-journalist te zeggen.

Ja.

Maar ik denk, en ik denk, ja nee dat vind ik eigenlijk helemaal niet lastig. Ik vind wel dat ze daar een verantwoordelijkheid in hebben, omdat als je een groep als zeer problematisch afschildert, dan heeft dat gewoon, hatespeech zeg maar heeft gewoon, dat is heel erg aangetoond, dat heeft consequenties in de manier waarop mensen hun vooroordelen uiten, of ze discrimineren wel of niet. Dus als jij hatespeech alle ruimte geeft ten aanzien van minderheidsgroepen, ja dan heb je daarmee, dan weet je dat je er daarmee voor zorgt dat die minderheden meer kans lopen op geweld, op afwijzing, op geen werk, etcetera. Dat vind ik persoonlijk een bijzonder belangrijk aandachtspunt als het gaat over racisme momenteel. Dus als jij haatpredikers ten aanzien van homoseksuelen alle ruimte geeft om hun woord te doen, bijvoorbeeld door een column in de krant, of een uitgebreid interview, zeker als daar geen kritische vragen bij zijn, dan, ja, dat is gewoon het effect is gewoon, dat mensen denken 'oh, nou dat is dus normaal om te doen!' Oh ja, maar hij zegt ook van dat is gewoon heel normaal, dat je je zoon of dochter het huis uitzet, als je erachter komt dat die homoseksueel is. Oh, ja, nou dat vind ik eigenlijk ook best wel normaal. Weet je, dat is gewoon de invloed, ja zo werken sociale normen. Als mensen, wat mensen denken dat anderen denken, dat normaal is, dat heeft heel veel invloed op hoe mensen discrimineren. Dus als ze door media de indruk krijgen dat anderen volop discrimineren, en volop homo's in elkaar slaan, bijvoorbeeld, dan wordt het iets wat bijna normaal is.

Dus die vele aandacht, want dat was ook een vraag, de vele aandacht voor anti-homogeweld, is natuurlijk heel erg goed bedoeld, zie je de laatste tijd in de media ontzettend veel, afgelopen jaren heel veel aandacht voor al die gebeurtenissen rondom anti-homogeweld. Ja, aan de ene kant goed denk ik, om dat te laten zien, maar aan de andere kant is dat ook een beetje...

Ja, dat is ook problematisch. Ik was pas door de NOS daarover geïnterviewd, dat zal ik anders wel even doorsturen. Dat ik denk van, kijk het is een teken van emancipatie dat de kranten zeggen: 'oh er is een homo in elkaar geslagen, wat erg, daar besteden we aandacht aan'. Want in 1980 bijvoorbeeld, was daar helemaal geen sprake van. Het kwam helemaal niet bij de redactie, want homo's zaten in de kast en als men het wist, dan vond men het waarschijnlijk niet zo erg. En nu is daar heel veel ophef over. En besteden media er dus veel aandacht aan. En die vele aandacht, alleen, dus het is heel, een soort emancipatieparadox. Want het is heel emancipatoir dat media er aandacht aan besteden, en zeker omdat ze zeggen 'dat kan toch niet, he', dat is ook uit een soort verontwaardiging verwacht ik, van 'nou, het is toch bizar dat dit gebeurd is, dat is dus nieuws'. Tegelijkertijd ontstaat er het beeld, vooral bij LHBT'ers zelf, dat geweld tegen LHBT'ers aan de lopende band voorkomt.

Ja. Precies.

En dat is niet zo, het is een enorme afname door de jaren heen. Althans, voor zover we weten, het is natuurlijk op na te gaan. Maar je ziet wel dat LHBT'ers zich onveiliger zijn gaan voelen, terwijl er geen aanleiding is om te denken dat ze daadwerkelijk onveiliger zijn.

Zit daar een link met media, of is dat niet aangetoond?

Ja. Het is ook gevraagd door het SCP in een van die rapporten. En ik heb in het onderzoek naar geweld tegen lesbische vrouwen het ook gevraagd, en dan zie je dat ze ook de ervaring inderdaad meenemen uit de media. Bijvoorbeeld, een vrouw die ik interviewde, er was bij haar op de stoep geschreven, iets van 'vuile lesbo's', of zo, ik weet het niet meer precies, bij haar huis, door kinderen met stoepkrijt. En toen was pas die zaak in Utrecht van twee mannen die weggepest waren. Dat was in Leidsche Rijn geloof ik. Het was veel op het nieuws. En zij zei meteen 'ja, nu ben ik doodsbang, want dit staat ons te wachten. Want je weet toch van die mannen in Utrecht'. En hier bleef het bij, dit waren gewoon kinderen, echt nog, en dit was het zeg maar. Maar haar angst werd enorm gevoed door het feit dat zij zich onderdeel voelde van alles wat ze had gelezen in, van de gebeurtenissen in de media.

Ja.

Dus ik denk, ja, ik weet dat het goedbedoeld is, maar ik denk dat het effect is dat LHBT'ers zich onveilig voelen.

Ja.

1.3. Linnemann, Esma (de Volkskrant)

Datum: 04-06-2018

Plaats: Amsterdam

Noot: de tekst van de interviewer is cursief gedrukt, de tekst van de interviewkandidaat heeft een standaard opmaak.

Het gaat over homoseksualiteit en hoe de journalistiek eigenlijk kan bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming daarover.

Ja.

Een vraag is natuurlijk zou de journalistiek dat überhaupt moeten doen, maar goed daar komen we zo meteen ook even op. Het eerste categorie die ik in de topiclijst had beschreven was publicaties, dus wanneer publiceren jullie over homoseksualiteit? Dat is een eerste vraag. Ik kan een heel voor de hand liggend antwoord verzinnen, maar ik ben benieuwd wat je daarop dan zou antwoorden.

Nou, ik kan beter kijken naar wanneer het de afgelopen periode is gebeurd, weet je. Ik werk nu anderhalf jaar bij de Volkskrant en het is natuurlijk niet zo dat we... ik zit maak dus een weekkatern, dus mijn katern komt 1x in de week uit, dus dat is 1x in de week een beslismoment, wel of niet over homoseksualiteit, he.

Ja.

Uiteraard natuurlijk rondom de Gay Pride, dat is een moment voor reflectie. En ook uiteraard de geweldsincidenten van de afgelopen periode. Dus daar hebben we twee uitgebreide verhalen over gehad. Een was dus nadat dat homostel in elkaar geslagen was uit Arnhem, hebben we een groot verhaal in mijn katern gehad over 8 oplossingen voor anti-homogeweld, zeg maar. Dus langs allerlei deskundigen van hoe zou je dit probleem aanpakken. Maar bijvoorbeeld, er komt nu ook een verhaal aan over dat er dus een, hoe heet dat, een proef op dit moment gaande in het VUmc waarbij homostellen met draagmoeders dus kinderen kunnen krijgen. En dat kon voorheen nog niet en dat is nu dus een nieuwe medische proeffase, of een test, en nou ja, daar hebben we dan bijvoorbeeld ook een verhaal over. We hebben een verhaal gehad over Grindr, maar dat was dus naar aanleiding van dat geweld, dus vaak als er dus nieuwtjes te vermelden zijn. Dan ja, en soms dan laat dat nieuws dat je gewoon gaat nadenken van 'moeten we niet eens een keertje dit heel erg gaan uitdiepen of zo?' We spelen al een tijdje met idee om echt eens grondig onderzoek te doen naar hoe is het nu gesteld met homo-acceptatie in Nederland? Dus dat is niet heel erg gelinieerd aan een nieuwsfeitje, maar wel als er een opeenstapeling van nieuwsfeitjes is, in een paar weken tijd, dan krijg je gewoon het idee 'oké, misschien moeten we weer eens een overkoepelend verhaal gaan maken' over homoseksualiteit. Dus vaak is de aanleiding een nieuwsbericht zeg maar, voor mij dan he.

Dus je bedoelt dat als er bijvoorbeeld meerdere geweldsincidenten achter elkaar zijn geweest dat je dan zou denken van 'oh, moeten we niet een groter verhaal'.

Ja, dat komt omdat mijn katern heeft alleen maar grote verhalen, achtergrondverhalen. Dus ik ben het achtergrondverhaal. Dus in mijn katern verschijnt niet nieuws. Ja, ook hoor, maar altijd binnen de context van een groter, breder, dieper verhaal zeg maar.

En je had het ook even over oplossingen, dat jullie een soort constructief stuk hebben geschreven eigenlijk. Wat is daar de reden van geweest, of met welke gedachtegang hebben jullie dat gedaan?

De gedachte is dan van mij, maar dat heeft veel gewoon met mijn katern te maken, dat je dan doordeweeks eigenlijk die nieuwsberichten hebt gehad over die situatie van dat stel, en wat er was gebeurd, en die reacties daarop. En dan denken we gewoon van, 'oké hoe kunnen we in het weekend met hetzelfde onderwerp de verdieping in?' En een creatieve oplossing kwam omdat we het idee

hadden van 'je kunt het voor de zoveelste keer constateren, maar volgens mij is dat nu wel duidelijk, dat dat echt aan de hand is', hoe kun je het oplossen? Ja, dat was een idee, om een soort toevoeging in het weekend op het nieuws van de week zeg maar, natuurlijk ook omdat we wel in de veronderstelling zijn dat dat de breedgedeelde hoe heet het, consensus is, dat het niet wenselijk is en dat het moet stoppen zeg maar. Dat merk je dan ook weer in de week heel erg, weet je. Dat het leeft in Nederland. Dus dan ga je een oplossingsgericht verhaal maken zeg maar. En ja. Ik vond het toen wel leuk omdat het ook ging bijvoorbeeld over ja, er zit ook een beetje een overlap tussen het geweld tegen vrouwen of zo, in dit geval, ik vond het wel leuk om bijvoorbeeld een hoogleraar, dat ging eigenlijk alleen maar over de publieke ruimte en hoe je die invult, weet je, dat het bijvoorbeeld dus geen goed idee is dat alle kroegen tegelijk sluiten, of dat je allerlei plekken hebt in de stad waar eigenlijk geen traffic is, dus waar heel makkelijk iets van geweld kan escaleren, dat geldt voor homo's, dat geldt voor iedereen eigenlijk die te maken kan krijgen met geweld weet je wel. Dus ik vond dat wel een leuke productie, eigenlijk. Ja.

Het is wel grappig, het is natuurlijk wel heel duidelijk constructief, die verschuiving is natuurlijk al een tijdje vindt dat al plaats, dat kranten meer constructieve verhalen maken zeg maar.

Ja.

Maar wel, ja ik wist het niet, dat jullie dat ook wel, dat jullie ook zo 'n constructief verhaal wel...

Ja. En over Grindr hebben we eigenlijk ook een constructief verhaal gemaakt, want dat, of tenminste ik vond dat een goed verhaal, het was een essay, dus het was meer een opiniërende, van een jongen die ook zelf homo was. Die eigenlijk heel erg uitlegt waarom Grindr nog steeds zoveel, waarom het eigenlijk nog steeds zo gevaarlijk is om te daten en hoe de online omgeving dat gevaarlijker maakt, enerzijds terwijl anderzijds die online dating juist weer is om, weer een gevolg is van dat homo's nog steeds niet heel makkelijk offline kunnen daten om het maar zo te zeggen. Dus, maar daar zaten ook wel echt heel erg tips en tricks, van als je op (?) Grindr gaat, dat je of je vriend, vrienden of je zoon of zo, van waar moet je nou op letten als je, om je veiligheid te garanderen zeg maar. En wat moet de samenleving doen, om online daten voor homo's veiliger te maken eigenlijk zeg maar. Dat waren twee vragen zeg maar, die, maar goed dat was ook een opiniërend stuk zeg maar.

En als je zou moeten samenvatten welk doel je dan met dat soort verhalen hebt, constructieve verhalen, hoe zou je dat dan verwoorden?

Mijn persoonlijke doel is dat ik eigenlijk, dat ik het beeld heel graag wil laten kantelen en meer inzicht wil bieden in de complexe realiteit van seksueel afwijken van de norm. En ik denk dat er nog steeds heel veel vooroordelen en ideeën zijn, ook over de gayscene, die mijns inziens niet kloppen, of die veel meer verdieping behoeven omdat we gewoon op een punt zijn, ook in de emancipatie, waarin je, waarin het tijd is om ook over dingen te praten die voorheen onderbelicht zijn gebleven. Dus ja, voorbij de stereotyperingen te gaan, enerzijds, en anderzijds de sociale problemen die er nog steeds zijn met homo's om die beter eigenlijk uit te lichten dan dat tot nu toe gebeurt. Zeg maar, ik denk dat stereotypering wat dat betreft dat ondermijnen. Dus mijn doel is voorbij de stereotyperingen, en dichterbij de werkelijkheid te komen, dus.

Zie jij daar een taak of een verantwoordelijkheid in voor journalistiek?

Ik denk dat de journalist er is om verslag te doen van hoe complex een realiteit is, of hoe de werkelijkheid is. Dat kan je nooit, kijk ik geloof helemaal niet in objectieve journalisten, wat dat betreft neem je altijd een stukje van jezelf mee, en binnen de journalistiek is ook een hele discussie, want de een zegt van 'nou je moet gewoon verslag doen van wat er gebeurt, dus als er een homo in elkaar wordt geslagen, dan doe je daar verslag van', weet je wel, en er zijn natuurlijk ook mensen die denken van 'nou, nee, journalistiek kan juist ook een bijdrage leveren om exploitatie, uitbuiting, tegenstellingen in de samenleving op te lossen of een constructief debat eigenlijk daarover aan te gaan'. En nou coördineer ik ook het opiniekatern, en dan heb je al helemaal die opdracht, om in ieder

geval te zorgen dat het debat over een bepaald onderwerp, dat die zuiver wordt gevoerd. En in dit geval dan over homoseksualiteit, dat de juiste argumenten, of de juiste feiten, de juiste, nou ja, hoe dat wordt gebracht, zie ik als een taak van de journalistiek. Maar dat is wel persoonlijk, en andere mensen kunnen daar soms weer anders over denken zeg maar. Het is een ongoing discussie binnen de journalistiek.

Ook binnen de Volkskrant?

Zeker! Ja, absoluut. Ja. Maar goed, over homoseksualiteit is dat een ingewikkelde, want dat is wel een soort, kijk als het bijvoorbeeld Gay Pride is, dan kleurt de Volkskrantsite de regenboogvlag. Dus het is een van die weinige onderwerpen, waar bijna elk nieuwsmedium zich wel veilig genoeg voelt om zich te affiliëren met het doeleinde van bijvoorbeeld zo'n Gay Pride, weet je. Dus dat valt me dan wel op, zeg maar. Ja, dat zou je niet zo snel doen, nou het is een beetje, bijna op het niveau van voetbal.

Ja, precies.

Begrijp je? Van 'daar staat Nederland toch voor?'

Een wij-gevoel.

Ja, het is wel een wij-gevoel. Wij, wij staan voor onze homo's, zeg maar. Nou, vervolgens is dat allemaal discussieerbaar in hoeverre dat ook werkelijk zo is, er zit wat dat betreft niet zo heel veel spanning op, zeg maar. Niet zoals bijvoorbeeld met transgenders, waar veel meer spanning op staat. Dus, ja.

Ja, zeker waar. Aan de andere kant denk ik, juist omdat er met de Gay Pride veel aandacht daaraan wordt besteed, wordt ook heel snel voor iemand die verder niet in aanraking komt met het onderwerp, de link homo en Gay Pride heel makkelijk gelegd.

Ja.

En dan die beelden die vaak worden gebruikt van de boot waar mensen dan zo bloot mogelijk op zitten, weet je wel, dan wordt het toch weer een beetje een eenzijdige, ja, beeldvorming of zo.

Nee, dat is ook zeker waar. Dat is ook waar. Maar ik vind het wel opvallend omdat ik denk dat in andere, nou ja, het is natuurlijk bijvoorbeeld ook met Internationale Vrouwendag, dat is ook zo'n dag die wel breed wordt omarmd, van dat is een goede dag, maar als je vervolgens echt gaat kijken van wat mensen er nou echt van vinden, blijkt het onderling nog wel heel erg te verschillen. Weet je, dus, maar ja. Het is, het is breed geaccepteerd, ook in de Nederlandse politiek in het spectrum, van links naar rechts, dat wij trots zijn op het homohuwelijk, en dat homoseksualiteit en de homoseksuele geaardheid iets is waar je je niet voor zou moeten schamen, en bla bla bla. Voor de rest is het een discours dat alle kanten op gaat.

Ja.

En wordt ingezet tegen minderheid, andere minderheidsgroepen of ja, soms praten we ook helemaal niet over hetzelfde, dus er zit wel ruis, maar het idee is wel van emancipatie, daar zijn wij met z'n allen voor.

Ja. En dat zie je ook in dat laatste onderzoek he, dat er eigenlijk bijna iedereen, volgens mij, ik weet niet wat de allerlaatste cijfers zijn, die zijn twee weken geleden volgens mij publiekelijk geworden, maar het onderzoek daarvoor was dat 92 procent vond dat homo's hun leven moesten kunnen leiden zoals zij dat zelf willen of zo, alleen 1 op de 3 vindt het dan wel aanstootgevend als dan in het openbaar twee mannen ziet zoenen, dus dan is het zeg maar de gedachte die is wel accepterend, maar

wanneer het dan zichtbaar wordt of zo, dan is dat misschien ook een beetje wat jij beschrijft dat zo'n dag dan is iedereen heel erg voor, in zijn hoofd zeg maar, maar als het dan...

Ja dat is zeker zo! De enige kanttekening dat ik merk dat er ook steeds meer mensen het aanstootgevend vinden als hetero's zoenen in het openbaar. Uit eigen ervaring. Ik ben nu al een paar keer aangesproken, ik heb dan een nieuwe vriend.

O ja?

Ja, en dat ik echt zeker de jongere mensen van 'gross', en 'hou op', of 'get a room' weet je wel, maar dat ik ergens denk 'interessant! Dit was in mijn tijd helemaal niet, dan was het gewoon oké, als je verliefd was dat je dan ging zoenen.

Ja.

Dus dat weet ik niet precies hoe dat zit.

Nee.

Maar het is inderdaad zo van, wij accepteren homo's of zo, maar nog lang niet op een punt dat homoseksualiteit een, nou hoe moet ik dat nou zeggen, het blijft gewoon iets wat afwijkt van de norm en dus altijd gedoogd, geaccepteerd, getolereerd, het is altijd in die hoek nog steeds. Dus ja. Dat zal voorlopig nog wel, nog niet ja, ik vind natuurlijk wel dat media daaraan kunnen bijdragen. Het is niet de opdracht van een individuele journalist, weet je wel, dat vind ik helemaal niet. Maar ik vind wel dat in het algemeen je natuurlijk gewoon goede verhalen kunt maken, die mensen meer inzicht bieden in ook de subculturen en de problemen die er al dan niet nog steeds zijn.

Oké. Je zei net ook even dat iemand een essay voor jullie had geschreven die zelf ook homo is. Als er onderwerpen zoals homoseksualiteit worden belicht, zijn er dan ook bepaalde redacteurs die daar dan eerder over schrijven, of kijk je daar zeg maar naar? Of is dat gewoon meer random, of hoe gaat dat in z'n werk?

Nee, het is wat dat betreft echt random, dus het is niet zo dat we, ja laat ik het zo zeggen, dit geldt alleen voor mijn krant, want bij de nieuws en verslaggeving, dus als het echt gaat om homoseksualiteit en maatschappelijke onderwerpen, rondom homoseksualiteit, dan zie je dat mannen, vrouwen, daar allemaal over schrijven, ik bedoel hetero, homo. Aan de andere kant van de brug, want onze redactie is in tweeën gedeeld, daar worden dus de kunst en cultuursecties gemaakt, daar zie ik wel iets vaker dat zeg maar gay journalisten, zeker freelancejournalisten, vaak onderwerpen aandragen die te maken hebben met, bijvoorbeeld we hebben Haroon, en die schrijft dan een stuk, trouwens weer samen met een hetero vrouw, dus nee, het klopt eigenlijk niet wat ik zeg. Over de queer eye ofzo, het programma, waarom het zo leuk is weet je, en de chef V is ook gay, en eigenlijk zitten er best wel veel mensen in de top van, die homo zijn, en dan merk je ook wel dat als het speelt zeg maar, dat zij dan ook wel de onderwerpen, ik wil niet zeggen pushen maar agenderen in vergaderingen en zo, wat logisch is, zoals ik dat ook veel met vrouwenonderwerpen doe, dus het is op die manier gaat het wel, maar wie het dan uiteindelijk maakt is niet per se iemand die, maar wel iemand die een beetje affiniteit heeft met de, met het onderwerp, dus dat zullen niet zo snel ja, soort van your average, ja, oude, witte man zijn, om eerlijk te zijn. Dat zijn vaak wel jonge journalisten maar wel hetero, homo, allemaal door elkaar.

Ja. En worden hun stukken dan ook zeg maar getoetst op hun eigen bias, of hun eigen vooroordelen of vooringenomenheid? Wordt daar nog aandacht aan besteed?

Dat weet ik eigenlijk niet, omdat, ja, nee is eigenlijk denk ik het beste antwoord.

Oké.

Maar dat durf ik niet helemaal te zeggen. Kijk ik heb wel zelf in mijn katern een aantal keer verhalen gehad over homoseksualiteit, die niet door homo's werden geschreven, en dan ja, je let dan wel gewoon een beetje in woorden en zo en dat soort dingen wel, of dan laat je het nog even lezen aan iemand die dan bijvoorbeeld gay is, weet je.

Ja.

Dat wel. En dat is bij de Volkskrant niet zo moeilijk want er zijn nogal wat leidinggevendenden die dat zijn, dus dan leg je het even voor of zo. Maar het is niet een algeheel onderdeel van de, nee dat niet. Nee.

Even over beeld. Wie kiest het beeld, of de afbeeldingen bij een artikel? Is dat een bepaalde redacteur, of doen mensen dat zelf bij hun eigen stukken, is dat een eindredactie?

Nee, ze hebben dus een beeldredactie. En daar hebben wij overleg mee. En nou als bijvoorbeeld, zoals die jongen die een essay over Grindr schreef, die betrek ik dan heel erg erbij. Want hij is dan de auteur en daar komt dan een illustratie bij, met een illustratie kan het heel snel misgaan met stereotypering en beeldvorming. Dus dat is bijvoorbeeld iets wat wel altijd heel erg wordt gecheckt. In tekst wat minder, maar in beeld wel heel erg, van 'zijn we nu niet stereotyperend bezig? Kijk nog even mee'. Als de auteur zelf uit de doelgroep komt waar het over gaat wordt die vaak nog erbij betrokken, meer dan in de tekst wordt er dus op gelet dat we niet de plank misslaan qua beelden. Dus daar is wel veel bewustzijn over zeg maar. En dan gaat het soms helemaal mis hoor, ik bedoel, maar daar is echt een soort, dat is echt onderdeel van het werk wel geworden, om op die manier naar beeld te kijken. Van doen we dit wel goed zo.

Dus is dat een gestructureerd proces of verloopt dat gewoon natuurlijk zeg maar?

In mijn geval is dat een gestructureerd proces. We hebben gewoon nog een beeldvergadering en op donderdag wordt alles opgehangen, en dan wordt er nog een keertje gekeken van doen we dit eigenlijk wel goed.

Oh, dus dat is best wel, hoe zeg je dat, best wel grondig eigenlijk!

Ja, dat vind ik wel. Want, ja, en dan kunnen er dingen soms nog wel helemaal worden aangepast. Daar ben ik me zelf heel erg van bewust ook. Ik denk ook omdat je gewoon met beeld wordt aangesproken als het mis gaat, weet je. Dus nee, dat is wel echt een, daar durf ik wel van te zeggen daar zijn we wel veel mee bezig. En dat is ook een beetje smaak, ik denk dat we het ook leuk vinden om beelden te vinden die juist tegen cliché ingaan, weet je, dus zeg maar verrassend wordt altijd verkozen boven het stereotype. Nee niet altijd, maar vaak wel. Dat is een beetje de, nou ja dat proberen we dan, zeg maar.

En wie nemen er dan deel aan zo'n vergadering?

Nou Arthur werkt er, dus, ja, dat is eigenlijk een beetje de baas van hoe die hele krant eruitziet, de chef beeld en dan de mensen die inhoudelijk betrokken zijn bij het stuk, dus de chefs of de coördinator of zo, dus het is een beeldvergadering van een stuk of 5, 6 man.

En waar komt het beeldmateriaal vandaan?

We proberen heel veel zelf, dus met fotografie, zelf te doen. Dat gaat vaak ook weer in samenspraak met de auteur of met de personen die op de foto gaan. Nou en als het illustraties, dat kunnen allerhande illustratoren ook buitenlanders zijn, maar bijvoorbeeld vaak als het dan bijvoorbeeld over homoseksualiteit gaat, zo'n soort onderwerp, dan kiezen we liever voor een binnenlandillustrator, want die kent dan helemaal de gevoeligheden rondom het onderwerp.

Ja.

Weet je. Als het over etniciteit gaat, of zo. Ja, daar wordt dan veel over heen en weer gegaan, zeg maar. Ja.

En als het geen illustratie is maar een foto, hoe wordt zo 'n beeld dan gekozen? Dus dan krijgt zo 'n beeldredacteur een artikel binnen, en ja op basis waarvan wordt dan bedacht van 'die foto past daarbij', of weet je, kun je daar iets over vertellen?

Ja, nou, daarin verschillen wel de meningen. Daarom is het ook altijd goed om een vergadering te hebben. Ik merk dat, er zijn mensen die heel erg ja, zeker ook bij de beeldredactie en zo, kijken ze heel esthetisch ook wel vaak naar een beeld. Of het, ja, het klinkt dan suf, maar of het mooi is.

Ja.

Weet je. Of dat het dramatisch is, of emoties oproept en zo. Ja, ik kijk weer meer naar of het beeld het verhaal vertelt wat, weet je, of het resoneert en niet detoneert met het verhaal. Weet je, dus dat kan nog weleens fout gaan, dat ik dan denk 'ja, dit nou net niet, wat ik ja, hoe moet ik dat nou zeggen'. Stel, even ander voorbeeld, dan hebben we een verhaal over Wajongers of zo, die allemaal heel stoer voor hun rechten opkomen en dan zouden er foto's bij komen van hele zielige, wel mensen die in rolstoelen zitten en heel verdrietig kijken of zo, dan is het een soort stereotype beeld van de zielige persoon met een beperking. En op zich is het verhaal ook wel een treurigstemmend verhaal, over hoe er met die mensen wordt omgegaan, maar de nieuwsaanleiding was juist dat ze voor zichzelf opkomen en hele succesvolle lobby. Dus dan past dat beeld niet bij het verhaal. Zo is dat ook wel, met homoseksualiteit. Dat je gewoon heel erg moet kijken van wat wil je nou precies vertellen, en sluit het beeld ook daarbij aan, weet je. Daar wordt wel goed naar gekeken, ja.

Is dat ook een beetje het spanningsveld tussen wat trekt de meeste aandacht en wat is dan niet stereotyperend zeg maar? Want ik kan me voorstellen dat het voorbeeld wat je net gaf, dat dat misschien het ene beeld misschien meer de aandacht trekt of zo? Zou ik me kunnen voorstellen.

Sommige onderwerpen wel. Zeker ook als het over vrouwen of over seksualiteit gaat, dat trekt de aandacht het is natuurlijk seks, maar dat slaat soms helemaal de plank mis met wat het verhaal dan is. In het geval van homoseksualiteit weet ik het niet zo goed. Maar ik denk het wel. Maar ook een soort, het spanningsveld zit 'm ook in dat zeg maar stereotype beelden, of, die heb je vaak al, in je database, en dat voelt veilig voor sommige mensen. Terwijl voor mij voelt het weer heel onveilig. Het is ook een beetje je verlaten op wat je weet, ja maar dat is toch mooi en, terwijl ik denk dat juist bij dat soort onderwerpen waarbij stereotypering op de loer ligt, of het gevaar is, moet je kijken of je creatiever met beeld om kan gaan. Maar dat is vergt werk, weet je, dus daar zit meer de spanning. Dan moet je namelijk jezelf dwingen om iets anders te verzinnen, dan een paar mannen op een boot. Begrijp je wat ik bedoel? En dat kost tijd. Dat is een investering, en daarom zullen mensen dan soms zeggen, weet je.

En wie hakt dan uiteindelijk de knoop door, als er zo 'n verschil is in de vergadering? Ben jij dat, of is dat iemand van de beeldredactie?

Nou, om eerlijk te zijn, ik heb dus nog een chef boven mij. Dan hebben wij wel het laatste woord. Vaak toch wel de mensen die het verhaal ook hebben gelezen, zeg maar. Maar de beeldredactie heeft ook heel erg een invloed. Maar het is wel een serieus debat en als je echt dingen waar je je niet prettig bij voelt, dan wordt daar wel naar geluisterd. Van 'oké, het moet dus anders, weet je.' En dat geldt ook voor koppen, weet je. Dat wordt ook weer door een eindredactie gemaakt, en kunnen ook regelmatig hebben van nee, dit is echt veel te stereotype. (?) Weet je, dat gevaar lonkt veel meer.

Vind je dat er überhaupt voldoende beeldmateriaal beschikbaar is? Zeg maar, stel je hebt zo 'n stuk over homo's, het is soms ook moeilijk om te bedenken 'wat past daar nou bij', als het niet specifiek om bijvoorbeeld twee mensen gaat die je kunt portretteren weet je wel, een portretfoto maken, nou oké,

twee mensen van hetzelfde geslacht hand in hand dat hebben we ook al vaak gezien, Gay Pride is stereotyperend, vind je dat er voldoende materiaal wel is? Of lopen jullie daar niet per se tegenaan?

Nee, want vaak als het in mijn katern over het onderwerp gaat zijn het vaak reportages. Waar we onze eigen fotografie bij maken. Dus, begrijp je? Dan is er gewoon een verhaal en dan volg je, of we hadden toevallig een tijdje geleden ook een gaykoppel die dus een draagmoeder uitzocht, en dan hun hele proces, weet je dan ga je gewoon met hun mee, ik weet niet meer waar het nou was, hoe het nou? Naast Thailand. Weet je, en dan op zoek naar die draagmoeder, want daar hadden ze het contact mee verloren, enzovoorts, dus dan spreekt het eigenlijk voor zich. Dat je dus je eigen fotografie hebt. Dus dat soort dingetjes spelen meer denk ik bij korte nieuws, weet je, zo van...

Meer online of zo.

Ja, weet je. Want ik zit veel meer in de grote achtergrondverhalen. Dus dan heb je al...

Ja, precies. Ja nog even het laatste kopje, of de categorie die ik bedacht had, gaat over verantwoordelijkheid van journalisten, of van de journalistiek. Daar hadden we het in het begin ook heel even over. Ja, wat vind jij dat, is misschien een beetje een grote vraag, maar wat vind jij dat de taak is van journalisten als het gaat om de beeldvorming van minderheidsgroepen? Dus bijvoorbeeld zoals homo's.

Ja, ik persoonlijk vind de taak, dat is ook wel echt een discussie binnen de journalistiek en ik word soms ook wel een beetje als activistisch daarin weggezet, maar ik heb soms ook het idee dat dat komt dat ik zelf op een vreemde manier dan toch tot de minderheid behoor, want vrouwen zijn natuurlijk helemaal niet de minderheid, maar in machtsposities wel.

Ja.

Dus dan ken je ook de gevoeligheden en dan weet je ook dat het soms wel over taalgebruik gaat, over beeldvorming, nou ja, eigenlijk beelden en zo. Dus daar zit voor mij wel een gevoeligheid in. Ik zou zeggen van, ik vind dat je als journalistiek, ik vind de verantwoordelijkheid van de journalistiek is om verslag te doen van de werkelijkheid, omdat je hoopt dat je daarmee die werkelijkheid ook kunt veranderen. Ja, ik bedoel, en dat, ik vind het ook heel erg een non-discussie, want alle journalisten zijn het erover eens dat het is een enorme eer als je een stuk hebt geschreven en er worden daarna Kamervragen gesteld. Iedereen wil die impact, iedereen wil die invloed, iedereen wil dat je een stuk schrijft en dat mensen denken van 'nou, wat belachelijk! En dat kan niet anders!' en natuurlijk is het de vraag van hoe activistisch je precies als journalist moet of kunt zijn, he, je hebt een Hugo Borst die zelf helemaal een manifest gaat schrijven en ikzelf, ben zelf één van de grondleggers van het GeenStijl manifest zeg maar. Dus op sommige punten, dat kan, ik bedoel, en je hebt daarnaast de echte verslaggeving, het is een continuüm. Dus het is niet zo van je hebt verantwoordelijkheid of helemaal niet. Maar als het een continuüm is dan zit ik ongeveer hier, weet je. En ik vind dat je altijd inclusief moet werken, dus als je dus over onderwerpen praat, juist als het gaat over minderheden, en al helemaal minderheden die in beperkte mate toegang hebben tot media zeg maar, dan vind ik dus dat je echt moet zorgen dat je alle perspectieven in je verhaal hebt zeg maar, eigenlijk. Dus dat vind ik heel belangrijk. Ja, dus daar moet je echt je best voor doen. Om te voorkomen, het maakt een verhaal vaak ook veel spannender als je verschillende perspectieven en spanningsvelden tussen die perspectieven in je verhaal kan illustreren. Dus dat, ja. Maar ik denk van journalistiek is ooit ontstaan, omdat er een disbalans is in informatievoorziening. Dus die wil je opheffen, dus de journalistiek is per definitie een ethisch beroep waarbij je bezig bent om de wereld beter te maken. Alleen hoe ver je daarin wilt gaan, dat verschilt per journalist. En soms kan het leiden tot ongeloofwaardige journalistiek. Dan denk ik nou dan kan je beter in mijn opiniekatern een essay schrijven, of met een heel duidelijke naar de lezers toe van dit is mijn uitgangspositie in dit debat zeg maar, weet je wel. Dus zo sta ik er een beetje in. Is dat een duidelijk antwoord?

Jawel, je hebt het over de werkelijkheid weergegeven. En helemaal in het begin, toen we het hier ook even over hadden, toen zei je volgens mij ook iets in de trant van ja als de beeldvorming stereotyperend is op een bepaald gebied dan is dat dus niet de werkelijkheid.

Nee. Bijvoorbeeld er is een stereotype idee dat, even over homo's, dat die veel promiscuer zijn dan hetero's weet je. Daar wordt heel erg vanuit gegaan, 'die mannen zitten allemaal in darkrooms' enzovoorts weet je. Maar ja, ik kom er de laatste jaren ook wel achter, ook uit eigen ervaring, dat is dan een hypothese die ik zou willen testen, maar ik merk gewoon dat er heel veel homo's negatieve ideeën over homoseksualiteit hebben geïnternaliseerd. En daardoor ook op een andere manier met hun seksualiteit omgaan. En dat het helemaal niet per definitie zo is dat elke homo überhaupt niet, in de boeien in een darkroom wil hangen, maar dat er ook best wel veel mannen zijn die behoorlijk heftige prikkels nodig hebben om een over hun interne schaamte heen te gaan. Weet je, er zijn ook bepaalde studies over. En dat bedoel ik dan. Als je die werkelijkheid wil onderzoeken, moet je wel wat dieper gaan dan gewoon maar aannemen dat 'alle homo's een hogere seksdrive hebben'. Als je begrijpt wat ik bedoel, weet je. En dat is volgens mij gewoon goed journalistiek werk. Dat heeft ook niets met activisme te maken.

Nee.

Maar ik denk wel dat als je de structuren ook bloot kunt leggen waarbinnen een fenomeen plaatsvindt, voordoet dan ben je een betere journalist dan wanneer je alleen maar het fenomeen beschrijft, zonder enige analyse verder erbij, weet je. En dan kun je ook nog bijdragen aan een stereotype beeld. Denk ik dan.

Oké. Dat is duidelijk. Is er, zou je zeg maar behoefte hebben, als dat zou kunnen aan meer kennis over hoe zo'n onevenwichtige beeldvorming die er dus bestaat over homo's, hoe die beïnvloed kan worden of gestuurd kan worden? Voor de Volkskrant bijvoorbeeld? Of zeg je van nou, we zijn wel voorzien daarin, en we hebben dat niet nodig.

Nee. Nee ja, ik zit er zelf best wel op en in of zo, in dit onderwerp. Ja, maar ik vind het altijd interessant. Dus ik zou het wel leuk vinden. En zeker ook in beeld letterlijke beeldvorming, dus over beeld zeg maar, dat zou ik leuk vinden om nog scherper daarin te worden, ja. En daarnaast speelt bij mij ook wel zo van ja, over homoseksualiteit, maar ik zou eigenlijk die hele LGBTIQ-groepen, die zou ik wel meer ja, zeker ook transgenders, zou ik een scherper beeld willen leren van hoe kun je daar journalistiek aan bijdragen. En bij transgenders wat het voor mij lastig maakt, is dat het een relatief kleine groep is, die relatief veel te maken hebben met discriminatie, uitbuiting en geweld. Dus hoe moet je daar nou over, wat is nou een goede manier om daar bericht over, daar de lezer in mee te nemen zonder dat je... Je wil ook geen overkill, maar je wil ook geen underkill, in de zin van het is wel, nou ja, daar worstel ik meer mee op dit moment dan met homoseksualiteit. Daar heb ik gewoon wel allemaal ideeën over of zo.

Wat voor ideeën heb je daar dan bijvoorbeeld over?

Nou, dat het me dus heel goed lijkt als de Volkskrant echt een groter onderzoek doet over acceptatie van, of ja over homoseksualiteit in Nederland, van waar staan we nu bijvoorbeeld, dat zou ik wel heel leuk vinden. Ja, ik heb gewoon allemaal ideeën over, dat homoseksualiteit bijvoorbeeld helemaal geen dichotomie is maar een continuüm, en dat je soms ja, je aangetrokken kan voelen tot een vrouw maar sociaal of op intimiteitsniveau weer beter met een man, het lijkt me heel leuk om daar meer over te schrijven, over dat er niet een eenduidig idee is van homo-hetero. Weet je, dat dat...

Dat het gewoon fluïde is.

Ja, die fluïditeit vind ik gewoon interessant. En hoe je bijvoorbeeld ook hormonaal kan veranderen, zeg maar. Ja en zeker ook over reproductieve rechten van homo's en lesbiennes vind ik ook interessant, om ook als krant heel erg op te zitten, weet je. Daar heb ik wel veel ideeën, en ik denk ook

niet, ik heb nooit het idee dat ik de lezer daarmee zeg maar vervel. Terwijl transgenders roepen heel veel agressie op, nog steeds, ook onder lezers zeg maar, en onder columnisten en zo, iedereen vindt het belachelijk dat, nee dat is helemaal niet waar iedereen, maar het is iets wat snel in het belachelijke wordt getrokken. Dat is iets wat mij echt opvalt, weet je. En dat vind ik dan moeilijker, hoe ga je daar nou goed mee om? Weet je, hoe kan je nou een verhaal waar je echt niet onderuit kan, dat je het hebt gelezen en dat je denkt van 'oké, weet je'.

Ik snap wat je bedoelt, ja.

Kan je niet onderuit, het is toch eigenlijk best wel heel erg of heel moeilijk. Ja, dat je echt geconfronteerd wordt met je eigen vooroordelen en ideeën over transgenders. Dus dat speelt natuurlijk ook wel na die hele Voetbal Inside rel, weet je, van hoe kan je nou op een slimme manier... Eigenlijk is het, die verworvenheden van transgenders worden heel vaak gezien als het afpakken van rechten weer van anderen of zo. En ik snap niet, nou daar zou ik nog wel eens een heel goed stuk over willen hebben. Van hoe het nu eigenlijk kan dat transgenders als zo'n bedreiging voelen van nou ja, de identiteit van mannen, want vrouwen hoor ik er eigenlijk nooit over, behalve dan binnen de feministengroep.

Is dat zo?

Ja, zeker. Dus dat is denk ik wel een ingewikkeld onderwerp. En het is, ja. Dus dat.

Ik ben eigenlijk wel benieuwd of jullie zelf concreet nog dingen doen, om bewust te zijn van je vooroordelen als je schrijft of zo, of is dat gewoon iets waar je het over hebt, maar niet zeg maar concrete...

Nou ik zal gewoon in alle eerlijkheid bekennen dat als het gaat om moeilijke onderwerpen, dus als homoseksualiteit of over seksualiteit bijvoorbeeld, dan merk ik dat ik toch al snel als coördinator zeg maar, dat ik me veel meer op mijn gemak voel als dat geschreven wordt door iemand uit de doelgroep. Dat zal ik wel gewoon bekennen. Dus ik voel me niet heel erg op mijn gemak om een stuk te schrijven over homoseksualiteit op een metaniveau. Kijk, wel als je gewoon bijvoorbeeld over de poli, die dus nu wordt geopend waarbij homo's met draagmoeders in de weer kunnen, dat is ook gewoon een verslaggevend verhaal, weet je, dan kun je mensen interviewen. Maar als je echt de diepte in gaat van hoe zit het nou met geïnternaliseerde homohaar, dan heb ik toch meer behoefte aan een stem vanuit de groep. En die is dan ook weer niet altijd representatief voor de hele groep, die fout moet je helemaal niet maken, maar ja. Het geeft ook het stuk iets meer zeggingskracht, vaak. Dus daar let ik dan wel op, weet je. Dus dat.

Interessant, en dank je wel!

1.4. Roessingh, Martijn (Trouw)

Datum: 13-06-2018

Plaats: Amsterdam

Noot: de tekst van de interviewer is cursief gedrukt, de tekst van de interviewkandidaat heeft een standaard opmaak.

Ik had inderdaad een aantal categorieën opgesteld in mijn topiclijst waarvan ik dacht 'nou daar zou ik wat van willen weten'.

Ja.

En een daarvan is inderdaad wanneer jullie publiceren. Nu heb ik natuurlijk zelf ook naar jullie artikelen gekeken van de afgelopen tijd. En nou ja, de logische aanleiding is natuurlijk het nieuws, je duidt het nieuws, jullie brengen het nieuws de wereld in. Maar ik zag ook een aantal andere artikelen wat me ook opviel met, als wanneer jullie over homoseksualiteit schrijven is dat het heel vaak gekoppeld is aan het geloof, vanwege de achtergrond van Trouw misschien niet super gek.

Ja.

Maar dat viel mij in ieder geval op. En een artikel van vorig jaar april, dat heette 'Ik wil ook christen en homo kunnen zijn', of iets in die richting.

Ja.

Ik weet niet of u dan gelijk weet waar ik het over heb?

Ja. Ja, staat me vaag iets van bij.

Ja over de Roze Evangelische Vieringen. En dan vroeg ik me af, dat soort artikelen, wat is jullie beweegreden om bijvoorbeeld over zo iets te schrijven? Wat is dan het doel dat jullie daarmee willen bereiken?

Omdat zeg maar vanuit de traditie van de krant, he we zijn natuurlijk van oorsprong een verzetskrant, is een nogal groot oog voor mensen die in een wat verdrongen positie zitten. Dus wij hebben als krant überhaupt wat meer aandacht voor minderheden of mensen die niet tot de mainstream van de maatschappij behoren.

Ja.

En de emancipatie van dat type bewegingen. En binnen de, sommige geloofsgemeenschappen in Nederland, is homoseksualiteit nog steeds een probleem en is hoe je daarmee omgaat en hoe open je daarover kan zijn, of je dat op scholen kan uiten als leraar, of dat je functies in het kerkelijk bestuur, dat is om die reden voor ons een aandachtspunt. Dus je merkt dat altijd binnen die groepen, minderheidsgroepen, of kerkelijke bewegingen tot veel discussie leidt. En ja dan vinden wij het interessant om te beschrijven wat er dan, wat de ruimte is die daar ontstaat. Of conflicten die erover zijn.

Ja, want u zegt, jullie besteden dan speciale aandacht ook aan de emancipatie van minderheidsgroep, als ik het goed heb verwoord wat u zei.

Ja.

Dit is eigenlijk alweer een ander topic maar ik dacht, ik kan daar mooi op inhaken, welke taak of verantwoordelijkheid zeg maar ziet of kent Trouw dan zichzelf toe bij het schrijven over homoseksualiteit of het bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming daarover?

Nou, wij zijn geen, het is niet de bedoeling als het ware, ten minste, het is niet zo dat, kijk wij vinden dat mensen recht hebben. He, en dat geldt dus ook voor mensen met een seksuele geaardheid. Dus wij hebben wel oog voor de vraag of die rechten al dan niet worden geschonden. En dat brengen we onder de aandacht. Maar we zijn niet een lobbykrant, in de zin van dat wij voortdurend hameren op een aambeeld om he, wij beschrijven. Dat is een belangrijk deel. En af toe leveren wij in een commentaar, leveren we commentaar. Dus de, zeg maar de meeste verhalen in de krant zijn natuurlijk als het ware beschrijvingen van het fenomeen, en het is niet zo dat wij campagne voeren om het maar zo te zeggen, om ja, voortdurend dingen onder de aandacht te brengen in de hoop om een gigantische maatschappelijke verandering teweeg te brengen.

Nee.

Maar op de achtergrond speelt wel, he, dat wij als krant als het ware mensen die om een of andere reden in een minderheidspositie of een kwetsbare positie zitten, dat we die, de rechten die ze hebben willen bevorderen. He, dat is, in brede lijn is dat het geval.

Ja.

Maar ik denk niet dat je kan zeggen dat ieder individueel artikel in zo'n campagne valt. Dat is niet. Wij beschrijven dingen en we kaarten dingen aan op het moment dat wij denken dat dat journalistiek relevant is. Omdat het opspeelt. En daarbij hebben we wel iets meer oog voor de wat zwakkere groepen in de samenleving, zou ik maar zeggen.

Ja.

Dan de dominante groepen. Dus daar komt het uit voort. Het is niet zo, je kan niet zeggen dat wij een agenda hebben.

Nee, precies.

Dat is niet de bedoeling. We zijn niet een campagnekrant. In de zin van dat wij voortdurend zeggen 'dit wordt nu ons thema, en daar gaan wij op hameren en we pakken iedere gelegenheid aan'. Maar in brede zin hebben wij heel veel oog voor dit soort minderheid/meerderheidskwesties. En dat geldt dus ook voor seksuele minderheden en meerderheden.

Ja. Ik las ook bij jullie pagina 'Over ons' zeg maar, ik ga het even voorlezen hoor, dat jullie schrijven daar: 'We gaan liever op zoek naar oplossingen voor maatschappelijke problemen, dan dat we slechts aan de zijlijn commentaar leveren. We streven naar verbinding met onze lezers'.

Ja.

Hoe zou u zeggen dat jullie dat dan doen als het gaat om homoseksualiteit?

Nou, 1 is door het te laten zien. Dus, bespreekbaar, daarmee wordt het bespreekbaar. En daarmee krijgt ook zou maar zeggen, een bredere groep kennis van wat er speelt. En dat zorgt ook voor ondersteuning van mensen die daarin een rol hebben. Dus we, door het bespreekbaar te maken en door er de aandacht op te vestigen zorg je automatisch dat het debat erover wordt aangewakkerd. Nou, dat is absoluut een rol die we vervullen. En verder laten we ook altijd zien op wat voor wijze er wel compromissen worden gesloten. Dus het is niet zo dat wij alleen maar de problematische kant laten zien, we laten het over het algemeen ook zien als het goed gaat, of als er oplossingen voor worden gevonden.

Ja.

En daar kunnen anderen dan weer van leren. Dus zo informeren we als het ware de maatschappij en de lezers, maar ook dus in dit geval verschillende kerkelijke groeperingen over de wijze waarop anderen daarmee omgaan. En hoe je dat zou kunnen oplossen.

Die Roze Evangelische Viering, is dat dan een voorbeeld daarvan?

Ja. Dat zou kunnen.

Want dat is dus eigenlijk een plek waar homo's zichzelf kunnen zijn in de kerk.

Ja. Precies. En misschien dat dan bij andere geloofsgemeenschappen, dat dat dan weer, a. Leidt het tot: ah, zo kun je er ook mee omgaan en b. Mensen die in die bewegingen actief zijn, die voelen zich gesterkt door het feit dat het elders ook speelt. Dus dat ze niet alleen staan in dit soort strijd. En dat is, ik denk een belangrijke motiverende factor.

En u had het net over 'we zijn geen campagnekrant', en jullie hebben dus wel bepaalde, zoals u zei, extra aandacht voor...

Speerpunten.

Ja, speerpunten.

Extra hoog voor bepaalde dingen, ja.

Kunt u nog uitleggen hoe dan, waar dan concreet die grens zit? Tussen wat u noemt een campagnekrant en...

Dat is heel lastig. En dat is ook een hele goede vraag, hoor. Bijvoorbeeld een van onze speerpunten is duurzaamheid. Omdat wij het gevoel hebben dat het een heel belangrijk thema is, he, hoe we met z'n allen op een verantwoorde manier omgaan met deze aardkloot. En dat hebben we al heel lang, tien jaar, waardoor er ook zo heel veel over te berichten, kunnen sommige buitenstaanders wel denken dat wij ja, daar een soort campagne in voeren, dat het ook moet. Maar ja, wij dat is ook, in de commentaren geloven wij ook dat het moet, dus er zit een, er zit een ingewikkelde grens aan. Maar in de zou maar zeggen berichtgeving, proberen wij wel alle gezichtspunten te laten zien, dus ook de mensen die zeggen 'ja maar zo'n slag naar duurzaamheid heeft geen zin, dat is veel te duur of dat is, dat staat niet in verhouding tot de moeite die het oplevert, of is het nou wel echt nodig?' Weet je wel, die kanten laten wij ook wel zien. Maar door de, door de volume van de aandacht die je eraan besteedt zou het best kunnen zijn dat het wat campagne-achtig overkomt soms.

Ja.

Dus daar, dat is echt wel, dat is een goede vraag in de zin van dat 'ie ook heel moeilijk te beantwoorden is. Van waar gaat het over, want veel aandacht voor iets, leidt automatisch tot een campagne-achtig gevoel, maar we proberen per artikel ook echt de gezichtspunten te laten zien van de verschillende partijen in zo'n situatie. En dat is ook voor dit thema. Dus het is niet zo dat wij in de reportage pak 'm beet een geloofsgemeenschap affakkelen omdat ze slecht omgaan met homoseksualiteit, we proberen ook uit te leggen waar dat dan vandaan komt en hoe mensen die dan homo zijn daarmee om kunnen gaan. Maar goed dat is, dat is een ingewikkelde lijn. We hebben dan toch iets meer oog voor de onderdrukten om het maar even pathetisch uit te drukken, dan voor de dominante partij.

Ja. Ja want ik kan me voorstellen, er is natuurlijk ook een bepaalde grens, wanneer iemand echt ja, zeg maar, wanneer iemand dingen gaat zeggen die echt discriminerend zijn bijvoorbeeld, dan kun je je natuurlijk ook afvragen of je dat dan als krant wil, naar buiten wil...

Ja, dat laten we natuurlijk wel zien, en als mensen, we hebben ‘Tien Geboden’, waarin mensen dan soms best hele harde dingen zeggen bijvoorbeeld over het geloof of over, of over sommige groepen. Over moslims, over waar dan ook, he. Dus ik bedoel, we laten die stemmen wel klinken. Maar we laten misschien andere stemmen net iets vaker klinken, snap je. Dus daar zit natuurlijk wel een kleuring in. Wie je aan het woord laat, en hoe vaak je die aan het woord laat.

Ja.

Maar het is, je moet in de journalistiek als het ware, je moet proberen om je berichtgeving, daar veelzijdig in te zijn, dat je echt de verschillende aspecten laat zien, maar uiteindelijk alles bij elkaar krijg je wel een bepaalde kleur in de wijze, selectie van onderwerpen en mensen die je interviewt.

Ja.

Ja, en dat is, ja dat kan neigen, daar zit, daar kan een bepaalde campagnesfeer uitkomen op een gegeven moment. Dus, ik vind het een hele goede vraag, en die is voor mij heel moeilijk te beantwoorden. Dus, van, er is niet een harde grens. Je ziet bijvoorbeeld heel erg bij het Israelisch/Palestijns conflict he, wat veel van onze lezers erg aan het hart gaat, de een vanuit nou ja, evangelische, of religieuze redenen, de ander vanuit verzetsredenen waarbij het gaat om de Palestijnen, of mensen die vanuit de Joodse achtergrond de absolute dreiging voelen die er nog steeds is, het antisemitisme, en wij laten al die gezichtspunten wel zien, maar als je, het is heel moeilijk als het ware om voortdurend recht te doen een kortere periode aan een, aan alle partijen. Dus mensen zullen daar vaak dan de conclusie uit trekken dat wij voor de Palestijnen zijn, of voor de Israëliërs zijn, weet je wel. Nou dat heb je hier ook wel. Wij hebben grosso modo veel oog voor de positie van minderheidsgroepen, dus daar besteden we veel aandacht aan, maar dat wil niet zeggen dat we de andere kanten helemaal niet zien. Of de motivatie van waaruit de andere kant handelt niet proberen over het voetlicht te brengen en duidelijk te krijgen.

Ja. En hoe gaat dat met de inzending van opiniestukken, want ik zag dat jullie echt iets van 20 opiniestukken, want ik las een stuk van de hoofdredacteur volgens mij gisteren geplaatst of de dag ervoor, over dat jullie wel 20 opiniestukken per dag binnen krijgen...

Ja, dat hebben we zaterdag geplaatst, ja.

Oké, ja. En dat ongeveer 10 procent van die brieven en opiniestukken het dan haalt in de krant. Daar wordt natuurlijk ook een selectie uit gemaakt. Zoals ik net ook al zei, ik kan me voorstellen dat bepaalde stukken misschien ook niet helemaal bij de identiteit van de krant passen, en dat je misschien ook op basis daarvan eerder een ander stuk zou kunnen kiezen.

Nou ja kijk, er zijn een paar regels die we daar hanteren. Schelden en persoonlijke beschuldigingen en zo, dat doen wij over het algemeen niet. Mensen moeten dus inhoudelijk ook iets toevoegen aan het debat, dus een nieuw gezichtspunt inbrengen.

Ja.

Of ze moeten echt op iets wijzen wat echt fout is, of waar ze duidelijk echt een hele andere kant kunnen belichten. Dat soort criteria gelden dan. Ze moeten iets toevoegen. Niet zomaar een standpunt uiten wat allang aan bod is gekomen in de krant en wat ze dan nog een keer stevig herhalen, dus daar selecteer je vaak brieven op. Omdat andere mensen daar dan weer op kunnen reageren, dan krijg je echt een debat op de opiniepagina. Dat is leuk. Dus.

Ja, ik las een opiniestuk van, even kijken hoor, ik heb het opgeschreven, Ger Groot.

Ja.

Dat is een column, denk ik.

Ja... column? Ik weet niet, volgens mij stond het op de opinie, maar misschien was het een column?

Ja, het is een column. Online.

Ja. Heb ik online inderdaad gevonden. Daar was ook een klein beetje ophef over gekomen zag ik bij, ik weet niet of u dan weet over welk stukje ik het heb, maar...

Nee.

Hij schrijft, even kijken, ik heb het citaat overgeschreven hier. 'Van secularisten als Duk moet de godsdienst de kast in, de openbare ruimte moet neutraal zijn. Vreemd, want de allerm minst neutrale homoseksualiteit wordt tegelijkertijd de kast uit genodigd.'

Ja.

Vond ik best wel een, ja, dat is een heftige uitspraak.

Maar columnist is dus een heel andere tak, he.

Ja, ik had niet begrepen dat het een column was, ik dacht het is een opiniestuk.

Ja, het is een column. Dus, ja het staat onder opinie omdat column eigenlijk opinie is.

Ja, precies.

Maar die zijn helemaal vrij in wat ze vinden. En we proberen ook via de columnisten alle soorten geluiden binnen te krijgen. Dus dat, als daar staat niet voor de journalistieke berichtgeving van de krant. Dat is juist reflecterend en heel erg dingen op scherp stellen om anderen weer uit te dagen om daar dan op te reageren. Dus dat reflecteert niet per se wat de krant vindt, of wat, dus we hebben bijvoorbeeld op de 'twee', twee columnisten: Ephimenco en Stevo Akkerman, die heel erg andere dingen denken over hetzelfde.

Ja.

Maar dat is juist leuk. Het is interessant om beide visies in de krant te hebben.

Ja.

Dat wil niet zeggen dat dat de visie van de krant is. De visie van de krant staat in het commentaar, en uit zich ook wel enigszins in de selectie in de berichtgeving, en daarnaast heb je dus een heel palet eromheen: ingezonden stukken, columnisten die juist van alle kanten gaan schieten en hele andere dingen vinden.

Oke. Goed. Even kijken, u schreef al in de mail van 'nou', of ik vroeg 'hebben redacteurs dan ook affiniteit met de onderwerpen waar zij over schrijven', bijvoorbeeld wanneer het over homoseksualiteit gaat, ik bedoelde daar overigens niet per se mee dat ze dan zelf uit de doelgroep komen, maar goed, dat zou natuurlijk wel kunnen, u zei van 'nou, dat is geen voorwaarde'.

Nee. Nou, dat hangt er ook vanaf hoe je het bekijkt. Kijk, wat je wel hebt met diversiteit op de redactie, dus man/vrouw verhoudingen, minderheden, homoseksuelen of niet, dat je naarmate je een diversere redactie hebt, dan heb je meer zicht op allerlei invalshoeken vanuit verschillende soorten groepen, he, dat is, dan borrelt dat iets sneller op. Als je puur kijkt naar journalistieke berichtgeving, dan kan een niet-homoseksuele redacteur net zo goed Gay Pride of een rapport over de discriminatie van homo's doen als een homoseksuele redacteur, daar wordt ook echt niet op geselecteerd. Er is echt niet, geen, dat speelt echt totaal geen rol. Maar je merkt soms wel dat mensen die in een bepaalde subcultuur leven of, dat die zeggen van 'hey dit is interessant, dit speelt, en dit is voor de maatschappij als geheel interessant'. En dat geldt dus ook voor mensen die uit de minderheidsgroep komen, he, of die moslim zijn, of hindoeïstisch, of ja, bij wie heel andere dingen spelen, mensen die heel jong zijn of heel oud zijn, of ik bedoel, weet je wel? Dus op die manier probeer je allerlei signalen uit de maatschappij te vangen, door als ja, als redactie divers te zijn. Dus homoseksualiteit, maar het ingewikkelde is, dat bij ons, denk ik, bij kranten als die van ons of media al die van ons, dat het al dan of niet zijn van homo überhaupt geen issue is bij aanname of niet, snap je. Er zijn gewoon gesprekken, het is geen factor bij het al dan niet aannemen. We hebben geen aparte portefeuille homoseksualiteit, dus er lopen hier homoseksuele mensen op de redactie rond, en van heel veel mensen weten we het bij wijze van spreken nog niet eens. Of in ieder geval, ik weet het dan misschien, omdat ik in de hoofdredactie zit, dus af en toe ook met hun privéleven moet dealen, maar grosso modo is dat eigenlijk helemaal geen factor.

Nee.

He, dus dat is, en, in die fase zijn we bijvoorbeeld nog niet met mensen die uit een migrantenachtergrond hebben, die dat druppelt veel te langzaam binnen in sommige redacties. Bij ons ook wel, best lastig en dan heb je een paar goeie en die gaan dan weer ander werk doen en zo, weet je wel, dus dan ben je ze weer kwijt.

Seada.

Ja, nou bijvoorbeeld, ja!

Ja, ik heb bij haar mijn afstudeerstage gelopen.

Ja, dat is ontzettend jammer, want die had natuurlijk echt een input die we best goed kunnen gebruiken.

Ja.

Blijft als columnist wel verbonden, maar ze had ook gewoon op de redactie natuurlijk wel input. En ja, die heeft dan een hele andere leuke baan gevonden, dus dat snap ik ook wel, maar dat vermindert dan wel weer onze diversiteit qua opvattingen en zo.

Ja.

En qua achtergrond. Dus dan moet je daar weer. Maar ja, Seada kwam bijvoorbeeld ook niet uit, had geen islamitische achtergrond. En heeft, dus, ja dan heb je dat weer niet.

Ja, precies.

Dus, maar goed, omdat redacties, veel redacties in de journalistiek krimpen wat, bij ons niet hoor, maar grosso modo krimpen ze wat, en, wat betekent dat je, dat er eerder als het ware mensen uitgaan dan dat er mensen bij komen, dus het is ook best moeilijk om dat te vernieuwen en die diversiteit te vergroten in snel tempo, dat gaat best wel traag.

Ja.

Maar voor homoseksualiteit is eigenlijk binnen deze krant al zo lang, geen issue, net als dat al of niet christelijk zijn eigenlijk al best wel heel erg lang geen issue is. Alleen, je moet er goed over kunnen schrijven. Dus je moet beseft hebben van het belang van iets.

Ja.

Dus we verwachten van onze redacteurs het vermogen, een empathisch vermogen, dat ze zich kunnen, dat ze snappen wat relevant is voor mensen qua levensbeschouwing, maar ook qua dit soort dingen.

Ja.

En tegelijkertijd merk je soms dat van homoseksuele redacteurs ideeën komen, waar je echt zelf niet aan gedacht zou hebben. Of in ieder geval...

Ja, omdat zij daar affiniteit mee hebben.

Ja, omdat zij gewoon, omdat zij binnen een ander circuit zitten waar ook op een bepaalde manier over dingen wordt gediscussieerd, en dat ze een bepaalde maatschappelijke gebeurtenis op een andere manier beleven. Dus soms bijvoorbeeld, als het gaat om discriminatie op straat van hand in hand lopen op straat, ja dat moet je beleven soms, of dat moet je in je naaste omgeving hebben meegemaakt om te zeggen 'jongens, er is echt iets aan de hand!' En als heteroseksuele man van 50 heb je daar een hele andere ervaring mee. Dus komt dat niet zo snel bij je binnen. Tenzij je vrienden hebt die dat wel, die dat wel aan den lijve meemaken, dan kun je dat zelf inbrengen, maar dan nog sla je daar iets minder snel op aan dan wanneer je jezelf kan verplaatsen in wat die ander heeft meegemaakt. Maar, dus die diversiteit maar op dit punt is die diversiteit dus groot, in de zin van volgens mij best representatief voor de Nederlandse samenleving.

Ja.

En waar het gaat om de journalistieke werkwijze, ja, mag het eigenlijk niet zoveel verschil uitmaken.

Nee.

Dus iedereen moet daar wel, ja journalistiek goed mee kunnen omgaan.

Ja. En zijn de collega's dan onderling ook met elkaar bezig, bijvoorbeeld stel je voor een heteroseksuele collega die schrijft een artikel over homoseksualiteit, en denkt van 'nou, ik wil dit nog eventjes voorleggen aan iemand die erin zit om te kijken of het wel helemaal klopt of zo, wat ik heb geschreven, of dat het wel helemaal'...

Nee. Ik geloof niet dat het zo werkt. Je laat het wel lezen aan een collega, überhaupt een collega, maar ik denk niet dat het zo werkt. Ja, of het moet heel specifiek over de subcultuur als zodanig gaan, en dat je ook weet dat het idee van iemand vandaan komt, he, dat je dan denkt van 'die heeft daar expertise over specifiek', maar ik denk dat dat nauwelijks voorkomt. Maar bijvoorbeeld wel, je ziet wel, een bepaalde discussie over het Reformatorisch Dagblad. He, die de advertentie had geweigerd, en eerst een advertentie had meegezonden, toen een nieuwe advertentie had geplaatst. Dan merk je wel dat er, dat daar gevoeligheid, grotere gevoeligheid voor is bij mensen die homoseksueel zijn, omdat die zich daar, bijna persoonlijk ook wel door aangetast worden, voelen door die, terwijl anderen denken 'ja, dit is gewoon een discussie die je in die groepen hebt, die nog niet voltooid is op een wijze waarop wij die als voltooid beschouwen voor onszelf. En dat betekent net een verschil in beleving. Dus zo kun je wel soms, we hebben altijd ook een openbare evaluatie, als redactie als geheel, dat je soms bepaalde dingen in de evaluatie ziet, dat mensen erop wijzen van 'ja maar, het wordt nu zo gekopt, die terminologie wordt gebruikt, maar dat wordt zo ervaren, dus dat moeten we niet meer doen'. Maar dat geldt, dat evaluatieproces dat heb je op heel veel deelonderwerpen.

Ik kan me voorstellen ja, dat het ook wel gaat over dingen die met andere religies te maken hebben, of weet ik veel.

Ja, bijvoorbeeld. We moeten ervoor waken dat we mensen zo portretteren, of dat we zo weet je wel, of 'we hebben wel heel vaak dat type in de krant, maar dat is eigenlijk helemaal niet representatief, of hier berichten we veel te klein over want dit is echt wel een groot ding', dat type evaluatie heb je op heel veel onderwerpen.

Is dat een belangrijk onderdeel voor jullie? Ook van de evaluatie? Besteden jullie daar veel tijd en aandacht aan?

Ja, we hebben iedere ochtend een evaluatie van de krant. Niet heel lang, maar wel tien minuten zeg maar, tot een kwartier. En we hebben, daar maken we een klein verslagje van, waar ook mensen op reageren. Iedere dag is er ook een redacteur die de krant evalueert. En die kan dit soort dingen dus aansnijden.

Ja. En hebben jullie ook een lijst, ik kan me wel voorstellen, volgens mij heb ik dat ook weleens van Seada gehoord, maar een lijst met woorden die je, ik weet eigenlijk niet zeker of dit klopt, hoor, maar een lijst met woorden die je gebruikt voor bepaalde... Want ik, bijvoorbeeld het viel mij op, ik las een artikel van Sander Becker.

Ja.

Over het boek van Boris Dittrich. Maar hij schrijft daar in de inleiding over homogeweld. Terwijl, de term is eigenlijk anti-homogeweld, want anders dan is het geweld dat door homo's gepleegd wordt.

Ja.

Dus toen dacht ik van, 'oh, zouden jullie daar wel bepaalde richtlijnen voor hebben?' Hoe kan het dan dat zoiets...

Nou, in dit geval zou er in de evaluatie kunnen staan 'jongens, het is geen homogeweld maar anti-homogeweld'. En dan wordt de eindredactie erop gewezen dat het de volgende keer toch handig is om anti-homogeweld te gebruiken. Waar het gaat bijvoorbeeld om de zwart-wit discussie, blank, dus blank of wit, daar hebben we op een gegeven moment wel gezegd 'jongens, laten we bij voorkeur wit gebruiken'. Maar we hoeven blank niet helemaal uit de krant te houden. Voor sommige auteurs of in sommige interviews of zo, ik bedoel, is dat ook een term die gewoon veel gebruikt is. En die mensen graag willen gebruiken. We hebben bijna nooit een verbod op dingen. Dus het is ook niet zo, we zijn bijvoorbeeld met mensen met een migratie-achtergrond of allochtonen, ja, gaan we een beetje mee met het meest gebruikte term. Maar we zijn daar niet heel dogmatisch in, of zo.

Nee.

We zijn daar wel pragmatisch in. We zijn toevallig wel bezig met een discussie over welke termen gebruiken we wel of niet. Maar dat blijkt dan ook best wel lastig. Bijvoorbeeld wat we ook heel vervelend vinden is als je zegt 'iemand gedraagt zich autistisch'. Mensen die echt autistisch zijn of autistische kinderen hebben vinden het heel vervelend als dat wordt gebruikt als een negatieve beschrijving. Of scheldwoorden met kanker ervoor, weet je. Ja. Als het even kan vermijden, want het (?) mensen echt die dat persoonlijk meemaken. Dus daar, dat is meer een soort alertheid op de gevolgen van het gebruik van dat soort termen, dan dat je er een compleet verbod op doet.

Ja, precies.

Dus je probeert daar iets alerter mee om te gaan. Dat bespreek je wel met elkaar. En dat soort dingen staat ook in zo'n evaluatie. Jongens, dit zou ik niet meer doen. Bijvoorbeeld, ik noem maar iets, het woord 'hoeren', is een hele negatieve term, dus daar gebruiken we dan eerder prostituees voor. En dan 'sekswerkers', is weer een heel activistische term, he, dat is weer helemaal de term die, dus die gebruiken we wel op het moment dat we dat soort mensen aan het woord laten, want die gebruiken dat zelf.

Ja.

Maar dat hoeft niet standaard ons jargon te worden, want dat geeft ook heel veel kleuring weer aan de aard van het, snap je? Dus we hebben wel...

Dus eigenlijk maken jullie er wel bewuste keuzes in, maar die staan niet echt vast, of zo?

Wat we proberen te doen is, schrijvers en eindredacteuren alert te houden op het effect van het gebruik van sommige woorden. En de betekenis die dat in de maatschappij heeft. Dat je niet zomaar, dus dat we niet zomaar zeggen 'het is een Marokkaan'. Want het is geen Marokkaan, het is een Nederlander. Dus het is hoogstens een Marokkaanse Nederlander, maar als dat totaal niet relevant is dat het een Marokkaanse Nederlander is, dan is het gewoon een Nederlander. Weet je, dus je probeert wel daar enige alertheid op te maken. Op te bouwen.

En hoe doen jullie dat in het geval van homoseksualiteit, iemands seksuele voorkeur benoemen bijvoorbeeld, wordt soms ook weleens...

Ja, alleen als het relevant is voor het verhaal. Ik bedoel, dat Boris Dittrich homo is, dat was in dit verband wel relevant denk ik, omdat hij een rol speelt bij Human Rights Watch op dit veld, en dat ook uitdraagt zelf. En zichzelf ook vaak als voorbeeld stelt. Maar ja, of een schrijver van een mooie roman homo is of niet, ja, als het hele boek over de homoseksuele wereld gaat, dan wordt het relevant, maar op het moment dat het over de Industriële Revolutie, ja... weet je, ja. Dan is het gewoon niet relevant.

Ja. Ik had ook nog, ik heb in mijn onderzoek ook gekeken naar het gebruik van beeld bij bepaalde artikelen.

Ja.

Heel vaak zag ik in andere media, toevallig niet bij jullie hoor, maar, dat als het over homoseksualiteit ging, dat er heel vaak foto's van de Gay Pride gebruikt werden.

Allemaal leernichten.

Ja. Nu zag ik ook van, volgens mij vorig jaar...

Dat zijn bijvoorbeeld wel van die beelden die we proberen te vermijden. Dus vermijden, die plaatsen we als het daar over gaat. Maar als we een discussiestuk over homoseksualiteit hebben, en we plaatsen standaard een leernicht erbij, weet je wel, dan hebben we echt zoiets van 'hallo jongens, die fase zijn we echt voorbij'.

Ja.

Dat is niet, dé homo bestaat niet. Dus we moeten ook niet de hele tijd de homo zo portretteren. Maar wel twee mensen die hand in hand lopen, dat kan wel. Of vrouwen die hand in hand lopen, of, ja dat kan wel.

Ja. Ik zag van vorig jaar het artikel over een imam die mee ging varen op de boot van Wereldreligies of zo, zag ik dat jullie een foto van het ANP hadden gebruikt, maar meestal hebben jullie volgens mij je eigen foto's, he?

Soms, ja, hangt een beetje van de... ja.

Ja, want in dit geval dacht ik 'jammer', want dit was volgens mij niet de boot verder van de Wereldreligies, misschien bij gebrek aan beter of zo, ik weet het niet. Maar een van mijn vragen was dus ook: waar halen jullie het beeldmateriaal vandaan als jullie dat zelf niet schieten? Dus van het ANP...

Ja, Hollandse Hoogte. Dus fotobureaus. En soms uit de archieven van fotografen die, waarvan we weten dat ze dat type beelden hebben. Dus de fotoredactie weet dat over het algemeen. En dit soort foto's bijvoorbeeld komen soms in de krant omdat je plant een krant, die zit in bepaalde verhalen waarbij je hoe dan ook beeld hebt, en dan blijven er soms gaten over en dan denk je 'nou, dit kunnen we ook wel meenemen', en dan blijkt het ANP daar een foto van te hebben en dan nemen we dat mee als onderwerpje. Dus het is ook soms een beetje toeval. Dat is een beetje resultanten van lege pagina's, zou maar zeggen. Maar bij de grotere verhalen laten we over het algemeen wel eigen beeldmateriaal maken. Omdat het heel erg bepalend is voor de uitstraling van de krant.

Ja. Het is, beeld kan ook best wel stereotypering natuurlijk in de hand werken.

Precies.

Wat wilde ik hier nu mee zeggen? Even denken hoor, ik had het net nog in mijn hoofd.

Maar ik denk, als wij bijvoorbeeld naar de Gay Pride gaan, dan proberen we altijd te kijken, he, want we gaan natuurlijk soms naar de Gay Pride, dan proberen we altijd te kijken naar 'wat is een nieuwe invalshoek?'

Ja.

Want de Gay Pride, daar hebben we al heel vaak over geschreven en zo. En dan proberen we ook het beeld daaraan te koppelen, dus dat we dat dan ook daadwerkelijk in beeld brengen. Omdat wij in het verhaal ook, die nieuwe invalshoek pakken. Nou, dat, dus, en zo probeer je cliché berichtgeving te voorkomen.

Ja.

Ja ik weet al wat ik wilde vragen. Is er ook weleens dan discussie bijvoorbeeld op de beeldredactie over een beeld dat gekozen is, waarvan iemand anders dan bijvoorbeeld denkt: 'nou, maar dat is juist stereotyperend'.

Ja, zeker.

Oké. En kunt u daar misschien een voorbeeld van noemen?

Nee, dat vind ik lastig, nee maar die leernicht is wel een goed voorbeeld. Maar dat heb je wel ook bijvoorbeeld met moslims. Ik bedoel, dat zijn niet altijd mensen met baarden, ik noem maar iets. Dus om standaard bij verhalen van moskeegangers alleen maar mensen met baarden te laten zien, is gewoon geen goede weergave van de werkelijkheid. Dus daar moet je in variëren.

Ja.

Dus er wordt ook een beetje gekeken van ‘wat hebben we de afgelopen week gedaan’, dus daar probeer je wel echt in beeld te variëren. Daar moeten ze elkaar alert op houden.

Dat is ook echt een taak van de beeldredactie, om daar ook over na te denken?

Ja, zeker. Ja. Maar goed, het is, bij kranten is het ook een afweging tussen kosten en wenselijkheid, he. Ik bedoel je moet altijd je ook afvragen van, ja dan moet je soms dus een nieuwe foto gaan laten nemen en dat kost weer geld.

Ja.

He, dus er zit altijd ook wel weer een grens aan hoe gevarieerd je het kunt hebben, omdat je het ook allemaal financieel enigszins dragelijk moet houden. Dus wij besteden best veel geld aan beeld, maar er zit wel een grens aan. Dus je kan niet altijd zeg maar, de diversiteit laten zien die je zou willen, omdat ja, je zet in op dat wat je het belangrijkste vindt, en dan vallen er soms dingetjes buiten de boot om ook nog apart te fotograferen. Dus dat kan een gevolg zijn. Dus ja, ook daar zit wel een grens aan. Maar als wij in korte tijd drie grote fotoprojecten over ouders met kinderen hebben, ja dan waarschuwen we elkaar wel van ‘jongens, foto’s met kinderen hebben we nu wel weer even gehad’.

Ja. Even kijken hoor, volgens mij heb ik nog een laatste vraag. Ja, ik had nog opgeschreven, hoe denkt u over het principe om in de diversiteit van de redactie ook rekening te houden met LHBT’ers, daar hebben we het wel al soort van over gehad. Maar natuurlijk ook met die emancipatienota van die minister, over dat quotum op redacties en dat monitoren en zo, ik ben wel benieuwd hoe u daarover denkt. Niet over de bemoeienis van de overheid, maar over het principe an sich.

Nou ja, wat ik al zei, dus de diversiteit op de redactie is heel belangrijk en ook een doel dat je moet nastreven. En de vraag is wel een beetje van, hoe divers kun je het krijgen? Ik bedoel, er is een enorme slag gemaakt op de redacties als het gaat om de positie van mannen en vrouwen. We hebben toevallig net het 75-jarige jubileum gehad van de krant, dat was een lezersdag ook, en op die lezersdag was ook de eerste vrouwelijke redacteur die werd aangenomen.

Oh.

Dus nog helemaal niet zo heel lang geleden. Dat was, pak ‘m beet, 50 jaar geleden. Daarvoor was het gewoon een mannenbusiness. En dat heeft eigenlijk wel tot 15 jaar geleden of zo geduurd, voordat dat een beetje 50/50 werd. Terwijl dat toch wel de afspiegeling is in de maatschappij. Nou, ik denk dat homoseksuelen dusdanig, transgenders hebben we bij mijn weten niet, maar nogmaals, ik weet niet alles. Maar die zijn dusdanig geïntegreerd in de Nederlandse maatschappij dat dat bijna automatisch nu zo langzamerhand ook onderdeel is van onze redactie. Maar, en dus ook helemaal geen issue. Bij het aannamebeleid. Dat is gewoon ontstaan, omdat de kwaliteit van iemand, en ja, die blijkt dan toevallig ook homo te zijn achteraf. En oké, nou prima, weet je wel. Maar dat geldt dus voor sommige nieuwe groepen, die nu, geldt dat anders, dus bij migranten, mensen met een migrantenachtergrond en zo, dus daar is de diversiteit nog niet optimaal. En ook dat zal dus enige tijd kosten. Dus in z’n algemeenheid probeer je dat na te streven maar zit je daar aan, met een limiet aan. Want kijk, een van de dingen waar we bijvoorbeeld ook mee zitten is de journalistiek, en zeker het type journalistiek dat wij bedrijven, is een ding voor iets hoger opgeleide mensen. Dus we hebben heel weinig mensen die alleen lagere school hebben op de redactie. Dus in die zin zijn we helemaal niet divers.

Nee, of een afspiegeling van de samenleving.

Ja, en de vraag is, is dat niet ook heel ernstig. Of dat betekent dat we ook blinde vlekken hebben voor wat mensen met alleen maar lagere school meemaken, om zo maar te zeggen, in de samenleving. En diversiteit is wat dat betreft, is dat nou een groter probleem dat je die mensen niet hebt, of is het een groter probleem dat je mensen met een migratieachtergrond niet hebt? Ja, dat hangt ervan af waar je over wilt schrijven.

Ja.

En, of waar je input over wilt hebben. Dus ongeletterden, ja, dat is niet ontzettend handig als je ongeletterd bent, om dan in de journalistiek te werken. Tenzij je fotograaf bent, en dan valt het misschien wel weer mee.

Nee, maar LHBT'ers zijn voor jullie wel een belangrijke doelgroep omdat jullie dus wel extra aandacht besteden aan minderheidsgroepen.

Ja, maar dat geldt dus voor heel veel minderheden, dat geldt dus ook voor ongeletterden.

Ja.

He, dus daar schrijven we regelmatig over. Ja, dat is een minderheid, maar dat zijn er wel een miljoen!

Zo, enorm, dat wist ik niet.

Nee, voor sommige schattingen zijn dat een miljoen. Die laaggeletterd of ongeletterd zijn. En die mensen hebben echt megaproblemen. Zeker in de maatschappij zoals die nu wordt ingericht. Maar ja, kunnen wij dat goed in beeld brengen, terwijl als we niet zelf goed input krijgen vanuit die groep op de redactie zelf? Nou, ik denk dat je daar ook wel andere middelen voor hebt uiteindelijk, maar het zou...

En wat voor andere middelen bedoelt u dan?

Nou, goed zorgen dat je bij belangengroepen bijvoorbeeld, die die mensen vertegenwoordigen, aanhaakt. Alert zijn op het moment dat er rapporten over verschijnen, dat soort dingen. Dat je wel beseft dat dit voor heel veel mensen een probleem is.

Ja.

Maar invalshoeken zijn dan misschien net weer wat minder makkelijk te vinden voor ons, omdat wij ons daar moeilijk in kunnen verplaatsen. Maar dat zie je met LHBT'ers ook. Dus de, dus het is een combinatie van echt wel als redactie alert zijn op datgene wat zich buiten je eigen beleavingswereld afspeelt, hoe dan ook, en dan pak je heel veel groepen mee. En mensen uit allerlei, zeg maar, regionen van de samenleving proberen op te nemen in je redactie, maar daar zit dus een grote limiet aan.

Ja.

Aan aantal, maar ook qua vernieuwingsfactor. Dus hoe snel kun je als redactie überhaupt vernieuwen. Want de kwaliteit is uiteindelijk wel bepalend voor de verkoop van onze journalistiek, snap je. We kunnen niet alleen maar mensen aannemen omdat ze een bepaalde achtergrond hebben, nee, ze moeten een goed journalistiek product kunnen leveren. Dat is eigenlijk, dat blijft criterium nummer 1. Dus ja, ik vrees dat je daar nooit helemaal uit komt, maar waar het gaat om die homoseksualiteit is dat vanwege de relatief groeiende integratie van die groep in de Nederlandse samenleving, nog redelijk makkelijk. En hebben we grotere problemen met groepen die minder goed geïntegreerd zijn. Of die minder hoogopgeleid zijn, of die minder, he, dus. Maar wat niet wil zeggen dat die groep helemaal geen problemen heeft of zo, dat is totaal niet aan de orde, maar het is ook, het zijn ook heel diverse problemen. Dat is ook heel belangrijk om te laten zien, weet je wel. Niet alle homo's en alle lesbiennes hebben allemaal dezelfde problemen. Dat is ook allang niet meer waar, dus ja.

Ja, het is ingewikkeld.

Ja, het is ingewikkeld, ja.

1.5. Spierings, Niels

Datum: 24-05-2018

Plaats: Nijmegen

Noot: de tekst van de interviewer is cursief gedrukt, de tekst van de interviewkandidaat heeft een standaard opmaak.

Mijn onderzoeksvraag gaat nu eigenlijk over wat de Nederlandse journalistiek kan doen om bij te dragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo's. Met homo's bedoel ik dan zowel mannen als vrouwen.

Ik heb een topiclijst opgesteld op basis van mijn deelvragen. Eigenlijk wat meer verdiepende vragen die ik uit mijn literatuuronderzoek, waar ik meer van zou willen weten zeg maar.

Ja.

De eerste die ik had bedacht is eigenlijk een hele brede, dus als het wat specifieker moet moet je het maar zeggen. Ik was de cijfers aan het bekijken ook waar jij me toen op hebt gewezen, dat er dus 92 procent zegt homo's moeten hun leven kunnen leiden zoals dat willen, maar ondertussen wel 1 op de 3 het aanstootgevend vindt om twee mannen te zien zoenen.

Ja.

Mijn vraag is eigenlijk: hoe kijk je vanuit de sociologie aan tegen hoe het momenteel gesteld is met de homo-acceptatie in Nederland.

Ja. Waar ik als socioloog – dit verschilt natuurlijk een beetje tussen typen sociologen – naar kijk zijn die cijfers, van hoe staat het er nu voor en er is toevallig deze week ook weer een nieuw SCP-rapport uitgekomen. Daar zien we dan dat een trend zich voortzet, dat we weten dat in Nederland is de algemene acceptatie, dus die 92 procent, was al vrij hoog maar is dat verder gestegen, en hoe zit het met die dieperliggende factoren? Het is een stukje kijken naar de trend, ook wel inzoomen op de details, en ik vond dat het SCP dat heel mooi deed in het laatste rapport. Ze zeiden: je ziet wel dat die acceptatie neemt steeds verder toe, maar tegelijkertijd zie je dat die soort van onderlaag van mensen die echt er groot bezwaar tegen heeft op principieel niveau, die blijft eigenlijk even groot. Daar zit een bodem van 2 tot 5 procent. Dat zie je ook in Zweden. Dat is een manier hoe we ernaar kijken: zie je dat ook in andere landen, of wat gebeurt er? En dan begint meteen altijd de gedachte van: wat meten we nu? Wat zegt dit nu? En hoe rijmt dat met de dingetjes die je waarneemt om je heen? Dus bijvoorbeeld: je ziet dat al die maten, zowel algemeen als specifiek over vind je het vervelend om twee mannen op straat te zien zoenen, hand vasthouden, als je kind zou thuiskomen met iemand van hetzelfde geslacht, zo is er nog eentje, dat neemt allemaal toe, wat betekent dat nu? Betekent dat nu dat de tolerantie in Nederland toeneemt, of de acceptatie? Hmm, ja, misschien wel. Maar 100 procent weten we het ook niet zeker. Dan komt de socioloog wel heel erg om de hoek kijken: wat er in ieder geval wel gebeurt is dat de *norm* sterker wordt. De norm, dat je dit oké moet vinden, die is minimaal sterker geworden. Dat weten we zeker. Want minder mensen zeggen dat ze het niet oké vinden. En uiteindelijk uit het zich vervolgens pas in het gedrag, of mensen die zeggen van ik vind het gewoon helemaal best, ik vind het geen probleem om dit op straat te zien, als die ook niet wegkijken. Als die ook niet denken 'ieh', of dan toch soort van een 'niet normale' reactie hebben, en met niet normaal bedoel ik mee: zoals ze op alle andere mensen zouden reageren. Dus dat het iets speciaals is, zolang dat gebeurt is er toch nog iets aan de hand.

En is er een verklaring waarom die norm sterker is geworden?

Ja. En voor een deel is dat een vicieuze cirkel, omdat er al 90 procent of meer in z'n algemeenheid zegt: dit is oké, hebben mensen op een gegeven moment door van 'dit hoor ik ook oké te vinden'. Dat betekent ook dat je erop aan wordt gesproken als jij op een verjaardagsfeestje gewoon oprecht zegt van 'knoop alle homo's maar op' dan zal iemand wel zeggen 'kom op, dit kan je echt niet zeggen'. Als

je een grapje maakt is alweer iets anders, en dan zie je ook de gelaagdheid in die acceptatie. Want grapjes is een soort van manier om dingen te uiten die je wel vindt maar niet helemaal kunt zeggen, of in ieder geval, niet alle grappen, maar dat kan een functie van grappen zijn, maar in ieder geval het antwoord op je vraag van: mensen worden ook aangesproken op hun gedrag. Op tv gaat het vooral over meer acceptatie en dat acceptatie belangrijk is. De NPO zendt geen programma's uit die zeggen 'we worden allemaal gedwongen om homo's oké te vinden, maar dat is eigenlijk helemaal niet normaal'. Kijk, er is niet echt een sterk geïnstitutionaliseerd tegengeluid. Dus die norm, die is er, daar worden mensen op aangesproken als ze iets anders zeggen, dus die versterkt zichzelf, ook steeds meer mensen zullen anderen erop aan gaan spreken. Op scholen wordt gecommuniceerd: 'dit is oké', in ieder geval op de meeste scholen, op tv, kranten berichten natuurlijk ook als er geweld plaatsvindt tegen homo's, wordt er ook zo heel expliciet genoemd hoe erg het wel niet is. En dan zie je ook dat eigenlijk de hele maatschappij zich grofweg ook verenigd heeft. Op andere onderwerpen, als je het over migratie bijvoorbeeld hebt, dan zie je dat er een tweedeling is. Waar als vlaggenschip even de PVV, wel degelijk zegt van 'ja dit is niet normaal'. In Frankrijk zie je dat ook als het aankomt op homoseksualiteit, daar staan een aantal politieke partijen veel moeilijker in. In Nederland kiest de PVV er heel duidelijk voor, om ook te zeggen 'nee. Homoseksualiteit moet gewoon kunnen.' Dus dan zie je dat eigenlijk iedereen heeft de handen ineengeslagen om te zeggen dat dit oké is. Dan wordt die norm wel heel sterk daarmee.

Dat leidt eigenlijk ook een beetje naar een volgende vraag die ik had, van waarom journalistieke media zoveel aandacht besteden aan anti-homogeweld, of die gebeurtenissen. Tenminste, het lijkt, ik weet niet of dat ook echt zo is, maar voor mijn gevoel wordt er echt veel aandacht aan besteed.

Ja.

Is het ook daadwerkelijk meer dan vroeger, weet jij dat?

Qua aandacht in de media, of qua geweld?

Ja, qua aandacht.

Ik zou zeggen: 'ja'. Ik bedoel, ik kan dit niet onderbouwen met cijfers maar er zijn een paar gedachten achter. De ene is: het is nu veel breder in de media. Het zijn niet alleen de progressieve media: VPRO – hebben we hyperprogressieve kranten? – nou, de Groene Amsterdammer ofzo, die daarmee bezig zijn, maar ook in de breedte. Dus ook Hart van Nederland besteedt er aandacht aan, als er in Arnhem mannen op een brug in elkaar worden geslagen, ook de Telegraaf, en dat heeft weer te maken met dat die vereniging, dat eigenlijk alle groepen in de samenleving zeggen 'dit deugt niet', het wordt op verschillende manieren ingezet. Zowel progressieve partijen profileren zich hierop als conservatief of in ieder geval rechtsradicaal conservatieve partijen, christelijke partijen dan niet. En daarmee wordt het door sommigen ook nog eens ingezet als soort stukje van onze nationale identiteit. In dit geval rechts, radicaalrechts. Terwijl anderen, en dan heb je het meer over progressief links, het niet zozeer willen inzetten als onderdeel van de nationale identiteit, omdat zij dat hele concept nationale identiteit een probleem vinden, maar wel juist zich willen profileren op dit soort progressieve punten. Dus je ziet dat het op verschillende manieren, door verschillende actoren, wel wordt gebruikt als een belangrijk kenmerk van waar zij voor staan. Dat maakt het ook interessant voor media, want 1. sowieso is geweld altijd interessant, want conflicten doen het goed qua verkoopcijfers, 2. we vinden het allemaal ook belangrijk en er vindt nog steeds geweld plaats, dus er is iets aan de hand waar we met z'n allen iets aan willen doen, 3. Iedereen vindt er iets van, inclusief politieke partijen pushen het onderwerp ook, of je nou een linkse of een rechtse journalist vindt, de kans dat je er iets mee wil...

Ja. Maar hoe komt het dan dat dat zo omhoog gaat, zeg maar?

Het aantal grote (?) beweging, secularisering, dus vanaf de ontzuiling jaren 60 neemt de invloed van het christendom in Nederland af, en in die hoek was dit geen maatschappelijk onderwerp. Dat hoorde tot het privé domein, en iets waar we het sowieso liever niet over hebben. Überhaupt over seksualiteit

willen we het niet hebben, en al helemaal niet over verdorven dingen. Dan moet je denken aan een situatie waarin de halve samenleving toch wel sterk christelijk was, tot nu wat echt nog maar een smal deel is. Dus er komt veel meer ruimte voor dit onderwerp, veel mensen vinden het belangrijk. Dus dat is een hele grote beweging, hangt samen met de economische ontwikkeling in het land, doordat mensen het goed hebben als ze opgroeien, vinden ze juist de dingen die te maken hebben met zelfontplooiing, emancipatie belangrijker dan armoede, dan veiligheid, dat is ook een groot patroon.

Omdat, dat is niet echt een issue zeg maar, bedoel je dat?

De theorie zegt dan als je opgroeit in veiligheid, in essentiële veiligheid, of existentiële veiligheid, dan maak je je eigenlijk je hele leven lang minder zorgen over thema's die met die veiligheid te maken hebben. Dus als jij opgroeit met een dak boven je hoofd, altijd eten op de plank, redelijke welvaart, dan zal jij gesocialiseerd worden op zo'n manier dat jouw focus altijd meer ligt op juist jezelf kunnen ontplooiën, gelijkheid, dat soort thema's en minder op dreiging, geweld, autoriteit, economische voorspoed. Natuurlijk varieert dat tussen mensen, en maakt het ook uit of er net een economische crisis is of niet, maar die basis is gelegd in de jonge jaren, en dat blijf je gewoon terugzien. De generaties die nu journalisten zijn, politici zijn, in ngo's werken en dat soort dingen, dat zijn allemaal mensen die in die periode zijn opgegroeid, dus de huidige zo van ja 'elite', en dat bedoel ik niet heel smal zo van mensen die aan de touwtjes trekken in Nederland, maar gewoon de mensen die in de journalistiek zitten bijvoorbeeld, die komen allemaal uit zo'n periode. Dus die vinden dit van zichzelf al belangrijker. Dus die zullen hier wel meer aandacht aan besteden. En dat zij ook de mensen die bepalen wat in de krant komt. Dus dan zie je dat er er een heel breed patroon is dat de hele bevolking meeneemt, het is niet zo als je hier nu iets over schrijft dat mensen hun abonnement op de Telegraaf opzeggen, 'want er staan zo'n perverse dingen in', én er zijn mensen die het nieuws maken, niet alleen de consumenten van het nieuws maar ook de producenten van het nieuws, die dit zelf belangrijk vinden. Dat komt dan samen met dat het politiek wordt ingezet, dat er incidenten plaatsvinden, en dat er aanleidingen zijn om erover te schrijven. Dus zo zie je dat die hele grote ontwikkelingen eigenlijk samengaan met specifieke gebeurtenissen waardoor het een vlucht kan nemen. En daarmee wordt het dus gepolitiseerd, dus daarmee is dit onderwerp iets waarover we het moeten hebben, omdat we vinden dat er nog een probleem is, omdat we vinden dat het nog niet is opgelost, en er ook strijd is over hoe we dat dan doen. Dus de een zegt: 'al die moslims het land uit sturen', de ander zegt 'verplichte voorlichting op scholen', een derde zegt 'je blijft van de scholen af, want ik wil mijn kinderen beschermen tegen dit soort dingen. Dus er is nog wel degelijk spanning op het onderwerp, anders is het ook niet interessant om erover te schrijven. En doordat juist radicaalrechts zich ermee is gaan bemoeien en er ook soort van christelijke tegenreactie op het beleid is omdat we een aantal paarse kabinetten hebben gehad, dus zowel Paars I en II als later VVD PvdA, die juist sprongen op dit beleid hebben gemaakt, want het CDA heeft dat altijd tegengehouden, moeten scholen dingen die ze niet willen. Dus dat roept een tegenreactie op, waardoor ze in verzet komen. Dus dat maakt ook weer dat het soort van in discussie komt.

Schuring.

Schuring, en dat maakt het weer interessant voor nieuws. Dus zij hebben een aantal van die elementen die het samenbrengen, dat het, aan de ene kant vindt iedereen het belangrijk en aan de andere kant is het toch nog spanning op het onderwerp. Dus is het interessant om erover te schrijven. Dat is in ieder geval een sociologische verklaring voor wat we zien.

Ja. Ik was in mijn literatuurstudie dus ook bezig om te kijken 'wat gebeurt er nu in de berichtgeving wanneer het over homo's gaat?'

Ja.

Wat zijn dan de dingen die ongemerkt bijvoorbeeld stereotyperend zijn, of weet ik veel wat.

Interessant, ja.

Ja, en toen las ik ook een onderzoek van iemand en dat ging ook over verschillende dingen die je dan in taalgebruik ziet. En zij vertelde ook 'je hebt de norm, en alles wat dan zeg maar afwijkt van de norm, dat wordt dan bijvoorbeeld expliciet benoemd of zo'. Maar toen vroeg ik me eigenlijk af: hoe is eigenlijk de norm van witte, heteroseksuele man überhaupt ontstaan, hoe is dat zeg maar gekomen, dat dat normaal is en dat alles wat daarvan afwijkt anders is? Wat 'de ander' wordt genoemd.

Ik denk dat we uiteindelijk helemaal terug kunnen naar de prehistorie, maar dat is niet de bedoeling. Recente geschiedenis, laten we daar even ons toe beperken, heeft het voor een heel groot deel te maken met wie zit er aan de knoppen. En dat moeten we ook verklaren, maar dat ga ik nu even negeren. Dus, post Tweede Wereldoorlog maar ook daarvoor, hadden mannen het kiesrecht. Dus alleen mannen bestuurden. Mannen bepaalden wat er in huis gebeurde. Mannen waren docenten. Mannen werkten, dus mannen waren ook de uitvinders, de journalisten, etcetera etcetera. Dat betekent dat het wereldbeeld, en de structuur van de wereld waarin wij nu nog steeds leven, die is vanuit een mannelijke en in Nederland ook een witte en een heteroseksuele blik gevormd. En dat is eigenlijk voor het grootste deel een bijna statistisch dingetje, omdat die mensen, die groep was dominant. 1 omdat de meeste Nederlanders soort van wit zijn, 2 omdat de meeste Nederlanders heteroseksueel zijn en 3 omdat door de christelijke normen en waarden die hier bestonden sinds we hoe lang terug, vrouwen eigenlijk een beetje in huis werden opgesloten en niet in belangrijke, tussen aanhalingstekens wat kinderen opvoeden is ook belangrijk, bla bla bla, niet in belangrijke machtsposities zitten.

Ja. Dus het heeft ook vooral te maken met aantallen.

Vroeger wel. Ja. Maar dat vroeger, dat bepaalt de regels van het spel, zeg maar. En dat spel spelen wij nog steeds, met die regels, maar nu spelen we het met veel meer mensen. En dat is wat 'privilege' wordt genoemd, of institutionele discriminatie, of wat je allemaal wil, omdat toen die wereld zo gevormd is, en er opeens andere poppetjes in werden gezet die niet wit waren, die niet heteroseksueel waren, die niet, dan moeten zij opeens vechten tegen wat er al was. Dus als je het over homoseksualiteit wil je het hebben, het hele systeem van familievorming, van wetten over erfenissen, van ouderschap, huwelijken, dat ging gewoon simpelweg uit van mannetje vrouwtje. Want die mensen hebben die wetten gemaakt. En nu past dat niet meer bij iedereen. Maar die norm is er wel, die zit er ingeramd.

Maar wat ik zo apart eraan vind, is dat ik dus ook onderzoeken heb gelezen, van echt decennia terug, waarin er werd gezegd van 'ja, jongens kijk eens naar het nieuws, wat er gebeurt, hoe we migranten neerzetten', bijvoorbeeld he. En dan snap ik gewoon niet zo goed dat er dan nu, ik had laatst las ik een nieuwsbericht en dat heette letterlijk, van RTL Nieuws en dat heette letterlijk 'Waarom zoveel homo's dol zijn op het songfestival', en in dat artikel werden gewoon allemaal argumenten genoemd waarom homo's het songfestival leuk zouden vinden. En toen dacht ik: hoe kan dat zeg maar nu nog steeds zo zijn, als daar zo lang geleden al over is geschreven en onderzocht is, en meerdere mensen hebben zoiets van 'hey jongens, we moeten hierop letten en zo'. Is er dan wel ontwikkeling, of gaat dat gewoon heel langzaam, of hoe moet ik dat zien?

Kort antwoord is ja, er is wel ontwikkeling. Er veranderen wel dingen, ik bedoel je hebt er meer naar gekeken hoe er concreet in media geschreven wordt natuurlijk, wat dat betreft. Maar dat zijn ook een stukje golfbewegingen, hopelijk opwaartse golfbewegingen. Dat gaat langzaam, ik weet dat er in 1970 waren er al de eerste mensen die het begrip 'homo' problematisch vonden, 'we moeten het niet alleen over homo's hebben, mannen, maar ook over lesbische vrouwen, transgenders, enzovoorts enzovoorts'. In 1990 was dit bij de meest progressieve partijen binnen de meest progressieve groepen soort van ingeburgerd, die spraken toen al over LHBT, maar die partijen als geheel wilden er ook nog niet aan. Ingewikkeld, snapt niemand. Nou, inmiddels zijn we op het punt dat eigenlijk de meeste mensen het wel over LHBT hebben. Hoever zijn we dan nu, waar leven we, 2018, nou dan heb ik al 50 jaar te pakken he, dus alleen al zo'n begrip en het besef dat ook transgenderisme een plek heeft, dat ook lesbische vrouwen wellicht andere punten aanraken dan homomannen enzovoort, dat kost gewoon tijd, voordat dat helemaal is doorgesijpeld. En dat is ook zo bij de media, want het zijn weer diezelfde

mensen he, die op een gegeven moment zitten ergens, die zitten er wel 30 jaar. Die hoofdredacteur, die verandert niet van vandaag op morgen. Ook al zou die willen, dat kost tijd. Daar moet weer een nieuwe generatie soort van dominante in de meerderheid zijn, die alweer een stap verder is en dan zal je dat breder verspreid zien. En voor een deel is er ook gewoon iets aan de hand, als in meer homo's vinden het songfestival ook leuk. Ja, is dat een interessante nieuwswaardige vraag, hangt ervan af hoe je hem inkadert. Als je dat inkadert vanuit een historisch sociologisch perspectief waarin je uitlegt dat door segregatie men een eigen cultuur heeft ontwikkeld, niet omdat er soort van genetische andere whatever is, of een hersenkwab die verschilt, maar gewoon segregatie leidt tot subgroepen. Subgroepen ontwikkelen eigen normen en socialiseren mensen binnen die eigen groep weer in die normen. Dus anders verwoord: op een gegeven moment ontstaat er zo'n groep waarin homomannen elkaar wel treffen en ontmoeten, ik heb het niet eens over seksontmoetingen maar gewoon met elkaar praten en dat soort dingen, en naar bepaalde feestjes en muziek gaan, en die gaan zich afzetten tegen die andere cultuur waar ze worden uitgesloten dus ook alternatieve uitingsvormen, alternatieve muziekvormen, en die reproduceren in die groep waar dus een soort van jonge, nieuwe homo's bijkomen, die leren dan ook onbewust dat ze dat leuk moeten vinden. Ja, dat is hoe alles werkt. Dat is ook met de Top 40. De Top 40 is voor iedereen, terwijl het Songfestival, is dan speciaal voor tussen aanhalingstekens homo's.

Maar, oké, ik dacht juist het is stereotyperend wat hier allemaal staat.

Ja.

Maar nu... Ja oké. Dus je noemt het nog steeds wel stereotyperend, maar dat wil niet zeggen dat de stereotypen zeg maar per se onwaar zijn, maar je moet gewoon oppassen om daar generaliserend over te zijn. Bedoel je dat?

Ja, dat is daar onderdeel van. Dus een stereotype kan in een soort van statische zin best wel waar zijn, alleen het gaat altijd om gemiddelden, gemiddeld vinden meer homoseksuele mensen het songfestival leuker dan heteroseksuelen. Ik weet niet eens of dit waar is, overigens hoor, ik wil het wel geloven, maar dat betekent niet dat als je uit de wiskundeopgave een vaas met homo's en hetero's krijgt, en je trekt er eentje uit, en je weet dat die homo is, dat je ook weet dat 'ie het songfestival leuk vindt. De kans is nog steeds waarschijnlijk groter dat 'ie het niet leuk vindt, dan wel. Ik denk ook dat er onder de homo's maar een minderheid is die het leuk vindt. Dus het is eigenlijk een soort van statistisch onvermogen van mensen, om verschillen in gemiddelden goed te interpreteren. En daar gaat het mis, want dan wordt het heel simplistisch overgeschreven, heel generaliserend, ja, dan gaan mensen homo's aanspreken: 'jij vindt het songfestival niet leuk. Dat slaat nergens op, dat vinden *jullie* toch leuk?' En dan word je opeens op je groepsidentiteit aangesproken. En dat is waar het ook vaak juist dus misgaat bij dit soort dingen, dat mensen die tot de minderheidsgroep behoren, die worden aangesproken als lid van die groep. En heteroseksuele mensen worden niet aangesproken op hun muzieksmaak, dat die heteroseksueel is, of zo. En dan heb je weer waar je eerder, van, bepaalde dingen worden expliciet en bepaalde dingen niet, en dat is die norm. Dus homoseksuele mannen worden altijd aangesproken, of niet altijd, maar vaak aangesproken op hun homoseksualiteit, ook waar het niet relevant is, heteroseksuele mensen worden dat niet. Dus dat is één belangrijk punt, van inderdaad dat generaliseren, daar moet, moet is normatief, daar kan media heel erg op letten, en het tweede is contextualiseren en niet invullen wat er aan de hand zou kunnen zijn, maar ook 'waar komt die nu vandaan?' Dit komt niet uit de lucht vallen, daar zit een verhaal achter. Dan zou het opeens heel interessant en informatief kunnen zijn. En ook kunnen bijdragen aan begrip.

Met dit nieuwsbericht specifiek, ik had het gedeeld op mijn Facebook en iemand reageerde erop van 'ja inderdaad belachelijk, en ze hebben niet eens homo's zelf gevraagd'. Maar die mensen die geïnterviewd zijn, ik ging het nog even nazoeken. Ik zag dat eentje getrouwd was met een man. Dus, nou ja, we kunnen stellen dat hij homoseksueel is. Ga ik vanuit. Maar hij zegt dus eigenlijk hele generaliserende dingen over tussen aanhalingstekens zijn eigen groep, en dat vond ik ook wel heel erg interessant dat staat ook in het literatuuronderzoek van, mensen in het algemeen willen heel graag de

norm herbevestigen en ook stereotypen herbevestigen, maar ook mensen in een bepaalde groep over zichzelf eigenlijk.

Ja.

Ja, wat is nou mijn vraag. Ja, waarom is dat zo?

Het zijn wel grote vragen he. Mensen willen sowieso graag tot een groep behoren, waar ze zich veilig voelen, dus dat is het herbevestigen van de stereotypen binnen de minderheidsgroep. Want dan hoor je erbij, dan heb je ook een plek. Dat betekent niet dat je niet bij die grotere groep, de maatschappij als geheel, ook wil horen. Veel mensen hebben ook die behoefte. Dus dat kan betekenen dat daar een soort van frictie ontstaat. Bovendien en ik denk dat we dat niet moeten onderschatten, is iedereen die, in dit geval Nederland, opgroeit die wordt gesocialiseerd met die dominante normen. Die zijn op tv, die kom je op internet veel tegen, die communiceert jouw familie onbewust of bewust, veelal onbewust. Dus het is niet raar dat ook in dit geval een waarschijnlijk homoseksuele man, ook het idee heeft dat homoseksuele mensen het songfestival veel leuker vinden en dat dat normaal is, of dat homoseksuele mannen over het algemeen vrouwelijker zijn, want dat is dan een vaak soort achterliggend iets ofzo, meer van extravagante dingen houden en een beetje raar zijn, of weet ik wat er allemaal precies bij komt kijken. Iedereen is subject aan die normen die worden geproduceerd. Hetzelfde als dat heel veel vrouwen ook vinden dat mannen betere leiders zijn. Omdat zij dat ook de hele tijd soort van voorgeschoteld krijgen. En dat maakt niet uit of jij hetero, homo, man of vrouw bent, die normen zijn heel breed aanwezig. Daar kun je niet aan ontsnappen. Dus heeft ook een homoseksuele journalist bepaalde hetero-normatieve, ja, gedachten zijn het niet, heeft op een bepaalde manier hetero-normativiteit geïnternaliseerd.

O ja, je noemde net even dat homo's dan extravagant zouden zijn, dat wordt dan bijvoorbeeld vaak gedacht, en vrouwelijk, en er zijn zeg maar bepaalde bekende vooroordelen over homo's, net zo goed als bijvoorbeeld over Antillianen, of over Marokkanen, of weet ik veel noem maar op.

Ja.

We hadden het er net al even over dat stereotypen niet per se onwaar hoeven te zijn, maar dat je moet oppassen zeg maar met in hoeverre je dat dan generaliseert, of ja, of je dat dan niet generaliseert. Maar hoe ontstaan nu die bekende vooroordelen? Want mensen kunnen heel makkelijk opnoemen wat nou de eigenschappen zogenaamd van bijvoorbeeld een homo zouden moeten zijn.

Dat zijn drie dingen, denk ik. 1, er zijn soort van feitelijke, waarneembare gebeurtenissen waarin ze kloppen. Dus individuele gevallen. Door weer een stukje in de geschiedenis te duiken, doordat in dit geval homoseksuele mannen werden uitgesloten van bepaalde vormen van huwelijken, bepaalde vormen van uiten, zijn een aantal dingen gebeurd. Eerst gewoon door mensen te onderdrukken, bla bla bla, op gegeven moment de bom barst en een aantal mensen gaan openlijk homoseksueel zijn. Dat betekent dat mensen al een norm, een barrière door zijn. Dus dan heb je best wel wat moeten overwinnen. Dan is het logisch dat het voor die mensen ook makkelijker is om van andere normen af te wijken. Want ze zijn al zeg maar niet mannelijke mannen, echte mannen, want ze zijn homoseksueel, dus ze doen niks met vrouwen. Nou, dan kun je ook wel op andere dingen, je ook anders gaan gedragen. Want ja, je bent toch al soort van het uitschot even in wat makkelijkere woorden. Dus waar misschien ook heteroseksuele mannen ook best wel extravagantere kleding zouden hebben willen dragen, als ze doorhebben of niet weet ik niet, zijn zij veel meer gevangen in een bepaalde vorm van mannelijkheid. Als je daar toch al buiten bent gepleurd, kun je makkelijker ook op andere punten dan seksualiteit, gewoon je anders gaan gedragen. Dus dat is in die zin een logische verklaring voor dat homoseksuele mannen of een aantal bijvoorbeeld extravaganter zich zijn gaan gedragen. Dan wordt dat ook nog een beetje zo'n geuzending, dan wordt dat onderdeel van die ingroup-identiteit, en gaan andere mensen dat reproduceren binnen die groep. Want dat is wat een geuzending is.

Kun je uitleggen wat je bedoelt met een geuzending?

Je bent uitgesloten uit de maatschappij, je wordt om iets verketterd, ‘jullie zijn extravagant en vrouwelijk’, en dan ga je je dat eigen maken, dan ga je dat omdraaien. Dan ga je dat niet als iets slechts zien, maar dan zeg je ‘ja dat zijn we, en daar zijn we trots op’. Dus dan wordt het onderdeel van de identiteit van die groep. Terwijl in principe staat het er los van. De hele kern van wat homoseksualiteit onderscheidt ten opzichte van heteroseksualiteit, is seksuele oriëntatie. Verder niks.

Ja.

Maar dat wordt wel gekoppeld daaraan. Dus dat krijgt een sociale functie. Dat is de basis die klopt. Op groepsniveau zal je dat verschil zien. Dat wordt vervolgens uitgelicht. Zowel door de groep zelf, als een trotskenmerk, maar dat komt ook breder in de maatschappij terecht, bijvoorbeeld via media. Gaan mensen ook zien als iets dat bij die groep hoort. Vervolgens gaat het zich, en dat is het tweede ding, dus hoe we dat in de media en zo wordt verder verspreidt, en dus ook door die groep zelf. Dus eerst kun je verklaren waar het vandaan komt en dan wordt het soort van onderdeel van de identiteit, en dan wordt het vervolgens heel lastig om daar weer vanaf te komen. Want je neemt alleen maar de bevestiging waar. Een homoseksuele man die op straat loopt in extravagante kleren, met een andere man, die zie je, want die wijkt af, en die bevestigt dat beeld wat je hebt van de groep. Zie je mij in redelijk normale kleren op straat lopen, dan ontkracht ik dat beeld niet, want je herkent mij op dat moment niet als een niet-extravagante homoseksuele man. Dus eigenlijk is het alleen maar mogelijk om het beeld bijna te bevestigen, omdat alle ontkrachtende voorbeelden, die zijn niet zichtbaar.

Maar als jij zeg maar normaal gekleed hand in hand zou lopen met een andere man, die ook normaal, tussen aanhalingstekens gekleed is, he. Zou dat dan niet iets met mijn beeldvorming doen? Of heeft dat minder impact?

Als jij het bewust waarneemt wel. Maar de vraag is of jij het bewust waarneemt. Terwijl als jij mij met flamingoveren ziet en mijn partner loopt in enkel een onderbroekje met mij samen door de modestraat hier in de stad, ja dan neem je het zeker waar. En dan triggert dat ook al die dingen. Dan denk je ook meteen: oh homoseksueel, tudududu. Terwijl als ik samen met mijn partner gewoon ergens koffie zit te drinken, dan gebeurt er veel minder in je hoofd. Want ja, er zitten twee mannen koffie te drinken, en er zijn geen harde signifiers die zeggen: ‘twee homoseksuele mannen’. Tuurlijk, soms zal het wel gebeuren, maar wat zwart-wit gesteld zijn de bevestigende beelden veel opvallender, zul je veel meer waarnemen, triggeren in je hoofd ook veel meer die koppeling met seksualiteit dan de ontkrachtende beelden.

En zijn die ook hardnekkiger dan wanneer je het zeg maar wel bewust waarneemt, een ontkrachtend beeld? Heeft dat dan minder effect dan wanneer je een stereotype bevestigt wordt?

Daar weet ik niet heel veel concreet, want dan zit je echt richting de neurokant. Enige waar ik wel wat onderzoek van weet is ook als je expliciet iets ontkracht, blijft vaak juist het tegenovergestelde hangen. Dus even concreet te maken: als je opschrijft in de krant, krantenkop ‘homoseksuele mannen zijn niet extravagant’. Niet, dus de negatief, heeft veel minder impact op wat er in mensen hun hoofd gebeurt. Mensen onthouden nog steeds de koppeling ‘homoseksualiteit – extravagant’.

Ja.

Dus het heel expliciet tegen dingen ingaan, kan zelfs averechts werken. Wat je eigenlijk wil, is... In Goede Tijden Slechte Tijden, zit gewoon een homokoppeltje, wat evident een homokoppel is, maar wat nooit iets raars doet. En niet wordt uitgesproken. Daar hebben we het volgens mij de vorige keer ook over gehad, ja.

Ja.

Dus ook in films, zodra het niet geproblematiseerd wordt maar wel zichtbaar is, dan gaat het meer effect kunnen hebben. Maar dat is nogal een stap, eigenlijk.

Ja. Ja, we hebben het nu voornamelijk over mannen, en wat mij ook heel erg opviel in het literatuuronderzoek is dat het zoveel dan gaat over mannen. Terwijl ik denk, wat maakt nu dat vrouwen, dat daar eigenlijk heel weinig over gezegd wordt? Het is natuurlijk ook, je hoort veel makkelijker bijvoorbeeld 'vieze homo' of zo, dan 'vieze pot'. Of 'dat zal wel een pot zijn'. Je hoort eerder: 'dat zal wel een homo zijn', bij een man weet je wel.

Ja.

Terwijl, dat wijkt ook af van de norm.

Ja. In de eerste plaats, in de beweging waren ook mannen dominant binnen de homobeweging. Dus daar is meer aandacht geweest vanuit die kant. Historisch was het voor vrouwen, vrouwen hadden wat meer uitwegen om samen te leven. Ook in verschillende constructies, zonder dat meteen het label 'er is iets aan de hand' erop zat, en dat zie je eigenlijk ook nu weer terug. Zo van wat mannelijkheid is, is veel beperkter dan wat vrouwelijkheid kan zijn. Dus voor een man tast het de mannelijkheid veel meer aan als hij zich niet heteroseksueel, ja een beetje saai suf typisch mannelijk gedraagt, terwijl een vrouw wat meer speelruimte heeft. Dus tegenwoordig kan een vrouw makkelijk een broek aan hebben zonder meteen voor pot (onverstaanbaar?) te worden. Een man met een rokje aan, nou dikke kans dat die een paar 'vieze homo's' om z'n oren geslagen krijgt. En dat is wel met meer dingen. Dus vrouwen kunnen zich wat makkelijker mannelijker gedragen, nog binnen de grenzen van wat standaard geaccepteerd is, dan dat mannen zich vrouwelijk kunnen gedragen. Bovendien, of nee dat is er eigenlijk een uitvloeisel van, mannen hebben daarmee ook meer aanleiding om hun mannelijkheid te bewijzen continu, en voelen zich ook eerder aangevallen door mannen die homoseksueel zijn, dan vrouwen die lesbisch zijn. Want die tasten hen minder aan. Terwijl een homoseksuele man, als je daar te aardig mee doet, zou iemand weleens kunnen denken dat jij ook homoseksueel bent. Dus moet je je daar meer tegen afzetten. Als jij vriendelijk doet tegen een lesbische vrouw, denkt niemand daarvan dat je homoseksueel bent.

Nee, en waarom is dat dan zo? Dat is toch gek.

Ja, omdat je door aan te pappen met een lesbische vrouw kun jij niet aangeven dat je lesbisch bent, want je bent al een man, dus je kunt niet. It can't rub off, dus niemand kan daar dat beeld bij krijgen. Terwijl, als jij opeens vriendelijk doet met een homoseksuele man, voordat je het weet heeft hij bedacht dat jij misschien wel iets met hem wil. En dat mechanisme, dat risico tussen aanhalingstekens bestaat niet bij lesbische vrouwen. In ieder geval voor homoseksuele mannen. En voor mannen, omdat die mannelijkheid sterker en belangrijker is, zal zich dat dus, is dat dominanter, die clash tussen homoseksualiteit en mannelijkheid is meer aanwezig dan de clash tussen vrouwelijkheid en lesbische vrouwen.

En heeft dat er ook mee te maken dat de mannelijke cultuur dus dominant is/was?

Ja, goeie. Ik weet het niet. Ik kan hier een beetje op hypothetiseren, dus wat zou er aan de hand kunnen zijn. Maar ik heb daar dan niet veel bewijs voor. Een van die dingen zou kunnen zijn dat doordat er een emancipatie van vrouwen heeft plaatsgevonden, mannen meer bezig zijn met hun mannelijkheid. Dat dat soort van nu bewust is dus dat het krampachtiger is. Maar nogmaals, dat is eerder een mogelijke verklaring dan eentje waarvan ik echt kan zeggen: 'daar ben ik vrij zeker van'. Wel een interessante vraag.

Oké. Nu ga ik even naar een heel ander topic. Beetje gekke overgang, maar goed. De vraag welke rol beeldvorming door de media heeft in de socialisatie van mensen.

Ja, veel. Er zijn een aantal belangrijke socialiserende factoren. Ouders, want het eerste deel van je leven is je ouders en je directe gezin heeft heel veel invloed op je. Tweede is school, dat is ook nog in zo'n leeftijd dat je heel ontvankelijk bent en daar komen opeens andere actoren om de hoek kijken. Dus docenten, wat de overheid communiceert. Maar zeker tegenwoordig, en met tegenwoordig bedoel ik decennia hoor, vanaf kleins af aan kijk je tv, zie je internet en daar worden al die beelden op je afgevuurd en die neem je links of rechts allemaal op. Dus ik zou zeggen gezin, school en media zijn drie van de allerbelangrijkste socialiserende factoren waar mogelijkwerwijs media steeds belangrijker is geworden. En dan maakt het echt uit als jij op het moment dat het woord homoseksualiteit valt, ook steeds geweld, extravagante dingen, afkeuring, wat zijn nog meer stereotypen? Nou, al die stereotypen die we hadden, songfestival... Dan gaat dat in jouw hoofd gewoon aan elkaar zitten. Daar kun je niks aan doen. Dat is ook niet een beschuldigende vinger naar de mensen die daarin gesocialiseerd worden, hooguit een beschuldiging naar de media wat dat betreft. Dus ja. Heel belangrijk.

Dus media zouden echt een grote, hebben dus een grote invloed op onze beeldvorming over homo's en zo, daar dus ook een rol in kunnen spelen in het bevorderen van...

Ja. Zeker ook voor dit onderwerp specifiek he. De meeste informatie die jongeren over homoseksualiteit krijgen, komt via media. Het is niet zo dat aan de keukentafel tijdens het eten er elke dag over gesproken wordt. Dat is anders dan bijvoorbeeld wanneer je het over man-vrouwdingen gaat hebben en zo. Dat is veel meer in onze dagelijkse gang van zaken speelt dat een rol. Dan maakt het uit hoe jouw moeder zich gedraagt, hoe jouw vader zich gedraagt, wat de rolverdeling is. Ja, bij homoseksualiteit, ja ik weet niet precies het aantal maar laten we zeggen 90 procent of meer van de kinderen groeit op in een heteroseksuele omgeving, dus in die zin worden ze wel gesocialiseerd: de ouders zijn een mannetje en vrouwtje. Dus wat ze al over homoseksualiteit horen is grotendeels media. En dan die twee voorlichtingslesjes waarin het ook meteen als een issue wordt neergezet, dus dat is ook wel interessant. Dat countert misschien wel negatieve dingen en tegelijkertijd wordt er ook nog eens benadrukt dat het ja, dat er iets aan de hand is met homoseksualiteit.

En heb je het dan over voorlichting die ouders geven of op scholen bedoel je?

Ja meestal op scholen, want daarvan weten we dat die in ieder geval gegeven wordt. Ouders, denk dat de meeste ouders nog steeds niet hier expliciet het over gaan hebben.

Tenzij het nodig blijkt te zijn, misschien.

Ja. En dan is een kind alweer wat verder wat dat betreft, ja.

Heb je een idee van hoe de journalistiek zou kunnen bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo's?

Poe. Journalistiek specifiek.

Ja, het gaat inderdaad niet om entertainment zeg maar, maar echt journalistiek.

Ja, want daar is het makkelijker. Nou ja, in journalistiek, als ik de wat lichtere journalistiek neem kan het door het te verweven. Ik had toevallig net toen we van college afkwamen het met iemand over een stuk en dat ging dan over succesvolle migrantenmuzikanten of zoiets dergelijks. Je kunt het ook gewoon hebben over een succesvolle muzikant, en dan zien we met z'n allen wel dat die persoon niet blank is. Idem dito, kun je over politici schrijven en hun privéleven, dat kun je voor allerlei politici doen, en dan ook de partner benoemen zonder meteen te zeggen: 'homoseksuele politicus bla bla bla', nee gewoon, ik ben niet zo goed thuis in het huidige kabinet...

Ik ook niet eigenlijk.

Nou laten we even gewoon een kamerlid nemen. Vera Bergman, een interview bij haar thuis, en dan gewoon in de bijzin dat de thee gebracht wordt door 'Bep', ik weet niet eens of Vera een partner heeft, maar, dat het terloops ter sprake komt zonder dat het geïmpliciteerd wordt. Dat is best wel lastig, want dat is natuurlijk niet waar journalisten standaard mee bezig zijn. Meestal ligt het op: er is opeens iets aan de hand. Dan zit je tussen wal en schip eigenlijk. Want als er anti-homogeweld plaatsvindt, wil je daarover rapporteren en dan qua bijdrage leveren aan de emancipatie moet benoemd worden dat dat anti-homogeweld is, en tegelijkertijd krijg je dan weer dat het zo nadrukkelijk wordt gemaakt. Ja, daar is niet aan te ontkomen. Hooguit als je structureel van iedereen altijd zegt of die hetero- of homoseksueel is. Maar daar is ook wel iets problematisch aan. Het is een beetje het punt van, transgender/cisgender. We hebben het altijd over transgender mensen maar we zeggen nooit dat iemand cisgender is. Ja, dat wordt een beetje geforceerd in zekere zin. Ja, je gaat ook niet nog een keer zeggen dat een blanke vader heeft een winkel overvallen. Want daarmee suggereer je ook al weer heel veel dingen eigenlijk over... Ja.

Ja.

Echt een oplossing is er niet, behalve via die sluiproutes, en in die zin denk ik echt dat entertainment een nog grotere betekenis hierin kan spelen in het portretteren van mensen in al hun diversiteit zonder het altijd te benoemen. Ik zit wel even hardop te denken, misschien dat, waar studeerde jij ook al weer?

In Ede.

Welke opleiding is dat?

Journalistiek.

Ja, naam van de school bedoel ik.

Christelijke Hogeschool is dat, in Ede.

Oké, dus niet Windesheim dan he?

Nee.

Nee, dat is in Zwolle.

Nee, ik dacht misschien is het gekoppeld. Daar zit lector Liesbeth Hermans, die hier ook bij communicatie werkt op positieve journalistiek heet het volgens mij officieel.

Constructieve journalistiek?

Ja, dat is het denk ik.

Ik heb erover gelezen inderdaad.

Ja, misschien dat zij, nee niet misschien dat zij, zij weet meer van algemene mechanismen wat journalisten wel of niet kunnen doen. En misschien kan zij dat beter oplepelen en dat je dan dit aan dit onderwerp kunt koppelen.

Ja. Ja ik heb morgen met Linda Duits afgesproken, dus zij kan waarschijnlijk ook wel vanuit de media wat meer vertellen inderdaad.

Ja, inderdaad. Nou en sowieso, wat media wel kunnen doen, of sorry journalisten, is van als je er dan iets over gaat schrijven, ga dan niet alleen maar de voorbeelden in de extravagantie zoeken. Dus ga

dan ook de niet-stereotype homoseksuele koppels, mensen aan het woord laten. Ik bedoel dat is wel een vrij makkelijke om te kiezen. En ook als je als fotograaf voor bij een artikel een foto gaat maken, (zucht), kies dan even iets genuanceerds of heel evident voorbeeld: als je verslag doet van de Gay Parade in Amsterdam, ja daar zijn boten met blote mannen, maar dat zijn er echt letterlijk 5 van de 80. Kies eens een keer een andere om in beeld te brengen en gewoon die mensen met kleren aan, zeg maar. Ja, die keuzes kun je wel heel bewust maken.

Nou ja, niet eens alleen dat, ik zag in een analyse ook dat ook in artikelen waarbij het helemaal niet over de Gay Parade gaat, maar het gaat over homo's dat daar dan foto's bij zijn gezet van de Gay Pride bijvoorbeeld.

Het zou toch briljant zijn als, je hebt een foto, een artikel over homoseksualiteit en je hebt gewoon een foto met twee mannen. Punt. Dat is eigenlijk waar het over gaat. Dan raken mensen in de war, van, ik denk dan: missie bereikt, mensen raken in de war. Dat betekent dat mensen gaan nadenken, dat is goed, dan ontstaan er weer nieuwe connecties in het hoofd. Ik denk dat de hoofdredacteur nog niet mee is hierin ook.

Nee. Nou ja, beeld moet natuurlijk gelijk duidelijk zijn waar het over gaat en, ja.

Nou ja, moet, moet moet.

Nou ja, ik bedoel vanuit de redactie gezien.

Is dat wel de logica die wordt gebruikt.

Daar kun je vraagtekens bij zetten natuurlijk.

En ook koppen kan daar natuurlijk, dat is in die zin de meest visible dingen daar kun je wel aan werken. Je zou ook best eens een keer een artikel kunnen schrijven over 'man in elkaar geslagen'. En dan pas in de tekst duidelijk maken dat het om een homoseksuele man gaat. Ik bedoel daar zit wel speelruimte in.

Het viel mij dus op bij dat specifieke nieuwsbericht over het songfestival, dat die man waarvan ik dus had gezien dat hij getrouwd is met een man, daar is helemaal niks over zijn seksuele voorkeur of zo genoemd. Dus, ja ik weet niet of ze daar zo over hebben nagedacht, maar misschien hebben ze wel gedacht van 'oh, we gaan wel een homo vragen maar dan gaan we niet erbij zetten dat...' Maar dan is het alsnog super stereotiep. Want hij had bijvoorbeeld gezegd, ik weet niet of ik het nu helemaal goed citeer maar, ja als homo's jong zijn en ze nog in de kast zitten, dan verbloemen ze dat ze niet van machodingen houden. Dan zoeken ze daarna iets wat 'van henzelf' is of zo... Het songfestival.

Het afzetten van de identiteit.

Kijk, nu dat jij het hebt uitgelegd denk ik van 'oké, misschien snap ik dan wel wat hij heeft bedoeld', maar dat klonk voor mij heel erg 'alle homo's over 1 kam scheren'.

Als je het zo formuleert is dat inderdaad ook zo. Dat is sowieso wat journalistiek ook beter kan doen, niet alleen met dit onderwerp, maar toch nuance erin leggen. Ik ben wetenschapper, dus dat is een beetje ons vak. Als je dingen goed wil verwoorden moet je heel vaak het woord 'algemeenheid', 'gemiddelde', 'de meesten', en niet 'homo's vinden'.

Nee.

Nee. Zoveel procent van de homo's vindt dit. En zoveel procent dat. Zou je er idealiter nog even bij zetten. Dat hele artikel had ook geschreven kunnen worden 'waarom kijken mensen het songfestival?' en dan kijken van: 'oh er zijn verschillende groepen waar meer mensen het songfestival kijken'. Ik

denk dat er misschien onder bepaalde etnische groepen in Nederland ook veel songfestival wordt gekeken, weet ik veel. Oost-Europeanen in Nederland, ik weet het echt niet.

Ik denk dat er bijvoorbeeld een verschil is in opleidingsniveau van mensen. Dat wordt ook gezegd bijvoorbeeld.

Nou ja, de Toppers zullen ook veel homo's en relatief veel lageropgeleiden in zitten. Pak het dan wat breder, maak er dan wat minder een soort van 'we zetten 1 groep aan de schandpaal, of zo'. Want dan laat je ook meteen zien van 'het is niet iets wat', zeg maar 'homoseksualiteit, songfestival, is één op één'.

Ja, we hadden natuurlijk ook al eerder het een beetje over dat wij/zijgebeuren, en in dat onderzoek wat dan volgens mij in 1980 of zo is geschreven, dan schrijft die man bijvoorbeeld migranten worden dan neergezet als 'de Marokkaan', of 'de allochtoon uit de Randstad' of weet ik veel, terwijl Nederlanders worden neergezet als 'juffrouw Jansen die broodjes verkoopt in de voetbalkantine', dat is volgens mij letterlijk wat hij schrijft. Maar we hadden het er ook even over van wat jij zei als je dan soort van uit de groep wordt gezet, dat je dan ook behoefte hebt aan een groep dus dat je misschien ook je eigen groep gaat vormen wat ook weer een soort 'wij' wordt, tegen zij. Is dat te voorkomen of is dat gewoon iets wat bij mensen hoort? Om zo 'n wij/zij.

Ja, kijk, mensen zijn altijd wel op zoek naar een identiteit. Dus als het niet langs deze, als in seksualiteit, dan is er wel weer iets anders te verzinnen. Omdat we behoefte hebben aan contact met andere mensen. Dus groepsvorming zal altijd plaatsvinden, reproductie van normen binnen zo'n groep ook altijd, dus het is vooral de vraag gebeurt het langs iets wat relevant is of niet? Kijk, je kunt ook groepen vormen langs 'wie houdt er van bordspelletjes spelen', 'wie fietst er graag', 'wie vindt lasagne lekker'?

Ja, ik heb het nu specifiek over stereotypering.

Daar zou misschien wel vanaf te komen kunnen zijn, maar dat betekent dat daarmee ook de emancipatie op zichzelf soort van voltooid is. Want dan is het dus ook niet op welke manier meer relevant in de maatschappij wat jouw seksualiteit is. Zo lang dat, zolang die seksuele oriëntatie allerlei andere dingen aan zich hecht, dus hoe je je hoort te gedragen, wat er van jou verwacht wordt, dat je daarop aangesproken wordt, wat je ook verwoordde met dat Marokkaan-zijn, je bent altijd een representant van jouw groep. Zolang dat plaatsvindt, is er nog van alles te doen in de maatschappij en zal ook die groepswerking nog altijd plaatsvinden. Je ziet wel dat dat nu minder sterk is dan 60 jaar geleden he, dus daar zie je wel verandering, maar dat gaat hand in hand. Dus als die identiteitsvorming wordt zwakker, omdat er wat meer emancipatie is, omdat die identiteitsvorming wat zwakker wordt, kan die emancipatie of de vermenging van groepen alweer verder plaatsvinden, is die scheidslijn minder hard, zal dat weer gaan doorsijpelen wellicht in mediaberichtgeving, gaat die emancipatie weer verder, wordt die scheidslijn weer wat zwakker, zal die identificatie weer wat minder zijn. Ja, dat is een heel langzaam proces en dat kan ook wel weer eens omdraaien. Nu de hele beweging met radicaalrechts zet weer heel erg nadruk op die identiteit als iets belangrijks, hoe dat ons dan weer etnisch onderscheidt van andere groepen waardoor opeens homoseksualiteit ook weer een 'eigen ding' wordt en wordt geïdentificeerd als iets 'wits'. Moslims, wat niet per se tegengesteld is aan wit, maar in het debat loopt dat zo, je hebt moslims en je hebt blanke mensen, ja moslims kunnen geen homo zijn. Ja tuurlijk kan dat wel. Maar daar zie je weer dat door een andere gebeurtenis of zo, ja blijft de identiteit toch weer in leven gehouden worden. Dus dat is een verdomd lastig, ingewikkeld proces wat heel lang duurt. Maar het kan wel weggaan ooit. Ik denk niet dat wij het meemaken, hoor. Maar, ja. En het verandert ook. Ook die betekenis verandert ook. Stereotypen van nu overlappen natuurlijk met die van vroeger maar zijn meer, niet meer volledig hetzelfde. Dus die stereotypen op zichzelf veranderen ook wel weer.

Wat is dan een verschil over homo's bijvoorbeeld?

Eerste wat in me opkomt is dan wel over lesbiennes.

Oh, dat mag ook.

Soort van het concept van de lipsticklesbo is nieuwer dan voor zover ik weet in de jaren 60ish, waren toch wel gewoon de potteuze dyke-achtige..

Zo 'n butch en femme.

Ja. Dus daar zie je dat daar wel rek op zit. Bij mannen weet ik het zo even, moet ik even, hard nadenken of ik iets kan verzinnen. Ja, ik denk dat met de verbreding dat sowieso de bestaande stereotypen wat zwakker zijn geworden. Nou en je hebt nu natuurlijk ook veel meer dat homoseksuele mannen ook, en vrouwen, soort van ouderschap en dat soort dingen wordt iets normaler. Dus is het niet meer per se zo dat gedacht wordt dat homoseksuele mannen geen kinderen willen per se. Of dat dat alleen maar losbandig levende mensen zijn. Dus dan wordt dat stereotype zwakker. Is er een stereotype dat ervoor in de plaats is gekomen? Misschien. Maar dit durf ik niet, hier ga ik niet mijn hand voor in het vuur steken, maar misschien ook wel meer de koppeling met welvaart. Dat homoseksuele mannen over het algemeen welvarender zijn. En soort van in luxe en in design leven. Ik kan me voorstellen dat dat meer nu dominant is, omdat homoseksuele mannen in de openbaarheid zeg maar bestaan, en hun eigen huishouding voeren. Dus dat zou kunnen. Misschien dat Gert Hekma daar wat meer over geschreven heeft.

Ja, ik heb hem ook weleens vaker, of ja ik weleens podcasts geluisterd waarin hij wordt geïnterviewd en zo.

Ah oké. Leuk.

Oké, volgens mij heb ik alles gevraagd.

Nou, mooi! Ik heb weer van alles geroepen, dus sterkte.

Nee, ik vond het super interessant.

1.6. Van de Beek, Justine (Harlot)

Datum: 05-06-2018

Plaats: Amsterdam

Noot: de tekst van de interviewer is cursief gedrukt, de tekst van de interviewkandidaat heeft een standaard opmaak.

Het eerste topic is dus publicaties, dus de eerste vraag is wanneer wordt er gepubliceerd over homoseksualiteit? Wat is dan bijvoorbeeld een aanleiding? Kun je daar wat over vertellen?

Ja! Nou, we werken dus eigenlijk voornamelijk met pitches. Dus in het begin van Harlot, in de eerste weken had ik wel met een aantal mensen vaste deadlines. Met Manju Reijmer, Olave Basabose, die schreven allebei eigenlijk wel over queeringen. En Manju heeft er met name veel over geschreven op Harlot, maar op een gegeven moment zijn we dus echt overgegaan op het systeem van iemand pitcht een idee, en daar is op een gegeven moment wel meer afhankelijk geworden van oké als iemand zelf, dan is het vaak dus ook wel een schrijver die zelf queer is, die dan daarover wilt schrijven en die dan iets pitcht. En we proberen natuurlijk ook wel met actualiteit mee te gaan, dus bijvoorbeeld na de dood van Orlando Boldewijn hebben Sabrina en ik ook Manju gecontact, van wil je daar iets mee doen? Dus dat proberen we ook wel te doen. Maar over het algemeen denk ik dat meeste nog wel is van oké waar hebben andere mensen zin in om over te schrijven.

Ja.

En dat zijn dan dus vaak ook schrijvers die er echt wel affiniteit mee hebben.

Ja, dus met zo 'n onderwerp kies je dan ook iemand ook die bijvoorbeeld zelf tot de doelgroep behoort of zo.

Ja. Het ligt er dan ook wel weer aan wat voor vorm het is. Ik denk als je zelf, ik vind het persoonlijk zelf altijd beter als je affiniteit hebt met waarover je schrijft, maar het hoeft natuurlijk niet per se. Maar dan, kijk als je een heel persoonlijk stuk gaat schrijven dan is het niet logisch dat je dat doet vanuit iemand die niet die ervaring heeft. Maar als je meer een soort beschouwend, interview, reportage, dat kan natuurlijk wel. Maar over het algemeen worden op Harlot best wel veel persoonlijke verhalen geschreven dus dan vind ik het wel terecht dat iemand dan zelf daar ervaring mee heeft.

Ja. En je noemde net even naar aanleiding van de dood van Orlando, maar wat voor aanleidingen zijn er dan? Want ik vroeg zeg maar wanneer zijn de momenten waarop je daarover publiceert, of is er niet duidelijk een aanleiding?

Ja, ik denk dat dat helaas toch vaak bij negatief nieuws is. Dus als er geweld is gepleegd, volgens mij hebben we dat eerder ook gedaan naar aanleiding van ander homogeweldincident in Arnhem of zo was dat geloof ik.

Ja.

En toen hebben we eigenlijk ook dat als aanleiding genomen om daarover te schrijven, dus dat is dan wel vaak zo. Nou bijvoorbeeld nu, positiever, is als de Pride eraan komt, dat is volgens mij juli/augustus of zo? Daar heb ik ook al twee ideeën voor binnen, en dan gaat het ook, ja ik denk dat, ik zou eigenlijk even moeten kijken hoe die balans is, maar ik denk over het algemeen dan een idee voor zo'n artikel naar aanleiding van de Pride is over bisexualiteit en dat dat best wel vaak een beetje wordt weggemoffeld in queerkringen. Als in, het wordt ook vaak niet in het daar serieus genomen. Dus ik denk wel dat er wel over het algemeen wel is om iets problematisch aan te stippen.

Oké.

Ja, en ik vind het eigenlijk zelf ook wel belangrijk om het ook in een positief licht te zetten, maar dat is, ja, dat is dan soms toch ook wel een beetje lastig. We hebben toevallig net een heel grappig stuk van Marten geplaatst, over, de titel is iets van 'hoe mag jij als hetero homo's noemen' en dan eigenlijk iets proberen aan te stippen, van oké, bepaalde woorden 'mietje, flikker', dat is gewoon niet oké om te zeggen, maar wel op een hele grappige manier. Dus dat is dan ook wel weer goed, dat je iets luchtiger probeert te doen.

O ja, dus dat is eigenlijk gewoon niet naar aanleiding van iets per se.

Nee, dat is gewoon zelf gemaakt.

En wat is dan je reden om te zeggen van 'oké, dat plaatsen we'?

Ja, het is toch ergens wel agenderend of zo. Ik vind het gewoon heel belangrijk dat die artikelen, ja het hoeft niet allemaal maar dat er toch wel een soort van aspect aan zit van oké het zet mensen aan het denken, en het zorgt er hopelijk ook voor dat mensen anders gedrag gaan vertonen. En dat ze gewoon progressiever ook gaan handelen en zo. Dus dat vind ik dan wel heel belangrijk. En ik vind het ook gewoon een grappig stuk. En ik denk dat dit soort stukken gewoon minder ook bij andere media geplaatst zullen worden, omdat ze gewoon, nou ja, dat best wel specifieke activistische hebben, nou ja dit stuk is toevallig gewoon heel luchtig en grappig, dus dat gaat denk ik een Volkskrant ook niet plaatsen, maar het is toch wel heel belangrijk om daarover te schrijven.

Wat zou je dan samenvatten als het doel van Harlot met het publiceren van artikelen over homoseksualiteit?

Nou, het brede doel van Harlot is denk ik qua seksualiteit, onderbelichte thema's echt een waardig platform bieden. Dus wat je vaak wel ziet is gewoon, bijvoorbeeld als het dan over feminisme gaat, even iets anders maar dat gewoon bij mainstream media is het heel vaak opgezet van 'nou, we gaan de voorstanders een beetje aan de tand voelen', en heel erg beschouwend en heel erg alsof de schrijver geen positie kan kennen. Dus dat de schrijver compleet neutraal en objectief is, en ook tegenover elkaar zetten, terwijl dat hele schadelijke gevolgen kan hebben weet je wel. Nou, homoseksualiteit, als wij zouden zeggen hier zijn een aantal mensen die zijn tegen homoseksualiteit, zetten we voor mensen voor homoseksualiteit, alsof dat hetzelfde is, weet je wel, alsof dat gewoon allebei oh, gewoon denkbeelden zijn. Terwijl één denkbeeld sluit een groep uit, en heeft gewoon gezorgd voor geweld tegen een groep. Dus ik vind het heel belangrijk dat we dat niet doen en dat we ruimte geven aan mensen die op dit thema actief zijn, het liefst ook jonge mensen die misschien nog wat moeten ontwikkelen in hun schrijfstijl, en dat we daarmee toch een beetje zorgen voor dat mensen in hun eigen omgeving ingrijpen of misschien gewoon even zeggen van 'hey, dat je hem of haar gay noemt, terwijl je hebt het overduidelijk niet over iemands seksuele voorkeur of iets anders of zo, of met het woord slet of zo', zoiets dat vind ik dan echt een doel om dat teweeg te brengen. Ja. Dus met name jonge activisten echt een waardig platform geven. Waarover ze over dit soort thema's van seksuele ongelijkheid kunnen schrijven.

En dan een soort van constructieve inslag of zo?

Ja. Ik probeer het nu, omdat we het nu ook wat meer hebben opgenomen in de algemene OneWorld stijl zeg maar, maar soms dan kan het ook niet weet je. Bijvoorbeeld soms kan het heel geforceerd overkomen, van 'oh je schrijft een stuk naar aanleiding van de dood van Orlando Boldewijn en het is zo van 'nou dit is wat jij kunt doen', dat voelt een beetje gek of zo.

Ja.

Maar ja, bij andere stukken kan dat wel goed passen. Bijvoorbeeld dat stuk van vandaag, daar wordt heel expliciet uitgelegd van deze woorden zijn om deze redenen niet zo cool om te zeggen, tenzij je dit

bedoelt, dus dat is toch wel meer bij de hand nemen. Ja, dat vind ik wel belangrijk om dat ook wel mee te geven.

En kun je ook nog even kort uitleggen, je hebt al wel een beetje zeg maar, hoe dat doel wat je voor ogen hebt, hoe je dat het beste kunt bereiken. Dus hoe je dat, hoe je daarvoor zorgt, om dat te bereiken?

Van jonge activisten...?

Ja.

Ja, dus zelf schrijf ik één keer per week. We publiceren 4 keer in de week, ik heb overleg met Sabrina, chef online, hierover. Ik probeer ook gewoon op sociale media gewoon veel, nou niet ophef te creëren maar wel dat mensen geprikkeld zijn om te lezen. En nou bijvoorbeeld ook met citaten of zo, probeer je ook wel een beetje de kernpunten en misschien ook wel de meest smeuïge dingen probeer je daar ook wel heel erg uit te lichten. Beeld is ook wel belangrijk. Ja, hoe bedoel je concreet hoe ik dat zou?

Nou je hebt een bepaald doel voor ogen, en welke middelen en personen zet je nu in om dat doel te bereiken? Hoe ziet dat proces er dan uit zeg maar.

Ja, ik heb wel veel schrijvers van Twitter, dus dat is ook wel een beetje een netwerkplek voor veel jonge mensen die toch wel geïnteresseerd zijn in schrijven, maar vaak gewoon niet echt het podium hebben om dat te doen. Dus daar haal ik wel vaak mensen vandaan, als iemand dan een draadje – weet jij wat een draadje is? – als iemand dan, wil iemand vaak echt wel een punt maken en als het dan bijvoorbeeld over seksualiteit gaat dan zit daar vaak wel een goed stuk in, maar dan realiseert iemand zichzelf niet van ‘oh ja, dit zou wel heel goed kunnen’. En vaak zijn Twitter nog de niet echte gepubliceerde meningen, dus dat is eigenlijk een beetje hoe ik dat jongere talent ook een beetje probeer te trekken. En verder wat ik ook wel heel belangrijk vind is dat we ook echt een vergoeding bieden. Ik heb het ook best wel vaak zelf gehad dat je dan ergens een mening over hebt en weet ik veel een RTL wil je een platform geven, RTL Z heeft dat wel een keer gevraagd, maar dat is dan zonder vergoeding. Heel erg van, als activist moet je überhaupt dankbaar zijn dat je een podium krijgt, dus doe het maar gewoon lekker gratis. En ik ben heel blij dat we dus de mensen die voor ons schrijven wel 100 euro per stuk kunnen bieden, dus dat er ook wel echt iets tegenover staat. Want anders voelt het ook wel een beetje als uitbuiten of zo. Van oké, je schrijft eigenlijk al over een situatie waarin je misschien ongelijk bent en daar kun je dan over schrijven maar dat is dan gratis. Dus ja.

Oké. Ja je had het ook even over beeld. Heel kort. Oh nee wacht, ik ga iets voorbij. Of niet. Jawel. Ja, wie schrijven erover, daar hadden we het eigenlijk al een beetje over gehad, van dat je wel aan mensen vraagt uit de doelgroep zelf als het over het onderwerp gaat, maar dat het meestal vanuit pitches komt. Maar wat ik nog wilde vragen is, wordt dat werk ook getoetst op bias, dus op hun eigen vooringenomenheid, wordt daar nog naar gekeken, of?

Ik denk dat de hele insteek van Harlot is eigenlijk dat bias, maar dat is misschien per se bias dan, maar je eigen standpunt kan heel belangrijk zijn in het stuk, kan echt super, nou ook in jouw stuk bijvoorbeeld, als je je eigen ervaring en je eigen positie daarin verwerkt kan dat zoveel meer meerwaarde hebben als je dat doet. Dus ik denk dat we überhaupt niet heel erg denken in bias, maar wel op het vlak dat ik dus niet snel iemand zou laten schrijven over iets heel uitgebreid zonder dat die persoon daar ook echt persoonlijk ervaring mee heeft.

Ja.

Dus, ja ik vind, daar kijk ik wel echt naar van ‘oké, wat is het profiel van deze persoon, heeft deze persoon er zelf ervaring mee’. Nou bijvoorbeeld met Gijs toen, op een gegeven moment wilde hij best wel wat stukken schrijven over ja, de situatie van vrouwen of zo, terwijl ik heb zoiets van nou volgens mij is het interessant als jij schrijft vanuit je positie als man, en de mannelijkheid wat jij hebt ervaren

in plaats van over de ervaringen van andere vrouwen. Kan ook soms relevant zijn, maar volgens mij ligt er de meeste waarde in als je schrijft over wat je zelf hebt meegemaakt. Dus ja, ik vind de positie van die persoon wel belangrijk of zo.

Waar ik een beetje op doel is, je had misschien wel het artikel gezien wat ik had gedeeld op Facebook, van RTL over waarom zoveel homo's dol zijn op het songfestival?

Ja. LINDANieuws had ook weer zoiets raars, volgens mij.

Ja?

Met de Pride, ja.

Oké, ja. Ik ging een beetje kijken van wie zijn die mensen die geciteerd zijn? Nou ja, Catherine Keyl is geciteerd maar ook twee journalisten die ik verder niet echt kende. Dus ik ging het even nazoeken en toen zag ik op een van die Twitterpagina's van een van die journalisten dat hij zelf getrouwd is met een man, dus goed ik neem aan dat hij gay is. Kijk, mensen zouden kunnen denken van 'ja maar weet je, we hebben een homo aan het woord gelaten, dus het is allemaal oké. Maar ik bedoel meer van, stel je voor iemand schrijft iets. En je krijgt zo'n stuk binnen. Ben jij dan degene die daar overheen gaat en denk jij dan bij jezelf van 'oh hey maar volgens mij is het een beetje stereotyperend', stuur je het dan terug, of hoe gaat dat proces? Dat bedoel ik een beetje.

Ja. Nou, eerst dus inderdaad de pitch, dus dat is de eerste fase en daarin merk je eigenlijk al gelijk van dit past totaal niet of zo. En ja, als ik echt zoiets heb van dit is stereotiep, dit past gewoon niet bij Harlot dan wijs ik het al in de fase van de pitch af, eigenlijk. Dus vaak komen er dan niet echt verrassingen bij als het stuk binnenkomt. Ja, en daar let ik dan ook op. Van heb je affiniteit met het onderwerp, heb je ervaring mee.

En dat doe jij in je eentje?

Ja. Ja, echt het uitzetten van artikels en het overleggen, nou soms is Sabrina als zij bijvoorbeeld een ideeetje heeft dan overleggen we daarover, maar meestal komt het wel vanuit mij. Als ik ergens echt over twijfel dan heb ik wel contact met haar. En het is ook grappig hoe je zelf dan ook weleens, het is lastig bij, op Twitter zitten gewoon allerlei activisten op allerlei gebieden, en het grappige is ook als je zelf dan denkt van oh ik heb hier wel een beetje expertise in, ook al ben je het zelf niet, dus bijvoorbeeld op een gegeven moment had ik een interview met een vrouw over vrouwenporno in Nederland. En toen was ik heel trots op mezelf, want ik had in dat interview dan gezegd van 'ja jullie plaatsen gratis pornofilmpjes door op jullie website, is eigenlijk niet goed voor de positie van sekswerkers want die krijgen daar dus niet voor betaald', bijvoorbeeld. Want ik dacht die sekswerkers op Twitter, yeah, ik kom voor ze op. En toen had ik dus dat interview geplaatst, en zij gaf zo'n antwoord van 'ja, klopt, is ook stom, maar die fout wordt dan niet per se bij ons gemaakt maar al überhaupt bij het feit dat die filmpjes worden geplaatst op websites'. Nou ja, wel een dom excuus, maar ik dacht dan heb ik er in ieder geval naar gevraagd. Toen kreeg ik dus echt een shitload aan negatieve reacties over me heen van sekswerkers, van 'maar dit kan echt niet!' Toen dacht ik: oh ja, oké. Kijk, dat zijn ook wel extreem kritische mensen, maar dan denk ik van 'oké, je denkt dat je het snapt maar je weet er eigenlijk nog steeds niet heel veel vanaf', en het is het beste om dit soort stukken gewoon te laten schrijven, daarna heb ik ook weer echt van een aantal sekswerkers een aantal stukken geplaatst, die weten in ieder geval wel echt hoe het helemaal zit. Dat betekent niet dat ik er nooit iets over kan schrijven, maar je mist altijd dingen als je jezelf niet het kent, die positie.

Duidelijk. Goed voorbeeld ook. Ik had dat natuurlijk ook met die polyamorie. Ik had toen eerst een idee, toen dacht ik ja ik ga het hier even over hebben met die, zij is initiatiefnemer van Meerminners, ik weet niet of dat je wat zegt...

Wel leuke naam.

Ja, is een stichting voor mensen die dus aan polyamorie doen en zo. En toen had zij eigenlijk ook wat commentaar op mijn invalshoek en toen legde ze ook heel goed uit waarom. En toen heb ik eigenlijk haar advies opgevolgd en heb ik zelf geprobeerd om die mensen er een beetje bij te betrekken, omdat ik helemaal niet in die wereld zit weet je wel, om te toetsen van 'schrijf ik eigenlijk nog wel, hoe het echt is en zo?'

Ja, zo vaak kan het ook heel makkelijk gewoon inderdaad. Door te zeggen van 'hey, ik heb hier een stuk over geschreven, wil je hier even naar kijken?' Ik had het laatst ook met, weer een andere discussie, over validistisch taalgebruik. En dat betekent dan dat je bijvoorbeeld eigenlijk onbewust mensen in je taalgebruik een fysieke of mentale beperking belachelijk maakt. Dus bijvoorbeeld, als je zegt: je bent echt een debiel of zo, dat soort dingen. Misschien niet eens zo zeer bij debiel, maar wel met andere, ja ik weet niet, gewoon allerlei manieren. En ik schreef, nou ik gebruikte zo'n term in een artikel, en ik heb gewoon aan iemand gevraagd op Twitter die activistisch is op dit vlak van 'nou, kan ik dit op een andere manier formuleren dat het überhaupt niet iemand voor het hoofd kan stoten?' En daar kreeg ik dan heel snel reactie op. Want ik stuurde gewoon het zinnetje op, en dat kan zoiets zijn. Maar überhaupt al, de reflectie op oh, dit is even iets wat ik moet doen, mist er bij heel veel journalisten denk ik. Het is al gauw van huh, maar ik ben toch neutraal, en ik kan hier toch gewoon over schrijven? Dat is heel jammer, want je mist er gewoon reflectie op je stuk en daar kan je stuk zoveel beter van worden.

Ja. En, oké dit is weer totaal ander kopje of categorie, maar beeld. Wie kiest er beeld bij de artikelen die geplaatst worden?

Ik vraag meestal aan de mensen die pitchen 'kun je beeld ook erbij zoeken?', maar dat gebeurt vaak niet dus dan ga ik zelf op zoek. Ik doe het eigenlijk meestal zelf. En als Sabrina zoiets heeft van 'dit kan beter', of zo, dan helpt ze vaak wel. Maar ik doe het meestal zelf.

En waar haal je het beeld vandaan?

Met name Pexels.com, en anders ga ik op Google zitten en dan gebruikersrechten dat je mag delen. Meestal komt daar wel iets uit.

En hoe kies je dat dan? Stel je hebt, we hebben het natuurlijk over homoseksualiteit, stel je hebt een artikel over homoseksualiteit en je hebt daar geen, want soms heb je natuurlijk dat je iemand portretteert, dan is het vrij makkelijk om daar beeld bij te hebben, maar zeg maar een meer algemeen stuk, hoe kies jij dan beeld daarbij?

Dat is een goede. Meestal ga ik eerst op dingen als gay, queer, dat soort dingen zoeken. Maar het is ook interessant want je ziet heel erg terug, je ziet zeg maar ook een soort van ongelijkheid terug in stockfoto's, of in ieder geval de foto's die je gewoon mag gebruiken onbeperkt. Ik heb heel vaak, ik had het er met Sabrina over, als je bijvoorbeeld zoekt op gay of zo, zie je heel vaak gewoon witte mannen, witte homomannen. Dus daar ga ik dan ook op letten, van 'oké, gaan we steeds hetzelfde beeld gebruiken, continu van wat al de hele tijd eigenlijk wordt gedaan van het idee van 'de homoman''? Dus daar let ik dan ook op, een beetje diversiteit daarin en. Ja, maar het is best wel lastig hoor, volgens mij, met echt meer foto's. Bij dat artikel van nu, hebben we een hand, met een soort regenboogreflectie op de palm, en dan is dat de foto. Het is best een mooie foto, dat je ook denkt van ja, het is ook gewoon lastig om uit te beelden. Of je krijgt continu van die, gewoon zoenende mensen, gewoon zoenende vrouwen of zoenende mannen, dat je denkt van oké, is prima, dat moet ook gewoon getoond worden maar het hoeft ook niet elke keer zo'n seksuele foto te zijn. Dus het is best wel lastig hoe je dat doet.

Ja.

Vind je dat dan dat er ook voldoende beeldmateriaal beschikbaar is of ligt het ook een beetje daaraan denk je? Want je had het net over alleen maar witte mannen bijvoorbeeld. En verder?

Ja. Ik denk dat er betaald wel heel veel beschikbaar is, eigenlijk, maar onbetaald is het gewoon wel vaak een beetje clichébeelden. Dus heel vaak witte mannen, bijvoorbeeld, of heel veel krijg je Pride-foto's. Ja, wat ook prima is, maar dat is ook weer zo van 'oh, het enige ding wat homo's doen' of zo. Het is gewoon, ja, dus dat krijg je. Of feestende foto's heel erg, dus dat extreem feesten, wat prima is, of je krijgt zoenende mensen of je krijgt gewoon random met regenboogkleuren iets.

Ja.

Dus ook gewoon het hele menselijke ervan is dus vaak niet echt aanwezig.

Nee, ja in mijn literatuuronderzoek kwam ik daar ook achter. Dat er inderdaad heel vaak Pride-foto's gebruikt worden. En het jammere daaraan is dat mensen die verder niet met homoseksualiteit in aanraking komen, die maken constant die link 'Pride-gay-pride-gay'. En dat zijn ook vaak die foto's op de boot waar mannen echt half bloot zijn, terwijl dat is misschien ook wel een paar boten tussen al die boten die er zijn.

Ja.

Dus daarom vroeg ik me dat af, van is er dan eigenlijk überhaupt wel voldoende beeldmateriaal beschikbaar en, het is natuurlijk ook lastig want als je meerdere artikelen zou schrijven over hetero's. Dat is toch eigenlijk ook, wat moet je dan doen? Een man en een vrouw bij elkaar op het terras? Een man en een vrouw bij elkaar op het strand? Ja. Op een gegeven moment...

Ik weet nog, ik ging volgens mij een keer zoeken op iets van 'gay date' of zo, want ik wilde gewoon graag twee mannen op date, en toen waren er letterlijk foto's van dadels, omdat date in het Engels... en toen dacht ik van oké zo erg is het dus gewoon gesteld met foto's. Of als je dan ging zoeken van, ik weet niet waar ik precies op zocht, maar dan kreeg je gewoon letterlijk trouwfoto's van mannen en vrouwen, dat je denkt hoe kan dit?

Terwijl je gay had ingetypt?

Ja, zoiets. Gewoon in die categorie. Het is gewoon een allemaal dezelfde soort plaatjes.

Zou je daar behoefte aan hebben, als Harlot zijnde, om meer beeldmateriaal beschikbaar te hebben en ook om te leren hoe je creatief beeld kan kiezen wat wel past bij het artikel maar niet stereotyperend is?

Zeker. Ja, ik zou sowieso, Sabrina stimuleert iedereen om veel meer te werken met fotoseries. En dat vind ik wel echt heel cool. Er komt binnenkort ook weer een fotoserie op Harlot over gay siblings, dus allemaal zussen en broers die allebei gay zijn en dan afgebeeld, met interviews en zo. Dat soort dingen, daar probeer ik me ook altijd wel op te focussen, denk dat je het veiligst zit als je zelf de opdrachten uitstuurt naar een fotograaf, of herplaatst, waarbij er ook echt aandacht is voor de verhalen van mensen.

Dat je ook zelf materiaal maakt, bedoel je?

Ja. We hebben nu dus een stagiair die gaat twee dagen in de week ook fotografie doen, dus ik denk dat dat ook wel echt chill is, dat je er wat meer bij stil kan staan van wat gaan we maken en kun je dit ook op een minder typische, stereotiepe manier doen.

Oké. Cool. Het laatste gaat over de verantwoordelijkheid van de journalistiek, en dan in combinatie met de beeldvorming. Harlot heeft natuurlijk best wel een, ik denk een niet typisch idee van wat de

taak van de journalist is, maar dat is misschien juist wel interessant. Hoe zie jij de taak van de journalistiek überhaupt als het gaat om de beeldvorming van minderheidsgroepen zoals homo's?

Ja, ik denk gewoon, wat ik ook al een beetje zei, ik denk dat er bij heel veel journalisten, en dan met name de klassieke journalist van grote kranten en grote media, gewoon heel erg het idee leeft 'je bent een goede journalist als je objectief en neutraal bent'. En ik geloof daar gewoon niet in. En ik denk dat je al heel erg snel activistisch als journalist wordt gezien op het moment dat je überhaupt al erkent van 'hey, ik heb geloof ik ook gewoon een positie in deze samenleving dus ik kan ook niet helemaal erboven staan en alles zien', dus ik heb daar sowieso, ik vind gewoon dat journalistiek moet aanzetten en dat is sowieso de OneWorld visie, dat het echt wel moet aanzetten tot verandering, maar ik denk ook zeg maar, ook al benoem je dat niet, dat doe je natuurlijk eigenlijk sowieso al, want wat je ook zegt van als jij continu als redactie de keuze maakt 'deze foto bij deze', kijk bij deze kop staan ook vaak echt verschrikkelijke titels en zo, dan ben je al verandering aan het teweegbrengen, maar gewoon niet per se positieve verandering, je bent gewoon de ideeën, de conservatieve ideeën die mensen hebben ben je gewoon aan het versterken. Dus ik denk dat alle journalistiek dat eigenlijk doet, maar dat mensen dat gewoon niet erkennen, en nou ja, waar Harlot dus best wel anders in is, is dus gewoon om te zeggen van wij kiezen er echt voor om vooruitgang een platform te bieden, en niet de hele tijd het typische frame van voor en tegen, en gewoon rare vogels, weet ik veel Thierry Baudet die gewoon elke week in de krant staat of zo, dat je denkt hoe kun je nu denken dat dit onschuldig is of zo? Dus dat zie ik wel als de vorm van journalistiek, ja wel agenderend. En het mag ook best wel prikkelend zijn, en scherp zijn. En dat mensen daardoor positief veranderen.

En hoe bewaar je dan wel de onafhankelijkheid zeg maar als journalist?

Ja, dat ligt eraan wat je als onafhankelijkheid ziet.

Ja, ik ben benieuwd hoe jij het ziet.

Nou, ik vind het altijd lastig omdat bij überhaupt de term journalistiek denk ik aan hele klassieke, echt een beetje het soort journalistiek dat Vincent doet, weet je wel, echt gewoon de documenten in en de rapportage, en de weet ik veel, de tripjes en zo. En ik denk dat dat echt, die onderzoeksjournalistiek is ook heel belangrijk, maar dat is minder, dat doen we minder eigenlijk op Harlot. Ik denk dat de meest klassieke journalistieke vorm bijvoorbeeld buitenlandverhalen zijn, van correspondenten of zo, maar het zijn eigenlijk over het algemeen zijn het gewoon best wel persoonlijke verhalen op Harlot. Dus ik vind het lastig, want dat is dan niet die klassieke journalistiek, die klassieke onafhankelijke journalistiek. Maar ik vind het dan dus wel onafhankelijk omdat je juist die positie erkent en daarmee ook gewoon voorbijgaat aan ik denk de mythe van neutraliteit. Maar, je kunt natuurlijk ook makkelijker neutraal zijn als je zo'n soort boekwerkonderzoeksjournalistiek doet, dan wanneer je schrijft over dit soort issues. Maar omdat we over dit soort issues schrijven, denk ik dat deze vorm goed past. En het ligt aan je eigen visie op onafhankelijkheid of dat dat onafhankelijk is. Ik denk dat het voor veel mensen niet in het traditionele onafhankelijke onderzoeksjournalistiek past, maar dat we daarin ook juist een kracht hebben. Want ik denk dat we mensen heel erg betrekken bij het persoonlijke, en daarmee hopelijk ze ook na te laten denken over de grotere dingen. Dus ja. Lastig

Dus eigenlijk zit je niet binnen het klassieke beeld dat mensen van journalisten hebben en dat is ook niet wat je ambieert?

Nee, ik heb mezelf nooit journalist genoemd maar soms dan weet ik veel krijg ik die titel of zo en dan denk ik steeds van 'hmm'. Het voelt gewoon een beetje gek. En dan niet per se omdat ik denk van ik ben totaal geen journalist, maar meer omdat ik er echt zo'n idee van heb van een reporter die, ja ik weet niet, ik heb er gewoon een heel ander idee bij of zo, echt bij journalist zijn. Dan denk ik bijvoorbeeld vooral aan verhalen maken of ja, dat past dan beter of zo. Dat komt denk ik omdat ik me niet identificeer met dat hele klassieke, onafhankelijke. Wat ook belangrijk is.

Nou, er is natuurlijk ook al een hele tijd een verschuiving gaande, meer richting de constructieve journalistiek, ook eigenlijk wel een beetje wat je in het begin zei, wat Harlot ook wel wil. Ja, ik denk dat het wel journalistiek is maar gewoon in het spectrum aan de andere kant of zo. Weet ik veel.

Ze noemen het new journalism toch? Wat ook de Correspondent doet, en zo.

Ja. Ja ik denk dat de Correspondent daar zelf die term aan heeft gegeven, maar constructieve journalistiek is wel zeg maar de term en dat is dan eigenlijk een verhaal maken, maar dat is dan gericht op een oplossing of gericht op 'maar wat kun je daar dan mee?' zeg maar, in plaats van alleen het sec verslagleggen, dat je ergens naartoe werkt.

En daarin maak je het natuurlijk ook persoonlijker, want je zegt eigenlijk van 'ik vind dat jullie, de lezers, dit zouden kunnen, in plaats van gewoon heel beschouwend ik haal m'n handen ervan af, jullie moeten maar lekker zien wat jullie doen'.

Ja.

Er is toch minder een afstand, of zo.

Ja, er is minder afstand ja. Dus dat. En ja, engaged journalism heb je dan ook. Ja, er zijn allerlei termen die dan, ja ik denk dat het echt wel zeker onder journalistiek valt maar dan inderdaad misschien niet het klassieke beeld ervan.

Ja, ik vind het ook stom om mezelf dan niet zo te noemen, want het is natuurlijk wel, maar het voelt, ik voel gewoon, ook gewoon hoe ik ben opgevoed ook van hoe journalistiek is, dat is nog een heel ander beeld wat ik dan voor me heb of zo.

Ja, tuurlijk. Maar die grens is misschien ook lastig, van wanneer is het dan nog journalistiek, en wanneer is het meer activistisch of zo.

Ja. Maar daar schuwen we in ieder geval niet voor. In ieder geval niet bij Harlot, en ook steeds minder bij OneWorld, ik denk zeker nu met Seada aan het roer, maar ik denk dat alle journalistiek in wezen wel soort van activistisch is. Maar gewoon vaak onbenoemd of gewoon, heel veel journalisten denken niet na bij het effect van wat ze schrijven of dat het überhaupt ja, effect kan hebben.

1.7. Van den Berg, Mariecke

Datum: 12-06-2018

Plaats: Amsterdam

Noot: de tekst van de interviewer is cursief gedrukt, de tekst van de interviewkandidaat heeft een standaard opmaak.

Ik had een beetje gelezen over wat je allemaal doet, super interessant, jammer dat mijn onderwerp daar niet helemaal over gaat. Ik was wel nog erover aan het twijfelen om iets met religie en homoseksualiteit te doen. Maar goed, het is nu dus dit geworden, dus eigenlijk hoe de Nederlandse journalistiek kan bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo's, want ik ben erachter gekomen dat die beeldvorming niet altijd even evenwichtig is, zeg maar. En ik denk dat dat ook wel bijdraagt aan hoe de huidige staat zeg maar nu is, qua homo-acceptatie. Ik weet niet of je de cijfers ook een beetje hebt gezien van het SCP-rapport?

Ja, eens in de zoveel tijd komt dat weer uit en dan blijkt dat we allemaal heel erg accepteren, behalve als het in ons gezicht gebeurt.

Ja, precies. Ja, ik wilde je in eerste instantie gewoon vragen hoe je vanuit je expertise daar tegenaan kijkt. Dus hoe je aankijkt tegen de huidige staat van homo-acceptatie in het algemeen.

Ja. Vanuit mijn onderzoek denken wij heel erg de kant op, maar dat is misschien een open deur die ik nu voor jou intrap, maar dat idee van 'Nederland is homotolerant', zeg maar, dat dat heel veel te maken heeft met een soort nationaal zelfbeeld, van West-Europees zijn, Nederlands zijn, ken je de term homonationalisme?

Nee, maar ik kan me wel voorstellen wat daarmee bedoeld wordt.

Ja, dus dat wordt dan gezien als een homo-nationalistische manier van naar jezelf kijken, zoals we goed zouden zijn in tulpen, waterwerken, deltawerken, zijn we ook goed in homoseksualiteit, zeg maar. Dus dat is ook iets wat mensen een positief gevoel geeft, van nou, en ook een manier om je af te zetten tegen mensen die dat niet zijn. Veel berichtgeving, als het gaat over negatieve bejegening van LHBT'ers, dan gaat het vaak over Rusland of over islamitische landen, of Indonesië.

Oké.

En volgens mij, dat is dus ook iets waar veel mensen denk ik wel bij aan willen haken, dat veel mensen zeggen van 'ja, inderdaad, in Nederland gaan we daar op een goede manier mee om, met seksuele diversiteit', maar dat is nog iets, dat is veel abstracter, en op het moment dat dat realistischer wordt, dan blijkt er toch dat er onderhuids heel veel normen zijn over dat je eigenlijk hetero hoort te zijn. Dus heteronormativiteit, noem je dat dan.

Ja.

Die term ken je wel. En die heteronorm, die wordt niet echt bedreigd als het zo abstract blijft van 'nou ja, mensen moeten hun leven kunnen leven zoals ze dat willen', is geloof ik de vraag in de...

Ja, klopt.

Maar als het heel erg dichtbij komt, blijkt dat veel mensen het toch wel, zo'n norm wel hebben, van 'maar het moet niet te zichtbaar worden', of niet te veel reëel worden of zo. Dus op het moment dat het reëel wordt, en ik zie nu hetzelfde gebeuren, dit zag je al met homoseksualiteit, ik zie hetzelfde nu gebeuren ook rond transgenders. Dus dat mensen zoiets hebben van 'nou, wij regelen dat echt wel beter dan Rusland en islamitische landen', wat trouwens niet helemaal klopt. Maar op het moment dat het gaat over genderneutrale toiletten, of verzekeringsgeld wat gaat naar transitie, dan opeens is het

veel moeilijk. En dan wordt het veel, wordt het reëel en dan blijkt dat het toch de norm is dat je cisgender bent.

Ja.

Dus dat heeft denk ik onder andere wel daarmee te maken.

Ja, want jij hebt specifieke onderzoek gedaan naar de beeldvorming van transgenders he, door de media?

Ja, en religie en homoseksualiteit in een project, en het andere project ging over transgender.

Ja, oké. Super interessant! Ja eigenlijk precies waar mijn scriptie over gaat.

Ja, vanuit het transgenderonderzoek weet ik misschien nog wel meer zinnige dingen te zeggen dan over religie en homoseksualiteit, want dat is ook al weer erg specifiek, ja.

Maar sommige dingen zijn misschien ook wel toepasbaar op hoe er, hoe de media, of in ieder geval misschien wel de rol van de journalistieke media in de beeldvorming over minderheidsgroepen zeg maar. Dat zou misschien wel toepasbaar kunnen zijn ook voor mijn vragen, denk ik.

Ja. Ja, wat ik in dat transgenderonderzoek heel erg zag was op een gegeven moment dat is trouwens bizar, ik heb gekeken vanaf de jaren 90, begin jaren 90 echt tot nu, hoeveel wordt er eigenlijk geschreven over transgender. Dan zie je die grafiek gewoon van 0 artikelen helemaal naar over de 5 duizend per jaar in 2016.

Zo.

Dus dat is, ja op een gegeven moment rond 2009 of zo, stijgt dat als een tierelier. Maar dan zie je ook dat, er zit een soort verschuiving in, in het begin als er over transgender mensen geschreven wordt, dan is het een soort tragische groep, die ja, zielig in een huis zit wat vervuild is en die psychische problemen hebben of zo, dus een soort, ja heel tragisch verhaal. En dan komen er ook andere verhalen bij, namelijk over Dana International, die EuroVisie wint, beetje de 'showbizz transgender personen'.

Ja, beetje stereotype dus eigenlijk.

Beetje stereotype. En dan verschuift dat nog een keer, en dan wordt het meer het verhaal van mensen, meer een persoonlijk verhaal, interviews en zo, die, een beetje hij is een zij verhaal, van mensen die in transitie gaan en daar heel goed uitkomen. Een soort 'succesverhaal', heb ik dat genoemd. Dat zijn eigenlijk, op een gegeven moment zijn dat de scripts, heb ik dat genoemd, die domineren, en het wordt voor journalisten heel moeilijk om nog buiten die scripts te denken. Want dat zijn gewoon vaststaande verhaallijnen, die je herkent en de verhaallijnen die daarbuiten vallen, bijvoorbeeld iemand die in transitie gaat en daar spijt van krijgt, of bij wie het niet lukt, in de zin van dat iemand passabel is als man of vrouw, of het verhaal van iemand die helemaal niet in transitie wil, maar die liever non-binair is of daar tussenin blijft zitten, die verhalen die passen niet in die scripts en die worden dus ook niet gehoord. En dat is denk ik vanuit de journalistiek de grote uitdaging. Om je bewust te worden van de grotere scripts die onderliggend zijn aan verhalen. Dus dat, je mist dan op een gegeven moment ook heel veel, denk ik.

Ja dus, kan ik dan zeggen dat we onbewust in een soort van fase zitten als journalisten, waar we dan in meegaan? Dus in zo'n fase van 'nu schrijven we allemaal succesverhalen daarover'. Is dat een beetje goed verwoord?

Ja. Dat je toch, want ik neem aan als je zelf zou bedenken van 'oh, ik ga nu een verhaal schrijven over transgenders, of je krijgt die opdracht: schrijf een verhaal over transgenders'...

Dat heb ik een tijdje terug gedaan, toevallig.

Ja. Dan ga je toch denk ik even kijken wat is daar al over geschreven, wat wordt mijn invalshoek. En onbewust krijg je gewoon heel veel mee, want je hebt dan een keer zitten zappen en dan kwam je langs een programma, want ik denk dat gaat ook allemaal niet heel bewust, dat gaat denk ik ook onbewust, en dat je steeds eigenlijk de vraag blijft stellen: ‘wie mag hier spreken?’ en ‘wie hoor ik niet?’ En waarom eigenlijk niet?

Kun je dat nog wat nader toelichten? Ik ben het in andere onderzoeken ook tegengekomen hoor maar...

Nou bij dat succesverhaal van transgender denk ik, op het moment dat je heel erg focust op mensen die in transitie gaan en na transitie passabel zijn als man of vrouw, het is spannend en leuk om naar te kijken, want het is gek of zo, denk ik.

Ja en er is zo’n, iets waar je naartoe werkt. Net als in een film.

Ja, precies, een soort heldenverhaal, er gaat iemand door moeilijkheden heen maar je komt er als een beter en mooier mens uit. Het toont uiteindelijk niet aan gendernormen. Want uiteindelijk wordt iemand man of vrouw, maar wat het is om mannelijk of vrouwelijk te zijn, daar wordt niet aan getoond. Dus als je naar het programma ‘Hij is een zij’ kijkt, dan zie je Arie Boomsma gaat met de transmannen gaat ‘ie kitesurfen en paintballen. En met de transvrouwen gaat hij bh’s uitzoeken en make-up workshops doen, of zo. Dus wat mannelijk is of wat vrouwelijk is, daar wordt verder niet aan getoond. En mensen die non-binair zijn, zijn eigenlijk veel spannender, want die morrelen wel degelijk aan maatschappelijke normen over mannelijk en vrouwelijk. Ik denk dat dat een reden kan zijn. Ik denk ook dat een reden gewoon is dat die helden, dat heldenscript, dat dat het altijd gewoon al heel goed heeft gedaan, vanaf de antieke oudheid al.

Ja, dat mensen daar graag naar luisteren of dat lezen.

Ja, verhalen van overwinning, door moeilijkheden heen. En het is een heel modern verhaal. Modern in de zin, dat het heeft te maken met authentiek zijn en jezelf zijn. En dichtbij jezelf blijven, dat zijn allemaal dingen die we nu heel veel horen, 40 jaar geleden nog niet denk ik, maar dat idee van als je maar gelukkig bent, of als je maar jezelf kunt zijn, dat is denk ik ook een heel sterk gedeelde waarde in onze maatschappij. Dus als mensen transgender zijn, dan moeten ze denk ik eigenlijk bij hun ligt dan de soort van bewijslast, om te laten zien ‘maar ik ben wel gelukkig’, en ‘ik ben mezelf’, en dan kun je op acceptatie rekenen. Maar dan, omdat je die waarden denk ik deelt, of zo. Het verhaal van iemand die in transitie gaat en daar eigenlijk helemaal niet blij mee is, ja dat past helemaal niet in het idee van je gaat door al die moeilijkheden heen om jezelf te worden of om gelukkig te worden, of...

Nee, precies. Dus dat is ook een beetje de tijdsgeest waar we in zitten, bedoel je.

Ja, denk ik. En ook wel een soort maakbaarheid van het zelf, denk ik.

Ja.

En wat daar gek aan is vind ik vaak dat je op sommige punten herken je heel erg die maakbaarheid, en op andere niet. Dus bij transgender personen is het heel zichtbaar, eigenlijk. Dat ze heel hard aan het werk zijn aan zichzelf, niets komt vanzelf eigenlijk, je moet hormonen, je moet operaties, en allemaal lastig.

Ja.

Terwijl Arie Boomsma ook elke dag in de sportschool zit, en volgens mij ook heel veel investeert in zijn imago, maar dat zie je haast niet, omdat hij, ja hij is geboren man, dus dan valt dat buiten je blikveld of zo. Maar je zou evengoed de vraag kunnen stellen ‘Hoe is Arie Boomsma eigenlijk man geworden?’

Ja, ik zag dat je die vergelijking maakte in een artikel ook dat ik heb gelezen, waarin je geïnterviewd was, volgens mij voor NRC als ik het goed heb onthouden. Dat vond ik wel grappig inderdaad.

Maar dat is niet, daar komt geen programma over inderdaad.

Nee, terwijl eigenlijk komt het op hetzelfde neer, alleen...

Ja, we worden allemaal op een bepaalde manier man of vrouw.

Kun je ook, want een andere vraag die ik ook nog had opgeschreven was hoe het eigenlijk kan, of wat een mogelijke verklaring zou kunnen zijn voor het feit dat er de afgelopen periode zoveel aandacht is geweest voor anti-homogeweld in de journalistieke media. Heb ik ook aan verschillende mensen voorgelegd, maar ik ben benieuwd wat jouw visie daar dan op is.

Ja. Ik zou wel een statistiek willen zien, dat heb ik zelf niet gezien maar misschien weet jij dat, of de berichtgeving toeneemt op het moment dat het mensen met een migratieachtergrond zijn die de dader zijn. Want wat ik in het transgenderonderzoek zag, is dat als het gaat over transgender personen, dan gaat het ook wel vaak over Marokkaanse of Turkse jongens die dat doen. En veel minder over witte Nederlanders die dat doen, terwijl dat ook gebeurt. Dus dat valt denk ik ook wel een beetje, ik wil het daarmee niet helemaal wegverklaren, maar dat valt ook wel weer een beetje in dat idee van ‘in Nederland zijn we heel erg acceptierend en iedereen die dat niet is, moet jij kijken wat daarvan komt, of zo’. Dus dat houdt ook dat zelfbeeld in stand van de witte Nederlander die heel tolerant is.

Ja.

Het kan ook zijn dat het een uiting is van het feit dat er gewoon inderdaad toch meer acceptatie is en dat de samenleving dus ook verontwaardigder is op het moment dat dat overtreden wordt, zeg maar. Dat er misschien in de jaren 80 mensen zich daar nog iets bij voor konden stellen bij potenrammers of zo, maar dat nu, dat mensen het ook oprecht als steeds erger beginnen te beleven zoals die jongens in Arnhem.

Ja ik kom zelf uit Arnhem, dus ik heb dat allemaal meegekregen.

Dat mensen ook, dat dat tot meer maatschappelijke verontwaardiging lijkt, ja, dat kan wel.

Ook dat waren jongens van een andere afkomst, he, dan de Nederlandse. Dus het is een beetje de vraag of die verontwaardiging is over, of dat we zo verontwaardigd zijn dat dat dan is omdat het mensen zijn van een andere afkomst, of omdat de acceptatie groter is.

Ja, dus dat is een beetje de vraag inderdaad. Want uiteindelijk is geloof ik in de uitspraak van die zaak, heeft de rechter niet bewezen geacht dat het homo-gerelateerd geweld was.

Ja, klopt.

En dat oordeel heeft de maatschappij wel al heel snel klaar. Terwijl uiteindelijk, ja, je hebt meerdere kanten van de zaak, meerdere verhalen, in de rechtbank wordt duidelijk wat er bewezen kan worden, ja. Dat zou een verklaring kunnen zijn, ja. Maar ik denk wel dat het zo is dat mensen dat gevoelsmatig, hoe langer homo-acceptatie bij je identiteit als land hoort, hoe meer er ook een soort emotionele respons komt op het moment dat dat wordt overtreden, volgens mij.

Grappig, wel interessant.

Alleen ik heb niet zo heel veel vertrouwen in de pure motivatie van mensen.

Nee precies.

Dus ik denk altijd van 'dat is een laag ervan, maar er zullen altijd nog andere lagen zijn.

Tot op zekere hoogte is dat zo.

Ja, want maatschappelijke verontwaardiging is altijd heel selectief. Dus die, op het moment dat je, ik ga helemaal van het onderwerp af maar op het moment dat er een jongetje aanspoelt met een blauw broekje en een rood shirtje en die ligt daar met twee jaar in het zand, dan opeens worden we allemaal heel boos over bootvluchtelingen en dat die allemaal verdrinken, maar als het abstracte cijfers zijn dan is het een perikoopte in de krant en dan zijn we niet massaal verontwaardigd daarover. Dus er zit altijd een soort 'wie mag er gezicht geven aan' in dit geval homoseksualiteit. Dus er zitten altijd wel meer kanten aan, denk ik.

En jij hebt natuurlijk ook gekeken dan naar de beeldvorming van transgender personen in de media. En ik vroeg me heel erg af, en eigenlijk heeft niemand me echt hier een antwoord op kunnen geven, dus ik vraag me af of jij dat misschien wel kunt, wat nu precies de rol van journalistieke media is in de beeldvorming over homo's, dus in de beeldvorming over minderheidsgroepen. Dat is een hele grote vraag eigenlijk, maar misschien niet zo een antwoord op te geven is, maar... Ja ik heb gehoord die is groot, maar hoe moet ik dat zien?

Nou bij transgender, ik kan het eigenlijk alleen maar voor transgenders zeggen, denk ik.

Oké.

Ik denk 1 heel sterk effect, is dat die ontwikkeling die ik net schetste, van tragisch persoon naar exorbitant persoon naar succesverhaal, kan je op allerlei manieren kritiek op hebben, maar wat het wel doet is dat mensen die nu transgender zijn, transgender jongeren, die krijgen in elk geval de boodschap vanuit de media 'er is een leefbaar leven mogelijk voor jou'. Dus dertig jaar geleden nog niet, dan was het enige beeld dat je zag die tragische figuren, en later dacht je 'oh, maar ik ben transgender maar ik wil echt niet met veren door Amsterdam lopen of zo', en wat je nu ziet is dat 'gewone' mensen, transgender personen een gezicht kunnen geven. En ik denk dat dat voor de emancipatie van transjongeren nu heel erg belangrijk is. Dus dat in die zin de media een heel belangrijke rol spelen in, nou eigenlijk zelfs, ik denk dat het een soort zelfmoordpreventie bijna kan zijn. Dat er voor jongeren, dat die gewoon zien, ook als ik zo ben, ook als ik er wat mee ga doen, dan kan ik nog steeds vrienden hebben, een baan krijgen, een opleiding volgen, misschien dat mijn ouders me niet de deur uitzetten. Dus het is, en ook voor mensen om hen heen, dus zo'n programma als 'Hij is een zij', ik denk dat dat een verschrikkelijk belangrijk programma is geweest, ook omdat het richt op transpersonen, maar het richt ook heel erg op de personen om hen heen, dus artsen, ouders, broers en zussen, brengt vooral in beeld dat die heel erg supportieve zijn. Dus er komt een soort rol voor transgender mensen, maar er is ook een rol voor de omstanders. En die leren door zo'n programma 'oké, als iemand uit mijn omgeving uit de kast komt als trans, dan is dit blijkbaar de gewenste manier om te reageren'.

Ja.

Niet alle verhalen zijn zo, maar zelfs degenen die in het programma er moeite mee hebben, daarvan laten ze ook zien dat die een soort van proces doormaken richting acceptatie. In dat programma komt het volgens mij niet voor dat iemand daar moeite mee heeft en zo blijft denken.

Dus daarmee wordt acceptatie daarvan eigenlijk de norm.

De acceptatie wordt de norm, ja. Dan nog kun je zeggen van, dat heeft ook weer grenzen, want wat ik net al zei, en ook in, Hij is een zij zitten alleen maar witte mensen, bijvoorbeeld, en vrij hoogopgeleide mensen vaak, dus daar kun je nog allemaal vraagtekens bij zetten. Maar de norm, er wordt een nieuwe norm neergezet en dat is die van acceptatie, ja. Dus ik denk dat de media daarin een heel erg belangrijke rol hebben, ja.

En zeg je daarmee ook dat als de journalistiek bijvoorbeeld meer positieve verhalen zou publiceren over homo's en homo-acceptatie, want ik weet niet, ik heb geen analyse gedaan over hoe dat nu precies is, hoor, maar dat ze daarmee dus positieve, een positief effect zouden kunnen hebben op hoe burgers homo's accepteren in het algemeen.

Ja. Ik denk het zeker wel. Het is wel een beetje een kip-ei vraag natuurlijk. Is er eerst meer acceptatie en gaat de media dat overnemen, of stuurt de media. Ik denk dat dat een cirkel is, en dat het steeds wederzijdse beïnvloeding is. Ik denk dat over het algemeen de media progressiever zijn dan de bevolking. Dus ik denk dat het meestal zo zal zijn dat de media vooroploopt. Het ligt er natuurlijk een beetje aan welk medium. En wat denk ik ook nog wel uitmaakt: waar meten media zich aan? Dus ik denk dat voor Nederland als geheel geldt dat we een aantal landen hebben die we, waarvan we denken die doen het net iets beter dan wij. Zweden, de Verenigde Staten, dat zijn van die voorbeeldlanden voor ons. En vaak richt je je ook daarnaar. Dus wat je vaak ziet, in elk geval rond transgender, is in de VS gebeurt iets, de genderneutrale toiletten, en dan een paar jaar later komt het ook hier. En ik denk dat dat ook een terminologie kwestie is. Dus dat de terminologie die in de VS gebezigd wordt, dat wij die overnemen, bijvoorbeeld. Ik denk dat de media daar ook een hele belangrijke rol in hebben. Op een gegeven moment zag ik in mijn onderzoek dat het heel erg ging stijgen over hoeveel er over transgender werd geschreven, komt omdat er op een gegeven moment de afkorting LHBT wordt geïntroduceerd. En dan wordt er steeds even uitgelegd 'lesbisch, homo, biseksueel, transgender', en daardoor komt dat woord voor, en daardoor komt dat artikel in mijn onderzoek terecht. Het gaat helemaal niet per se altijd over transgender, het wordt in elk geval een keer genoemd. Het is puur omdat de LGBT-afkorting wordt geïncorporeerd in het Nederlands, waardoor überhaupt het woord transgender veel vaker voor mensen hun, in elk geval dat ze het een keer lezen, zeg maar, dus het komt veel vaker voor. Ja, ik vraag me af of de media ook andersom, of het ook andersom kan werken, dat media acceptatie tegen kunnen houden. Ja, dat vind ik heel lastig om te zeggen. Het ligt er ook een beetje aan... Op het moment dat transgender personen zelf documentaires gaan maken of magazines gaan maken of zo, dat gebeurt ook wel, dan zit daar toch wel echt meer variatie in dan wat de mainstream media laat zien. Qua dat er ook mensen van kleur daaraan deelnemen, mensen die bijvoorbeeld niet alleen maar qua gender niet helemaal in de norm vallen, maar ook qua seksualiteit niet. Want in Hij is een zij, zijn ook alle mensen hetero. Dus op het moment dat ze door transitie heen gaan, vallen ze opeens als bij toverslag op het tegenovergestelde geslacht. Heel frappant. Ja, dus ik denk dat de media een soort van algemene, ja dat denk ik eigenlijk, dat de media een soort van algemene acceptatie op gang kan helpen, maar daarin te conservatief is omdat het voor de media heel erg lastig is om alle schakeringen te laten zien. Ja, dat denk ik.

Dus daarmee blijft de beeldvorming misschien toch wel enigszins onevenwichtig, zou je kunnen zeggen. Omdat die niet divers is.

Ja. Ook omdat journalisten niet altijd heel divers zijn. Ik weet niet hoe het bij jou op de opleiding is, hoe dat zit qua verhouding witte mensen/mensen van kleur, hetero/homo, trans, ja misschien ook mensen uit de lagere sociale klasse die zijn gaan studeren of zo. Ja, hoe homogener journalisten, en vooral denk ik hoofdredacteurs, ja hoe meer dat ook zichzelf in stand houdt. Dat werkt gewoon zo, ja.

Ja in Ede is dat helaas nog niet, ja Karlijn doet heel erg haar best om dat beter maken allemaal.

Ja, Karlijn is een soort pion in het veld inderdaad.

Ja, maar goed, dat denk ik ook dat dat zeker waar is.

Dat is trouwens een probleem wat ook met gender te maken heeft, omdat veel echt belangrijke posities door mannen, dat is gewoon nog steeds zo.

Ja.

Ik denk bij alle grote dagbladen in Nederland, dat een man uiteindelijk hoofdredacteur is. Dat denk ik wel, ja. Dus dat heeft niet alleen met seksualiteit te maken, maar ook met man/vrouw verhoudingen.

Zie je het als een verantwoordelijkheid van de journalistiek om bij te dragen aan een evenwichtige beeldvorming over minderheidsgroepen?

Ja. Ik zeg heel passief ja, maar ik moet even de beredenering erachter... Ja, volgens mij is de taak van de media om inzichtelijk te maken wat er gebeurt in de maatschappij. En wat er gebeurt in de maatschappij betreft ook minderheidsgroepen. En volgens mij heeft media zelfs een taak, dus je kan zeggen 'oh, we hebben nu drie verhalen gehad over witte trans mensen, of homomensen, dus nu moeten we ook een keer een Surinamer vragen, of zo, maar eigenlijk is het niet alleen maar een kwestie van we gaan afvinken 'wie is er allemaal in beeld geweest', maar dat je eigenlijk denk ik als media ook inzichtelijk moet maken hoe maatschappelijke verhoudingen ervoor zorgen dat sommige mensen in bepaalde posities terechtkomen of blijven. Dus dat is hoe structuren werken. Volgens mij is dat ook je taak. Niet alleen ja, de 'excuusneger' interviewen. Ja, dat denk ik. Nou ja, goed, ik kan me voorstellen dat een journalist van Volkskrant dat van harte onderschrijft en dat een journalist van Telegraaf helemaal niet, misschien doe ik Telegraaf nu tekort, en ben ik bij Volkskrant te optimistisch, maar ja, mijn ideale media zou er wel zo uitzien, ja.

Heb jij ook een idee van hoe, we hebben het er al wel een klein beetje over gehad, maar ik ga toch expliciet vragen hoe journalistieke media dan kunnen bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming? Dus meer diversiteit zei je al, dus die structuren blootleggen, zijn er nog andere dingen, misschien concrete dingen die je kan noemen, waarvan je misschien denkt dat heb ik gezien in mijn onderzoek en dat zou anders moeten, of zo? Misschien ook wel inhoudelijk?

Nou, een terugkerende vraag in mijn onderzoek hiernaar, maar in alles eigenlijk wat ik onderzoek, is eigenlijk 'wie zijn de verliezers hiervan?'. Er zijn altijd verliezers namelijk, bijna. En, dus dat je eigenlijk, zoals met zo'n hele ophef als bij die jongens in Arnhem, en de woede over de daders, dat je je toch blijft afvragen, niet alleen 'wie zijn de verliezers', maar ook 'wie heeft hier eigenlijk iets bij te winnen, dat dit verhaal nu groot wordt? Of bekend wordt?' Dus ja, wat zijn de stakes, ik kom even niet op het, ja de belangen. Wat zijn de belangen in dit verhaal. En ik denk dat dat heel belangrijk is om altijd af te wegen, want ik denk dat je als journalist als ieder persoon die tekst produceert, je kunt niet anders dan die belangen op de een of andere manier daaraan tegemoetkomen, of dat versterken, of, ik zoek even naar de goede woorden, maar het is niet zo dat je belangeloos kunt schrijven. En dan is het toch altijd de vraag 'maar wiens belangen dien ik hier dan mee, en wiens belangen niet?' En een volgens mij superirritant belang daarbij is dat gewoon van je redacteur, die gewoon een verhaal wil dat veel mensen interessant vinden, dus ik snap ook wel dat als je verslag doet van de Gay Pride, ja wat moet je dan schrijven? Er was ook een boot van de Belastingdienst? Er was ook een boot van de ING? (Maakt een gapend geluid) Dat is ook saai. Of tenminste, dat is niet per se saai, maar goed.

Dat is niet het opvallende, bedoel je.

Dat is niet het opvallende. Dus brengt NOS standaard elk jaar weer de veren en het leer in beeld.

Nee, niet alleen bij de NOS!

Nee, niet alleen bij de NOS, maar van de NOS ben ik er het meest gefrustreerd over. Waardoor het, ja, het algemene beeld van Nederland over de Gay Pride, is het beeld dat de NOS schetst van de Gay Pride.

Ja.

Maar de vraag naar belangen is denk ik een hele belangrijke om te stellen. Uiteindelijk, ik denk elk verhaal dat je schrijft is een soort van bij elkaar getrokken van verhalen die ook al bestaan. En volgens mij is het schrijven van een artikel altijd de keuze van iets uit dit verhaal nemen, iets uit dat verhaal nemen, en dat verhaal laat ik liggen. Want je kunt ook niet alles, want je hebt ook maar 500 woorden en zo. Maar dat je je bewust bent van op basis waarvan maak ik dan die keuzes over of ik het wel of niet meeneem. Ja, het is een beetje vaag.

Ja, nou ja, maar stel dat ik nou zou zeggen van nou, ik wil een artikel schrijven over de Gay Pride, ik wil dat op een goede, evenwichtige manier doen zonder dat ik stereotyperend te werk ga. Wat zou jij dan tegen mij zeggen, van nou dan moet je daar en daar en daarop letten? Wat zou je mij dan meegeven? Als ik op reportage ga bijvoorbeeld?

Ja. Nou ja misschien toch gewoon vragen of je mee mag varen met de Belastingdienst of zo... ja, een, het leuke is volgens mij dat die evenwichtige manier, kan heel goed samenvallen met een originele invalshoek. Dus je kunt best wel vanuit het perspectief van Jan van de Belastingdienst, die gewoon bij wijze van corvee is aangewezen om op die boot mee te gaan, waar die helemaal niet op zit te wachten, maar goed, die wil ook promotie maken, dus die is ook maar gewoon meegegaan op die boot of zo. Het verhaal van zo iemand kan heel erg interessant zijn. Het is een keer niet de leernicht, het is een keer niet de migrantenboot of zo, het is gewoon Jan van de Belastingdienst. Die is wel misschien representatief voor een heel belangrijke groep in Nederland, en hoe die over Gay Pride denkt. Dus je kunt de balans aanbrengen in je stuk volgens mij door zoveel mogelijk stemmen te laten horen, maar je kunt ook balans aanbrengen door een stem breed uit te meten die niet zo heel vaak gehoord wordt. Ja. Ik denk dat beide benaderingen mogelijk zijn.

En met breed uitmeten bedoel je dan iemand die voor een grotere groep staat, of?

Of juist voor een vrij kleine groep, maar, ja ik denk dat dat wel een soort stijlregel kan zijn. Van of je laat meerdere perspectieven aan het woord, of je kiest er wel 1, maar dan 1 die normaal gesproken niet zo snel aan het woord komt. Ja. En dat kan ook wel iemand uit een religieuze minderheid zijn, of iemand met een migratieachtergrond, of een vluchteling, of... Maar op een gegeven moment hebben heel veel mensen dat ook wel bedacht, en dan wordt dat weer een soort van uitgekauwd. Dus het is altijd een beetje zoeken denk ik, naar wie heb ik tot nu toe nog niet aan het woord gehoord.

Maar eigenlijk wat je zegt is wel waar, want het is tegelijkertijd ook origineel, want niemand heeft dat nog gedaan of bedacht!

Ja, dus dat is denk ik, wat in mijn hoofd klopt, en misschien ook wel in jouw hoofd, is evenwichtige journalistiek staat soms wel gelijk aan saai, of aan voorspelbaar of zo.

Het minst trekkend, of aandachttrekkend of zo.

Ja, het minst trekkend precies. Maar ik denk het de kunst is voor de journalist om die twee samen te laten vallen. Dus evenwicht en de originele invalshoek. En ik denk dat het heel vaak wel kan, ja.

Ja, ik denk als je een goede journalist bent, dan moet je daar ook wat van kunnen maken, toch?

Ja, dan moet je daar iets van kunnen maken. Alleen het punt is dat je het waarschijnlijk in 24 uur moet bedenken of zo, dus je hebt niet de tijd om... maar ik denk dat je daar op een gegeven moment wel handigheid in krijgt.

Maar dat zeggen ook veel mensen 'ja, vanwege de tijdsdruk hebben we geen tijd om te letten op alle mogelijke stereotyperende dingen die in ons verhaal zitten', of weet ik veel. Dus dat, maar ja dat blijft

altijd een soort van excuus. Ik denk inderdaad wat jij zegt als je daarop traint en je investeert daarin, dat het op een gegeven moment waarschijnlijk ook een soort natuurlijk iets wordt wat gebeurt.

Ja, ik denk het ook. Ik denk dat je dat als een soort tweede natuur kunt aanleren bijna. Ja de tijdsdruk, tijdsdruk is wel gewoon een reëel ding. En zelfs als je bedenkt van ‘oh, ik ga nu aan een minderheidsgroep aandacht besteden’, die hebben vaak ook hun frontmannen en frontvrouwen die altijd naar voren worden geschoven als er iets journalistieks moet gebeuren, dus dat is nog steeds geen garantie dat je een soort origineel verhaal krijgt van het perspectief vanuit de marge, want het zijn vaak mensen die echt gepokt en gemazeld zijn in het spreken met journalisten.

Ja, precies, en die worden dan als een soort voorbeeld voor de hele groep neergezet natuurlijk, en dat is ook niet de bedoeling.

Ja, waarbij je je ook weer kunt afvragen van ‘is het echt zo dat deze trans persoon, of deze vluchteling, of LHBT-persoon, voor die hele groep kan spreken?’

Ja. Blijft dus lastig. Hoe zie jij het spanningsveld tussen de objectieve en onafhankelijke journalistiek en die verantwoordelijkheid zeg maar? Voor die beeldvorming? Voor evenwichtige beeldvorming?

Ja, ik ben geneigd om te zeggen dat objectieve journalistiek niet bestaat. In elk geval in mijn onderzoeksgebied is het vrij algemeen geaccepteerd dat er geen onafhankelijk onderzoek bestaat, of neutraal onderzoek, je bent altijd ergens gepositioneerd, als persoon die schrijft. Volgens mij is het beter om te accepteren dat objectief niet bestaat en steeds jezelf af te vragen ‘hoe sta ik eigenlijk zelf ten opzichte van dit onderwerp?’, dan dat je probeert zo hardnekkig mogelijk objectief te zijn. Ik denk dat je wel objectief kunt zijn in de zin dat je gewoon feiten goed weergeeft.

De methode.

Het moet kloppen, maar ja dat zijn gewoon algemene regels van de journalistiek, dat je feiten moeten kloppen en je bronnen moet checken, en zo. En dan kan je beter, want wat ik zag bij mijn transonderzoek, is dat er eigenlijk vaak al iets gebeurt bij de basisveronderstellingen van journalisten over gender. Dus je hebt journalisten die vinden dat gender gewoon aangeboren is, dat kan nooit meer veranderen, en je hebt er die zelf gewoon vinden van ‘nou ja, je bent misschien wel zo geboren maar dan kan je nog wel in hoe je verschijnt aan mensen, kan nog wel iets veranderen’, en mensen...

Hoe zag je dat dan?

Nou ja, dat zie je dus in het soort verhalen dat mensen wel of niet nog kunnen vertellen. Dus als je ervanuit gaat, nee zoals je geboren bent, daar kan je misschien nog wel van alles uit gaan halen, maar dit is wie je bent, dan wat daar uitkomt is dat transgender mensen zijn dan fraudeurs bijvoorbeeld, die proberen de boel voor de gek te houden, of het zijn weirdo's, of ik weet niet. Maar het idee van iemand die succesvol in transitie kan gaan, dat is dan eigenlijk al niet meer mogelijk. Dus, omdat mensen als persoon gewoon een soort basisvoorstelling hebben over het onderwerp waar ze over schrijven, opent bepaalde mogelijkheden en het sluit andere af. Dus volgens mij kun je beter in plaats van bedenken dat je objectief kunt zijn, beter soort even een soort korte gedachteoefening doen van hoe sta ik hier ten opzichte van dit onderwerp?

Gewoon reflecteren op hoe je eigen referentiekader is.

Ja, en ook, daarna dus op de vraag van ‘oké, dit is mijn mening eigenlijk’, maar wat maakt dat mogelijk en wat maakt dat onmogelijk? Om over te schrijven? Wat valt nu misschien buiten mijn blikveld, alleen al omdat ik deze basismening heb. En soms zal je misschien moeten schrijven over onderwerpen waar je geen basismening over hebt, misschien moet je schrijven over de uitbreiding van Schiphol en denk je ‘ja, ik weet het niet, misschien is het goed, misschien niet, ik weet het niet’. Maar er zijn ook gewoon onderwerpen, daarbij komt dat gewoon wat meer... Nou ja, zelfs bij de uitbreiding

van Schiphol kan je nog denken van ‘nou ja, ik woon er niet, dus zelfs dat is goed om je eigenlijk te realiseren, van ik heb geen mening, omdat ik er ook geen last van heb’. Om maar als voorbeeld te noemen. Dus soms is het niet hebben van een mening ook een privilege, omdat het jou niet treft, dat zie je ook als je gaat schrijven over ras of zo, of over, ik weet niet, ja. Voor witte mensen in elk geval geldt dat dan. Dus ja, en ook dat kan een soort tweede natuur worden volgens mij, dat je je constant wel bewust bent van je eigen basisovertuigingen. En welke wegen die openen en welke ze gesloten houden. En ook, dat is nog hoe je zelf ergens instaat, maar dat ook, het is volgens mij ook haast niet mogelijk om een neutraal stuk te schrijven. Alleen al de keuze dat je over een bepaald onderwerp gaat schrijven, daar zit al een keuze in. Dat is al niet meer neutraal.

Ik ben het helemaal met je eens, maar ja het zijn, er is wel discussie over, van of de journalistiek zich daar wel mee bezig zou moeten houden.

Ja, volgens mij kan het haast niet anders, want ik zie de hele maatschappij als een soort krachtenveld wat de hele tijd met elkaar overhoopligt en ja, je kan objectief schrijven dat er op de A27 twee auto's op elkaar zijn geknald en dat daarbij drie mensen overleden zijn. Dat kan. Maar over al het andere, wat iets te maken heeft met meningen en met overtuigingen en de manier waarop we de samenleving inrichten, ja dat is al een krachtenveld. Dus op het moment dat je daarover gaat schrijven, stap je zelf ook in dat krachtenveld. En maar je gewoon keuzes, daar is geen objectiviteit in. Daar geloof ik echt niet in. Nee.

2. Topiclijsten

2.1. Drewes, Paula¹³ (Expreszo)

Topics	Voorbeeldvragen (optioneel)
Publicaties	• Wanneer publiceert Expreszo artikelen over homoseksualiteit? • Welke thema's binnen homoseksualiteit worden op Expreszo uitgelicht? • Welk doel heeft Expreszo voor ogen bij publicaties over homoseksualiteit? • Hoe kan dat doel het beste bereikt worden?
Redacteuren	• Wie schrijven bij Expreszo over homoseksualiteit? • Wordt hun werk getoetst op bias? • Zo ja, door wie en hoe?
Beeld	• Wie kiest het beeld bij een artikel? • Waar haalt Expreszo beeldmateriaal vandaan? • Hoe wordt een afbeelding bij een artikel over homoseksualiteit gekozen? • Is er voldoende beeld beschikbaar om te gebruiken bij het onderwerp homoseksualiteit?
Verantwoordelijkheid	• Welke taak/verantwoordelijkheid kent Expreszo zichzelf toe bij de beeldvorming over homo's? • Is er behoefte aan meer kennis over hoe Expreszo stereotypering/onevenwichtige beeldvorming zou kunnen beïnvloeden? • Hoe zie je het spanningsveld tussen onafhankelijke, objectieve journalistiek en de verantwoordelijkheid voor de invloed op beeldvorming van burgers?

¹³ 'Paula Drewes (25) is hoofdredacteur van Expreszo, het online magazine voor LHBT+-jongeren.' (Gaykrant, 2018)

2.2. Felten, Hanneke¹⁴

Topics	Voorbeeldvragen (optioneel)
Homoacceptatie	• Hoe kijk je vanuit je expertise tegen de huidige staat van homoacceptatie in Nederland aan? • Hoe komt het dat zoveel mensen homo's accepteren, maar het aanstootgevend vinden wanneer homoseksualiteit in de publieke ruimte zichtbaar is? • Kun je vanuit je expertise uitleggen, waarom er in deze tijd zoveel aandacht is voor anti-homogeweld?
Beeldvorming door media	• Welke rol speelt beeldvorming door journalistieke media in de houding van mensen t.o.v. homoseksualiteit? • Hoe zouden journalistieke media kunnen zorgen voor een evenwichtige beeldvorming over homo's?
Norm	• Wat maakt dat mensen geneigd zijn om de norm te herbevestigen? • Is het wij/zij gevoel (<i>othering</i>) te voorkomen?
Stereotypering	• Hoe ontstaan 'bekende' vooroordelen? • Wat maakt dat mensen stereotypen graag bevestigen/verschillen benadrukken? • Hoe komt het dat mensen stereotypen over zichzelf bevestigen?
Praktische handvatten	• Wat kunnen journalistieke media concreet doen om stereotypering tegen te gaan?
Casussen	• Homoclub versus heteroclub • De flamboyante homo moet net zo vrij kunnen zijn als de homo die zo voor hetero kan doorgaan • Waarom zoveel homo's dol zijn op het songfestival • Hoe moeten we over anti-homogeweld schrijven?

¹⁴ Hanneke Felten is onderzoeker en projectleider bij Movisie & KIS. Haar expertise ligt onder andere op het gebied van LHBT-acceptatie en de aanpak van discriminatie (Twitter, z.d.).

2.3. Linnemann, Esma¹⁵ (de Volkskrant)

Topics	Voorbeeldvragen (optioneel)
Publicaties	• Wanneer publiceert de Volkskrant artikelen over homoseksualiteit? • Welke thema's binnen homoseksualiteit worden in de Volkskrant uitgelicht? • Welk doel heeft de Volkskrant voor ogen bij publicaties over homoseksualiteit? • Hoe kan dat doel het beste bereikt worden?
Redacteuren	• Wie schrijven bij de Volkskrant over homoseksualiteit? • Wordt hun werk getoetst op bias? • Zo ja, door wie en hoe?
Beeld	• Wie kiest het beeld bij een artikel? • Waar haalt de Volkskrant beeldmateriaal vandaan? • Hoe wordt een afbeelding bij een artikel over homoseksualiteit gekozen? • Is er voldoende beeld beschikbaar om te gebruiken bij het onderwerp homoseksualiteit?
Verantwoordelijkheid	• Welke taak/verantwoordelijkheid kent de Volkskrant zichzelf toe bij de beeldvorming over minderheidsgroepen als homo's? • Is er behoefte aan meer kennis over hoe de Volkskrant stereotypering/onevenwichtige beeldvorming zou kunnen beïnvloeden? • Hoe zie je het spanningsveld tussen onafhankelijke, objectieve journalistiek en de verantwoordelijkheid voor de invloed op beeldvorming van burgers?

¹⁵ Esma Linnemann is verantwoordelijk voor de coördinatie van Zaterdag en Opinie Zaterdag van de Volkskrant.

2.4. Roessingh, Martijn¹⁶ (Trouw)

Topics	Voorbeeldvragen (optioneel)
Publicaties	• Wanneer publiceert Trouw artikelen over homoseksualiteit? ◦ Aanleidingen zijn nieuws, veel in relatie tot het christelijk geloof ◦ Gerrit-Jan Kleinjan 'Ik wil christen én homo zijn' • Welke thema's binnen homoseksualiteit worden op Trouw uitgelicht? • Welk doel heeft Trouw voor ogen bij publicaties over homoseksualiteit? • Hoe kan dat doel het beste bereikt worden?
Redacteuren	• Wie schrijven bij Trouw over homoseksualiteit? → affiniteit niet nodig zei u in de mail, hoe zit dat met opiniestukken? • Wordt hun werk getoetst? • Zo ja, door wie en hoe?
Beeld	• Wie kiest het beeld bij een artikel? • Waar haalt Trouw beeldmateriaal vandaan, als er geen eigen foto is gemaakt? • Hoe wordt een afbeelding bij een artikel over homoseksualiteit gekozen? • Is er voldoende beeld beschikbaar om te gebruiken bij het onderwerp homoseksualiteit?
Verantwoordelijkheid	• Welke taak/verantwoordelijkheid kent Trouw zichzelf toe bij de beeldvorming over homo's? • Is er behoefte aan meer kennis over hoe Trouw stereotypering/onevenwichtige beeldvorming zou kunnen beïnvloeden? • Hoe zie je het spanningsveld tussen onafhankelijke, objectieve journalistiek en de verantwoordelijkheid voor de invloed op beeldvorming van burgers?

¹⁶ Martijn Roessingh is adjunct-hoofdredacteur bij Trouw.

2.5. Spierings, Niels¹⁷

Topics	Voorbeeldvragen (optioneel)
Homoacceptatie	• Hoe kijk je vanuit je expertise tegen de huidige staat van homoacceptatie in Nederland aan? • Hoe komt het dat zoveel mensen homo's accepteren, maar het aanstootgevend vinden wanneer homoseksualiteit in de publieke ruimte zichtbaar is? • Kun je vanuit de sociologie uitleggen, waarom er in deze tijd zoveel aandacht is voor anti-homogeweld?
Beeldvorming door media	• Welke rol speelt beeldvorming (door media) in de socialisatie van mensen? • Hoe zouden (journalistieke) media kunnen zorgen voor een evenwichtige beeldvorming over homo's?
Norm	• Hoe ontstaat de norm? • Wat maakt dat mensen geneigd zijn om de norm te herbevestigen? • Is het wij/zij gevoel (<i>othering</i>) te voorkomen?
Stereotypering	• Hoe ontstaan 'bekende' vooroordelen? • Wat maakt dat mensen stereotypen graag bevestigen/verschillen benadrukken? • Hoe komt het dat mensen stereotypen over zichzelf bevestigen?
Praktische handvatten	• Wat kunnen media concreet doen om stereotypering tegen te gaan?

¹⁷ Niels Spierings is socioloog en doet onderzoek naar ongelijkheid en participatie, 'in het bijzonder op het gebied van gender, politiek en islam. Rond deze onderwerpen ziet hij veel simplisme en algemeenheden in de wetenschap, media en maatschappij. Met zijn onderzoek probeert hij bij te dragen aan meer accurate kennis, begrip en empathie. (...) Twee belangrijke thema's in zijn huidige werk zijn Sociale media in de Nederlandse politiek, en Populisme, gender en LHBT-emancipatie in Europese landen (Radboud Universiteit, z.d.).

2.6. Van de Beek, Justine¹⁸ (Harlot)

Topics	Voorbeeldvragen (optioneel)
Publicaties	• Wanneer publiceert Harlot artikelen over homoseksualiteit? • Welke thema's binnen homoseksualiteit worden op Harlot uitgelicht? • Welk doel heeft Harlot voor ogen bij publicaties over homoseksualiteit? • Hoe kan dat doel het beste bereikt worden?
Redacteuren	• Wie schrijven bij Harlot over homoseksualiteit? • Wordt hun werk getoetst op bias? • Zo ja, door wie en hoe?
Beeld	• Wie kiest het beeld bij een artikel? • Waar haalt Harlot haar beeldmateriaal vandaan? • Hoe wordt een afbeelding bij een artikel over homoseksualiteit gekozen? • Is er voldoende beeld beschikbaar om te gebruiken bij het onderwerp homoseksualiteit?
Verantwoordelijkheid	• Welke taak/verantwoordelijkheid kent Harlot zichzelf toe bij de beeldvorming van minderheidsgroepen als homo's? • Is er behoefte aan meer kennis over hoe Harlot stereotypering/onevenwichtige beeldvorming zou kunnen beïnvloeden? • Hoe zie je het spanningsveld tussen onafhankelijke, objectieve journalistiek en de verantwoordelijkheid voor de invloed op beeldvorming van burgers?

¹⁸ Justine van de Beek (22) is chef van het platform 'Harlot' voor seksuele vrijheid van OneWorld. 'Ze studeert af als sociologe gespecialiseerd in gender en seksualiteit aan de UvA'. (OneWorld, z.d.)

2.7. Van den Berg, Mariecke¹⁹

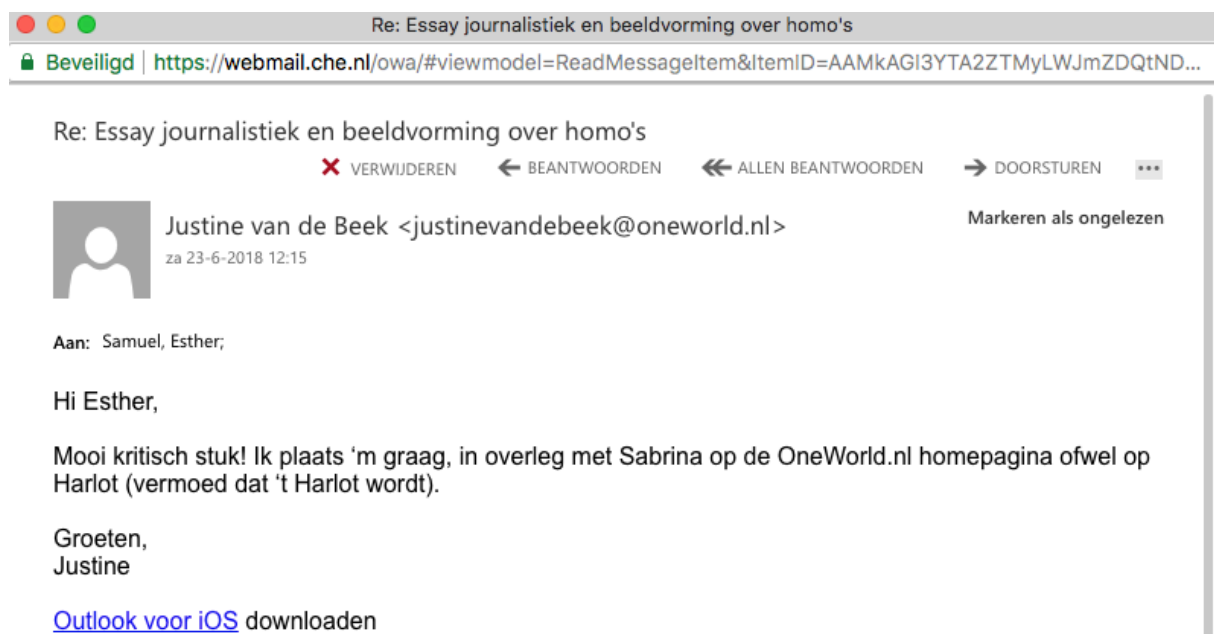
Topics	Voorbeeldvragen (optioneel)
Homoacceptatie	• Hoe kijk je vanuit je expertise tegen de huidige staat van homoacceptatie in Nederland aan? • Hoe komt het dat zoveel mensen een ‘accepterende mening’ hebben t.o.v. homo’s, maar het aanstootgevend vinden wanneer homoseksualiteit in de publieke ruimte zichtbaar is? • Kun je vanuit je expertise uitleggen, waarom er in deze tijd zoveel aandacht is voor anti-homogeweld?
Beeldvorming door media	• Welke rol spelen journalistieke media in de beeldvorming over homo’s? • Welke verantwoordelijkheid hebben Nederlandse journalistieke media in het bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo’s? • Hoe zouden journalistieke media kunnen bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo’s?
Norm	• Welke invloed hebben journalistieke media op het maken of breken van de norm? • Wat maakt dat journalisten geneigd zijn om de norm te herbevestigen? • Is het wij/zij gevoel (<i>othering</i>) te voorkomen?
Praktische handvatten	• Wat kunnen journalistieke media concreet doen om stereotypering tegen te gaan?

¹⁹ Mariecke van den Berg is postdoctoraal onderzoeker en verbonden aan de Universiteit Utrecht. Ze heeft een master in Gender Studies en deed onderzoek naar beeldvorming van transgender personen in de Nederlandse media.

3. Toezegging van publicatie

Afbeelding 1.1.: Aanvraag publicatie bij OneWorld (platform Harlot)

Afbeelding 1.2.: Toezegging publicatie bij OneWorld.

4. Onderzoeksopzet

Het doel van dit afstudeeronderzoek is om te *beschrijven* hoe de Nederlandse journalistiek kan bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo's.

Dit onderzoek moet worden uitgevoerd omdat 1 op de 3 Nederlanders zoenende homo's aanstootgevend vindt (Kuyper, 2015), terwijl meer dan 90 procent zegt te vinden dat 'homo's hun leven moeten kunnen leiden zoals zij dat willen' (ibid.). Recente acties (vernietiging reclameposters van SuitSupply) illustreren dat homo-acceptatie inderdaad niet volledig in de Nederlandse samenleving geïntegreerd is. Onevenwichtige beeldvorming over homo's heeft daar een belangrijk aandeel in. De journalistiek heeft de taak om voor een representatief beeld van alle groepen in de samenleving te zorgen: "Commitment to citizens also means journalism should seek to present a representative picture of constituent groups in society." (Kovach & Rosenstiel, 2014)

Op basis van deze informatie wordt de onderzoeksvraag: Hoe kan de Nederlandse journalistiek bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo's?

Hypothese

De Nederlandse journalistiek kan bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo's door gebruik te maken van effectief storytellingtechnieken die vooroordelen verminderen, en door bewuster om te gaan met het framen van homo's.

Hoofdstukken

1. Wat is er bekend over de beeldvorming over homo's onder Nederlanders?
2. Hoe werkt het proces van beeldvorming door media?
3. Welke verantwoordelijkheid heeft de Nederlandse journalistiek in het bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo's?
4. Hoe maken redacties keuzes bij het schrijven over homoseksualiteit?
5. Hoe kan de Nederlandse journalistiek over homoseksualiteit schrijven zonder stereotypering en vooroordelen in de hand te werken?

Semigestructureerde interviews

- Twee redactiechefs van traditionele media, twee redactiechefs van niche media.
- Drie deskundigen: Hanneke Felten (praktische hoek: effectieve aanpak homo-emancipatie), Niels Spierings (sociologische hoek: historische en culturele context en de rol van journalistieke media in de socialisatie) en Mariecke Van den Berg (journalistieke hoek: de rol van de journalistiek in het bijdragen aan een evenwichtige beeldvorming over homo's).